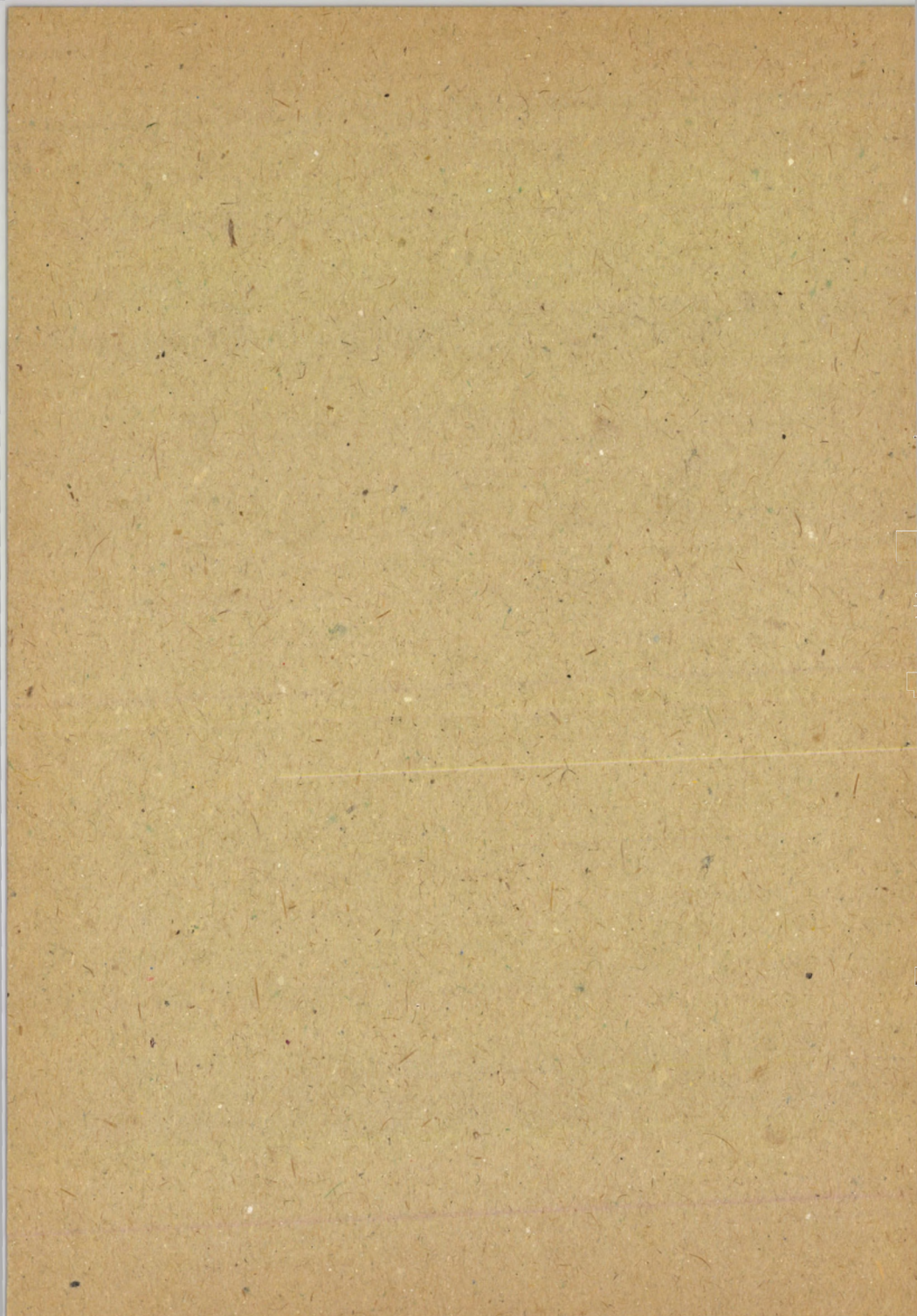

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1024 BUDAPEST II., Keleti Károly u. 48.

MAGYAR MADÁRTANI EGYESÜLET

1024 BUDAPEST

Keleti Károly u. 48.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1982. JANUÁR—FEBRUÁR—MÁRCIUS

ÚTMUTATÓ A MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓBAN KÖZLÉSRE SZÁNT ÍRÁSOK ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

A Madártani Tájékoztatónak szánt írásokat (kis közleményeket is) lehetőleg géppel írva és névvel ellátva küldjük be a Központi Iroda címére. A bal oldalon széles margót kell hagyni. A cím legyen rövid, tömör, a szövegterjedelem kivételes esetektől eltekintve nem haladhatja meg a 3 gépelt oldalt.

A kéziratban csak a lényeg leírására törekedjünk, kerüljük a terjengősséget és az ismétléseket.

A Madártani Tájékoztató rövidítése: Mad. Táj.

A felsorolt madárfajok csak magyar vagy magyar és utána zárójelben latin névvel írandók. A magyar madárnevekre és a felsorolás sorrendjére nézve a Mad. Táj. 1980. 4. számában közölt fajlista az irányadó.

Egyetlen fajról vagy madáregyedről szóló közleményben a magyar név után zárójelben a latin nevet is ki kell tenni.

A szövegben semmit ne húzzunk alá.

A példány rövidítése: pd. A „darab” kifejezést ne használjuk az egyedek megjelölésére.

Faunisztikai adatok esetében mindig a községhatárt kell megadni és csak ezt követőleg az esetleges közelebbi megjelölést (pl. Dinnyés, halastavak).

A Mad. Táj.-hoz beérkező írásokat szerkesztőbizottság bírálja el, amely fenntartja a jogot az érdemi részt nem érintő esetleges változtatásokra (pl. rövidítés, stiláris javítás stb.).

Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza.

1982

ÍRJON, AGITÁLJON, TARTSON ELŐADÁSOKAT
FECSEKÉINK VÉDELME ÉRDEKÉBEN!

Ha Egyesületünk minden tagja csupán egyszer tesz valamit is
ez évben a fecskék védelméért, máris felbecsülhetetlen segít-
séget kapott a magyar állomány!

SZÉP A FÉNYKÉP FORTE PAPIRON
SCHÖN SIND DIE BILDER AUF FORTE PHOTOPAPIER
YOUR PICTURES ARE NICE ON FORTE PHOTOPAPERS

PHOTO FILMS AND PAPERS

FÉNYKÉPEZÉSHEZ HASZNÁLJA A FEKETE—FEHÉR ÉS SZÍNES
FORTE-ANYAGOKAT!

BENÜTZEN SIE ZUM PHOTOGRAPHIEREN DIE SCHWARZ-WEISSEN
UND FARBIGEN FORTE MATERIALEN!

USE THE BLACK-AND-WHITE AND COLOR PHOTO-MATERIALS
MADE BY FORTE!

FORTE FOTOKÉMIAI IPAR,

2601 VÁC, VÁM UTCA 3. PF. 100. TELEX: 22-5022
HUNGARY

ELŐTÉRBE A FECSKÉK

Amikor Egyesületünk Közgyűlése az idei évre a fecskék fokozott védelmét irányozta elő, a választás a gólyák után ismét a magyar nép különösen kedves madaraira esett. De vajon valóban így van-e? Szeretjük-e a fecskéket úgy, mint ahogy azt költőink, íróink korábban annyiszor megénekeltek? Valaha boldog volt a gazda, ha fecskepár költözött az istálló gerendájára, a tornác szögletébe vagy az eresz alá. Ma egyre kevesebb a fészkelésre alkalmas istállógerenda, erősen megfogyott a kedvesen csicsergő villásfarkú füstifecskék száma, és sajnos akadnak olyan községek az országban, ahol a molnárfecskék érkezése előtt nylonnal borítják be az ereszalját, hogy a madarak ne tudjanak megtelepedni. Tájékoztatónkban annak idején hírt adtunk megdöbbenő esetekről, amikor intézményesen verték le a fecskefészkek tucatját, még hozzá a költési idő derekán, amikor tojások és fiókák százai pusztultak el a barbár akció nyomán. Hogy hány lakott partifecske-telepet semmisítenek meg a munkagépek évente, azt mindenki tudja, aki járja a terepet.

Napjainkban a madárvédelmi munka az elmondottak ellenére is egyre inkább virágzik hazánkban is, és ebben a ma már 7000-nél több tagot számláló Egyesületünknek vezető szerepe van. Elsősorban a mi feladatunk, hogy visszaszerezzük a fecskék „becsületét”, megfelelő propagandával, felvilágosító munkával érjük el, hogy a fecskék érkezése, a fészkeképítés, a fióka-nevelés vonzó látványa újból örömet, maradandó kedves élményt jelentsen mindenki számára, és szerencsésnek érezze magát, akinek a házánál egy vagy több fecskepár megtelepedett.

A „fecskék védelmének éve” munkáit Egyesületünk Szolnoki Helyi Csoportja fogja össze. Ők értékelik majd az elért eredményeket is, amikor ősszel fecskéink ismét búcsút mondanak a fészkelőhelynek, hogy meginduljanak a távoli Afrikába. A szolnokiak egyebek mellett fecskeszámlálást is terveznek, és ebben az érdekes és hasznos munkában mindenki részt vállalhat. Az ehhez szükséges íveket a következő címen lehet kérni: MME Szolnoki HCs, Szolnok 5001 Pf. 133. Mire Tájékoztatónk idei első száma napvilágot lát, a fecskék már rég fiókáik nevelésével lesznek elfoglalva, de a lakott fészkek összeszámlálására éppen ez az időszak a legalkalmasabb. A fecskék bizonyára szívesen fogadják majd a talán kissé megkésve ké-

szített mesterséges sárgyújtóhelyeket is, hiszen a fészket néha „menetközben” is tatarozni kell, ha pedig az valamiért elpusztul, a második költésre újat kell építeni.

Ha sárgyújtóhelyet készítünk a molnárfecske-telep közelében ha kartonlapot erősítünk a tornácon vagy az erkély szögletében épült fészkek alá, nemcsak az adott madárpárnak vagy pároknak segítünk, de a jó példa demonstratív erejével ismerőseinket, szomszédainkat is könnyebben győzhetjük meg a gyakorlati madárvédelem jelentőségéről. Óvodákban, iskolákban tartott előadásokkal vetítésekkel, ott elhelyezett e célra alkalmas fotókkal ugyancsak sok ember figyelmét fordíthatjuk a madarakra, jelen esetben a fecskékre. Nagyon sok esetben a gyerekek, akár óvodáskorúak hozzáállása, véleménye döntő lehet az otthoni környezetben egy-egy fecskefészek vagy telep sorsát illetően. A meggyőző szó, az okos érvelés mindig eredményesebb lehet akár egy homokbányában létesült partifecske-telep megmentése érdekében is, mint a paragrafusokkal, különböző szankciókkal történő fenyegetőzés. Nem egy példa bizonyítja: jó szóval sikerült elérni, hogy a „halálra ítélt” szakaszt, ahol a fecsketelep volt, megkímélték mindaddig, amíg valamennyi fióka ki nem repült a bánya meredek falába vájt üregekből. És ne felejtjük el, a fecskék védelmében tett erőfeszítések nem korlátozódhatnak csupán az idei évre!

Fecskéink tavasztól őszig a levegő szellős ösvényeit, országútjait járják és az ott repkedő rovarokat, legyeket, szúnyogokat tizedelik. Ha valahol védelmük mellett érvelünk, ma már elsősorban mégsem ezt említjük. A fecskéket, és a többi madarakat is, elsősorban szépségük, kedves énekük miatt védjük, mint olyan értéket, amelyek szorosan és elválaszthatatlanul hozzátartoznak természeti környezetünkhöz. Nélkülük szegényebb, üresebb lenne a világ, amelyhez a madárdal, a madárszárnyak suhanása éppen úgy hozzátartozik, mint a patakok csobogása vagy az erdők minden tavasszal újraéledő suttogása. És ebben a szemléletben rejlik a „fecskék védelme éve” legnagyobb jelentősége.

Schmidt Egon

FELHÍVÁS!

Egyesületünk gondozásában készül egy „Magyarország fészkelő madarai” című könyv. Megjelenési ideje várhatóan 1985. Ennek illusztrálásához kisfilmes színes diákat keresünk Agfa vagy Kodac filmen, valamennyi hazai fészkelő madárról, vagy annak tojásairól, fiókáiról.

Kérem tagtársaimat, ha erre a célra alkalmas felvételekkel rendelkeznek, küldjék el azokat svéd vagy magyar keretbe rakva Központi Irodánk címére. A beküldött képeket egy zsüri fogja válogatni október hónapban, addig érdemi választ senkinek sem tudunk adni. A keretre minden esetben maradandóan rá kell írni a madár fajtát és a szerző nevét. Azokat a képeket, amiket nem tudunk felhasználni, visszaküldjük a szerzőknek.

Haraszthy László

A MADÁR ÉS A MAGASFESZÜLTÉG

Több évtizedes természetjárásom során a madárvilágban tett megfigyeléseim ellenére csak most tűnt fel, hogy a seregélyek a 220 000 V-os távvezetéknek csak a vasoszlopára szálltak fel. Lehetett kb. 40 db. Ez a seregélycsapat kizárólag a vasoszlopon és a villámhárító vezetéken pihent meg. Az áramot szállító vezetékre egyetlen egy sem szállt rá. Arra gondoltam, hogy ez csak a véletlen műve. Később a madarak a közeli szőlőskertbe szálltak el, majd kis idő múlva ismét a távvezeték vasoszlopára és a villámhárító vezetékre tértek vissza. Ez a jelenség többször ismétlődött, de a fázisvezetékre egyetlen madár sem szállt fel. Ez felkeltette a figyelmemet. További megfigyeléseim során a vetési varjaknál is a fentieket tapasztaltam, csak az oszlopon és a villámhárítón pihentek meg; egy sem szállt a fázisvezetékre. Végül sikerült látnom egy csicsörkét, amint rászállt a fázisvezetékre, ahonnan rögtön levágódott, majd továbbrepülve egy másik fázisvezetékre szállt rá, ahonnan szintén levágódott és elrepült.

Érdekelt a jelenség miéértje. Kísérletezni kezdtem. Készítettem egy 220/30 000 V-os transzformátort, amelynek kivezető pólusaira ráhelyeztem egy szárnyától megcsonkított legyet, rákapcsoltam a 30 000 V-ot, amelytől a légy rezgésbe jött. Ennek alapján megtaláltam a magyarázatát annak, hogy az értelmebb madarak, mint pl. a seregélyek, a varjak miért nem szállnak az áramot szállító fázisvezetékere? Mert rossz tapasztalatot szereztek és megjegyezték maguknak, hogy csak a vasoszlop és a villámhárító vezeték biztonságos pihenőhely számukra.

Ez csak a 220 000 V-os, vagy ennél nagyobb magasfeszültségre vonatkozik. Viszont más a helyzet az ennél kisebb, közép-magasfeszültségnél — gondolok itt a 21 000 V-os távvezetésekre — ahová a madarak rászállhatnak, vagy tömegesen is ráülhetnek a vezetékekre anélkül, hogy éreznének valamit. Mégis ez a vezetékrendszer okozza egyes madarak halálát azáltal, hogy a vasoszlopokon lévő porcelánszigetelő tartóvastól csak 20 cm távolságra van a fázisvezeték. Az elosztó-vezetékeknél az áthidaló kötések még ennél is kisebbek. Ha erre a tartóvasra rászáll pl. egy vércse, vagy egerészölyv, vagy ehhez hasonló nagyságú madár, a vezetéket annyira megközelíti, hogy az elektromos ív

áthúz, a madár földzárlatba kerül, ami a madár pusztulását jelenti.

Többször járom a terepet, figyelem az oszlopok alatt található madártetemetek. Minden elpusztult madár hátrafelé tartott lábbal múlik ki, ugyanis az áramütés pillanatában merevgörcsöt kapnak. Áramütéstől sérült, élő madarat nem találtam, ezek szerint mind elpusztul, amelyik az áramszolgáltató vezetékhez hozzáér, vagy azt megközelíti.

Az általam megfigyelt, áram által elpusztult madárfajok a következők:

vércse (faj?)	szarka,
egerészölyv,	csóka,
varjú (faj?)	seregély

és egyéb más felismerhetetlen tetem.

Természetvédelmi javaslatom a következő:

a porcelánszigetelők vastüskéit hosszabbra kellene méretezni, — jelenleg kb. 20 cm — ezáltal a porcelánok is magasabbra kerülnének, így a madarak nem érhetnek hozzá, és elkerülhető lenne a sok-sok hasznos madár pusztulása.

Müller Jenő

HOL FIGYELHETÜNK MADARAKAT ?

A válasz természetesnek hangzik: erdőn, mocsarakban, tavaknál stb. Pedig sokkal közelebb is módunk nyílna megfigyelések végzésére, például olyan esetben, ha betegség vagy egyéb körülmény akadályoz a mozgásban, és csak ablakunkból nézhetünk ki. Néha nem is olyan megvetendő, amit így látunk. Szerencsére engem alig akadályozott valami a terepjárásban, ennek ellenére otthon is állandóan ébren tartottam figyelmeimet. Az ilyen gyakorlatnak a terepen is hasznát látjuk. Beidegződik ugyanis, hogy minden mozgásra felfigyeljünk, ezáltal az egyes fajok viselkedését is megtanuljuk.

Lakásom ablakai a szűk belvárosi Nyáry Pál utcára nyílnak, másik oldalán pedig, függő folyosóról az udvarra nyílik némi ki-

látás. Megfigyeléseimet 1955. január 1-től 1981. szeptember 10-ig végeztem. Közben fődémcsere miatt, 1967—71 júniusa közt nem laktunk itt. A 22 év alatt 28 fajt sikerült összeírnom.

A városi megfigyeléseknél figyelembe kell venni, hogy a házak sokat elfednek, sok hangot felfognak és ha nincs szerencsénk egy-két utcával odébb zajlik le a madármozgás, amit az épületektől nem látunk. Még lakásom két oldalán is különbözőtek észleléseim. A közönséges fajokról feledkezünk meg leg hamarabb, ezért amit látunk pontosan fel kell jegyeznünk, hogy el ne kallódjanak észleléseink. Ez gyakorlat is egyúttal, hogy a terepen is kiterjedjen figyelmünk mindenre. Gyakorlattal sokkal könnyebb a munkánk.

Megfigyeléseim:

1. Szürke gém (*Ardea cinerea*): 1974. 06. 13-án 1, 1981. 03. 29-én 3 pd. húz át, magasan a Duna felé.
2. Fehér gólya (*Ciconia ciconia*): 1963. 03. 30-án 1, 1981. 09. 2-án 10 pd. kering magasan.
3. Vetési lúd (*Anser fabilis*): 1980. 03. 9-én 12-es ék húz át.
4. Tőkés réce (*Anas platyrhynchos*): 1976. 12. 31-én 5 pd., 1979. 04. 2-án 2 pd. száll keresztül.
5. Karvaly (*Accipiter nisus*): 1979. 03. 30-án 1 pd.
6. Kaba (*Falco subbuteo*): 1962. 05. 14-én füstifecskét kerget.
7. Vörös vércse (*Falco tinnunculus*): a vércsét láttam a közeli Sörház-út modern épületének teteje alá, a Dimitrovtéren pedig magas házak repedésébe berepülni. Valószínűleg költ a Klotild-palota tornyában, ahol elég gyakran keringenek. Ezekről a pontokról látogat el házunk fölé, ha nem is rendszeresen. December kivételével, minden hónapban láttam magányos példányokat, leggyakrabban júliusban. Több napon keresztül 1976. 07. 12. és 08. 10. között. Kirepülés mellett szól az 1981. 06. 20-iki észlelésem, amikor 4 példány keringett hosszabb ideig házunk felett.
8. Billegető cankó (*Actitis hypoleucos*): 1966. 08. 22-én 21 óra-
kor szól.
9. Ezüstsirály (*Larus argentatus*): 1974. 09. 26-án jelent meg az első négy a házak felett, utána is csak szórványosan mutat-

koztak egyesével 06—10 hónap között, főleg szeptemberben és októberben. Legnépesebb csapata (6 db) 1976. 09. 10-én.

10. Dankasirály (*Larus ridibundus*): 1963 óta kisebb számban észlelem a házak felett. A közeli Duna-part házainak fényreklámjain pihennek és éjszakáznak, így egyre gyakoribb jelenség, sőt 25-ös csapatát is láttam decemberben. Főként október-március közt mutatkoznak, elvértve egész éven át.
11. Örvös galamb (*Columba palumbus*): 1978. 06. 2-án 1 pd. a televízió antennán ült.
12. Balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*): a környék leggyakoribb madara egész éven át, csak ködös, zord téli napokon verődik csapatokba és egyes fákön tömörülve elrejtőzik. Ilyenkor nem látjuk a háztetőkön. A televízió antennák megszokott őrhelyei, etetésre jár az ablakokra. Ma már gyakoribb a házi verébnél. A tv-antennákat sok faj használja őrhelyül, így előfordult, hogy egy antennán a balkáni gerle mellett házi rozsdafarkú és házi veréb is ült. 1973. 04. 2-án a tv-antennát egy seregély foglalta el. Míg a seregély énekelt, a balkáni gerle pár két oldalról támadta, mintha udvarolna a seregélynek. 1981. 05. hóban virág-cserépbén fészkelte, 1980. júniusban az utca felett kifeszített huzalon lévő neonlámpára rakta fészket és a költés alatt lezúduló zápor ellenére sikeresen repített. Június—júliusban 3,30—3,45 közt szólal meg hajnalban. Néha mintha megzavarták volna őket nyíláló repüléssel cikáznak ide-oda, pd. 1974. 03. 11., 11,45 50—60 példány. Máskor határozott irányú húzásukat figyelhetjük meg, pl. 1977. 06. 6., irány É.
13. Sarlósfecske (*Apus apus*): először 1973. 07. 2-án jelentek meg ablakunkkal szemben meredő tűzfalnál, és 07. 22-ig cikázott a fal előtt 2—3 példány, de lyukba beropülni nem láttam őket. Sötétedésig sivítanak. 1976. 07. 12-re számuk 10—15-re emelkedett, s ezek közül egy-egy besurrant a fali lyukakba, de a veréb akadályozta őket a megtelepedésben. 1981-ben egyre gyakrabban bújtak a lyukba, így feltételezhető volt költése is. Esős időben általában napokra eltűnnek, de 1981. 06. 24-én még esőben is repkedtek. Tavaszi érkezésük: 1974. 05. 11. (2); 1975. 05. 21. (3); 1976. 06. 7. este (4); 1977. 05. 14. (5); 1978. 06. 6. (1); 1979. 05. 8. (4); 1980. 05. 1. (2); 1981. 05. 9. (3). Távozásuk: 1974. 07. 31. (2);

1975. 08. 7. reggel (7); 1976. 08. 8. (1); 1977. 07. 31.; 1978. 08. 6. (4); 1979. 08. 4. (1); 1980. 08. 3. (3); 1981. 08. 3. (1). Hajnali ébredésük: 1973. 07. 3. 3,40; 1977. 07. 30. 4,30.
14. Búbos pacsirta (*Galerida cristata*): 1966. 08. 7-én a háztetőn 1 pd. A közeli Duna-parton gyakoribb jelenség.
15. Füstifecske (*Hirundo rustica*): április—szeptember között elszórtan 1—2, kivételesen 5—6 példány is megjelenik, főleg mióta a szomszédos Váci-utcában is költ egy, néha két pár. Család kirepülését figyelhettem meg 1978. 07. 28-án, amikor a fiatalok (összesen 6) a szerb templom kertje egyik fájának magas, elszáradt ágaira ültek ki és itt etették őket az öregek. Főként júliusban találkozhatunk utcánkban füstifecskevel, legkorábbi adatai: 1980. 04. 25.; 1977. 04. 26.; 1955. 04. 29.; a legkésőbbi: 1976. 09. 16. (5—6), legnagyobb számú: 1977. 07. 13. (10—15 pd.).
16. Molnárfecske (*Delichon urbica*): az előbbinél jóval ritkábban mutatkozik, hiszen a legközelebbi telepe a Duna túlsó partján fekszik (Műgyetem). Megfigyelések: 1976. 07. 15. este (8—10); 1978. 08. 30. (3); 1979. 06. 6. (6).
17. Dolmányos varjú (*Corvus cornix*): 1967. 02. 6-án mutatkozott először a környéken, majd hosszú időre eltűnt és csak 1973. 04. 7-én jelent meg újra, július—szeptember közti időszakot kivéve ezentúl elszórtan mutatkozott. 1977. 04. 9-én láttam fészekanyagot hordani és 1978. áprilisában le is fészkelte a szerb templom kertje egyik magas fáján. Június 25-én hajnalban még szóltak, utána eltűntek. Itt tartózkodásuk folyamán többször láttam kiülni a szerb templom keresztjére, vagy a környék tv-antennáira. 1919-ben nem tért vissza. Fészke anyagát valószínűleg a balkáni gerlék széthordták. Ettől fogva csak ritkán mutatkozott.
18. Vetési varjú (*Corvus frugilegus*): a környéken nem száll le, de reggeli és esti húzásai magasan a házak felett október közepétől március elejéig rendszeresek. Reggel északnak, este vissza.
19. Csóka (*Coloeus monedula*): egész éven át elszórtan látható és a közeli volt kaszárnya padlásán egy-két pár fészkelhet. 8 példányból álló csapatát is láttam (1972. 02. 2.; 1973. 12. 2.), sőt 15—20-asat is (1963. 03. 21.; 1972. 12. 28.) Gyakran kiülnek a tv-antennákra. Láttam azt is, hogy a szembenlévő ház padlásablakán bebújt, nemsokára galambtojással csőrében jött ki a másik padlásablakon. 1979. óta megritkultak.

20. Széncinege (*Parus maior*): szeptember—március között elvétve, ha nem is ritkán mutatkozik. Végig kutatja a függőfolyosókra sőt az udvarra kitett virágcserepeket, leggyakrabban 1974—76 közt jelent meg, 1955. 10. 12-én vakolatot csipkedett.
21. Fenyőrigó (*Turdus pilaris*): 1974. 01. 9-én egy 8-as csapat.
22. Fekete rigó (*Turdus merula*): egész éven át számíthatunk rá. A tv-antennákra szívesen ül ki énekelni. Leszáll az udvarra, végigkutatja a virágos ládákat, a kocsiutra is, a járdaszélére galambok és verebek közé, pl. 1978. 02. 6. Legkorábban 1967. 02. 6-án hallottam énekét, de pl. 1964. 01. 31-én is hangicsált. 1956. 07. 29-én még énekelt, 1973. 08. 6-án 19 h-kor is. Általában március elején szólal meg és július végéig megszakításokkal (fészekaljakkal kirepülése) énekel, május—július közt, 3 h-kor szokott hajnalban megszólalni. Néha egész nap énekel (pl. 1978. 05. 21.) és sötétedéskor hallgat csak el. Olykor ősszel ismét megszólal, pl. 1979. 10. 16-án hangicsált. 1972-ben az egyik tv-antennát a fekete rigó foglalta el vártájának, májusban a seregély váltotta fel, júniusban ismét a fekete rigó az úr, majd június 21. után másodízben a seregély.
23. Házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*): a háború utáni romos házak kedveztek a faj elterjedésének. 1955. júniusban a környékünk három pontján is énekelt. Számuk lassan leapadt. Még 1959-ben 2 pár volt itt. Azóta az itt költők vagy rejtve mozognak vagy évente változtatják helyüket és így a házak takarásába kerülnek. 1980-ban már nem számítottam erre a fajra, amikor egy zivatar házunk eresze alá kergetett egy hímet 04. 29-én. Legkorábban 1974. 03. 28-án hallottam énekét, mely augusztusig ki szokott tartani, néha még ősszel is újra megszólal, pl. 1961. 10. 1.; 1976. 10. 11. A házi rozsdafarkú is szívesen foglal el tv-antennát vártának, ahol mihelyt világosodik hajnalban megszólal és sötétedésig hallhatjuk recsegését.
24. Kis poszáta (*Sylvia curruca*): 1979. 04. 26-án a szerb templom kertjében énekelt.
25. Csonttollú (*Bombycilla garrulus*): invázió idején környékünkön is megjelenik és a tv-antennákat pihenőhelynek használja. Így 1963. 12. 30. (szól); 1975. 12. 16. (20—25); 1976. 01. 21. (10—15); 1976. 02. 10. (30—40); 03. 1. (7).

26. Seregély (*Sturnus vulgaris*): 1965. 04. 8-án láttam egyik épület részébe besurranni. Ugyanide szállt be 1966. 04. 6-án; 7-én verekszenek ezért az odúért; 1974. 05. 2-án is berepül ide, ahol 05. 15-én etet. 1976. 06. 21-én eleséget hordott; 1977. 04. 19-én fészekanyaggal láttam. A környéken több költésnek nem észleltem nyomát, bár a tv-antennát mint vártát később is használta, pl. 1972. májusban; 1973. 03. 30-án küzdenek érte; 1976. 04. 19-én szárnyát remegteti az antennán; 1975. 08. 30-án heten ülnek egy antennán. Ez már az őszi gyülekezés jele. 1975. óta augusztus—október között sötétedés előtt részben a szerb templom, részben az utca másik oldalán a szeminárium és szomszédos házak fáira százas csapatokban húznak be éjszakázni és ott zsinatolnak. 1981. szeptemberben koránt sem volt olyan erős a húzás, mint előző években, főleg 1975. szeptemberben vagy 1979. októberben. A húzás irányváltozásából arra következtetek, hogy az éjszakázó hely is eltolódott.
27. Házi veréb (*Passer domesticus*): a már említett tűzfalon a verebek nem egyszer meghíúsították a sarlósfecskék költési kísérletét és a lyukakat elfoglalták. 1980. óta lényegesen csökkent a verebek száma, néha napokra eltűnnek, ami valószínűleg annak a jele, hogy mozgási körzetük eltolódott.
28. Zöldike (*Carduelis chloris*): a zöldike függetlenül az évszaktól olykor átrepül légtérünkön, így 1965. 04. 8.,; 1974. 10. 24. (1); 12. 2. (1); 1976. 06. 14. (1); 1977. 06. 7. (2); 1979. 05. 2.; olykor csak hangjuk hallható.

Ez az egyszerű példa mutatja, hogy a terepmunkára milyen egyszerűen felkészülhetünk és begyakorolhatjuk magunkat a madárismeret elemeibe.

Dr. Keve András

ELŐZETES AZ ERDEI SZÜRKEBEGY (*Prunella modularis*) HAZAI FÉSZKELÉSÉRŐL

1979-ben jelent meg a felhívás, amelyben kértem a MME tagjait, hogy fordítsanak nagyobb figyelmet erre a fajra. Az utóbbi években egyre több helyen figyelik meg költésidőben.

Eddig nagyon kevesen bukkantak fészkére, ami rendkívül rejtett életmódjára vezethető vissza.

A Madártani Tájékoztatóban közzétett felhívásnak, sajnos, nagyon kevés foganatja volt. Az egyik kezemen megszámlálhatom a címekre érkezett leveleket. Többen csak többszörös személyes vagy levélbeni megkeresés után küldték el adataikat.

Az eddig ismert adatokból nem lehet a szürkebegy hazai fészkelését megbízhatóan feldolgozni, de az újabb adatok is azt bizonyítják, hogy ez a faj jóval gyakoribb lehet hazánkban, mint ahogy azt korábban hittük. Alábbiakban röviden összefoglalom, amit eddig megtudtunk a szürkebegy hazai költéséről.

A szürkebegy első hazai fészket 1933. V. végén találják meg a Szigetközben. (Studinka) Ugyanitt a későbbi években rendszeres fészkelőnek találják. Rapos Pál így ír róla: „Általában követi a Duna vonalát, de nem terjed túl a Szigetközön. Gönyű vidékén már nem találják meg és nem kerül elő sem a Hanságból, sem a Sopron vidékéről.”

1959. VI. 21-én a Bükkben kerül elő a szürkebegy 4 tojásos fészke. (Szabó L. V.) 1961. VI. 15-én megtalálta fészket a soproni hegységben lévő Várhelyen is, három tokos fiókával Győry Jenő. Hosszú ideig nem hallat magáról a szürkebegy, mígnem 1977. VI. 28-án a Pilis-hegységben, a Malom-patak mellett figyelnek meg egy éneklő hímét, és fognak egy még repülni nem tudó fiókat. Tömösvár T., Dénes J., Klimó B.)

Ettől kezdődően gyarapodnak a megfigyelések, bár fészkelésről kevés hír érkezik.

1977. IV. 30-án Bükk, Dédési kisvárhegy alatti forrás közelében 1 fészek 2 tojással. A kotlás még nem kezdődött meg. (Bécsy L.)

1978. V. 7-én 3 kotlófoltos tojó gyűrűzve Észak-Hanság (Hima Gy., Kormos G., Molnár F., Takács Cs.)

1978. júniusában a Soproni hegységben megfigyelve 1 him pld. (Pap Z.)

1978. IV. 15-én Sárvár, Téglagyári-tó, 2 pd. megfigyelve, majd

1979. IV. 30 ugyanitt 1 pd. (Barbácsy Z.) Megjegyzés: április végefelé már gyakran költ!

1977—1980 közötti időszakban a Börzsönyben, Királyrét és Magas-Tax között rendszeresen megfigyelve, költésidőben. (Brellos T.)

1978—80 között a Börzsöny több pontján megfigyelve költés-időben. (Varga Zs.)

A sok megfigyelés ellenére fészket nem találtuk.

1981. V. 5-én a Börzsönyben a Tovidéki vadászhoz közelében Bécsey L. egy éneklő himet fejezt meg, és talált egy talárvány fészket.

1980. V. 22-én Rabagyarmati (Vass megye) egy éneklő himet megfigyelve (Barbácsy Z.).

1976-1980 között a Bükkben is sok helyen megfigyeltem a szürkebégyet költésidőben, s bár fészket nem találtam, de az adatokból — időpont, biotóp stb. — kitűnik, hogy itt rendszeresen fészkelhet ez a faj. Barta Z. írja, hogy a Fennsíkban a szürkebégy adatok mégis csak az utóbbi években szaporodtak meg.

Ez tokeletesen ráillik a vaci adatokra is, mivel 1974 és 1975-ös években nagyon gyakran jártam a területet, megsem észleltem szürkebégyt. 1976. VIII. 9-én megfigyeltem 1 ad. példányt és fogtam egy fiatal. Ennek ellenére 1977-ben még mindig nem tudtam a szürkebégy költéséről. A következő évben viszont több pár jelenlétét is megállapítottam, és néhány fészket is találtam. Ettől kezdve egyre több pár jelenlétét sikerült megállapítanom. Jelenleg Vac környékén, a Duna menti árteréken mindennél fészkel a szürkebégy, sőt 1981-ben egy városzéli temetőben is rabukkantam a fészkeire.

Ezenkívül Szódligetén és a Gödi-szigeten is megálltam.

1981. V. 12-én Bécsey L. Surány közelében talált egy fészket, összetört tojásokkal.

A Csepel-szigeten az árterén szintén sokfelé költ (Hagtó L. szóbeli közlése).

Ettől lejjebb a Duna mellől már nincs adat. Teljesen hiányoznak az adatok a Tisza árteréről és néhány nagyobb hegységből is (Zemplén, a Mátra, Bákony stb.) pedig feltételezhető, hogy ezeken a helyeken van szürkebégy.

Valószínű, hogy sokan összetévesztik a szürkebégy énekét valamelyik más madáréval, pedig a szürkebégy jelenlétéről inkább hangjáról szereshetünk tudomást. Velem is előfordult, hogy az ökörszem énekét szürkebégyének vélték. Előfordítanak — különösen a hegyvidéken — hogy valaki „mögzőkja” az ökörszem énekét, és nem figyel föl a szürkebégyre. Ezért a hegyvidéken, különösen ha fiatal fenyvesből szól az ökörszem szerű madárének, figyeljük meg a madarat, hiszen lehet, hogy szürkebégy énekel.

Végzetül ismét felkérem a tisztelt tagtársakat: akiknek bármelyik évből április 15- és augusztus 31. közötti időszakból van szürkebégy adata, szíveskedjék elküldeni.

bc 1	1881	bc 1	7. 27
bc 20—20	18	bc 3	7. 29
bc 10—10	18	bc 3	7. 8
		bc 1	7. 27
		bc 3	7. 29
		bc 1	7. 8
		bc 3	7. 27
		bc 1	7. 29
		bc 3	7. 8

Dénes János

BAKCSÓK (*Nycticorax nycticorax*) EGYRE GYAKORIBB

ELŐFORDULÁSA A DINNYÉSI HALASTAVAKNÁL

A Velencei-tó nádasában illetve a Dinnyési természetvédelmi területen rendszeresen költenek a következő gémfajok: szürkegém (*Ardea cinerea*), vörös gém (*Ardea pupurea*), nagy kócsag (*Egretta alba*), pöccgém (*Ardeola cinerea*) és a bölömbika (*Botaurus stellaris*). Ezenkívül váltakozó számban de állandó jelleggel fészkel a kanalasgém (*Platalea leucordia*) is. A terület jellegének megfelelően valamennyi említett faj a nádban fészkel és valószínűleg a vízben álló facsopartok és fűzokrok hiánya okozta, hogy egyéb fajok, így bakcsók, kis kócsagok (*Egretta garzetta*) és üstökös gémek (*Ardeola ralloides*) nem telepedhettek meg a területen, holott például korábban az ugyancsak dunántúli Rétszilasi halastavakon, a kedvező fészkelési lehetőségek eredményeképpen, mindhárom említett faj költött.

Az utóbbi években rendszeressé vált elsősorban a bakcsók megjelenése a Dinnyési halastavakon különösen a nyári költési, de a tavaszi költési szezonban is. A hetvenes évek közepétől kezdődően a bakcsók mellett egyre gyakoribbá vált a kis kócsagok és üstökös gémek felbukkanása is, elsősorban a nyárvégi időszakban. Alábbiakban táblázatban szemléltetem az előfordulási adatokat:

Bakcsó (*N. nycticorax*)

1965—1975 között csupán egyetlen esetben, 1966. május 15-én, Müller István figyelt meg 15 példányt, amelyek a terület felett keringtek, majd anélkül, hogy leszálltak volna, továbbrepültek (szóbeli közl.). Magam csak 1976-ban észleltem az első bakcsókat a halastavakon.

1976.	9. 12.	40 pd.	1980.	5. 23.	1 pd.
1977.	7. 8.	10 pd.	8. 9.		6—8 pd.
	7. 27.	17 pd.	9. 1.		8—10 pd.
	7. 29.	4—5 pd.	1981.	7. 22.	12 pd.
	8. 4.	3 pd.	8. 5.		4—5 pd.
	9. 17.	3 pd.	8. 21.		20—25 pd.
1978.	4. 22.	1 pd.	9. 13.		10—12 pd.
	10. 1.	3 pd.			
1979.	5. 8.	16 pd.			
	5. 24.	2 pd.			

A megfigyelt példányok túlnyomó többsége fiatalkori színruhát viselt, ilyeneket a májusi észlelések során is láttam. A madarak valamennyien a halastavak mentén, főként a gátak mellett álló öreg fűzfákon tartózkodtak. A Dinnyési Fertő-ben soha egyetlen bakcsót nem figyeltem meg. Ezt elsősorban nyilván a megszállásra alkalmas fák teljes hiánya okozta.

Kis kócsag (*Egretta garzetta*)

1965—1976 között nem észleltem a halastavaknál vagy a környéken, ezt követőleg megjelenése többé kevésbé rendszeressé vált:

1977.	7. 27.	10 pd.	1979.	5. 8.	1 pd.
	8. 4.	15—17 pd.	1980.	7. 10.	1 pd.
	8. 27.	2 pd.	1981.	8. 21.	1 pd.
			9. 13.		1 nd.

Üstökös gém (*Ardeola ralloides*)

1965—1974 között mindössze egyetlen alkalommal észleltem a területen, 1975-től kezdődően az üstökös gémekek megjelenése, a kis kócsagéhoz hasonlóan, egyre gyakoribbá vált:

1967.	5. 18.	5 pd.	1978.	5. 25.	2 pd.
1975.	8. 4.	1 pd.	1981.	8. 21.	1 pd.
1977.	7. 27.	11 pd.			
	7. 29.	8 pd.			
	8. 7.	6—7 pd.			
	8. 27.	3 pd.			

A három gémféle rendszeressé vált megjelenése a Dinnyési halastavak környékén spontán veti fel a fészkelés gondolatát. A halastavak mellett pillanatnyilag nincs olyan jellegű fás-bokros terület, ahol egy gémtelep kialakulásának feltételei adottak

lennének, de ez a viszonylag kis tavakon egyéb okok miatt (emberi zavartság) sem látszik valószínűnek. Célszerű lenne viszont megvizsgálni annak lehetőségét, miként lehetne a védett területen olyan feltételeket teremteni, amelyek megfelelnek a gémfélék a fészkeléssel szemben támasztott igényeinek. A Velence-tavi védett területen a jelenlegi alacsony vízállás mellett a megtelepedés nem valószínű annak ellenére, hogy bokros részek vannak kialakulóban. A Dinnyési Fertő, amelynek vízállását zsilip segítségével bizonyos mértékig szabályozni lehet, alkalmasnak látszik e célra. A leendő rekettyés helyét, ahol a fészektelep kialakulhatna, előzőleg természetesen gondosan és a különböző szempontokat mérlegelve kellene tanulmányozni.

Schmidt Egon

A DINNYÉSI HALASTAVAK ÉS A SZOMSZÉDOS NÁDÜZEM KÉKBEGY (*Luscinia svecica*) ÁLLOMÁNYA 1965—1981 KÖZÖTT

A kékbegy rendszeres fészkelő a Velencei-tó mentén, de míg megjelenése a legtöbb megtelepedésre alkalmas partszakaszon csak kisszámú és esetleges (Agárdon a Madárvárta közelében például Radetzky Jenő találta fészkelve), a dinnyési részen állandó, bár a párok számát illetően erős ingadozást mutató populáció él.

1965 óta rendszeresen figyelemmel kísérem a terület kékbegy állományát. A populáció magját a halastavak mentén és az ezekkel szomszédos Nádüzem területén fészkelő párok jelentik. Egy-két pár költ esetenként a Császár-patak mentén és a Kajtori-csatorna közelében a Dinnyési Fertő területén. Megfigyeléseimet elsősorban a halastavaknál és a Nádüzem területén végeztem, így az alábbi számadatok az itt észlelt mennyiségi viszonyokat tükrözik. Fészkeket különösen az utóbbi években csak alkalomszerűen kerestem, a párok számának megállapítását a költési szezón derekán éneklő hímek alapján végeztem. A terület teljes kékbegy állománya a fenti ismertetett élőhelyeken költő párok hozzáadásával évente 3—6 párral lehet több.

1965	13 pár	1974	5 pár
1966	12 pár	1975	3 pár
1967	7 pár	1976	8 pár
1968	6 pár	1977	10 pár
1969	10 pár	1978	5 pár
1970	15 pár	1979	3 pár
1971	10 pár	1980	8 pár
1972	4 pár	1981	10 pár
1973	6 pár		

A párok számának erős ingadozásában bizonyos fokú rendszert lehet észrevenni, de ez csak fenntartással fogadható el és legfeljebb csak évtizedek múltán válhat bizonyossággá. Az állomány helyzete természetvédelmi szempontból jónak mondható, bár a Nádüzem területén a nádkévék között a fészkek az ott folyó munkák miatt néha tönkremennek.

A kékbegy hazánkban a ritkább fészkelők közé tartozik s elterjedése még távolról sem tisztázott teljesen. Kívánatos lenne, hogy azok, akik fészkelését megfigyelési területükön megállapították (április közepétől éneklő hímek jelenléte), beküldenék az adatokat a Központi Irodába, ahol azokat megfelelően csoportosítva egy későbbi időpontban Tájékoztatónk hasábjain közreadnánk.

Kérjük tagtársainkat, azokat is, akik régóta ismert kékbegy területen dolgoznak, fentiekhez hasonló formában közölgék adataikat, hogy minél pontosabb képünk legyen a hazai kékbegy állomány helyzetéről.

Schmidt Egon

GÓLYA-ÁLLOMÁNYFELVÉTEL A SZEGHALMI JÁRÁSBAN

A számlálást 1981. július 7—24-e között ifj. Kurpé István és Homoki Lajos segítségével végeztem. Ez évben öröndetesen emelkedett az új fészkek száma (9 db). Ez annak ellenére következett be, hogy a fészkelési lehetőségek romlottak, mivel az újabb házak tetején levő kémények kis átmérőjűek és így fészkekrákásra alkalmatlanok. Több helyen évenként ősszel lesze-

dik a fészket, mert csak így lehet a kéményt használni a fűtési szezonban. A veszélyeztetett fészek (6 db) zöme ezért veszélyeztetett. Ezekre magasított fészekkosarak felhelyezése szükséges.

<i>Összesen talált fészek száma:</i>	87 db	100 ‰
<i>Ebből: kéményen</i>	43 db	49,4 ‰
<i>kéményen magasított</i>		
<i>fészekkosáron</i>	2 db	2,3 ‰
<i>villanyoszlopon</i>	9 db	10,3 ‰
<i>villanyoszlopon magasított</i>		
<i>fészekkosáron</i>	30 db	34,5 ‰
<i>cseréptetőn</i>	2 db	2,3 ‰
<i>tetőállványon</i>	1 db	1,2 ‰

Fészek kora:

<i>új (1981-ben épült)</i>	9 db	10,3 ‰
<i>1980-ban épült</i>	2 db	2,3 ‰
<i>2—5 éve épült</i>	38 db	43,7 ‰
<i>1975 előtt épült</i>	38 db	43,7 ‰

Öreg golyák száma: 165 pd. (83 pár volt, de egy golya elpusztult).

Itt csak a számláláskor meglévő és rendszeresen visszajáró példányok szerepelnek.

Fióka száma: 211 pd. (számlálás idején)

Öreg golya elpusztulás: 2 pd.

Fióka pusztulás: 12 pd.

Csak azokat a pusztulásokat írtam be, amelyekről biztos tudomásunk volt.

<i>Veszélyeztetett fészek:</i>	6 db	6,9 ‰
<i>Meddő pár:</i>	6	7,2 ‰
<i>Fióka nélküli fészek:</i>	11 db	12,6 ‰

Ebből elhagyott fészek, amibe nem jöttek vissza az öregek,

vagy tojásrakás előtt elhagyták: 4 db 4,6 ‰

Lakott fészek: 76 db (87—11)

Egy lakott fészekre jutó fióka: 2,78

Örvendetes, hogy általában a gólyák fészkelését a lakosság és a létesítmények vezetői igyekeznek elősegíteni és biztosítani fészekkosarak felszerelésével.

A 39 villanyoszlopon lévő fészkek közül 30 db már a TITÁSZ által felszerelt fészekkosarakon van (76,9 %).

A kirepülést követő időszakban igen sok fiatal gólya pusztulását tapasztaltuk. Augusztus 15-én a Vésztő-Kétpuszta közötti távvezeték mellett 3 elhullott és egy súlyosan sebesült gólyát találtam. Ez utóbbi is menthetetlen volt.

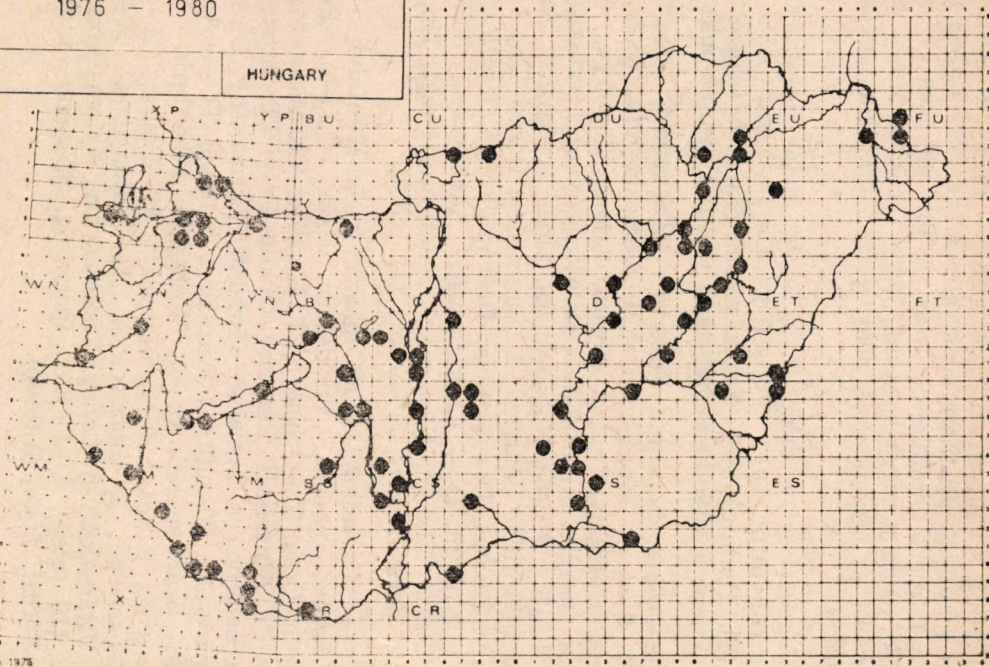
Augusztus 21-én a Szeghalom—Halaspuszta közötti 47-es közút mellett, a villanyvezetéken és alatt két sérült és egy elhullott gólyát találtunk. Fűzesgyarmaton pedig a közút mellett 2 elhullott gólyát találtak.

Kurpé István

GÉMTELEPEK

1976 - 1980

HUNGARY

EIS/12 1976

Egyesületünk Faunisztikai Szakosztálya 1976-ban indította be a hazai gémfélék állományának felmérését. Az 1980-ig terjedő ötévesben felmért gémtelpekről az alábbi előzetes összesítést közöljük, azzal a megjegyzéssel, hogy a felmérések hiányos volta miatt az eredmények nem egészen tükrözik a tényleges állapotokat.

A feldolgozáskor az ország területét az alábbi egységekre osztottuk: Dunántúl (Dt), Duna (D), Duna—Tisza köze (DTk), Tisza (T), Tiszántúl (Tt), Északi részek (É). A beérkezett jelentések szerint a következő helyeken vannak gémtelpek:

Dt—Fertőrákos, Sopron, Fehértó, Rábatamási, Barbacsi-tó, Kisbér, Ikervár, Meggyeskovácsi, Kemestaródfa, Moha, Csór, Dinnyés, Gárdony, Pusztaszabolcs, Adony, Soponya, Tihany, Pölöske, Pötréte, Kis-Balaton, Balatonfenyves, Mezőszilas, Rétszilas, Regöly, Maróc, Nagykanizsa, Mőzs, Szekszárd, Baláta-tó, Rinyaszentkirály, Bakháza, Drávaszentes, Barcsi TK, Istvándi, Sumony, Kákics, Drávasztára, Drávapalkonya, Komlósd, Tengelic, (40 telep). D — Cinkota-szgt, Ásványráró, Földsziget, Győr, Süttő, Makád, Rácalmás, Dunaföldvári-szgt, Dunapataj, Gerjen, Veránka-szgt, Komárom (12 telep).

D—Tk — Szabadszállás, Fülöpháza, Izsák, Kúnfehértó, Madaras, Szeged-Fehértó, Pusztaszer, Baks, Csaj-tó, Péteri-tó, Alattyán, Ócsa, T — Sasér. TT, Mártélyi TK, Atka-sziget, Labodár TT, Alpári-rét, Vezseny, Óballa, Pélyi TT, Ároktó-Tiszacsege, Leninváros, Tiszaluc, Tiszadob, Tiszaladány, Olcsvaapáti, Szatmárcseke, Tiszafüred-Poroszló (16 telep) Tt — Apátfalva, Darvas, Szarvas, Bélmegyer, Mezőgyán, Biharugra, Turkeve, Kunhegyes, Karcag, H—Ágotapuszta, H—Halastó, H—Kunkápolnási-mocsár, H—Borzaserdő, H—Vajdalahos, H—Derzsi-erdő, Virágoskúti h. tavak, Tiszavasvári, Nyíregyháza, Beregdaróc, (19 telep). É—Dejtár, Ipolyszög, Szécsény—Ludányhalászi, Tarcal, Tokaj (5 telep).

Az ország területén található telepek száma összesen: 103. Az egyes fajok az alábbi számú telepeken voltak találhatóak: Ph. carbo — 3, A. cinera — 63, A. purpurea 46, A. ralloides — 26, E. alba — 27, E. garzetta — 33, N. nycticorax — 52, Pl. falcinellus — 1, Pl. leucorodia — 18.

Fajonként az alábbiak szerint oszlik meg az ország költőállománya a hat területegységen:

Ph carbo: Dt — 537 pár, D — 2, T — 18 (össz. 557 pár).

A. cinerea: Dt — 470, D — 360, D—Tk — 75, T — 480, Tt — 200, É — 35 (össz. 1620 pár).

A. purpurea: Dt — 320, D—Tk — 215, T — 70, Tt — 120, É — 50, (össz. 835 pár).

A. ralloides: Dt — 45, D — 5, D—Tk — 70, T — 60, Tt — 50, É — 5, (össz. 235 pár).

E. alba: Dt — 220, D—Tk — 47, T — 13, Tt — 50, (össz. 330 pár).

E. garzetta: Dt — 40, D — 25, D—Tk — 5, T — 250, Tt — 80, (össz. 400 pár).

N. nycticorax: Dt — 800, D — 370, D—Tk — 155, T — 1370, Tt — 2050, É — 35, (össz. 4780 pár).

Pl. falcinellus: Tt — 1 pár.

Pl. leucorodia: Dt — 154, D — 1, D—Tk — 60, T — 5, Tt — 240, (össz. 460 pár).

Az összes gémféle, ill. kormorán költőállománya 8660 pár.

Jelen írásban nem térek ki külön-külön az egyes fajok számának értékelésére, ill. az állományok emelkedésének csökkenésének kérdésére. Ehhez további, pótlólag beküldött jelentések feldolgozása szükséges.

Ezúton is kérjük Tagtársainkat, hogy a még be nem küldött gémjelentéseket minél előbb juttassák el a Kiskúnsági Madár-vártára (Fülöpháza, 6042), valamint külön felhívás nélkül is minden évben mérjék fel az általuk ismert gémtelpeket.

Fentiek szerint kérjük megküldeni a fekete gólya költési adatait is.

Mellékelten közöljük a gémtelpek összesített ponttérképét.

Molnár László

A SÖVÉNYSÁRMÁNY (*Emberiza cirius*) ÚJABB FÉSZKELÉSE MAGYARORSZÁGON

Mint ismeretes, a sövényársármány hazai fészkelésének első bizonyítéka a Villányi-hegységből származik (Dr. Jánossy Dénes, Dr. Topál György és Jánossy László 1976-ban éneklő hím, valamint tojó és fiatal sövényársármányokat figyeltek meg, melynek alapján Dandl József a faj első hazai fészket is megtalálta). 1981. július 6—11. között, tudva azt, hogy Molnár István 1981 tavaszán éneklő sövényársármányt figyelte meg Pécsen, több adatot is szereztünk a Mecsek déli lejtőiről ill. a Villányi-hegységből a faj újabb magyarországi előfordulásával kapcsolatban. 1981. július 6-án fiókás sövényársármány fészkekre találtunk az etető szülők nyomán Pécsen egy sűrű szederbokron 2,6 méter magasan. A következő napok terepbejárásai során az éneklő hímek alapján a Mecsek déli lábánál további négy pár költése volt feltételezhető. Július 8—10 között a Villányi-hegységben további két pár revirjét állapítottuk meg, az egyikben három kirepült fiatal sövényársármányt is észleltünk. Mind a mecseki mind a Villányi-hegységi megfigyelési területek szőlős, gyümölcsös, bokros déli lejtők voltak, sokszor emberi létesítmények (nyaralók, préházak) közelében.

Túránk eredményeképpen nem csupán újabb bizonyítékot nyertünk a dél-európai elterjedésű faj fészkelésére, hanem e hét pár jelenléte alapján megtelepedését, esetleg jövőbeni terjeszkedését is remélhetjük hazánkban.

**Waliczky Zoltán, Magyar Gábor,
Hraskó Gábor**

A KISKUNSAGI NEMZETI PARK ÉS A PÉTERI-TÓ TERÜLETÉN KÖLTŐ FONTOSABB MADÁRFAJOK ÁLLOMÁNYA 1981-BEN

Szürke gém (*Ardea cinerea*)

Izsák, Kolon-tó

Pálmonostora, Péteri-tó

40 pár

2 pár

Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>)	
Szabadszállás, Kis-rét	kb. 50 pár
Fülöpháza, Kondor-tó	4 pár
Izsák, Kolon-tó	5 pár
Pálmonostora, Péteri-tó	30 pár
Nagy kócsag (<i>Casmerodius albus</i>)	
Szabadszállás, Kis-rét	45 pár
Izsák, Kolon-tó	kb. 15 pár
Pálmonostora, Péteri-tó	16 pár
Üstökös gém (<i>Ardeola ralloides</i>)	
Pálmonostora, Péteri-tó	30 pár
Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	
Izsák, Kolon-tó	kb. 20 pár
Pálmonostora, Péteri-tó	10 pár
Bö lömbika (<i>Botaurus stellaris</i>)	
Szabadszállás, Kis-rét	3 pár
Szabadszállás, Zab-szék	1 pár
Fülöpháza, Kondor-tó	1 pár
Izsák, Kolon-tó	4 pár
Pálmonostora	1 pár
Pocgém (<i>Ixobrychus minutus</i>)	
Pálmonostora, Péteri-tó	7 pár
Kanalasgém (<i>Platalea leucordia</i>)	
Szabadszállás, Kis-rét	kb. 15 pár
Izsák, Kolon-tó	20 pár
Pálmonostora, Péteri-tó	15 pár
Nyári lúd (<i>Anser anser</i>)	
Szabadszállás, Kis-rét	15 pár
Szabadszállás, Zab-szék	10 pár
Szabadszállás, Pipás-rét	8 pár
Fülöpszállás, Kelemen-szék	4 pár
Fülöpháza, Kondor-tó	2 pár
Izsák, Kolon-tó	5 pár
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	
Szabadszállás, Kis-rét	4 pár
Fülöpháza, Kondor-tó	3 pár
Izsák, Kolon-tó	4 pár
Pálmonostora, Péteri-tó	3 pár

Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	
Apaj-pusztá	40 pár
Fülöpszállás, Kelemen-szék	1 pár
Fülöpháza határában	kb. 8 pár
Bugac határában	5 pár
Pálmonostora, Péteri-tó	3 pár
Túzok (<i>Otis tarda</i>)	
Kúnszentmiklós határában	kb. 90 db
Apaj-pusztá és Ürbő határában	kb. 60 db
Széki lile (<i>Charadrius alexandrinus</i>)	
Szabadszállás, Zab-szék	3 pár
Fülöpszállás, Kelemen-szék	3 pár
Bócsa, Szappanos-tó	2 pár
Pálmonostora, Péteri-tó	2 pár
Kis lile (<i>Charadrius dubius</i>)	
Apaj-pusztá	3 pár
Nagygoda (<i>Limosa limosa</i>)	
Apaj-pusztá	5 pár
Szabadszállás határa	15 pár
Fülöpszállás, Kelemen-szék	15 pár
Fülöpháza	2 pár
Bócsa, Szappanos-tó	6 pár
Pálmonostora, Péteri-tó	7 pár
Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	
Szabadszállás, Zab-szék	25 pár
Szabadszállás, Pipás-rét	2 pár
Fülöpszállás, Kelemen-szék	2 pár
Fülöpháza, Szívós-szék	3 pár
Fülöpháza, Hattyú-szék	3 pár
Bócsa, Szappanos-tó	15 pár
Pálmonostora, Péteri-tó	6 pár
Székicsér (<i>Glareola pratincola</i>)	
Apaj-pusztá	7 pár
Fülöpszállás, Fehér-szék	6 pár
Szabadszállás, Zab-szék	2 pár
Ugartyúk (<i>Burhinus oedicnemus</i>)	
Fülöpháza, KNP IV. sz. terület	2 pár
Dankasirály (<i>Larus ridibundus</i>)	
Szabadszállás, Pipás-rét	900 pár

Szabadszállás, Zab-szék	1000 pár
Fülöpszállás, Kelemen-szék	4000 pár
Fülöpháza, Szívós-szék	400 pár
Bócsa, Szappanos-tó	200 pár
Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	
Szabadszállás, Pipás-rét	kb. 10 pár
Fülöpszállás, Kelemen-szék	kb. 10 pár
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	
Tóserdő	1 pár
Kúnszentmiklós	1 pár
Fülöpháza környéke	10 pár
Izsák határa	5 pár
Páhi határa	3 pár
Bugac határa	6 pár
Bócsa határa	4 pár
Pálmonostora, Péteri-tó	4 pár
Szürke küllő (<i>Picus canus</i>)	
Tóserdő	kb. 3 pár
Fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>)	
Tóserdő	1 pár
Páhi, Kolon-tó	1 pár
Bugac	2 pár
Vetési varjú (<i>Corvus frugilegus</i>)	
Apaj-pusztá	kb. 200 pár
	(két kisebb telepben)

Dr. Bankovics Attila

GÉMTELEPEK A KÖZÉP-TISZAI TAJVÉDELMI KÖRZETBEN 1981-BEN

A Pályi Madárrezervátum és az Óballai Természetvédelmi Terület fészkelő állománya nagyjából változatlan. Az előbbi helyen szürke gémből 80—100 pár, kis kócsagból 25—30 pár, bakcsóból 60—80 pár, kárókatonából 30—35 pár, míg az utóbbi területen szürke gémből 25—30 pár, kis kócsagból 15—18 pár és bakcsóból pedig 40—50 pár költött. Az elmúlt évekhez képest ezeken a területeken a szürke gémelek létszáma valamelyest nőtt, míg a bakcsók állománya csökkent.

A Vezsenyi Természetvédelmi Terület géntelege érthetetlen módon kiköltözött a védett területről — ahol a legteljesebb zavartalanságban éltek eddig — és áttelepültek a szemközti oldalra a rákócziújfalui szabadstrand közvetlen szomszédságába. Igaz, hogy az átköltözés időpontjában ez a hely is zavartalannak látszott, mivel a fiókák kikeléséig víz borította a fűzest. A víz levonulása után viszont igen forgalmas és zajos strand alakult ki most is, mint eddig minden évben. Ez oly módon befolyásolta a génteleg életét, hogy míg máskor és másutt július végén, sőt nem ritkán augusztus közepén is lehet fiókás fészkeket találni, addig itt július első napjaiban mindössze két lakott fészket találtam. A strandolók és a gémek (bakcsók, kis kócsagok, üstökös gémek) látszólag igen jól megfértek. Bár a fészkek igen alacsonyan voltak, fészkekfosztogatásnak nem sok nyomát találtam. A 160—170 fészekből csak kettőt találtam leborítva a földre.

Ezeket a madarakat az idén úgylátszik vonzotta az emberek közelsége, mert Szolnok térségében a 339-es folyamkilométer szomszédságában a jobbraton a tájvédelmi körzet határain kívül egy újabb bakcsó és kis kócsag telep alakult ki kb. 100 fészekkel. A meglepő a dologban az, hogy itt is egy igen forgalmas és zajos szabadstrand tőszomszédságában ütöttek tanyát. Július hó folyamán már itt is csak üres fészkeket lehetett találni, így a fajok arányáról sajnos nincsenek adatok. Ezt a telepet sajnos túl későn fedeztük fel.

Lőrincz István

ADATOK FÜLÖPHÁZA KÖRNYÉKÉRŐL (1981)

Podiceps griseigena: 04. 25. 2 pd.; 05. 01. 1 pd.; 06. 29. 1 pd.;
Aythya fuligula: 03. 07. 8 pd.; 03. 11. 1 pd.; 03. 12. 3 pd.; 03.
15. 7pd.; 03. 20. 5 pd.; 03. 21. 14 pd.; 03. 22. 2 pd.; 04. 01.
4 pd.; 04. 04. 2 pd.; 04. 06. 2 pd.; 04. 07. 7 pd.; 04. 09. 4
pd.; 04.11. 4 pd.; 04. 12. 4 pd.; 04. 19. 5 pd.; 04. 25. 7 pd.;
04. 28. 4 pd.; 05. 07. 7 pd.; 05. 09. 2 pd.; 05. 13. 4 pd.; 05.
18. 6 pd.

Netta rufina: 04. 14—15. 1 pár.

Falco columbarius: 03. 19. 1 pd.

Squatarola squatarola: 09. 20. 2 pd.

Numenius phaeopus: 05. 03. 4 pd.; 07. 01. 2 pd.; 07. 16. hangok;
08. 10. 14—15 pd.; 08. 11. 8 pd.

Tringa nebularia: 04. 10. 1 pd.; 04. 13. 2 pd.; 04. 15. 1 pd.; 04.
18. 1 pd.; 04. 19. 1 pd.; 04. 20. 1 pd.; 04. 30. 1 pd.; 05. 02.
hang; 05. 06. 1 pd.; 05. 09. 1 pd.; 07. 04. 1 pd.; 07. 06. 1
pd.; 07. 12. 1 pd.; 07. 16. 1 pd.; 07. 19. 1 pd.; 07. 24. 1 pd.;
07. 25. 1 pd.; 07. 29. 1 pd.; 08. 01. 2 pd.; 08. 03. 2 pd.; 08.
04. 2 pd.; 08. 05. 1 pd.; 08. 07. 2—3; 08. 08. 2 pd.; 08. 09.
2 pd.; 08. 11. 2—3; 08. 12. 2 pd.; 08. 14. 3 pd.; 08. 15. 2
pd.; 08. 16. 2 pd.; 08. 16. 2 pd.; 08. 18. 2—3; 08. 20. 2 pd.;
08. 21. 2—3; 08. 24. 2—3 pd.; 08. 25. 2 pd.; 08. 26. 2 pd.;
08. 29. 1 pd.; 09. 01. 2—3 pd.; 09. 03. 2—3 pd.; 09. 04. 2—3
pd.; 09. 10. 2 pd.; 09. 12. 2 pd.; 09. 15. 2—3 pd.; 09. 16.
2—3 pd.; 09. 17. 2—3 pd.; 09. 21. 2—3 pd.; 09. 23. 2 pd.

Tringa stagnatilis: 04. 09. 1 pd.; 06. 20. 1 pd.; 07. 11. 1 pd.; 07.
17. 2 pd.

Tringa ochropus: 05. 08. 2 pd.; 09. 10. 1 pd.

Arenaria interpres: 05. 21—24. között 1 színesedő példány.

Calidris ferruginea: 05. 25. 1 pd.; 08. 05. 3 pd.; 09. 04. 1 pd.;
09. 05. 1 pd.; 09. 11. 2 pd.; 09. 12. 5 pd.

Calidris canutus: 09. 01—06. között 1 pd.

Stercorarius pomarinus: 07. 15.-én 1 pd. (világos fázis)

Larus minutus: 05. 02. 4 pd.; 05. 09. 9 pd.; 06. 06. 1 pd.; 06. 08.
2 pd.; 06. 12. 1 pd.; 06. 14. 1 pd.; 08. 11. 3 pd.; 08. 19. 1 pd.

Muscicapa hypoleuca: 05. 05. 1 pd.

Motacilla (flava) feldegyi: 05. 15. 1 pd.

Lanius excubitor: 01. 31. 1 pd.; 02. 27. 1 pd.; 03. 12. 1 pd.

Egyéb területek adatai:

Circus macrourus: 03. 28. Kúnadacs, 10 pd.

Numenius phaeopus: 04. 26. Gátéri-Fehértó, 8—10 pd.; 05. 03. Gátéri—Fehértó, 4—5 pd.

Tringa nebularia: 04. 26. Gátéri—Fehértó, 1 pd.; 05.03. Gátéri-Fehértó, 1 pd.

Tringa stagnatilis: 08. 30. Zabszék (KNP), 2 pd. (ML, Haraszthy L., Gombos Z.)

Gallinago media: 04. 26. Gátéri-Fehértó, 1 pd.; 05. 17. Alpári-rét, 1 pd.

Calidris ferruginea: 08. 30. Zabszék, 6—8 pd. (ML. HL. GZ)

Lanius excubitor: 03. 13. Apaj-pusztta, 2 pd. (egymás közelében)

Költési adatok Fülöpházáról:

Feketenyakú vöcsök	10—12 pár
Vörösnyakú vöcsök	1 pár (?)
Nyári lúd	2—3 pár
Vörös gém	3—4 pár
Bölömbika	1 pár
Nagy goda	8—10 pár
Gulipán	6 pár (+ a határon kívül 9 pár)
Ugartyúk	4—(5) pár
Héja	1 pár
Karvaly	1 pár (?)
Kék vércse	2—3 pár (+ a határon kívül 8—10 pár)
Szalakóta	8—10 pár

Molnár László

PARTIFECSEKE KOLÓNIAK A KÖZÉP-TISZAI TÁJVÉDELMI KÖRZETBEN

1981-ben is felmérésre kerültek Kisköre és Tiszazug között a Tisza szakadó partjaiban fészkelő partifecskék. A költő állomány zöme most is Szolnoktól délre, a tájvédelmi körzet alsó harmadában összpontosult. Míg Kisköre és Szolnok között három helyen eloszolva összesen jó ha 200 pár költött, addig Szolnok és Tiszaug között az alábbi megoszlásban voltak találhatóak:

Jobbparti folyamkilométer	pár	Balparti folyamkilométer	pár
311	90—100	290,5	650—700
288,8—288 között	450	290	100
288—287,5 között	350		
Összesen:	390—900		750—800

Az elmúlt években a KÖTIVIZIG partbiztosítási munkákat végezve, fokozatosan felszámolta a tájvédelmi körzet legnagyobb — kb. 10 000 fészket számláló — partifecske telepét Tiszakécske térségében. Igaz, hogy a környéken bőséggel akad még szakadópart, sőt a VÍZIG még vízágyuval is szakított le partot, hogy a fecskéknek legyen hová költözniük, ennek ellenére a környék kezd elnéptelenedni.

Lőrincz István

PÁRTÁS DARVAK (*Anthropoides virgo*) ÚJABB ELŐFORDULÁSA MAGYARORSZÁGON

1981. november 13-án és 14-én mintegy 8000 daru (*Grus grus*) gyülekezett a Kardoskúti-természetvédelmi területen. Az egy tömegben, kukoricatarlón táplálkozó darusokadalom között 12

pártás daru is tartózkodott. E faj hazai csapatos megjelenése mellett a kései dátum is feltűnő, amennyiben tudott, hogy a pártás darvak általában már szeptemberben megjelennek a szudáni telelőhelyeken.

Dr. Sterbetz István

CSIZ (*Carduelis spinus*) ADATOK SÁRISÁP-ANNAVÖLGY KÖRNYÉKÉRŐL

A csíz környékünkön rendszeres átvonuló, de néhány korai megjelenéséből költésére is lehet következtetni. Alábbiakban néhány érdekesebb adatot mutatok be az utóbbi évekből.

1962. 7. 4. 6 pd. nemrég kirepült fiatal madár. A környéken kb. 150 holdnyi területen erdei fenyves. Fészket sajnos nem találtam.

1963. 9. 27. Hatalmas csapatokban mozgott a csíz, nem ritkán 300—400 példányt figyeltem meg együtt.

1965. 10. 20. Az első példányokat figyeltem meg. Ebben az évben feltűnően későn indult a csíz mozgás, a süvöltők már rég a környéken tartózkodtak.

1976. 8. 20. Az erdei víznél (madarak ivóhelye) 2 öreg hímét figyeltem meg, ugyanott egy szőlőrigót is láttam.

1977. 8. 27. Fenti víznél 4 példányt (1 hím és 3 tojó) figyeltem meg.

1978. 8. 17. A kertünkben láttam egy szépen színezett hímét.

1979. 9. 19. Az első vonuló csízeket gyűriztem.

1981. 9. 4. Gyurgyalagok vonulását figyelve láttam 4 csízt a környéken.

9. 5. Az erdei víznél 11 példányt figyeltünk meg.

Egyéb adatok a környékről: 1981. 8. 26. 2 pd. fenyőpinty; 8. 29. 7 pd. fenyőpinty; 10. 3. 4 pd. süvöltő.

Lenner József

SZÜRKE LÉGYKAPÓ (*Muscicapa striata*) VONULÁSI ADATOK

Felhívásunkra, amely sajnós megkésve jelent meg, 1981-ben csupán néhány adat érkezett. Ezeket közöljük az alábbiakban:

Siklós (Zörényi János)

	1981. 9. 7.	2 pd.
	9. 8.	5 pd.
	9. 9.	10 pd.
	9. 10.	3 pd.
	9. 11.	1 pd.
	9. 12.	1 pd.
	9. 13.	2 pd.

Várpalota (Major István)

	1981. 8. 11.	1 pd.
--	--------------	-------

Berhida (Major István)

	1981. 8. 29.	4 pd.
--	--------------	-------

Pölöskei-tó (Ács Attila)

	1981. 8. 15.	4 pd.
	8. 29.	10 pd.

Vác (Dénes János)

	1980. 8. 20.	11 pd.
	8. 27.	14 pd.
	9. 9.	9 pd.
	1981. 8. 20.	6 pd.
	8. 21.	4 pd.
	8. 30.	7 pd.
	9. 3.	3 pd.

**SZIKIPACSIRTA (*Calandrella brachydactyla*)
SZOKATLANUL KÉSEI ELŐFORDULÁSA A
HORTOBÁGYON**

1981. október 13-án és 14-én a Hortobágyi Nemzeti Parkhoz tartozó Kúnmadarasi pusztán egy szikipacsirtát figyeltem meg. A nálunk fészkelő példányok már szeptember első napjaira eltűntek a Hortobágy térségéből és attól kezdve, naponta ismétlődő terepjárásaim során egyszer sem láttam szikipacsirtát.

Az október 13-án észlelt madár feltehetően egy olyan kóborló egyed lehetett, mint amelyről Pátkai Imre írt az *AQUILA* 1963. kötetében (254 o.)

A feltűnően világos színezetű szikipacsirtát a következő napon is sikerült huzamos ideig figyelni, de arra vonatkozóan semmi biztos jelet nem észleltem, hogy vajon a nálunk költő alfajhoz tartozott-e, vagy sem.

Mindkét napon egy régi, szikes úton és annak közvetlen környékén tartózkodott, a Sziklaponyag és a Forrás-fenek között. Az ezt követő napon már nem találkoztam vele.

Dr. Kovács Gábor

**A BAJSZOS SÁRMÁNY (*Embeza* cia) KÖLTÉSE
A KECSKE-HEGYEN (BUDAI-HEGYSÉG)**

1981. május 24-én az Oroszlány-szikla felett, a Kecske-hegyen végeztem madármegfigyeléseket, amikor figyelmes lettem a bajszos sármány jellegzetes hívóhangjára. Nem sokkal ezután a madár énekelni kezdett, s a hang után sikerült meglátnom a hímét, majd a tojót is. Amikor leültem a sziklára, mindketten odaültek tőlem kb. 8—10 m-nyire egy bokorra és jó 20—25 percig figyeltek engem. Úgy véltem, hogy a fészek nem lehet messze, ezért vártam. Miután a madarak megnyugodtak, elkezdtek etetni. A harmadik etetés után az elröppenő tojó nyomán sikerült megtalálnom a fészket: egy kiugró szikla tövében

volt. Csak kb. 30—40 cm-ről lehetett meglátni, mert három oldalról szikla, lentől pedig magas növényzet takarta. A fészekben négy tollas fióka és — mint később kiderült — egy záptojás volt. Amíg a fészeknél voltam az öreg madarak a közelben vészjeleket adtak, de nem sokkal távozásom után már megnyugodva etettek tovább.

Ezután június 21-én jártam újra ott, akkor már sem az öreg, sem a fiatal madarakat nem sikerült látnom, csak a záptojást találtam meg, melyet július 5-én begyűjtöttem.

Bajszos sármányt ekkor sem láttam.

Megemlítendő, hogy 1980. VI. 17-én is jártam ugyanitt és láttam éneklő hím bajszos sármányt, de akkor nem találtam meg a fészket. A Kecske-hegy tehát a Budai-hegységben — Budaörs és a Remeteszurdok után — újabb biztos fészkelőhelye a bajszos sármánynak.

Waliczky Zoltán

NÉHÁNY MADÁRFAJ TAVASZI ERKEZÉSE VÁC KÖRNYÉKÉN

	1974	1975	1976	1977	1978
Bíbic	III. 25. 4	II. 24. 9	II. 29. 25	nincs	III. 2. 13
Örvös galamb	III. 25. 1	III. 14. 2	III. 28. 2	IV. 1. 2	III. 17. 1
Kakukk	IV. 14. 1	IV. 17. 1	IV. 17. 1	IV. 22. 1	V. 6. 1
Nyaktekercs	IV. 25. 1	IV. 12. 1	IV. 10. 1	IV. 4. 1	IV. 6. 1
Füstifecske	IV. 11. 2	IV. 5. 2	IV. 3. 1	IV. 7. 4	IV. 6. 1
Sárgarigó	IV. 30. 1	V. 4. 2	V. 10. 3	V. 3. 2	V. 1. 1
Függőcinege	III. 26. 1	III. 9. 1	III. 11. 2	III. 15. 2	IV. 2. 2
Cigánycsuk	III. 25. 3	III. 5. 1	III. 23. 1	III. 11. 1	III. 15. 1
Fülemüle	IV. 9. 1	IV. 4. 1	IV. 7. 1	IV. 7. 1	IV. 9. 1
Vörösbegy	III. 23. 6	II. 19. 3	III. 28. 7	III. 10. 4	III. 1. 7
Barátka	III. 25. 4	III. 20. 1	III. 29. 1	III. 18. 1	IV. 2. 2
Csilpcsalp- füzike	III. 24. 1	III. 13. 1	III. 23. 1	III. 12. 2	III. 17. 1
Szürke légykapó	V. 8. 2	V. 5. 2	V. 6. 1	V. 8. 2	V. 1. 2
Barázda- billegető	III. 23. 2	III. 12. 2	III. 5. 1	III. 11. 1	II. 26. 1
Csicsörke	IV. 7. 7	III. 20. 1	III. 30. 2	III. 19. 1	III. 20. 1

Az áttelelő példányokat nem vettem figyelembe. A vörösbegnél például azt az időpontot vettem érkezésnek, amikor több példányt figyeltem meg, tehát az áttelelőkhöz biztosan érkeztek már vonuló példányok is.

Dénes János

DARU (*Grus grus*) MEGFIGYELÉSEK GYOMÁRÓL ES A DÉLI ALFÖLDRŐL 1975—1980 KÖZÖTT

A múlt század elején még költött a daru a békési-bihari Sárre-
réten, ahol a Berettyó és a Körösök áradásai táplálták a ha-
talmos mocsárvidéket. A Berettyó és a Körösök szabályozása,
valamint a Sárret lecsapolása után a daru csak vonuláskor fi-
gyelhető meg.

Megfigyelések:

		t a v a s z i		ő s z i
Gyoma,	1975.	IV. 4. —	35 pd.	X. 24. — 40 pd.
		IV. 7. —	100 pd.	XI. 24. — 3 pd.
			20 pd.	
		IV. 15. —	40 pd.	
		IV. 18. —	2 pd.	
	1976.	IV. 4. —	120 pd.	X. 28. — 32 pd.
			— 13 pd.	— 38 pd.
				— 18 pd.
		IV. 12. —	50 pd.	— 35 pd.
				— 47 pd.
				XI. 5. — 2 pd.
				XI. 13. — 1 pd.
	1977.	II. 18. —	30 pd.	
		II. 19. —	4 pd.	
		III. 4. —	30 pd.	
	IV. 11. —	8 pd.		
1978.			XI. 18. — 2 pd.	
			— 15 pd.	
			— 24 pd.	
1980.	IV. 1. —	80 pd.		
		— 60 pd.		
		— 50 pd.		
		— 30 pd.		
		— 23 pd.		
	IV. 5. —	4 pd.		

Egyéb megfigyelések:

Kúnbaja 1977.

X. 26. — 27 pd.

X. 28. — 18 pd.

Sándorfalva

1978. I. 25. — 6 pd.

Talán érdekesség az 1977 évi gyomai és 1975 évi sándorfalvi
korai előfordulás, valamint az 1976. X. 28-i és 1980. IV. 1-i

megfigyelés, amikor rövid idő leforgása alatt egy helyről észleltem vonuló csapataikat. Az 1978 évi őszi megfigyelés kukoricatarlón történt.

Andrési Pái

KÉT GYURGYALAG (*Merops apiaster*)-TELEP VESZPRÉM MEGYÉBEN

1981. május 21-én a Pécsely község melletti szőlőhegyen észleltem a színpompás tollazatú madarak 10 példányát. A fészkelőlyukakat egy pince építéséhez géppel elővájt üreg falában találtam meg. A hat üregből egy, csupán 40 cm-re volt a talajszinttől. A szőlőtáblák felett vadászó gyurgyalagok leggyakrabban a közelben álló öreg cseresznyefa elszáradt ágán, vagy egy-egy szőlőkarón pihentek meg. Június 23-án délelőtt jártam ismét a terepen. A hegy aljában 2 pd-t figyeltem meg, a magasabbban levő fészkelőhely 4 üregénél pedig költést tapasztaltam. A telekszomszéd, ifj. Dobos Mihály tájékoztatott, hogy augusztus 19-én figyelte meg kb. 20—25 pd-t, későbbi időpontban már nem. A szőlőhegyen található kisebb földszakadásokat remélhetően elfoglalják a jövőre visszatérő gyurgyalagok, hiszen a pince építése megkezdődik.

A Csajág község határában fekvő Makra-völgyben 1981. július 21-én Márkus Zoltánnal figyeltünk meg, egy 18—20 példányból álló telepet. A 4—5 m magas partoldal átvizsgált szakaszán megfigyelésünk ideje alatt 6 fészekben etettek. A madarak a partfal mögötti kukorica- és szőlőtábla felett elsősorban szita-kötőkre és bogarakra vadásztak, de lepkéket is elfogtak, amelyek közül — kedvező leshelyünkről — a kis rókalepkét (2 alkalommal), a káposztalepkét (1 alkalommal) és az atalanta lepkét (1 alkalommal) azonosítottuk. Társfajként mezei verebek foglaltak el 4 üreget.

Bali József

ÁTTELELŐ BARÁTKA (*Sylvia atricapilla*)

Hajdúböszörményi lakásunk kertjében a téli etetéshez mindig használok szőlőt is. Erre járt rá egy barátka, először 1981. január 25-én jött, majd február 18—22 között minden nap. Ném látszott legyengült példánynak.

Dr. Sóvágó Mihály

ZÖLDIKÉK (*Chloris chloris*) ÖSSZESEREGLÉSE AZ ETETŐNÉL

Ugyanebben a kertben, rendszeresen megfordulnak a zöldikék is. 1981. február 1-én 34 zöldikét számoltam meg. Soha ennyit egyszerre sem a kertben, sem a város területén nem észleltem 49 év alatt, mióta madarakkal foglalkozom.

Dr. Sóvágó Mihály

ERŐS DARUVONULÁS (*Grus grus*) A KELETI-FŐCSATORNA MELLETT

1981. november 1-én jelentős daruvonulást figyeltem meg a Virágoskúti halastavon, részben a balmazújvárosi nagylegelőn, részben a Főcsatornától keletre. Aznap reggel 11 fok volt, de erős nyugati szél fúj. 1/2 9-kor láttam meg az első csapatot, 12 madarat É—D-irányba szállani a legelő felett. Majd Virágoskúton — innen 5 kilométerre északra — 9.45—11 óra között egymás után jöttek észak felől a csapatok: 8, majd 110, aztán 33, 28, 24, 68, 72 — összesen 343 madár. A hideg miatt otthagytam a helyet, de hazafelé tartva megálltam a Keleti-Főcsatorna keleti partján. Itt újabb csapatok tűntek fel: 21, 56, 8 és 35 példányból állók; majdnem pontosan mind felettem húztak át.

Hazaérkezésemkor — 14 kilométerre keletre az előző helytől — egy 5-ös és egy 17-es csapat vonult el kertünk felett 11 óra 37 perckor. Három óra alatt tehát 497 daru átvonulásának voltam tanúja.

Dr. Sóvágó Mihály

FÜLESPACSIRTA (*Eremophila alpestris*) BALMAZÚJVÁROS HATÁRÁBAN

A Virágoskúti halastó egvik töltésén 1981. november 15-én 4 fülespacsirtát láttunk Nagy Imre tagtársammal együtt. Szinkron nap volt, hideg északkeleti szél, eső.

Dr. Sóvágó Mihály

MADÁRELET EGY VÍZÁLLÁSON

A Hajdúböszörményből Hajdúdorogra vezető országút mellett a 21. sz. kilométerkőnél van egy időszakos, természetes víz-állás. A forgalmas országúttól 100 méter távolság választja el, észak-déli irányú, a hosszabb oldala 600 méter, az átmérője 150—200 méter. Egy keresztirányú, kiszáradt fűzfásor van benne, kevés nád, sás, szélén keskeny legelősáv és rögtön mellette mezőgazdasági terület. Hajdúdorog nagyközség szélső házaitól alig 300 méterre van. Az idei magas talajvízállás miatt egész évben víz alatt állt a meder. Május 14-én már három szárcsa vezette különböző korú fiókáit. 21-én bőjti réce és bibic fészkelésre utaló magatartást tanúsított, több fattyúszerkő és kormos szerkő vadászott. Május 28-án vízityúk is vezette a fiókáját, a fattyúszerkők száma tízre nőtt. Június 11-én a fattyúszerkők fészkeit is felfedeztem. Hetenként jártam a tónál és azt állapítottam meg, hogy 5 pár költött, 8 pár kormos szerkő társaságában.

Július 9-én szinte nyüzsögtek a madarak a kis vízálláson. 2 nagy kócsag, 1 fekete gólya, 60 fehér gólya, 27 szürke gém, 16 bakcsó, ugyanennyi bibic, 25 réti cankó, 70 pajzsos cankó, 1 erdei cankó, 4 goda, 140 szárcsa, 12 vízityúk, 6 cigányréce, 2 barátréce, 1 pár tőkés réce, 80 dankasirály, 2 nádírigó, 10 seregély — és a két szerkőfaj.

Július 16-án 3 nagy kócsag és 2 kis kócsag tartózkodott itt, a többi fajkon kívül.

Július 23-án pedig 13 nagy kócsag, 6 kis kócsag, 40 bakcsó, 20 szürke gém, 10 fehér gólya — valamint az említett (júl. 9-iki) fajok. Ennyi nagy kócsagot sem a Hortobágyon, sem a Kis-Balatonon nem láttam egyszerre.

Július 30-án még négy nagy kócsag volt a víznél, ettől kezdve azonban már csak kis kócsag mutatkozott 6 pd., augusztus 6-án is 6 pd., azután ezek is elhúzódtak.

Fattyúszerkő és kormos szerkő minden alkalommal volt a tavon VIII. 22-én pl. 25 pd. fattyúszerkőt olvastam. Szeptember 3-a után azonban már elhagyták a vízállást.

Dr. Sóvágó Mihály

A RÉTI TÜCSÖKMADÁR (*Locustella naevia*) FÉSZKELESE ÉS EGYÉB MADÁRTANI ADATOK VÁC KÖRNYÉKÉRŐL

Néhány érdekesebb költési és vonulási adat Vác környékéről az 1981. évből:

Ebbe a rövid összefoglalóba nem vettem bele azokat a fajokat, melyek később, október hónap körül jelennek meg és áttelelnék a Dunán vagy átvonulnak a területen. Így csak azok a fajok szerepelnek, amelyek itt költöttek vagy a IX. hónapban átvonultak a területen. Ebben az évben olyan fajok is kerültek szemem elé, melyeket még nem láttam Vác környékén az elmúlt években. Különösen érdekes a réti tücsökmadár fészkelése.

Héja: IX. 6-án a Duna-parti füzes fölött repült el 1 pd.

Guvat: IX. 6-án és IX. 29-én a Duna-parti füzesben megfigyeltem 1 pd-t.

Pettyes vízcisibe: IX. 8-án és IX. 9-én megfigyeltem 1 pd-t a füzesben.

Goda: IX. 2-án és IX. 7-én megfigyeltem 1 pd-t, mely a Duna fölött szállt.

Erdei cankó: VIII. 21-én 1 pd-t fogtam és VIII. 30-án 1 pd-t megfigyeltem.

Jégmadár: VI. 15-én táplálékot hordott egy pár a Duna-parton. Ősszel két esetben volt nagyobb számú megjelenése a Dunán. IX. 28-án 4 pd-t fogtam + 5 pd-t megfigyeltem. IX. 29-én 3 pd-t fogtam és 4 pd-t megfigyeltem.

Kis fakopáncs: A Duna-parton levő magas nyárfában költött egy pár. VI. 3-án etettek. Később IX. 9-én 1 hím fogtam a füzesben és + 1 pd-t megfigyeltem. IX. 29-én 1 pd-t megfigyeltem.

Fenyvescinege: A füzesben láttam IX. 9-én 2 pd-t.

Léprigó: A füzesben figyeltem meg 1 pd-t IX. 29-én.

Rozsdás csuk: IV. 26-án láttam 1 hím pd-t.

Nagy fülemüle: A füzesben fogtam 1 pd-t VIII. 30-án.

- Réti tücsökmadár: A Gombás-patak mellett találtam rá fész-
kére, mely magas fűben volt elrejtve. VI. 14-én 7 toko-
sodó fióka volt benne. Később IX. 6-án a füzesben fog-
tam 1 pd-t.
- Kerti geze: A duna-parti füzesben VIII. 20-án 4 pd-t, 30-án
3 pd-t és IX. 4-én 2 pd-t fogtam.
- Sárga billegető: A Duna-parton fogtam VIII. 23-án 1 pd-t,
ugyanitt VIII. 30-án megfigyeltem 1 pd-t.
- Hegyi billegető: A Duna-parton láttam VIII. 30-án 3 pd-t.
IX. 9-én fogtam 1 pd-t + 2 pd-t megfigyeltem, majd IX.
29-én 1+2+2 pd-t megfigyeltem.
- Csíz: A ligetben figyeltem meg VII. 6-án 1 tojó pd-t. Nem
látszott rajta, hogy fogságból szabadult volna. Egyébként
a faj mozgalma csak IX. 6-a fele kezdődött, amikor 1 + 4
pd-t figyeltem meg egy délelőtti folyamán. Ezután rend-
szeresen látható volt a területen.

Dénes János

FAUNISZTIKAI ADATOK 1981-BŐL, A BALMAZÚJVÁROSI VIRÁGOSKUTI HALASTÓRÓL

- Réti sas: január 2-án 4 pd., február 15-én 1 + 2 pd.
- Halászsas: április 20-án 3 db, szept. 27-én 1 pd. okt. 11-én
1 pd.
- Nyári lúd: március 14-én 6 pár.
- Kontyos réce: ápr. 20-án 5 pár, V. 17-én 1 hím.
- Szárca: Itt még nem kell félni a kipusztulástól. Augusztus
15-én, a sok idei fiókával együtt 2700 (Kettőezerhét-száz)
főre becsültem a számukat.
- Ezüstsirály: szeptember 12-én feltűnő sok gyűlt össze a leha-
lászás alatt levő és részben már száraz tárolón. 510-et
olvastam.
- Heringsirály: Április 20-án 1 öreg madár, ezüstsirályok között.

Kis sirály: Április 20-án 8 pd.

Szürke gém: Lehalászáskor mindig sok van, szept. 27-én a szokásosnál is több mutatkozott: 202 pd.

Barkóscinege: 9 pár költött 1981-ben. Április 20-án 1 tojó már etetett.

Kerti poszáta: első ízben találkoztam ezzel a fajjal május 17-én, amikor a középtöltés fűbokrosaiban énekelt.

Kakukk: már régen több van belőle itt a nádasoknál, mint az erdőn, május 17-én 26 pd. zajongott a területen. Többször elem került egy hármass csoport: tiszta rozsdavörös tollú tojó, két szürke hím társaságában.

Fekete golya: május 17-én 1, szeptember 27-én 8 pd.

Dr. Sóvágó Mihály

**FAUNISZTIKAI ADATOK VAS-MEGYEBŐL
1981. V — X. -HÓ**

Feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*): Himfai-tó 2 pd.
IX. 4.

Búbos vöcsök (*Podiceps cristatus*): Himfai-tó 60 pd. + 3 pull.
IX. 4.

Vörös kánya (*Milvus milvus*): Szombathely—Zanat 1 pd. X. 10.
A tavaly (1980. X. 19-én látott példány) észlelési pontjától kb. 500 m-re.

Kékes rétihéja (*Circus cyaneus*): Tömörd, 1 tojó pd. X. 14. és 1 hím X. 29-én (Varga László és Király Róbert)

Fürj (*Coturnix coturnix*): Gancsapáti határában, 3 pd. V. 9., Szombathely, 2 pd. V. 11.; Vasszécsény határában 1 pd. V. 21.

Kis lile (*Charadrius dubius*): Porpác, kavicsbánya, 1 hím pd. V. 16.; 1 pár VI. 5.

- Erdei cankó (*Tringa ochropus*): Porpác, 1 pd. VI. 5.; Ikervár, halastó, 4 pd. XI. 1.
- Réti cankó (*Tringa glareola*): Sárvár és Bögöt közötti tónál 4 pd. V. 10.; Porpác, 1 pd. VIII. 30.
- Billegető cankó (*Actitis hypoleucos*): Rum — Rába, 4 pd. V. 10.; 1 pár VI. 14.; Ikervár — Rába, 1 pd. VIII. 20.
- Sárszalonka (*Gallinago gallinago*): Tömörd, 1 pd. IX. 3. (Varga L., Király R.); Porpác, 1 pd. X. 25.
- Törpe partfutó (*Calidris temminckii*): Porpác, 1 pd. IX. 5.
- Jégmadár (*Alcedo atthis*): Rum — Rába, 1 pd. V. 10. és VI. 14.
- Gyurgyalag (*Merops apiaster*): Nárái, 8 pd. V. 17.; Porpác, 15 pd. VIII. 16.
- Szalakóta (*Coracias garrulus*): Szombathely — Zanat, 1 pd. VIII. 31.
- Szürke küllő (*Picus canus*): Szajki-tavak, 1 hím pd. IX. 6.
- Fekete harkály (*Dryocopus martius*): Váti-erdő, 1 pár, V. 10.; Pecöli-erdő, 1 pár, V. 21.; Porpác, 2 pd. VIII. 16.; Tömörd, 1 pd. VIII. 22.; Szajki-tavak, 1 pd. IX. 6.
- Kis fakopács (*Dendrocopos minor*): Gencsi-erdő, 1 tojó pd. V. 9.; Váti-erdő, 1 pár VI. 5.
- Búbos cinege (*Parus cristatus*): Himfa, 3 pd. IX. 4.; Váti-erdő, 3 pd. IX. 5. és 4 pd. X. 18.; (5 *Parus* faj egy csapatban X. 18.)
- Léprigó (*Turdus viscivorus*): Gencsi-erdő, 2 pár V. 9.
- Fenyőrigó (*Turdus pilaris*): Tömörd, 10 pd. X. 14. Első őszi adat. (Varga László és Király Róbert)
- Szőlőrigó (*Turdus iliacus*): Első őszi adat. Tömörd, 50 pd. X. 25. (Varga László és Király Róbert)
- Rozsdás csaláncsúcs (*Saxicola rubetra*): Porpác, 1 pár V. 16.
- Réti tücsökmadár (*Locustella naevia*): Gencsi-erdő, 1 pd. V. 9.; Sorkikápolna, 1 pd. V. 11.
- Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): Tömörd, 1 hím pd. X. 14. (Varga László és Király Róbert)

Nagy őrgébics (*Lanius excubitor*): Tömörd, 1 pd. X. 14. (Varga L. és Király R.); Ikervár, 1 pd. XI. 1.

Kis őrgébics (*Lanius minor*): Szombathely — Zanat, 1 pd. VIII. 31.

Kis légykapó (*Muscicapa parva*): Velem, 1 pd. XI. 6.

Varga László

A SZOCIALISTA ORSZÁGOK VIII. MADÁRGYŰRŰZŐ ÉS VONULÁSKUTATÓ KONFERENCIÁJA

A konferenciát 1981. VIII. 24—28. között a Szovjetunióban Kisinyovban a Moldáviai Tudományos Akadémia Zoológiai és Fiziológiai Intézetében tartották.

Rendező szervek: A Szovjet Tudományos Akadémia Madárgyűrűző és Vonuláskutató Központja.
A Moldáviai Tudományos Akadémia Zoológiai és Fiziológiai Intézete.

A konferencián 6 ország képviselői vettek részt: Bulgária (1 fő), Csehszlovákia (1 fő), Lengyelország (2 fő), Magyarország (1 fő), NDK (4 fő), és a Szovjetunió (9 fő).

A megbeszélések az előre megadott napirendi pontok szerint zajlottak. Az egyes országok képviselői előadták gyűrűzőközpontjaik 1980. évi eredményeiről összeállított beszámolóikat. Tudományos előadások hangzottak el a királyka (*Regulus regulus*) vonulásáról, valamint a dankasirály (*Larus ridibundus*) költő állományainak mozgásairól. Az ülésen megvitatták a „Kelet-Európa és Észak-Ázsia madarainak vonulása” c. kollektív munkával készülő monográfia soron következő kötetének munkaütemezését.

A tanácskozás résztvevői pozitívan értékelték, hogy az EURING legutóbbi 6. konferenciáján Hollandiában (1981. március) elfogadták azt az előterjesztést, melyet a szocialista országok dolgoztak ki a gyűrűs madarak megkerülésének osztályozásáról.

Az elhangzott tudományos előadások a madárvonulás-kutatás új módszereit, valamint a madárgyűrűzési és jelölési eredmények gyakorlati alkalmazását tükrözték.

A tanácskozás résztvevői figyelmet fordítanak arra, hogy a gyűrűző központok többségénél gyorsítsák meg az áttérést a gyűrűzési adatok gépi tárolására és feldolgozására.

A tanácskozás végeredményében az alábbiakat terjesztették elő:

1. A madárgyűrűzési tevékenységet a résztvevő országok kapcsolják össze a természetvédelmi feladatokkal.
2. „A Kelet-Európa és Észak-Ázsia madarainak vonulása” c. monográfia soron következő köteteinek szerkesztői és szerzői össz munkáját pontosabbá kell tenni.
3. Meg kell vizsgálni és elő kell készíteni a monográfia angolra való lefordításának lehetőségeit.
4. Ajánlani kell a gyűrűzőknek, hogy elsősorban a nemzeti és nemzetközi programokhoz irányítsák tevékenységüket.
5. Az együttes munkába be kell vonni Kuba, Mongólia és Vietnám ornitológusait és segíteni kell ezekben az országokban gyűrűzési központ szervezését.
6. Segíteni kell a Szervező Bizottság előkészítő munkáját a XVIII. Nemzetközi Ornitológiai Kongresszus szervezésében. Kérni kell a szocialista országok gyűrűzési központjának vezetőjét, hogy koordinálja és maximálisan biztosítsa az ornitológusok széleskörű részvételét a kongresszus munkájában.
7. A szocialista országok gyűrűzési központjainak, következő IX. ülése 1982-ben a kongresszussal egyidőben Moszkvában kerül megrendezésre. Az azt követő X. ülés rendezése, mely 1983-ban esedékes, Csehszlovákiában várható.

Dr. Bankovics Attila

KISKUNSAGI TÁBOR — 1981

Az V. fülöpházi gyűrűzőtábor július 8 és szeptember 13. között dolgozott a Bíró-szigeten. A 11 pentád alatt 132 fő vett részt a munkában, közöttük csehszlovák, NDK, holland és norvég

madarászok. Az előző évinél egy pentáddal rövidebb időszak eredménye 3110 jelölt madár, 48 fajból, mely eredmény az előző évinek 62,9 %-a. (Az 1979. évinek 48,6 %-a). A nagy mértékű csökkenés mellett az egyes fajok aránya is változott, hol negatív, hol pozitív irányban.

A legszámosabb fajok adatai:

Foltos nádiposzáta (<i>Acr. schoenobaenus</i>)	1163 pd	37,4 %	43,2 %
Cserregő nádiposzáta (<i>Acr. scirpaceus</i>)	572 pd	18,4 %	16,9 %
Füstifecske (<i>Hirundo rustica</i>)	408 pd	13,1 %	16,9 %
Nádirigó (<i>Acr. arundinaceus</i>)	255 pd	8,2 %	7,0 %
Nádi tücsökmadár (<i>L. luscinioides</i>)	181 pd	5,8 %	3,7 %
Guvat (<i>R. aquaticus</i>)	70 pd	2,2 %	0,4 %
Függőcinege (<i>R. pendulinus</i>)	63 pd	2,0 %	1,2 %
Kékbegy (<i>L. svecica</i>)	57 pd	1,8 %	2,3 %
Nádi sármány (<i>E. schoeniclus</i>)	51 pd	1,6 %	1,3 %
Sitke (<i>L. melanopogon</i>)	45 pd	1,4 %	0,6 %

(a második %-szám az 1980-as év arányait mutatja)

Az *Acrocephalus* fajok % aránya ez évben 64,37 %, míg 1980-ban 69,33 % volt.

A gyűrűzések során két külföldi gyűrűs *Acr. schoenobaenus*-t fogtunk júliusban (Csehszlovákia), ill. szeptemberben (Finnország). Speciális hálókkal sikerült fognunk egy-egy barna-, és hamvas rétihéját (*C. aeruginosus*, *C. pygargus*), valamint varásával egy sarki partfutót (*C. canutus*) is.

Molnár László

A. H. TÁBOR, DUNAI PROGRAM BUDAKESZI 1981

A tábor ideje az elmúlt évek gyakorlatának megfelelően: 1981. augusztus 12 — 1981. október 9-ig tartott.

Ebből az időből táborállításra és bontásra 2—2 napot fordítottunk. Így szakmai munkát 11 pentádon (55 nap) keresztül végeztünk. A fogás 16 db japán 12 m-es és 2 db NDK 6 m-es hálólal folyt. Két varsát is felállítottunk. Három biotópban (bokros, bodzás, nádas) 204 méter 612 m²-nyi fogófelülettel dolgoztunk. Ezen időszakban 70 fajba tartozó, 4416 madarat gyűrűztünk meg. A visszafogások száma 597 pd. ezévi táborban gyűrűzött és 65 pd. idegen, illetve az elmúlt években gyűrűzött madár.

A legtöbb egyed a következő fajokból adódott:

Barátka (<i>S. atricapilla</i>)	775 pd.
Mezei poszáta (<i>S. communis</i>)	440 pd.
Kék cinege (<i>P. caeruleus</i>)	412 pd.

A viszonylag késői vonulási időre is kiterjedő munka eredményeként:

Csíz (<i>C. spinus</i>)	208 pd.
Erdei szürkebegy (<i>P. modularis</i>)	184 pd.
Cigánycsuk (<i>S. torquata</i>)	129 pd.

A tábor résztvevőinek száma 47, látogatóink száma 48 fő volt. Ebből 10 fő tábor, illetve szakmai vezetőként dolgozott. A szakmai beosztottak, tanulók 30.— Ft/nap, a vezetők 20,— Ft/nap táborigi hozzájárulást fizettek.

A tábor fő támogatója a Pilisi Parkerdőgazdaság 10 000,— Ft táborigi hozzájárulással és 4 fő hivatalos kiküldetésével, mely 56 napot tett ki. Hivatalból részt vett a munkában a KNP és az OKTH Közép-Dunántúli Felügyelősége részéről 1—1 fő 8—8 nappal.

A résztvevők 5 830,— Ft-ot fizettek be, így a tábor teljes költsége 15 830,— Ft, átlagosan 8 fős létszámot véve alapul, ez napi 35,90 Ft-ot jelent.

Szentendrey Géza

KIS ÖRGÉBICS (*Lanius minor*) MEZEI POCOK FOGYASZTÁSA

1981. augusztus 15-én Fadd határában, napos meleg időben egy menyétet vettem észre, amely kb. 1,5 m magasan egy kiszáradt őszibarack faágra tűzött fiatal mezei pockot tépett. Közelebről megvizsgálva a helyet további két fiatal mezei pockot találtam feltűzve kb. 2 m magasan. Az ág valamennyi pocoknál a hónalj alatt csípett lyukon a láb bőre alá volt behúzva. Öt perc múlva láttam, amint a kis örgébics újabb fiatal pockot hozott. Ezt a zsákmányt nem szúrta fel, hanem lábbal leszorította és megette. Augusztus 19-én újból láttam kis örgébicset mezei pockot tépni. Megjegyzés: a kis örgébics felénk ritka, csak vonuláskor látni néha.

Zörényi Miklós

PILLANATKÉPEK EGY CSÓKA (*Coloeus monedula*) ÉLETÉBŐL

1981. június 3-án dél körül az apatini kultúrotthon bejáratánál barátom Futó István egy csókafiókat talált. Tekintettel a fiatal tapasztalatlan madár helyzetére elhatározta, hogy hazaviszi és felneveli. Véence otthon a kukoricagóré kertfelőli lécfalára erősített kalitkában kapott helyet. Naponta ötször etette. Étlapján a következők szerepeltek: légylárvák, tejbemártott kenyérbél, légy, apróra vágott halhús... Étvágya igencsak kielégítő volt.

Mivel a városban tanyázó csókák napi táplálékszerző útvonala éppen a ház felett van, a fióka mindannyiszor hangos lármába kezdett valahányszor a csókák elhúztak felette.

1981. június 8-án a házbeliek arra lettek figyelmesek, hogy egy öreg csóka tartózkodik a közelben. Bizonyos idő múlva felbátorodva, de még mindig nagyon óvatosan a kalitkára repült és az aprólyukú dróthálón keresztül etetni kezdte a fiókat. Ezután rendszeresen etette védencünket, az pedig ezentúl na-

gyon kevés táplálékot fogadott el tőlünk, azt is immel-ámmal csipegetve. Mivel az eltelt idő alatt tollazata szépen kifejlődött, gyűrűvel a lábán elengedtük. Repülése kielégítette kíváncsiságunkat.

Kanyó Béla
Apatin, Jugoszlávia

KAKUK (Cuculus canorus) MEGFIGYELÉSEK

1981. V. 14-én egy mezei poszáta párt figyeltem Vácott a Dunaparton, amikor igen ritkán megfigyelhető esemény szemtanúja lettem. A mezei poszátának már kész fészke volt 4 tojással, amiken a tojó ült is. Egy bokor takarásából figyeltem a poszáták életét, amikor távolabb egy fűzfaágon észrevettem egy kakukkot gubbasztani. Távcsovemet többször ráirányítottam a kakukkra, és akkor is éppen a madarat figyeltem, amikor elrúgta magát az ágról és jellegzetes repüléssel alacsonyan szállt a nádas fölé, majd néhány pillanat múlva a mezei poszáta fészket rejtő bokorra szállt. A sűrű örögcérna-bokorban begyalogolt a fészkekhez, ezt az ágak mozgása jól jelezte, majd nem telt bele egy perc, mikor megjelent a bokor szélén és egy mezei poszáta tojást tartott a csőrében, amit fejét magasba emelve, nehézkesen, egészen lenyeit. Később megnéztem a fészket, már benne volt a kakuk tojása.

Másik megfigyelésem egy énekes nádiposzáta fészeknél volt. 1981. VI. 9-én épül a fészek. VI. 15-én 5 tojás van benne. VI. 21-én b tojás + 1 kakukktojás volt a fészekben. VI. 26-án legnagyobb meglepetésemre eltűnt a kakukktojás és 4 darab énekes nádiposzáta fióka volt a fészekben. A kakukktojást nem találtam a földön sem. Lehet, hogy későn került a dajka madár fészkébe a kakukktojás és nem volt ideje kikelni, mert az énekes nádiposzáta hamarabb keltek, s az öregek kidobták a kakukktojást a fészekből, a földön pedig valami megette.

Dénes János

MADÁRMEGFIGYELÉSEK A SPITZBERGÁKON

Svalbard-nak nevezik a 74° — 81° északi szélesség és a 10° — 35° keleti hosszúság között elhelyezkedő szigetcsoportot, melynek legnagyobb szigete a Spitzbergák. A szigeteket hegyek borítják, a partvonalat hatalmas fjordok csipkézik. A sarki klímát a nyugati parton a Golf-áramlat egy ága enyhíti; a legmelegebb nyári hónap középhőmérséklete + 5 C°. A talaj 150—200 méter mélységig állandóan fagyott, nyáron azonban a felső 20 cm-es réteg felenged, s ez lehetővé teszi a tundrai növényzet kialakulását. Fás növények nincsenek. Csak három őshonos emlősfaj él a szigeteken, madárvilága lényegesen gazdagabb.

1981 júliusában folytattam madármegfigyeléseket Svalbard térségében: négy napig hajóról, a Barents-, Norvég-, és az Északi Jeges tengeren, egészen az állandó sarki jég határáig, majd 12 napig a szárazföldön, Longyearbyen környékén.

Megfigyelt fajok:

Sirályhojsza (*Fulmarus glacialis*): Mindenfelé nagy számban figyeltem meg a tengeren és a parti zónában is, egyes napokon 500-nál is több példányt. A sötét változat sokkal gyakoribb volt, mint a világos alak.

Rövidcsőrű lúd (*Anser brachyrynchus*): VII. 5 12 pd., VII. 19. 3 pd., Isfjord.

Pehelyréce (*Somateria mollissima*): Csaknem minden nap megfigyeltem a partok mentén. A legtöbbit, 200 pd-t az Isfjordban láttam. Egy érintetlen és egy kirabolt fészket találtam Ny-Alesundban. A késve érkező tavasz miatt (július elején még mindent hó borított) a fészkelés is késett.

Cifra pehelyréce (*Somateria spectabilis*): VII. 9. 6. pd., Isfjord, később 4 alkalommal láttam 2—2 példányt az Adventfjordban.

Jegesréce (*Clangula hyemalis*): VII. 3. 3 pd., Ny-Alesund.

Parti lile (*Charadrius hiaticula*): Naponta megfigyeltem az Adventfjord partvidékén, max. 15 pd., egy négy tojásos fészket találtam ugyanott.

Tengeri partfutó (*Calidris maritima*): A leggyakoribb parti madár: minden nap megfigyeltem. A maximális példányszám 50 volt. Egy 3 tojasos fészket találtam Adventdalenben.

Vékonycsőrű víztaposó (*Phalaropus lobatus*): VII. 3. 3 pd. Ny-Alesund.

Laposcsőrű víztaposó (*Phalaropus fulicarius*): VII. 3. 20 pd. Ny—Alesund, a későbbiekben naponta max. 5 pd. az Adventfjord-parti vizein. Két fészket találtam, mindkettőben 4 tojás volt, az egyikből 3, a másikból 2 fióka kelt ki.

Szélesfarkú rablósirály (*Stercorarius pomarinus*): VI. 30. 2 pd., Björnöya, VII. 2. 2 pd. Isfjord, VII. 3. 3 pd. a sarki jég határán (81° É-i szél.)

Ékfarkú rablósirály (*Stercorarius parasiticus*): VII. 1. 5 pd. Björnöya, VII. 7. 1 pd. Adventfjord, VII. 11. 2 pd. Adventdalen, VII. 13. 2 pd. Adventfjord; VII. 15. 2 pd. Isfjord, VII. 16. 1 pd. Longyearbyen, Hotellheset.

Ezüstsirály (*Larus argentatus*): VI. 30. 50 pd. Barents-tenger, VII. 1. 30 pd. Björnöya.

Jeges sirály (*Larus hyperboreus*): Naponta megfigyeltem, Björnöyatól a sarki jég határáig, a max. példányszám 80 db. Longyearbyen.

Dolmányos sirály (*Larus marinus*): VI. 1. 4 pd. Björnöya, VII. 2. 1 pd. Adventfjord.

Csüllő (*Rissa tridactyla*): Naponta 100—150 pd., Isfjord és Adventfjord.

Sarki csér (*Sterna paradisea*): VII. 3. kb. 100 párból álló telep Ny-Alesund; kb. 50 párból álló telep Longyearbyen; 20 pár Hotellheset. Utóbbi telepen VII. 5-én valamennyi fészekben csak egy tojás volt, s csak 5—6 nap múlva lettek teljesek a fészekaljok.

Alkabukó (*Plotus alle*): A leggyakoribb alkaféle. Mindenfelé megfigyelhető volt a tengeren, tizes-százás csapatokban. Minden alkalmas helyen költ, a madárhegyeken kívül is, sziklapárkányokon, törmelékletők üregeiben, tízezres tömegekben.

Vastagsőrű lumma (*Uria lomvia*): Gyakoribb, mint a lumma, naponta megfigyeltem, max. példányszám 50 db.

Lumma (*Uria aalga*): VII. 1. 20 pd. Björnöya.

Fekete lumma (*Cepphus grylle*): Naponta megfigyeltem a parti vizeken, max. 20 példányban.

Lunda (*Fratercula arctica*): VII. 2 2 pd., Isfjord; VII. 16. 1 pd. Isfjord.

Fenyőrigó (*Turdus pilaris*): VII. 5. egy elhullott példányt találtam az Isfjord partján.

Hósármány (*Plectrophenax nivalis*): Az énekes madarak egyetlen költő faja a szigeteken. Minden biótópban előfordult; tengerparton, köves tundrán, mohás-mocsaras tundrán, hegyvidéken, befagyott tavak jegén, emberi településeken. Naponta max. 50 pd-t láttam. VII. 15-én egy már jól repülő fiatalt etető szülőpárt figyeltem meg.

Dr. Streit Béla

JAVASLATOK

Egyesületünk legkülönbözőbb fórumairól merült fel az a jogos igény, hogy örvendetesen gyarapodó tagságunkat madárvédelmi, madártani téren jó értelemben foglalkoztatni kell. Különösen áll ez azokra a tagtársainkra, akik a többiektől viszonylagos elszigeteltségben élve, megfelelő irodalom, és a hasznos véleménycsere lehetőségének hiányában, nem tudják merre, milyen irányban induljanak el, hogyan válhatnak hasznos aprópénzre madárszeretüket és a madárvilág iránt érzett érdeklődésüket.

A szürke légykapók nyár végi és őszi mozgalmainak országos méretű rögzítését javasoló, sajnos késvé megjelent, írásomra több olyan reagálás is eljutott hozzám, amelyek mint pozitívumot elsősorban azt emelték ki, hogy így a tagság lehetőséget kap arra, hogy egy központilag szervezett programban saját lakóhelyén alkotó módon részt vegyen. Ez adta az ötletet,

hogy néhány olyan megfigyelésekkel összekötött lehetőséget soroljak fel, természetesen a teljesség igénye nélkül, amelyek hazai vonatkozásban újat adhatnak és amelyeket bárki önállóan végezhet speciális kutatói felszerelés, anyagi ráfordítás nélkül is. Az egyetlen követelmény, hogy amit csinálunk, lelkiismeretesen, pontosan végezzük és ne szégyeljük bevallani azt sem, ha valami történetesen nem sikerült. Ilyesmi ugyanis minden becsületesen, lelkiismeretesen dolgozó emberrel előfordulhat. Az alábbi javaslatokat inkább útmutatónak, példának szántam és annak örülnék a legjobban, ha ezek kapcsán minél több új ötlet merülne fel és érkezne később, mint kész megfigyelési, vizsgálati eredmény, a központi irodába. Lehet olyan témát választani, ahol csak évek következetes munkája nyomán kapunk eredményeket, de lehet olyan megfigyeléseket is végezni, ahol viszonylag rövid idő alatt kapunk kész részeredményeket. A választott témát mindenkinek saját lehetőségeihez, szabad idejéhez, lakóhelye környékének terepi adottságaihoz kell szabnia. Bárki, bármit válasszon is, kívánok munkájához sok örömet és szép eredményeket.

1. Érdekes figyelni számos madárfaj hazai érkezési időpontját. Énekesmadarak esetében rendszerint a felcsendülő ének nyomán fedezzük fel az első példányokat. Korábban külső munkatársai segítségével a Madártani Intézet végzett hasonló vizsgálatokat és sok fajnál megállapították az ún. érkezési középnapokat. Érdekes lenne látni, mennyire fedik a mai adatok a régieket fél évszázad elteltével.

2. Az ökörszem hazánkban állandó illetve kóborló madár. Ősszel rendszeresen megjelenik a nádasokban, kiskertekben és még számos olyan, jó táplálkozási lehetőséget kínáló ponton, ahol fészkelési időben soha nem látjuk. Jegyezzük fel az első megfigyeléseket, de megkísérelhetjük akár egy nagyobb terület (bokros, nádas) telelő ökörszem állományának felmérését is. Az apró madárkát jellegzetes cserregése is elárulja. Írjuk fel azt is, mikor láttunk tavasszal utoljára ökörszemet a telelőhely környékén.

3. Néhány év munkájával (költési idények) összeállíthatjuk lakóhelyünk fészkelő madárfaunájának jegyzékét. Előre elkészített terv szerint járjuk be a falu utcáit március—július hónapokban és pontosan jegyezzük az észlelt madárfajokat. Nem feltétlenül szükséges, esetenként nem is kívánatos, a fészkek megkeresése. Ha a dróton állandóan ott énekel a csicsörke, a

temető élősövényében folyton ott látjuk a kis poszátát nyugodtan elkönnyvelhetjük a fészkelést. Persze ne feledjük, hogy egyes fajok hosszú ideig vonulnak, így pl. a kormos és örvös légykapó április végén, az éneklő geze május derekán még útban lehet igazi költőhelye felé. Ehhez a témához még csak annyit: Magyarországon több mint 3 500 község van, de még egyetlen egynek sem mérték fel a fészkelő madárfaunáját!

4. Verebeink a szövőmadárfélékhez tartoznak és örökségképen a házi veréb ma is hajlamos arra, hogy a fák ágai között szabadon építsen fészket. Sok helyen láthatunk ilyen verébfészket, rendszerint többet is ugyanazo na fán vagy egymás közelében (a szövőmadarak is társasan fészkelnek), de ezzel kapcsolatban még soha nem történtek felmérések, egzakt vizsgálatok Magyarországon. Tudnunk kellene például, hogy országos viszonylatban hogyan oszlanak meg ezek a szabadban történő fészkelések. Esetleg gyakoribbak az Alföldön, mint a Dunántúlon? Milyen fafajokat részesítenek előnyben és általában milyen magasan építkeznek? Egyezik-e a költési idő kezdete az ilyen párok és az épületzugokban, tetők alatt fészkelők között? Éven-te ugyanazokat a fákat választják-e a verebek, vagy változnak a fák, esetleg csak alkalmi költéseik vannak ilyenmódon? Rengeteg tisztázandó kérdés lenne még, de a feleletet csak egyetlen módon kaphatjuk meg: az adatok pontos feljegyzésével. Ha megfelelő mennyiségű adat érkezik be a központi irodához, ezeket értékelve közreadjuk a Madártani Tájékoztató hasábjain. Tehát még egyszer a legfontosabbak: mikor, hol, hány pár, milyen fafajon és milyen magasan.

5. Német irodalmi adatok szerint egy széncinege pár egy fészkaljnai fióka felnevelése során 9000—10500 alkalommal etet, ugyanez a szám a kék cinegénéél kb. 13000-re tehető. Ezeket az adatokat természetesen nem úgy kapták, hogy a kikeletéstől a kirepülésig lesben ültek az odú környékén, hanem különböző napszakokban és a fiókák különböző fejlődési stádiumában végzett sok számlálási próba eredményeképen. Érdekes és tanulságos hazai adatokat kapnánk, ha minél többen végeznének nálunk is hasonló megfigyeléseket. Le kell ülni egy nőtesszel, ceruzával és órával a kézben és feljegyezni, hány-szor fordulnak az etető szülők a hajnali, délelőtti, déli, délutáni és alkonyati órákban. Ezt természetesen olyan gyakran ismétljük meg, amilyen gyakran azt lehetőségeink engedik, és végül összegezzük a kapott eredményeket. Ugyanez a lehetőség adott a füstí és molnárfecske vonatkozásában is.

6. Ősszel és télen a különböző pintyfélék csapatosan járnak a mezőt. Érdekes lenne figyelemmel kísérni a vegyes csapatokban az egyes fajok számarányait (pl. kb. 150 kenderike mellett 40—50 fenyőpinty, 6 zöldike, 3 tengelic). A megfigyelési hely, a pontos dátum és az adott táplálkozóhely ismeretében sok adat esetén országos vonatkozásban érdekes következtetéseket lehetne leszűrni az érintett madárfajokkal kapcsolatban.

7. Fontos feladat lenne a vonuló madárfajok áttelelő példányainak feljegyzése, ismertetve egyúttal azt az élőhelyet is, ahol ezt megkísérelték (pl. guvat, vízityúk, bölömbika, nagy kócsag, házi rozsdafarkú).

8. Vizek mentén adott esetben lehetne vizsgálni a búbos vöcsök és a vörösnyakú vöcsök viszonyát. Irodalmi adatok szerint előbbi az utóbbi rovására terjeszkedhet. Érdekes lenne tudni, hogyan áll ez a kérdés magyar vonatkozásban.

9. Egy-egy község (városrész) fészkelő fecskeállományának számlálás alapján történő több éves felmérése. Nem nehéz, viszonylag kevés időt igényel és mégis nagyon hasznos munka különös tekintettel a „Fecskék védelme évére”.

10. A balkáni gerle újabban egyre inkább terjeszkedik a lakott területeken kívül is. Érdekes lenne az ilyen jellegű adatok szervezett és rendszeres gyűjtése, mert ez a téma előbb-utóbb bizonyosan szőnyegre kerül nemzetközi vonatkozásban is.

11. Hasznos lehet a népies madárnevek gyűjtése is, gondolva egy esetleges későbbi ilyen jellegű feldolgozásra.

Schmidt Egon

AZ AUSZTRÁLIAI MADÁRGYŰRÜZÉS HŐSKORA

A Melbourne-i megfigyelőklubnak E. W. Chandler cikke alapján 1912-ben 25 tagja volt, akik elhatározták, hogy a városmenti szigeteken fészkelő vékonycsőrű hojszák (*Pahyptila belcheri*) életét figyelemmel kísérik és kutatásokat végeznek ennek érdekében. Ezek a madarak hatalmas csapatokban érkeznek a Bass-szoros partjaira (Viktoria és Tasmánia közé) minden év szeptemberében. A partmenti homokos, laza talajban üregekben fészkelnek.

A kutatók két fő kérdésre keresték a választ:

— Vajon a költőpárok minden évben azonos üregben költenek-e?

— Mely irányba vándorolnak és hol van a végcéljuk?

Akkor még úgy tudták, hogy a tengeren töltik el a két költési időszak közötti időt.

A tervek szerint a város közelében fekvő szigetek madarait meggyűrűzték. A csoport legtöbb tagja csak hétvégeken tudott bekapcsolódni a munkába, másrészt a fészkek megközelítése is nehézkes volt. Ennek következtében csak kis számú madárra tudtak gyűrűt helyezni, így ez a próbálkozás sikertelen maradt.

Nem sokkal később Les Chandler — egy Melbourne-i ékszerész, aki már ekkor ismert madárfotós volt — készített ezer darab alumínium gyűrűt. A gyűrűkön „B. O. C. Melbourne” felirat és számok (1—1000) álltak. Minden gyűrűhöz lemezt készített, amelyeket kis botokra rögzített. A terve az volt, hogy miután kihúzza a madarat az üregből és meggyűrűzi, megjelöli az üreget is a botokkal. A rézlemezek többsége eltűnt, és a megkerült gyűrűkkel a kívülállók nem tudtak mit kezdeni.

A tapasztalatoők birtokában Chandler új gyűrűket készített, melyeken ez állt: „Inform. RAOU—BOX... GPO Melbourne”. Az új tervet, amely hasonló volt a korábbiakhoz, Charles Stone és Roy Wheeler vezetésével a RAOU valósította meg. (RAOU: Ausztrál Királyi Ornitológiai Unió).

Ezek a kísérletek már sikerültek, több gyűrű és értékelhető információ jutott el hozzánk.

A kezdeti próbálkozásokat sorozatban követték a legkülönbözőbb programok, olyannyira, hogy szükségessé vált egy önálló szervezet létrehozása. Ennek következtében 1953-ban megalapították a Madárgyűrűzők Szövetségét (BBA), amely a CSIRO vezetése alatt működött. (Nemzeti Tudományos- és Ipari Kutató Intézet). Így a munka már szervezetten folytatható volt. A kezdeti időszaktól napjainkig mintegy 1,6 millió madarat jelöltek meg.

Ma már a legkorszerűbb felszerelésekkel és módszerekkel dolgoznak. Így biztosítva vannak a további eredményes fejlődés feltételei.

De itt is, mint a világban mindenütt, veszélyes körülmények teremtésével, ezért előtérbe került a madárvédelem kérdése, különösen néhány veszélyeztetett faj esetében.

Mely irányba vándorolnak és hol van a végcéljuk? —
Nyvelt Zoltán

Akkor még úgy tudták, hogy a tengeren töltik el a két költési időszak közötti időt.

A tervek szerint a város közelében lévő szigetek madarait meggyűrűzték. A csoport legtöbb tagja csak hévlegesen tudott dekapszoldni. A halastavak közelében csak kis számú madárta

FAUNISZTIKA. Néhány sorban

nehékes volt. Ennek következtében csak kis számú madárta tudtak gyűrűt helyezni, így ez a próbálkozás sikertelen maradt.

Vörösnnyakú vöcsök (*Podiceps griseigena*): Pölöskei-tó, 1981. 9. 5. 1 pd., 9. 13. 1 pd., 9. 20. 2 pd., 10. 17. 1 pd., 10. 18. 1 pd.; Pöttrétei-tó, 1981. 9. 26. 1 pd.; Gácsshati halastavak, 1981. 10. 19. 3 pd. (Balog G.); Tái-tó halastavak, 1981. 9. 12. 1 pd. (Janóssy L.).

Hegyikere (*Aythya marila*): Esztergom (Duna), 1981. 10. 13. 2 pd. (Hraskó G., Magyar G., Waliczky Z.); Miklósfai halastavak, 1981. 10. 25. 1 pd. (Acz A.); Admásfüzfői Forrás-majori-tó, 1981. 9. 12. 1 pd. (Janóssy L.).

Füstös réce (*Melanitta fusca*): Wonyarcvashegy (Balaton), 1981. 11. 7. 1 pd. (Varga L.); OAOA Inform. RAU. Inform. ex állt. Az új tervek amely hasonló volt a korábbiakhoz Charles Stone Halászsas (*Pandion haliaetus*): Rétságas, 1981. 9. 22. 4 pd. (Hraskó G., Magyar G., Waliczky Z.); Rétságas, 1981. 4. 14. 1 pd. (Zórényi M.); Boglárlelle, Irmapuszta, 1981. 9. 6. 1 pd. (Keszler Z.); Körtvélyes, 1981. 9. 13. 1 pd. (Gregorius J.); 10. 11. 1 pd. (Kis E., Nagy I., Sipter L.); Észak-Hansági, 1981. 9. 27. 1 pd. (Hima Gy., Kormos G., Posztoczky A.); Darvasi halastó, 1981. 9. 1 pd. (Kump L.); Almásfüzfői Forrás-majori-tó, 1981. 9. 12. 1 pd. (Janóssy L.); Hortobágy, Csécsi-tó, 1981. 9. 12. 1 pd. (Dr. Kovács G.); Biharugra, 1981. 9. 12. 3 pd. (Réthy Zs.); Tereai, 1981. 9. 12. 1 pd. (Szászak, I. O.).

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): Körtvélyes, 1981. 10. 17. 1 pd. (Kis E., Nagy I., Sipter L.).

Kis sólyom (*Falco columbarius*): Tengelic, 1981. 9. 20. 1 pd. (Pinter A.); Gácsshati halastavak, 1981. 10. 19. 3 pd. (Balog G.); Vértesszőlős, 1980. 11. 15. 1 pd. (Kormos G.).

- Posztoczky Al, Szócs G.) Halmokréta, 1980. 11. 20. 1 pd.
- (Hima Gy., Kőrös G., Molnár F.) Bacsalmás, 1981. 9. 12. 1 pd.
- Ujjaslile (*Squatrola squatarola*): Darvasi-halastó, 1981. 9. 12. 3 pd. (Kurpe I.)
- (Dr. Sterbetz I.): Szeged-Fertő, 1981. 9. 12. 1 pd. (Széll I.)
- Aranylile (*Charadrius apricarius*): Kardoskút, 1981. 9. 12. 2 pd. (Dr. Sterbetz I.)
- Havasi lile (*Charadrius morinellus*): Kardoskút, 1981. 9. 12. 7 pd. (Dr. Sterbetz I.); Künmadaras, 1981. 9. 13. 1 pd. (Dr. Kovács G.)
- Kis póling (*Numenius phaeopus*): Kunkápolnás, 1981. 9. 13. 1 pd. (Dr. Kovács G.)
- Vékonycsőrű póling (*Numenius tenuirostris*): Kardoskút, 1981. 9. 12. 1 pd. (Dr. Sterbetz I.)
- Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): Kardoskút, 1981. 9. 12. 6 pd. (Dr. Sterbetz I.)
- Szürke cankó (*Tringa nebularia*): Sárszentmihály, 1981. 10. 25. 10–12 pd. (Hraskó G., Magyar G., Waliczky Z.); Miklósfai-halastavak, 1981. 10. 25. 3 pd. (Ács A.); Pölöskei-tó, 1981. 8. 16. 2 pd., 9. 5. 3 pd. (Ács A.); Szelkő-tó, 1981. 9. 12. 3–4 pd. (Szép T.); Nagy Széksós-tó, 1981. 9. 12. 2 pd. (Mihály L.); Kardoskút, 1981. 9. 12. 2 pd. (Dr. Sterbetz I.); Szeged-Fertő, 1981. 9. 12. 1 pd. (Széll A.); Gyirmót, Holt-Márcal, 1981. 9. 12. 1 pd. (Nagy L.); Sumonyi halastavak, 1981. 9. 12. 2 pd. (Molnár I.); Bogyiszló (Duna), 1981. 9. 12. 2 pd. (Farkas S.) Hortobágyi Akadémia-tó, 1981. 9. 13. 1 pd. (Dr. Kovács G.); Kunkápolnás, 1981. 9. 13. 1 pd. (Dr. Kovács G.); Halápi-tározó és Bodzás-tó, 1981. 9. 13. 1–8 pd. (Dudás Mih. Sándor I.); Fülöpháza, 1981. 9. 12. 2 pd. (Molnár L., Szabó F.); Szentendrei-sziget, 1981. 9. 13. 5 pd. (Nagy I.); Szeged, Sós-tó, 1981. 9. 12. 1 pd. (Halmosi I.)
- Erdői cankó (*Tringa ochropus*): Retszilás, 1981. 3. 22. 2 pd., Lenti, 1981. 7. 27. 3 pd., 7. 28. 2 pd., Bódrogköz, 1981. 8. 11. 1 pd.; Sárszentmihály, 1981. 8. 25. 4–5 pd. (Hraskó G., Magyar G., Waliczky Z.); Pölöskei-tó, 1981. 7. 24. 2 pd., 8. 15. 1 pd. (Ács A.); Boglárlelle, Irmapuszta, 1981. 9. 27. 1 pd., 10. 11. 1 pd. (Keszler Z.); Gácsfai-halastavak, 1981. 10. 19. 10 pd., 10. 25. 4 pd. (Boldog G.); Csöfök, Tőreki-puszta, 1981. 10. 31. 13 pd. (Keszler Z., Szabó J.);

- Almásfüzitő, Ferencmajori-tó, 1981. 9. 12. 2 pd. (Jánossy L.); Bácsalmás, 1981. 9. 13. 2 pd. (Dr. Rékási J.); Sajó-Sajólád, 1981. 9. 12. 3 pd. (Petrovics Z.); Nagyszéksóstó, 1981. 9. 12. 2 pd. (Mihály L.); Kardoskút, 1981. 9. 12. 3 pd. (Dr. Sterbetz I.); Szeged-Fehértó, 1981. 9. 13. 1 pd. (Széll A.); Gyirmót, Rába, 1981. 9. 13. 1 pd. (Nagy L.); Sumonyihalastó, 1981. 9. 12. 3 pd. (Molnár I.); Hortobágy, Csécsitó, 1981. 9. 12. 1 pd. (Dr. Kovács G.)
- Kőforgató (*Arenaria interpres*): Harkakötöny, 1981. 9. 13. 1 pd. (Ternyák J.); Hortobágy, Csécsitó, 1981. 9. 12. 1 pd. (Dr. Kovács G.)
- Nagy sárszalonna (*Gallinago media*): Boglárlelle, Irmapuszta, 1981. 9. 27. 1 pd. (Szatori J.)
- Sarlós partfutó (*Calidris ferruginea*): Almásfüzitő, Ferencmajori-tó, 1981. 9. 12. 6 pd. (Jánossy L.); Nagyszéksóstó, 1981. 9. 12. 2 pd. (Mihály L.); Kunkápolnás, 1981. 9. 12. 2 pd. (Dr. Kovács G.); Fülöpháza, Szívósszék, 1981. 9. 12. 5 pd. (Molnár L., Szabó F.)
- Vékonycsőrű víztapósó (*Phalaropus lobatus*): Nagyszéksóstó, 1981. 9. 12. 1 pd. (Mihály L.)
- Heringszirály (*Larus fuscus*): Makád (Duna), 1981. 9. 13. 1 pd. (Zsin G.)
- Kis sirály (*Larus minutus*): Sárszentmihály, 1981. 8. 25. 2 pd. (Hraskó G., Magyar G., Waliczky Z.); Almásfüzitő, Ferencmajori-tó, 1981. 9. 12. 2 pd. (Jánossy L.); Hortobágy, Fényes-tó, 1981. 9. 12. 2 pd. (Dr. Kovács G.)
- Lócsér (*Hydroprogne caspia*): Rétszilás, 1981. 4. 11. 4 pd. (Zöryi M.)
- Füstifecske (*Hirundo rustica*): Szentesi-Fertő, 1981. 11. 7. a műúton egy frissen elgázolt fiatal példány (vére még nem alvadt meg) (Szabó F.)
- Kormos varjú (*Corvus c. cornix*): Lenti, 1981. 7. 28. 23 pd. (Hraskó G., Magyar G., Waliczky Z.)
- Fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*): Salgó-vár, 1981. 10. 25. 1 pd. (Dr. Ruzsik M.); Salgói term. véd. terület, Várrom, 1981. 9. 5. 3 pd. (Varga F.)

- Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*): Salgói Várhegy bazalt-oszlopai, 1981. 10. 9. 1 pd. (Jancsi I., Varga F.).
- Szólórigó (*Turdus iliacus*): Medves fennsík, 1981. 10. 17. 6 pd. (Varga F.).
- Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): Gödöllő, 1981. 9. 14. 1 pd. (Márkus F.); Észak-Hanság, 1980. 11. 8. 1 pd. (Kormos G., Takács Cs.).
- Kormos légykapó (*Muscicapa hypoleuca*): Nagyszéksóstó, 1981. 9. 13. 1 pd. (Mihály L.); Újszeged, Tisza-ártér, 1981. 9. 13. 2 pd. (Dr. Kasza F.).
- Csikosfejű nádiposzáta (*Acrocephalus paludicola*): Pölöskei-tó, 1981. 8. 30. 1 pd. (Ács A.).
- Erdei szürkebegy (*Prunella modularis*): Salgói term. véd. terület, Eresztvényi lucos, 1981. 5. 10. 1 pd. (Varga F.).
- Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*): Börzsöny, 1981. 4. 4. 1 pd. (Hraskó G., Magyar G., Waliczky Z.).
- Rozsdástorkú pityer (*Anthus cervinus*): Pölöskei-tó, 1981. 11. 1. 3 pd. (Ács A.); Boglárlelle, Irmapuszta, 1981. 5. 3. 1 pd. (Szatori J.); Nagyszéksóstó, 1981. 9. 13. 1 pd. (Mihály L.).
- Nagy őrbébic (*Lanius excubitor*): Pötrétei-tó, 1981. 9. 26. 1 pd., Miklósfalvi-halastavak, 1981. 10. 25. 1 pd. (Ács A.); Tárnokréti, 1980. 12. 18. 1 pd., 1981. 1. 1. 1 pd.; 3. 22. 1 pd. (Hima Gy., Kormos G.).
- Téli kenderike (*Carduelis flavirostris*): Hanság, Bormán-puszta, 1980. 11. 29. 9 pd. (Kormos G.).
- Zezse (*Carduelis flammea*): Pölöskei-tó, 1981. 11. 1. 2 pd. (Ács A.).
- Bajszos sármány (*Emberiza cia*): Villányi-hegység, 1981. 7. 9. 1 pd. (Hraskó G., Magyar G., Waliczky Z.).
- Hósármány (*Plectrophenax nivalis*): Észak-Hanság, 1981. 11. 8. 1 hím (Kormos G., Takács G.); Szentesi Fertő, 1981. 2. 7. 13 pd. (Szabó F.).

ADATOK A FAUNISZTIKAI SZAKOSZTÁLY IRATTÁRÁBÓL IV.

Füleskuvik (*Otus scops*): 1973. 05. — Bátaszék, Jaszenovics T.; 1974. Bodajk, költés; 1975. Telki, költés, Tapfer D.; 1976. Ságújfalu, költés, Bozsik A., 06—08. hónapokban, Mátra hgs., Solti B.; 1977. 09. 12. Tahi, Urbán S.; 1978. 05. 06. Kiskundorozsma, 1 pd. Széll A.

Uráli bagoly (*Strix uralensis*): 1975. 07. 28. Leninváros, 1 pd. Balogh Gy.

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): 1972. 04. 16. Apaj, 1 pd. Geréby—Zágon—Körös. 1974. Ócsa—Öregturján, két helyen költ, Hajtó L.; Dabas—Nagyturján, Dömsöd—Szittyó, biztosra vehető költés, Hajtó L.; 05. 04. Taksony, 1 pd., 05. 31. Dömsöd—Szittyó, 3 pd., 06. 06. Dabas—Nagyturján, 1 pd.; 06. 07. 4 pd., Hajtó L.; 1975. 05. 26—28. Szigetcsép, 1—1 pd., 06. 03. Taksonyi szgt. 1 pd. Hajtó L.; 01. 17. Fülöpszállás, 1 pd. Nagy A.; 01. 19. Pródi-legelő, 1 pd. Dr. Sóvágó M.; 02. —. Kis-Balaton, 1—2 pd. Futó E.; 05. 01. Esztár 1 pd.; 05. 30. Konyári Sóstó, 1 pd. Dr. Kovács G.; 09. 07. Virágoskuti halastavak, 1 pd. Dr. Sóvágó M.; 12. 14. Bácsalmás, 6 pd. Dr. Rékási J.; 1976. 01. 17. Kelemen-szék, 2 pd. Nagy A.; 01. 18. Bácsalmás, 8 pd. Dr. Rékási J.; 01. 18. Vének, 1 pd. Fülöp T. — Tömösváry T.; 01. 18. H-halastó. 3 pd., 02. 15. 5 pd. Dr. Kovács G.; 04. 17. Bácsalmás, 2 pd. Dr. Rékási J.; 05. 12. H.—Malomháza, 1 pd.; 05. 26. H.—Pentezug, 3 pd. Dr. Kovács G.; 1977. 05. 22. Taksonyisziget, 1 pd., 06. 24. Szigetcsép, 1 pd. Hajtó L.; 1977-ben a HNP területén 5 pár költött, Aradi Cs. — Fintha I.; 1978. 01. első felében, Kis-Balaton, 3 pd. Futó E.; 01. 17. Kunkápolnási mocsár, 1 pd. Dr. Kovács G.; 1980. 01. 04. Tarcál—Teréziadomb, 1 pd. Mercsák J. L.; 03. 22. Szakmár, 1 pd. Büki J.

Szürke küllő (*Picus canus*): 1971. 12. 16. Kis-Balaton, 1 pd. Dr. Keve A.; 1977. 02. 16. Sárhegy, 1 pd. Szalai F.; 06. 05. Nagyván, 1 pd. D. Pannach.; Fészkel a rácalmási Nagyszí-

geten, Tompai K.; Zagvvaróna (Budavölgy), seregélyek raktak fészket a szürke küllő tojásaira, Varga F.; 08. 20. Tahi, két kirepült fészkealj, Urbán S.; 1978. 02. 13-tól rendszeresen látható s szól is Királyréten, Homoki Nagy I.; 03. 13—18. Remete-hegy, 1—1 pd. Téry F.-né; 04. 27. Urakasztala, 1 pd. Urbán S.; 07. 29. Szentgyörgy-hegy, 1 pd. Zágón A.; 1979. 07. 19. Táborfalva, 2 pd. Csernák A.; 09. 05. Tóalmás, 1 pd. gyűrűzve, Hajtó L. — Madocsai A.

Fehérhátú fakopács (*Dendrocopos leucotos*): 1975. 10. 04. Dobogókő, 1 pd. Gombos Z.; 1977. 03. 03. Szentléleki völgy (Bükk hg.) 1 pd. (eddig csak a Bükk hg. É-i részéről van adatom — össz. 7.) Barta Z.; 1978. Börzsöny hg.: 01. 16. Vörösbérc, 01. 18. Pokolvölgy, 01. 21. Korombérc, Homoki Nagy I.; 01. 22. Nagyinóc, Varga Zs.; 01. 27. Hárspatak, 02. 03. Szénpatak, 02. 10. Királyrét, Homoki Nagy I.; 02. 16. Vörösbérc, Varga Zs.; 02. 17. Várhegy, Homoki Nagy I.; 04. 26. Málnahegy, 05. 02. Verebes, 05. 17. Kámorhegy (1 pár) Varga Zs.; Bükk hg. Eger—Miskolc (31 km) 2 pd. Horváth R.; 04. 08. Szilvásvár (Tótfaluvölgy), 1 pd. Asztalos E. 1979. 01. 02. Lillafüred 1 pár, 01. 11. Varbó 1 hím, 01. 17. Új-massa 1 tojó, 01. 18. Ó-massa 1 tojó, 01. 19. Bükkszentlélek 1 pár, 01. 29. Ó-massa, Lajosforrás 1—1 pd., Szitta T.; 1979. 04. 22. Bükk-Nagydél 1 pd.; 07. 18. Disznóspatak 1 pd. Magyar G., Hraskó G.; 1980. 04. 05. Szárhegy-Kisgyőr, 1 tojó, Fitala Cs.

Kalandrapacsirta (*Melanocorypha calandra*): 1974. 01. 04. Nagyiván, 2 pd., Szalontai. 1978. 01. 21. Hódmezővásárhely (Nagysziget), 1 pd. Lelkes I.

Szikipacsirta (*Calandrella brachydactyla*): 1975. 03. 10. Hortobágy, 2 pd. Kovács B.; 1976. 06. 23. Kelemen-szék, 1 pd. Hraskó G., Magyar G.; 1977. 05. 01. H.—Nyírólapos, 3 pd. + fészkek (3 tojás), Pathó Gy.; 1977-ben a HNP területen mintegy 150 pár költött, Dr. Aradi Cs., Fintha I.

Fülespacsirta (*Eremophila alpestris*): 1974. 01. 04. Nagyiván, 6 pd. Szalontai; 01. 14. 57 pd., 01. 16. 101 pd. Haraszthy L., Fintha I., Szabó L.; 1976. 03. 14. Kelemen-szék 2 pd. Nagy A.; 1977. 01. 05. Nagyiván, 6 pd., 01. 22. Kunmadaras, 28 pd. Dr. Kovács G.; 1978. 11. 12. Apaj, 1 pd. Hraskó G., Magyar G.

- Kormos varjú (*Corvus corone*): 1977. 03. 17. Csákánydoroszló, 1 pd. (basztard), Csaba J.; 1978. 04. 29. Dunabogdány, 2 pd. Nagy I.; 1980. 01. 25. Tornyospálca, 1 pd. Kocsis S.
- Fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*): 1981. 11. 05. Pannonhalma, 1 pd. Csaba J.; 1975. szept.—nov. megf. Nagymező (Bükk hg.), Barta Z.; 1976. 09. 25. Nagymező, 2 pd.; 1977. 05. 08. 1 pd. Barta Z., 10. 22. Kisrét—Zabszék (KNP), 1 pd. Waliczky Z., Geréby Gy., 10. 08.—20. Bükkszentkereszt környéke 1 pd. Vadász Z. és VZ-né. 10. 24. Kálóz, 1 pd. Sándorfalvi L.
- Kormosfejű cinege (*Parus montanus*): 1978. 01. 27. Szénpaták (Börzsöny hg.), 1 pd.; 02. 10. Királyrét, 1 pd., 02. 17. Várhegy, 1 pd. Homoki Nagy I.; 04. 07. Nagyinóc (Börzsöny hg.), 1 pár Varga Zs.; 1979. 08. 06. Zemplén hg. 14—15 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 10. 16. Hármashatárhegy, 4—5 pd. Árkosi J.; 1980. 01. 06. Zempléni hg. 2 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky.
- Búbos cinege (*Parus cristatus*): 1979. 08. 22. Barcsi—Ösborókás, 2 pd. Dr. Kasza F.
- Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*): 1977. 02. 10—11. Pannonhalma (Apátság), 1 pd. Szabó F.
- Szőlőrigó (*Turdus iliacus*): 1974. 02. 17. Tököl—Szigethalom, 2 pd. Zsin G.; 1975. 01. 22. Decs (Duna), 20 pd. Jaszenovics T.; 01. 21. Szeged-Fehértó, 1 pd. Puskás L.; 03. 16. Pellérd, 7 pd. Geréby Gy.; 03. 26. Pusztaszer, 1 pd. Molnár L.; 11. 15. Szeged-Fehértó, 1 pd. Puskás L.; 1976. 03. 13. Pellérd, 1 pd. Jaszenovics T.; 09. 12. Bácsalmás, 2+2 pd. Dr. Rékási J.; 1977. Újszeged (Liget): 01. 23. 1 pd., 01. 26. 1 pd., 02. 20. 1 pd.; 11. 06. 55 pd., 12. 23. 20. pd. Dr. Kasza F.; 03. 19. Újszentiván (legelön), 7 pd. Dr. Kasza F.; 03. 23. Szabadkígyós, 6 pd. 10. 17. Békéscsaba, 3 pd. Kesjár A.; 1978. 03. 25. Somogyszob, 12 pd., 03. 27. 3 pd. Dr. Kasza F.; 03. 28. Budakeszi, 8—10 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 04. 07. Hegyeskő (Bükk hg.), 17 pd. Horváth R. — Asztalos E.; 04. 22. Bp. Gellérthegy 1 pd. Hraskó—Magyar; 04. 30. Rétszilas 1 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 11. 06. szabadszállás, 1 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 11. 07. Új-

szeged, 4 pd. Dr. Kasza F.; 1979. 04. 05. Pilis hg. 3 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 04. 09. Bükk-szentkereszt, 5—6 pd. Dr. Kasza F.; 10. 07. Apajpuszta, 1 pd., 10. 21. Dinnyés, 1 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 1980. 02. 26. Kisoroszi, 1 pd., 11. 02. Szentendrei-sziget, 4 pd., 2 pd., Hraskó—Magyar—Waliczky; 11. 29. Somogyszob, 8 pd. Dr. Kasza F.; 12. 29. Mélykút, 8—9 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky.

Örvös rigó (*Turdus torquatus*): 1975. 03. 26. Tatárszentgyörgy, 6 pd. Gyéressy A.; 1977. 04. 16. Csipkés-kút (Bükk hg.), 1. 0. pd. Barta Z.; 1979. 03.—. Bp. Széchenyi-hegy, 1 pár Köncey R.

Halvány geze (*Hippolais pallida*): 1975. 08. 16. Makád, 1 ad. befogva, Zsin G.; 1978. 05. 30. Szigetszentmiklós, 1 0 befogva, Hajtó L.; „költésidőben énekel”: Makád, Szigetszentmiklós, Tököl.; 07. 21. Egy elhagyott fészék, galagonyabokron. 07. vége. Tököl (Urbanics-sziget), 5 elhagyott fészék. 08. 07. Szigetszentmiklós, 2 ad., 3 juv. befogva, Hajtó L.

Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): 1976. 10. 20. Vác, 1 pd. Dénes J.; 1977. 03. 19. Csaj-tó, 1 pd. Molnár L.; 03. 26. Köpüsi-szikla (Bükk hg.), 1 pd. Barta Z.; 03. 31. Gyöngyösi-Sárhegy, 1 pd., 04. 04. Gyöngyöshalász, 1 pd., 04. 09. Gy.-Sárhegy, 1 pd., 04. 13. u.ott, 1 pd. Szalai F.; 1978. 04. 03. Endrőd, 1 pd. Adrés P.; 10. 20. Királyrét 1 0 gyűrűzve, Homoki N. I.; 11. 26. Sarkadremete, 2 pd. Povázsay L.; 1979. 03. — Békéscsaba, 1 pd. Kesjár A.; 04. 11. Bálvány—Létrástető, 3 pd. Magyar G.—Hraskó G.; 10. 28. Rétszilas, 2 pd. Magyar—Hraskó—Waliczky.

Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*): 1977. 03. 23. Békéscsaba, 2 pd. Kesjár A.; 04. 12. Zirc, „tömegesen vonul”, Szemmelweisz Gy.; 04. 28. Békéscsaba, 1 pd. Kesjár A.; 05. 15. Hajdúböszörmény, 1 pd. Dr. Sóvágó M.; 1978. 03. 30. Nyíregyháza (Sóstói-erdő), 5 pd. Virók E.—Agárdi S.; 04. 13. Tápiószecső, 2 pd. Magyar G.—Hraskó G.; 04. 16. Ócsa, 2 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 04. 19. Pusztaszer, 1 pd. Molnár L.; 04. 22. Bp. Gellérthegy, 7 pd. Hraskó G. — Magyar G.; 04. 26. Mindszent (Tisza) 1 pd. Molnár

L.; 1979. 04. 03. Tőreki-h.tavak, 1 pd. Főnyedi E.—Keszler Z.; 04. 20. Tokaji-hegy, 2 pd. Mercsák J. L.; 05. 06. Sárszentmihály, 4—5 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 08. 06. Berhida, 1 pd. Major I.; 08. 29. Várpalota, 1 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 1980. 06. 08. Normafa, 2 pd. + fészek tojásokkal, Hraskó G.—Magyar G.

Rőtbecgű pityer (*Anthus cervinus*): 1974. 03. 17. Pellérd, 1 pd. Geréby Gy.; 1975. 02. 16. Szeged-Fehértó, 1 pd. Puskás L.; 1976. 05. 09. Szabadszállás (Kisrét), 6 pd., 1977. 05. 22. 2 pd. Gombos Z.; 1979. 04. 20. — 05. 05. Sándorfalvi-rét, 3 pd. Puskás L.; 09. 30. Sárszentmihály, 1 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky.

Havasi pityer (*Anthus spinoletta*): 1972. 01. 19. Várpalota, 2 pd. Major I.; 1973. 11. 11. Rétszilás, 1 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 1974. 01. 14. Péteri-tó, 3 pd. Tasi J.; 01. 19. Tata, 2 pd., 01. 20. Tata, 2+1 pd. Nagy A.; 02.17. Pellérd, 3 pd. Geréby Gy. Tata, 40—50 pd., 03. 17. 18—20 pd. Nagy A.; Szeged-Fehértó, 5 pd. Puskás L.; 1975. 01. 12. Tata (Ferencmajori-t.), 15 pd. Nagy A.; 03. 15. Péteri-tó, 1+1+4 pd. Dr. Bankovics A.; 03. 21. Farnos, 4+5 pd., Büki J.; 10. 12. Kisrét—Zabszék (KNP), 25 pd. Nagy A.; 11. 08. Dinnyés, 5—6 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 11. 12. Sumony, 1 pd., 12. 13. 2 pd. Molnár I.; 12. 14. Kelemenszék, 10 pd. Nagy A.; 1976. 01. 16. Pusztaszer, 30—35 pd. Molnár L.; 01. 24. Harkakötöny, 90 pd. Jaszenovics T.; 01. 25. Sumony, 1 pd. Molnár I.; 03. 13. Pellérd, 12 pd. Jaszenovics T.; 03. 14. Pusztaszer, 6 pd. Molnár L.; Harkakötöny, 2 pd. Jaszenovics T.; Sumony, 1 pd. Molnár L.; 12. 10. Pellérd, 4 pd. Jaszenovics T. — Süle Ágnes, 12. 11. Decs, 2 pd. 1977. 01. 22. Sumony, 4 pd. Molnár I.; 10. 22. Szabadszállás. 8 pd., 11. 05. Szentendrei-sziget, 10—20 pd., 11. 07. Dinnyés, 10—20 pd., 11. 20. Rétszilás, 5—10 pd., 12. 03. Szentendrei-sziget, 1 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 12. 04. Vác (Duna-part), 2 pd. Dénes J.; 12. 27. Mélykút, 1 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 1978. 01. 02. Apajpuszta, 2 pd., 02. 25. Kelebia 4 pd., 04. 05. Rétszilás, 8—10 pd., 03. 19. Dinnyés 1 pd., 04. 12. Kelebia, 1 pd., 11. 06. Dinnyés, 25—30 pd., 11. 07. Szabadszállás, 8—10 pd., 11. 12. Apajpuszta, 22—25 pd., 12. 10. Szentendrei-sziget, 8—10 pd., 12.—17. Esztergom, 1 pd., 12. 23. Szentendrei-sziget, 2 pd., 12. 26. Váci-rév, 1 pd., 12. 29. Kelebia, 4 pd. Hraskó—Ma-

gyar—Waliczky; 1979. 01. 01. Rétszilás, 80—90 pd., 01. 14. Esztergom, 2 pd., 02. 04. Apajpuszta, 3 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 02. 11. Szeged-Fehértó, 1 pd. Széll A.; 03. 03. Várpalota, 22—25 pd., 03. 04. Rétszilás, 12—15 pd., 03. 15. Tata, 12—15 pd., 03. 25. Tápiószecső, 2 pd., 04. 07. Sárszentágota, 3—4 pd., 04. 22. Dinnyés, 2—3 pd., 11. 04. Dinnyés, 3—4 pd., 11. 18. Velencei-tó, 12—15 pd., 12. 02. Szabadszállás, 80—100 pd., 12. 16. Szentendrei-sziget, 4 pd., 12. 23. 3 pd. 1980. 01. 06. Szódliget, 3—4 pd., 01. 13. Szentendrei-sziget, 2 pd., 03. 23. Rétszilás, 20—22 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky.

Kucsmás billegető (*Motacilla-flava-feldeggi*): 1974. 04. 10. Sumony, 2 pd. Molnár I.; 1975. 02. 13. 3+4 pd. Bácsalmás, Dr. Rékási J.; 1976. 04. 11. Sumony, 1 pd. Molnár I.; 1978. 05. 10. Szigetszentmiklós, 2 pd. A. campestris-ekkel, Hajtó L.; 1979. 04. 20—05. 05. 1 pd. Sándorfalva, Puskás L.

Északi sárgabillegető (*Motacilla fl. thunbergi*): 1979. 04. 15. — 05. 05. Sándorfalvi-rét, 1 pd. Puskás L.

Csonttollú (*Bombycilla garrulus*): 1967. 03. 31. Veszprém, 10 pd. Major I.; 1971. 01. 11. Szeged, 3+5 pd. Puskás L.; 01. 24. Körmend, 6 pd., 01. 27. 14 pd. Csaba J.; 12. 18. Szabadság-hegy (Bp.), „hangok”, 12. 21. 40—40 pd. 1972. 01. 11. 60 pd., 01. 20. Budaörs, 6 pd., 01. 21. Szabadság-hegy, 40—50 pd., 01. 22. 60 pd., 02. 08. 60 pd., 02. 10. 100—120 pd., 02. 16. 80—90 pd., 02. 18. 100 pd., 02. 21. 100 pd., 02. 22. 20—22 pd., 02. 23. „Kisebb csapat”, 02. 24. „több” pd., 02. 25. 100—120 pd., 02. 28. 30—35 + 25—30 pd., 02. 29. 250—300 pd., 03. 01. 100—120 pd. 03. 02. 70 pd., 03. 03. 25—30 pd., 03. 04. 150—200 pd., 03. 05. 100 pd., 03. 06. 300 pd., 03. 07. 200 pd., 03. 08. 100—120 pd., 03. 11. 30 pd., 03. 12. 30—35 pd., 03. 13. 70—80 pd., 03. 14. 15—18 pd., 03. 16. 1 pd., 03. 17. 35—40 pd., 03. 18. 5 csapat (5—60 pd.), 03. 20. 12+90+40 pd., 03. 21. „3 csapat”, 03. 24. 13 pd., 03. 26. 8+10 pd., 03. 27. 2+8+20 pd., 03. 28. 5 pd., 03. 30. 6+20+40—50 pd., 04. 01. 12—14 pd., 04. 04. 3 pd., Farkasrét, 5 pd., 04. 08. 8—10 pd. Szócs B.; 1975. 02. 28. Gödöllő, 20 pd., 12. 04. 40 pd., 12. 07. 100 pd. Zágon A.; 1976. 01. 05. Süttő, 31 pd. Benke E.; 01. 11. Tázlár, 8 pd. Tóth I.; 01. 17. Süttő (Bikoli-út), 32—35 pd. Benke

E.; 01. 18. Bácsalmás, 9 pd. Dr. Rékási J.; 01. 19. Kisvárda, 18—20 pd. Mezei K.; 02. 01. Süttő, Benke Emília; 02. 09. Gödöllő, 30 pd. Zágón A.; 02. 14. Süttő, Benke Emília; 02. 09. Gödöllő, 30 pd. Zágón A.; 02. 14. Süttő, Dr. Sággy A.; 02. 15. Bácsalmás, 9 pd. Dr. Rékási J.; 02. 23. Esztergom, 30 pd. Benke E.; 02. 26. Gödöllő, 10 pd. Zágón A.; 03. 14. Hajdúböszörmény, 50 pd. Dr. Sóvágó M.; Gödöllő, 20 pd., 03. 19. 30., 03. 27. 5 pd., 04. 02. 2 pd. Zágón A.; 04. 17. Kecskemét, 25—30 pd. Mészáros Gy.; 1978. 12. 18. Miskolc, 12 pd., 12. 19. 25 pd., 12. 20. 60 pd., 12. 21. 45 pd., 12. 24. 25 pd., 1979. 01. 04. 250 pd., 01. 05. 150 pd., 01. 09. 180+19 pd., 01. 11. 300 pd., 01. 12. 60 pd., 01. 13. 25 pd. Asztalos E.—Horváth R.; 01. 19. Bp. Szabadság-hegy, 12—14 pd., 01. 22. 6 pd. Szócs B.; 01. 26. Miskolc, 20 pd., 01. 27. 25 pd., 01. 28. 8 pd., 01. 31. 60 pd., 02. 01. 51 pd., 02. 06. „hangok”, 02. 07. 42 pd., 02. 09. 12 pd., 02. 13. 40 pd., Horváth R.; 04. 10. Garadnavölgy, 30 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky.; 1980. 01. 08. Dorog, 30 pd. Lenner J.; 02. 18—19. Szeged (Móra-park), 30—30 pd., 01. 28. Kazincbarcika, 22 pd., 02. 16. 3 pd. Kakszi K.; 04. 08. Újszeged, 43 pd., Kasza F.; 04. 19. Újpest, 20—25 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky.

Nagy őrgébics (*Lanius excubitor*): (a példányszám nélküli adatok esetében a megfigyelők 1—1 példányt észleltek). 1973. 11. 11. Rétszilas, Hraskó—Magyar—Waliczky; 1974. 01. 13. Bácsalmás, Dr. Rékási J.; Szeged-Fehértó, Kőrös L.; Balmazújváros, Dr. Sóvágó M.; Pellérd, 2 pd. Geréby Gy.; 02. 16. Szolnok, 2 pd. Lőrincz I.; 02. 17. Pellérd, Geréby Gy.; Dinnyési-Fertő 2 pd. Müller I.; Bácsalmás, Dr. Rékási J.; Tata, Nagy A.; Szeged-Fehértó, Puskás L.; 02. 28. Ráckeve, Zsin G.; 03. 17. Szeged (Téglagyár), Puskás L.; Szeged-Fehértó, Puskás L.; Pródi-legelő, Dr. Sóvágó M.; Szeged-Fehértó, Németh I. — Ember J.; 10. 25. Pusztaszer, Molnár L.; 1975. 01. 17. Dunaharaszti—Taksony, Hajtó L.; 01. 18. Szeged-Fehértó, Puskás L.; 01. 19. Mártély—Körtvélyes, Bogdán I. — Salamon L.; 01. 21. Szeged-Fehértó, Puskás L.; 02. hóban, Kis-Balaton, 3 pd. Futó E.; 02. 16. Szeged-Fehértó, Puskás L.; Mártély—Algyő, Bogdán I.; 10—12. Sárszentmihály—Sárrét, 3 pd. Szabó I.; 11. 02. Surány, 11. 08. Dinnyés, Hraskó—Magyar—Waliczky; 11. 12. Dunabogdányi-„Lapály”, 7 pd. (kettő szokatlanul világos); Nagy I.; 11. 15. Szeged-Fehértó, Puskás L.; 11. 16.

Bácsalmás, 1+2+2 pd. Dr. Rékási J.; Szeged-Fehértó, Bárány L. és Tsai; Szeged (Téglagyár), Puskás L.; 12. 14. Bácsalmás, 2 pd. Dr. Rékási J.; Vének—Szögye (Duna), Tömösváry T. — Fülöp T.; Nagybajcs—Szögye (Duna), Fülöp T. — Szabó R.; 1976. 01. hó. Kis-Balaton, 5—6 pd. Futó E.; 01. 17. Virágoskúti halastavak, 1+1 pd. Dr. Sóvágó M.; 01. 18. Bácsalmás, 1+1 pd. Dr. Rékási J.; 01. 24. Harka-tó, 3 pd. Jaszenovics T.; 01. 18. Csepel-sziget, 1+1+3 pd., Dr. Jánossy D.; 02. 13. Pély, 2 pd. Lőrincz I.; 02. 15. Tiszavalk—Tiszabábolna, Lőrincz I.; Bácsalmás, 1+1 pd. Dr. Rékási J.; Virágoskúti halastavak, Dr. Sóvágó M.; 02. 22. Szentendrei-sziget, 3 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 03. 13. Pellérd, 2 pd. Jaszenovics T.; 03. 14. Bácsalmás, Dr. Rékási J.; Nagybajcs—Vének, Tömösváry T. — Fülöp T.; 03. 15. Kecskes-sziget (Duna), Hraskó—Magyar—Waliczky; 03. 21. Mélykút. Dr. Rékási J.; 03. 28. Virágoskúti-halastó, 09. 10. u.ott, Dr. Sóvágó M.; 09. 16. Gyóró, Mocsonoki I.; 12. 10. Pellérd, Jaszenovics T. — Süle Ágnes; 12. 12. Dunaföldvári-h.tavak, 2 pd. Jaszenovics és Tsai.; 12. 19. Bácsalmás, Dr. Rékási J.; 12. 27. Tokod, Lenner J.; 1977. 01. 08. Szentendrei-sziget, Dr. Jánossy D.; Sumony, Molnár I.; 01. 09. Harica-patak (Bükk hg.), 01. 12. Tokod, Lenner J.; 01. 14. Pörböly, Szörényi L.; 01. 20. Lébény, Fülöp T.; 01. 22. Pély, Ócsai A.; 02. 13. Dombori-rév! (Duna), 2 pd. Szörényi L. és Tsai.; 02. 20. Ásványráró, Fülöp T.; 03. 16. Mályinkai-legelő (Bükk hg.), Kakszi K.; 03. 20. Virágoskúti-h.tavak, Dr. Sóvágó M.; 04. 09. Baks (Dongér), Molnár L.; 09. 10. Békéscsaba környéke, Kesjár A.; 09. 18. Nagybajcs—Vének, Tömösvári T.; 10. 16. Virágoskúti-halastavak, 2 pd. Dr. Sóvágó M.; 11. 13. Virágoskúti-halastavak, 1+1 pd. Dr. Sóvágó M.; Bácsalmás, Dr. Rékási J.; 12. 18. Sumony, Molnár L.; Bácsalmás, 1+1 pd. Dr. Rékási J.; 12. 31. Szatta, 1 pd. Király R.; 1978. január hó. Kis-balaton, 4—5 pd. Futó E.; 01. 15. Váci-rév, Hraskó—Magyar—Waliczky; 01. 23. Algyó, Kis Ernő; 03. 28. Labodár TT (Tisza), Molnár L.; 08. 05. Tiszapolgár, Szép T.; 09. 24. Rábcakapi, Kőrmos G. — Takács Cs.; 09. 29. Baks (Dongér), Molnár L.; 09. 30. Varbó, Kakszi K.; 10. 01. Szabadszállás, Szenek Z.; 10. 08. Csongrád—Algyó (Tisza), 3 pd. Molnár L.; 10. 11. Kóspallag, 1 + gyűrűzve, Homoki N. I.; 10. 12. Dongér-torkolat—Csongrád (Tisza), 10. 13. u.ott, Molnár L.; 10. 14. Kóspallag, 2 pd. Homoki N. I.; 10. 15. Tápiószecső, Hraskó—Magyar—Waliczky; 10. 16. Kerekegyháza, Szenek Z.; Békéscsaba,

Kesjár A.; 10. 18. Szigetszentmiklós, Hajtó L.; 10. 21. Ke-rekegyháza, Szenek Z.; 10. 22. Nyírmihálydi, Agárdy S.; Gödöllő, Hraskó—Magyar—Waliczky; 10. 25. Baks (Dongér), 10. 27. u.ott, Dongér-torkolat—Csongrád (Tisza) 2 pd. Molnár L.; 11. 20. Tahitótfalu, Hraskó G. — Magyar G.; 11. 25. Baks (Dongérgát), 1 pd. Labodár TT (Tisza), 1+1 pd. Molnár L.; 11. 26. Biharugra, Povázsai L.; 12. 23. Váci-rév, Hraskó—Magyar—Waliczky; 1979. 01. 02. Tahitótfalu, Hraskó G. — Magyar G.; 01. 01. Nádasladány, Erdélyi Gy.; 01. 11. Váci-rév, Hraskó—Magyar—Waliczky; 01. 21. Mezőkövesd, Barta Z. — Horváth R.; 01. 23. Leninváros, Balogh Gy.; 02. 04. Felsőtárkány, Barta Z. — Horváth R.; 02. 24. Keszthely, Harmat A. és Tsai; 03. 03. Várpalota, Hraskó—Magyar—Waliczky; 03. 04. Újszentiván, Dr. Kasza F.; 03. 13. Uzsa, Lorencsics L.; 09. 22. Tardona—Dédestapolcsány, Kakszi K., A tél folyamán összesen 3 esetben észlelte a fajt. 10. 08. Szilvaskő (Salgótarján), 10. 10. Istenmezeje, Langa J.; 10. 23. 25. Királyrét, 2—2 pd. Brellos T.; 10. 28. Rétszilas, Hraskó—Magyar—Waliczky, 12. 06. Búcsú, Faller L.; 12. 16. Mihálygerge, Egyházasgerge, Langa J., 12. hó elején, Bükk-szentkereszt, Langa J.; 12. 16. Kisoroszi, 3 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 12. 26—27. Szerencs—Prügy, 2 pd. Horváth R. 1980. 01. 14. Gomboszeg, 01. 19. Kőkényesmindszent, Babosdöbréte, „olvashatatlan aláírás”; 01. 20. Kámoni-arborétum, Varga L. — Király R.; 01. 23. Kőkényesmindszent, „olvashatatlan aláírás”; 01. 25. Katus-bérc (Bükk hg.), Kakszi K.; 01. 27. Rónabánya (Salgótarján), Langa J.; Csór, Hraskó—Magyar—Waliczky; 02. 05. Nagyszállás-völgy (Bükk hg.), Kakszi K.; 02. 09. Gellénháza, „olvashatatlan aláírás”.

Pásztormadár (*Pastor roseus*): 1948. Dévaványa (Cserepespuszta), téglarakásokban mintegy 1000 pár költött. Nagy Imre.; 1977. 05. 24. Békéscsaba (legelőn) 1 pd. Kesjár A.

Havasi pinty (*Montifringilla nivalis*): 1978. 11. 13. Hideghegy — Nagykaszáló (Börzsöny hg.) Két példány süvöltőekkel. Fű és gyommagot szedegettek, közelre bevártak. Brellos Tamás.

Téli kenderike (*Carduelis flavirostris*): 1970. 12. 13. Zabszék (Szabadszállás), 30 pd. Gyéressy A.; 1974. 01. 12. Konyári—Sóstó, 12. pd. Dr. Kovács G.; 01. 13. Csaj-tó, 9 pd. Bod P.—Molnár L.; Balmazújváros, 30 pd. Dr. Sívágó M.; 01. 17.

Biharugra, 35—40 pd. Réthy Zs.; Pellérd, 1 pd. Geréby Gy.; 1975. 01. 12. Bácsalmás, 31 pd. Dr. Rékási J.; 01. 15. Kelemenszék (Szabadszállás), 46 pd., 01. 16. Zabszék, Kistrét, 11+5 pd. Dr. Bankovics A.; 01. 19. Zabszék, 5+40 pd. Nagy A.; 12. 30. Tompa, 50—60 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 1976. 01. 17. Kelemenszék, 200 pd. Nagy A.; 01. 18. Bácsalmás, 31 pd. Dr. Rékási J., Kelemenszék, 200+15 pd. Nagy A.; 12. 12. Virágoskúti-halastavak, 7 pd. Dr. Sóvágó M.; 1977. 01. 28. H. Zámpuszta, 170 pd. Dr. Kovács G.; 12. 17. Zabszék, 200 pd. Nagy A.; 1979. 01. Annavölgy, 15—20 pd. Lenner J.; 02. 11. Szeged-Fehértó, 3 pd. Széll A.; 11. 18. Velence, 11 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky.

Zsezse (*Carduelis flammæa*): 1974. 01. 12. Konyári-Sóstó, 8 pd. Dr. Kovács G.; 01. 17. Biharugra, 15—18 pd. Réthy Zs.; 10. 10. H-halastó, 40—50 pd., 10. 12. u.ott, 35—40 pd. Dr. Kovács G.; 1975. 01. 31. Pusztaszer, 12—15 pd. Molnár L.; 02. 04. Kelemenszék, 4—5 pd. Nagy A.; 1978. 01. 02. Apaj, 50—60 pd., 11. 07. Szabadszállás, 18—20 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky.

Szürke zsezse (*Carduelis hornemanni*): 1977. 12. 31. Tarcál (Tokaj-hegy), 2 pd. Mercsák J. L. és Neje.

Keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*): 1977. 10. 08—20. „8—10-es csapatok”, Vadász Z. és Neje.; 11. 07. Máriaforrás (Bükk hg.), 8 pd. (2 hím) Barta Z. — Horváth R.; 1978. 11. 05. Gyulavári, 2 hím, 1 tojó, Povázsay L.; 1979. 06. 11. Bp. Szabadság-hegy, 5—6 pd. Szócs B.; 07. 02. Szigetszentmiklós, 1 pd. Szabó S.; 07. 12. Szabadság-hegy, 5 pd. Szócs B.; 08. 08. Recem-völgy (Bükk hg.), 4 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 09. 05. Szabadság-hegy, 2 pd. Szócs B.; 09. 08. Budakeszi, 5 pd. Miklós J.; 10. 30. Budapest, 5 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky;

Kerti sármány (*Emberiza hortulanæ*): 1977. 06. 29. Mátra hg. déli lába, „telepszerű fészkelőhely”, kb. 5 pár.; 1978. 03. 19. Kisoroszi, 2 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 04. 24. Gyöngyösi—Sárhegy, „első észlelés”, Szalai F.

Bajszos sármány (*Emberiza cia*): 1975. 04. 27. Hórvölgy, 1 pd. Barta Z. — Harangi I.; 1976. 02. 29. Bp. Oroszlánszikla, 1 hím, 08. 30. Budaörs, 3—4 pd. Hraskó—Magyar—Wa-

liczky; 1977. 05. 21. Hórvölgy, 1 hím Barta Z. — Harangi I.; 06. 03. Börzsöny hg., 4 fióka, 06. 04. 3 kirepült (etetnek az öregek), + egy új fészek, 2 tojással. 06. 21. Újabb fészek, 5 tojással. Dénes J. — Gyarmati K.; 1978. 04. 13. Kőszírt, 1 tojó, 04. 24—25. 1—1 hím, Varga Zs.; 04. 29. Budaörs, 1 hím, Hraskó—Magyar—Waliczky; 05. 14. Börzsöny hg. 1 fészekhagyó fióka, + két fészek 5—5 tojással, Dénes J. — Bányavári P. — Gyarmati K.; 05. 17. Kármor-hegy, 1 pár, Varga Zs.; 05. 30. Naszály hg. 1 etető pár, Dénes J. — Bányavári P. — Gyarmati K.; 06. 21. Budaörs, 1 hím, 07. 07. Kesztlőc, 1 pár, Hraskó—Magyar—Waliczky; 1979. 01. 21. Hórvölgy (Bükk hg.), 3 hím Barta Z. — Horváth R.; 07. 31. Dunabogdány, 2 pd. 08. 11. Budaörs, 2 pd. Hraskó—Magyar—Waliczky; 12. 25—26. Tokaj-hegy (Murat-völgy), 4—4 pd. párban, Mercsák J. L. és Neje; 1980. 06. 17. Bp. Oroszlán-szikla, 1 hím, Hraskó—Magyar—Waliczky; 07. 15. Nagy-Pisznice (Gerecse hg.), 1 pár, Dr. Kasza F.

Sarkantyús sármány (*Calcarius lapponicus*): 1977. 01. 23. Pély, 2+2 pd., Ócsai A.; 01. 28. H. Zámusztta, 2 pd. Dr. Kovács G.; 02. 03. Pély (Ludas), 2 pd. Ócsai A.; 1980. 03. 11. Tornyospálca 2 hím, Agárdy S.

Hósármány (*Plectrophenax nivalis*): 1970. 12. 13. Zabszék, 50 pd. Gyéressy A.; 1971. 10. 31. Kardoskút, 7 pd., 11. 11. 7 pd. Farkas I.; 1974. 01. 14. Konyári-Sóstó, 3 pd. Dr. Kovács G.; 1975. 01. 17. Pusztaszer, 1 hím, 12. 12. Pusztaszer, 70 pd. Molnár L.; 1976. 04. 12. Pély (Ludas), 30—40 pd., 11. 10. Pusztaszer, 38 pd. Molnár L.; 11. 12. Kelemenszék, 110 pd., Nagy A.; 1977. 01. 05. Nagyiván 1 pd. Dr. Kovács G.; 01. 12. Tokod, 1 pd. Lenner J.; 01. 21. Kunmadaras, 286 pd., 01. 28. Zámusztta, 40 pd., Pentezug, 14 pd. Dr. Kovács G.; 1979. 01. 14. Pátka, 7 pd. Szabó I.; 12. 24. Bátya, 14 pd. Hajtó L.; 1980. 01. 25. Tököl, 6 pd. 01. 31. 21 pd., 02. 06. 13 pd., 02. 14. Dunaharaszti, 11 pd., 02. 17. Makád, 7 pd. Hajtó L.

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
Adatok a Faunisztikai Szakosztály irattárából IV.	64—74
Andrési Pál: Daru (<i>Grus grus</i>) megfigyelések Gyomáról és a Déli-Alföldről 1975—1980 között	39—40
Bali József: Két gyurgyalag (<i>Merops apiaster</i>)-telep Veszprém megyében	40
dr. Bankovics Attila: A Kiskunsági Nemzeti Park és a Péteri-tó területén költő fontosabb madárfajok állománya 1981-ben	26—29
dr. Bankovics Attila: A szocialista országok VIII. Madárgyűrüző és vonuláskutató konferenciája	47—48
Dénes János: Előzetes az erdei szürkebegy (<i>Prunella modularis</i>) hazai fészkeléséről	14—17
Dénes János: Néhány madárfaj tavaszi érkezése Vác környékén	38
Dénes János: A réti tücsökmadár (<i>Locustella naevia</i>) fészkelése és egyéb madártani adatok Vác környékéről	43—44
Dénes János: Kakukk (<i>Cuculus canorus</i>) megfigyelések	52
Faunisztika néhány sorban	60—63
Kanyó Béla: Pillanatképek egy csóka (<i>Ciloeus monedula</i>) életéből	51—52
dr. Keve András: Hol figyelhetünk madarakat	9—14
dr. Kovács Gábor: Szíkipacsirta (<i>Calandrella brachydactyla</i>) szokatlanul kései előfordulása a Hortobágyon	36
Kurpé István: Gólya-állományfelvétel a szeghalmi járásban	20—22
Lenner József: Csíz (<i>Carduelis spinus</i>) adatok Sárissáp—Annayölgy környékéről	34
Lőrincz István: Gémtelepek a Közép-Tiszai tájvédelmi körzetben 1981-ben	29—30
Lőrincz István: Partifecske kolóniák a Közép-Tiszai tájvédelmi körzetben	33
Molnár: László: Gémtelepek Magyarországon 1976—1980	23—25
Molnár László: Kiskunsági Táborok — 1981	48—49
Molnár László: Adatok Fülöpháza környékéről (1981)	30—32
Müller Jenő: A madár és a magasfeszültség	8— 9

Nyvelt Zoltán: Az ausztráliai madárgyűrűzés hőskora	58—60
Schmidt Egon: Előterben a fecskék	5—6
Schmidt Egon: Bakcsók (<i>Nycticorax nycticorax</i>) egyre gyakoribb előfordulása a Dinnyési halastavaknál	17—19
Schmidt Egon: A dinnyési halastavak és a szomszédos nádüzem kékbegy (<i>Luscinia svecica</i>) állománya 1965—1981 között	19—20
Schmidt Egon: Javaslatok	55—58
dr. Sóvágó Mihály: Áttelelő barátka (<i>Sylvia atricapilla</i>)	40
dr. Sóvágó Mihály: Erős daruvonulás (<i>Grus grus</i>) a Keleti-főcsatorna mellett	41
dr. Sóvágó Mihály: Zöldikék (<i>Chloris chloris</i>) összesereglése az etetőnél	41
dr. Sóvágó Mihály: Fülespacsirta (<i>Eremophila alpestris</i>) Balmazújváros határában	41
dr. Sóvágó Mihály: Madarélet egy vízálláson	42
dr. Sóvágó Mihály: Faunisztikai adatok 1981-ből a Balmazújvárosi Virágoskúti halastóról	44—45
dr. Sterbetz István: Pártás darvak (<i>Anthropoides virgo</i>) újabb előfordulása Magyarországon	33—34
dr. Streit Béla: Madármegfigyelések a Spitzbergákon	53—55
Szentendrey Géza: A. H. tábor, Duna program Budakeszi 1981.	50
Szürke légykapó (<i>Muscicapa striata</i>) vonulási adatok	35
Varga László: Faunisztikai adatok Vas megyéből 1981. V—X. hó	45—47
Waliczky Zoltán: A bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>) költése a Kecske-hegyen (Budai-hegység)	36—37
Waliczky Zoltán, Magyar Gábor, Hrask Gábor: A sövény-sármány (<i>Emberiza cirulus</i>) újabb fészkelése Magyarországon	26
Zörényi Miklós: Kis örgébcics (<i>Lanius minor</i>) mezei pocok fogyasztása	51

KIZÁRÓLAG BELSŐ TERJESZTÉSRE!

Felelős kiadó: Haraszthy László főtitkár *ln*

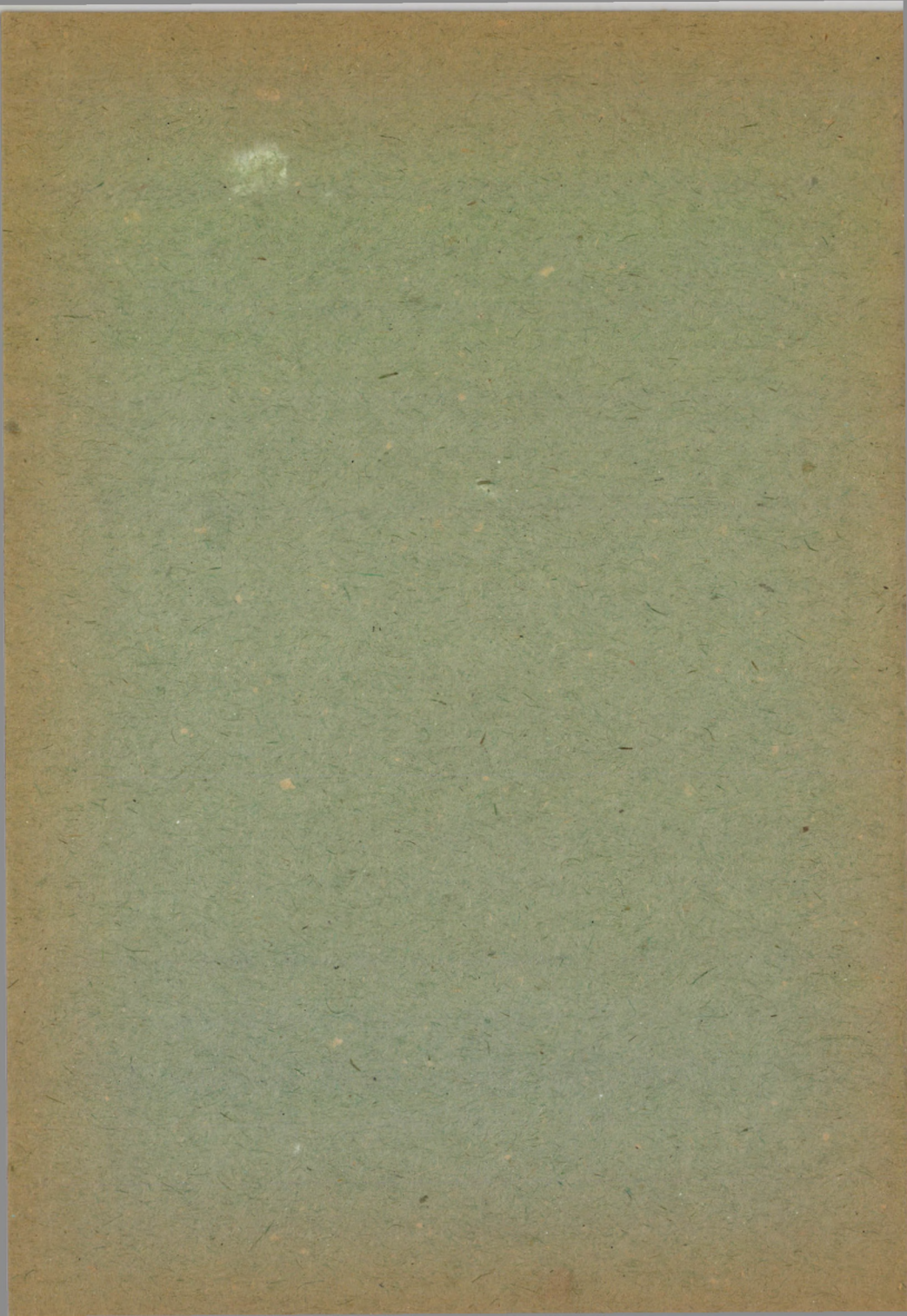
82-8188 KmNyV., K.

Felelős vezető: Tunyogi József igazgató

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1024 BUDAPEST II., Keleti Károly u. 48.

MAGYAR MADÁRTANI EGYESÜLET
1024 BUDAPEST
Keleti Károly u. 48.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1982. ÁPRILIS—MÁJUS—JÚNIUS
— JÚLIUS — AUGUSZTUS — SZEPTEMBER

ÚTMUTATÓ A MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓBAN KÖZLÉSRE SZÁNT ÍRÁSOK ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

A Madártani Tájékoztatónak szánt írásokat (kis közleményeket is) lehetőleg géppel írva és névvel ellátva küldjük be a Központi Iroda címére. A bal oldalon széles margót kell hagyni. A cím legyen rövid, tömör, a szövegterjedelem kivételes esetektől eltekintve nem haladhatja meg a 3 gépelt oldalt.

A kéziratban csak a lényeg leírására törekedjünk, kerüljük a terjengősséget és az ismétléseket.

A Madártani Tájékoztató rövidítése: Mad. Táj.

A felsorolt madárfajok csak magyar vagy magyar és utána zárójelben latin névvel írandók. A magyar madárnevekre és a felsorolás sorrendjére nézve a Mad. Táj. 1980. 4. számában közölt fajtalista az irányadó.

Egyetlen fajról vagy madáregyedről szóló közleményben a magyar név után zárójelben a latin nevet is ki kell tenni.

A szövegben semmit ne húzzunk alá.

A példány rövidítése: pd. A „darab” kifejezést ne használjuk az egyedek megjelölésére.

Faunisztikai adatok esetében mindig a községhatárt kell megadni és csak ezt követőleg az esetleges közelebbi megjelölést (pl. Dinnyés, halastavak).

A Mad. Táj.-hoz beérkező írásokat szerkesztőbizottság bírálja el, amely fenntartja a jogot az érdemi részt nem érintő esetleges változtatásokra (pl. rövidítés, stiláris javítás stb.).

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

1982

ÍRJON, AGITÁLJON, TARTSON ELŐADÁSOKAT
FECSKÉINK VÉDELME ÉRDEKÉBEN!

Ha Egyesületünk minden tagja csupán egyszer tesz valamit is
ez évben a fecskék védelméért, máris felbecsülhetetlen segít-
séget kapott a magyar állomány!

SZÉP A FÉNYKÉP FORTE PAPÍRON
SCHÖN SIND DIE BILDER AUF FORTE PHOTOPAPIER
YOUR PICTURES ARE NICE ON FORTE PHOTOPAPERS

PHOTO FILMS AND PAPERS

FÉNYKÉPEZÉSHEZ HASZNÁLJA A FEKETE-FEHÉR ÉS SZÍNES
FORTE-ANYAGOKAT!
BENÜTZEN SIE ZUM PHOTOGRAPHIEREN DIE SCHWARZ-WEISSEN
UND FARBIGEN FORTE MATERIALEN!
USE THE BLACK-AND-WHITE AND COLOR PHOTO-MATERIALS
MADE BY FORTE!

FORTE FOTOKÉMIAI IPAR,

2601 VÁC, VÁM UTCA 3. PF. 100. TELEX: 22-5022
HUNGARY

BÜCSÚ LAJOS BÁCSITÓL

A váratlanul lecsapó villám a legnagyobb faóriást is földre döntheti, a réten viritó tarka virágok, az őszi falevelek, a levegőben súlytalanul szálló rovarok, madarak valamennyien halandóak. Ha idejük elérkezik, zokszó nélkül hajtják össze-csukódott szirmaikat az avarra, peregnek le az ágakról vagy hullanak alá az ég kék magasságából.

A természetet járó ember hozzászokott az elmúlás gondolatához, mégis a megdöbbenés erejével ért a hír valamennyiünket, akik ismertük és szerettük: Dr. Simig Lajos, valamennyiünk kedves Lajos bácsija nincs többé. A sors kifürkészhetetlen akaratára következtében alkotó ereje teljében lépett rá arra az ösvényre, amely örökre és nagyon messzire vezet a Sas-hegy madárdalos lankáitól.

1914-ben született Hercegfalván. Jogot tanult és ilyen minőségben dolgozott nyugdíjazásáig. Kora ifjúságától a természet rajongója volt, de a madarakkal, a hazai madárvédelemmel igazán csak Egyesületünk megalakulása után került kapcsolatba. Halk szavú, szerény ember, aki csak ismerte szerette is őt. Mint a Budapesti Helyi Csoport elnöke fáradhatatlanul, saját egészségét sem kímélve dolgozott Egyesületünk, a madárvédelem céljaiért. Elsősorban e fáradtságot nem ismerő, önzetlen munkája elismeréseképpen kapta meg legutóbb a „Magyar Madártani Egyesület Örökös Tagja” címet.

Külön munkaterületének tekintette a Sas-hegyet és nagyon sokat tett az ottani élővilág gyakorlati védelméért. Helyi Csoportunk májusi összejövetelén éppen a Sas-hegy élővilágáról kellett volna előadást tartania, de ebben betegsége megakadályozta. Akkor még nem gondoltuk, hogy a sors kegyetlensége ilyen tragikus hirtelenséggel ragadja el őt családjá, barátai és munkatársai köréből.

Búcsúzunk Tőled Lajos bácsi, szomorú szívvel búcsúzunk, különösen mi budapestiek, akik valamennyien ismertünk, becsültünk és szerettünk. Halk szavú példamutatásod iránytű lesz számunkra, akik ma még tovább szolgálhatjuk a madárvédelem ügyét. De a nagy múzeumi előadóterem még soká üresnek tűnik majd nélküled. Távozásod olyan űrt hagyott maga után helyi csoportunk életében, amelyet hosszú ideig nem leszünk képesek betölteni.

Schmidt Egon

egyesületi élet

ALAPÍTVÁNYRENDELÉS

(Kivonat)

A Magyar Madártani Egyesület tevékenysége eredményesebbé tétele érdekében a madártan egyesületi munkájában önként vállalt és végzett tevékenység során a kiemelkedő teljesítményt felmutató rendes tagok ösztönzésére, támogatására, megbecsülésére és anyagi elismerésére én Dr. Hercsikné Dr. Giricz Katalin az Egyesület 6222. számú tagsági igazolvánnyal rendelkező rendes tagja szerény anyagi hozzájárulással az Egyesület javára

Kiskunsági Alapítvány

néven alapítványrendelést teszek az alábbi feltételek szerint: Az Egyesület rendelkezésére bocsátok 65 000—, azaz Hatvanöt-ezer forintot, bemutatóra szóló kamatozó takarékbetétkönyvben, abból a célból, hogy annak kamataiból az Egyesület rendes tagjait, vagy helyi csoportját anyagi juttatásban részesítse, kétévenként történő adományozással.

Az adomány összege kétévenként 5 000,— azaz Ötezer forint legyen. Az adomány első ízben, az 1982. évi tevékenység alapján legyen odaítélve és az erről szóló döntést a bíráló bizottság 1983. január 31-ig hozza meg. Első ízben és az ettől számított minden negyedik évben Kecskeméti Helyi Csoport tagját kell adományban részesíteni. 1985-ben és az azt követő minden negyedik évben az adományban részesíthető bármelyik helyi Csoport, vagy annak tagja.

Az adományt három tagú bizottság bírálja el, ennek tagjai legyenek:

— 1983-ban és az azt követő minden negyedik évben:

Tagok: az Egyesület főtitkára,
a Kecskeméti Csoport elnöke

Elnöke: pedig az Országos Választmánynak mindenkoriban legfiatalabb nagykorú és más tisztséggel nem rendelkező tagja.

— 1985-ben és az azt követő minden negyedik évben a

Tagok: az Egyesület főtitkára,
az Országos Választmánynak a mindenkoriban legfiatalabb nagykorú és más tisztséggel nem rendelkező tagja.

Elnöke: pedig a két tag által választott harmadik személy, aki az Egyesület rendes tagja, de semmilyen tisztséggel ne legyen az Egyesületben.

Felkérem az Egyesület főtitkárát, hogy az előző pontban irt bizottság mindenkoriban működését szíveskedjék biztosítani. Felkérem továbbá, hogy az adományban részesülő tag részére a kiosztáskor az alapítvány nevének feltüntetésével, diszes oklevelet adjon.

Kérem, hogy a kétévenkénti adományt és oklevelet az Egyesület évi rendes küldöttközgyűlésén ünnepélyes keretek között adják át. Az adomány összege az adományozás évében, legfeljebb két részre megosztható. Amennyiben az adományozás évében nem születne kiemelkedő és jutalmazásra érdemes teljesítmény, úgy az adott évi adomány összegét az alaptőke mellett kell hagyni. Fenntartom magamnak a jogot, az adomány összegének felemelésére.

Az adomány odaitéléséről szóló bizottsági jegyzőkönyvet minden esetben kérem részemre kiadni.

Felkérem az Egyesület mindenkoriban főtitkárát, hogy ezt az okiratot őrizze, és az ebben foglalt mindenkor szükséges intézkedést tegye.

Ezt az okiratot és az alaptőkéről szóló betétkönyvet, valamint az ezzel kapcsolatos más iratokat az alapszabályban és más szabályzatokban meghatározott rendben kell kezelni. Az adomány kezelésének pénzügyi vonatkozású ügyeit az Ellenőrző Bizottság a rendes ellenőrzés keretében ellenőrizze.

Az alapítvány hatályba lép az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal, mint felügyeleti szerv jóváhagyása és

az Egyesület elnökségének elfogadó nyilatkozatának részemre történő személyes átadásakor. Az alaptökémet igazoló bemutatóra szóló betétkönyvet ebben az időpontban rendelkezésre bocsátom.

Abból a célból, hogy az alapítvány, illetve adomány elnyerésére az Egyesület tagjai, illetve Helyi Csoportjai pályázatot nyújthassanak be, kérem, hogy ennek az okiratnak az általam meghatározott rövidített kivonatát az Egyesület sajtójában hozzák nyilvánosságra a felügyeleti szerv jóváhagyásának közlése mellett, valamint az Egyesület elnökségének elfogadó nyilatkozatával együtt. Kétévenként az adomány odaítéléséről szóló tájékoztatást ugyancsak tegye közzé az Egyesület a bíráló bizottság indokolt döntésével együtt.

Kecskemét, 1982. február 20.

**Dr. Hercsikné
Dr. Giricz Katalin**

Az alapítványrendeletet Dr. Gonda György államtitkár az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal elnöke 1982. március 8-án jóváhagyta.

Az alaptökét igazoló betétkönyvet 1982. március 31-én a KNP Székházában a MME elnöksége nevében ünnepélyes keretek között átvettük. Az alapítványrendeletet valamennyiünk nevében ezúton is megköszönöm azzal a meggyőződéssel, hogy kedves Tagtársunk példamutató kezdeményezése egyértelműen szolgálja a magunk elé kitűzött célokat és olyan távlatokat nyújt a hazai madártan és madárvédelem fejlesztéséhez, amihez foghatót a legmerészebb elképzeléseinkben sem körvonalaztunk.

E nemes kezdeményezés is egyik bizonyítéka annak a széles körű komoly eredményeket felmutató társadalmi munkának — amely ha követőkre is talál — hosszú távon is egyik fő biztosítéka természetvédő munkánknak.

Kállay György

Együtműködés a Természetbarát Szövetséggel

Tájékoztatom kedves Tagtársaimat, hogy Elnökségünk képviseletében 1982. február 9-én az alábbi együtműködési megállapodást írtuk alá a Magyar Természetbarát Szövetség vezetőivel:

MEGÁLLAPODÁS

a Magyar Madártani Egyesület (MME) és a Magyar Természetbarát Szövetség (MTSZ) közötti együtműködésről

A két fél abból kiindulva, hogy tagjaik szabadidejük jelentős részét a természetben töltik, közös feladatuknak tekintik a természetvédelmet. Ezt a feladatot csak úgy tudják eredményesebben elvégezni, ha ennek érdekében összefognak és egyesítik erőiket.

1. Ezért felhívják a budapesti és megyei szerveket, tagegyesületeket, hogy
 - vegyék fel egymással a közvetlen kapcsolatot,
 - ismertessék egymással tevékenységüket, célkitűzéseiket és azokat lehetőség szerint támogassák,
 - értesítsék egymást rendezvényeikről és szervezzenek közös programokat,
 - népszerűsítsék a természetben való helyes viselkedés szabályait és azok betartását szorgalmazzák,
 - klubnapjaik, rendezvényeik, tanfolyamaik programjában szerepeltessék az egymás tevékenységére vonatkozó ismereteket, ehhez előadókat, szakvezetőket kölcsönösen bocsássanak egymás rendelkezésére.
2. A MME tagjai közül azok,
 - akik egyetértenek a Társadalmi Erdei Szolgálat célkitűzéseivel és vállalják annak kötelezettségeit,
 - akiket eddigi magatartásuk és aktív tevékenységük alapján a MME vezetősége erre érdemesnek tart és javasol,

belépnek a Társadalmi Erdei Szolgálat tagjai sorába. Tevékenységüket a területileg illetékes Természetbarát Szövetség irányítása szerint végzik.

3. A két fél közötti együttműködés az alábbi szinteken történik:
Magyar Madártani Egyesület	— Magyar Természetbarát Szövetség (TESZ OIB.)
MME helyi Csoportja	— budapesti, megyei Természetbarát Szövetség
4. A két fél gondoskodik arról, hogy e megállapodás tagjaik körében ismertté váljon és annak szellemében tevékenykedjenek.
5. A két fél vezetői minden évben legalább évszer összeülnek, értékelik a megállapodás végrehajtását és szükség szerint bővítik, illetve módosítják azt.

Budapest, 1982. február 9.

A Magyar Madártani Egyesület részéről:

Dr. Jánossy Dénes s. k.
elnök

Kállay György s. k.
főtitkár

A Magyar Természetbarát Szövetség részéről:

Rakonczay Zoltán s. k.
elnök

Dr. Lőrincz Géza s. k.
főtitkár

Kérem Tagtársaim aktív közreműködését.

Kállay György

BEMUTATOM A KÖZPONTI IRODÁT

Egyesületünk 1981. február 21-én tartott Küldöttközgyűlése több ponton módosította Alapszabályunkat, amibe új pontként a Központi Iroda is bekerült.

Tagtársaim közül bizonyára sokan vannak olyanok, akik nem ismerik pontosan mit is takar ez a kifejezés, ezért engedjék meg, hogy most erre kitérjek.

Mindenekelőtt az Alapszabály a következőket rögzíti:

23.1. Az Elnökség irányító tevékenységét a Központi Irodán keresztül fejtí ki.

23.3. A Központi Iroda vezetője a hatáskörébe utalt ügyekben az elnökség képviselőében jár el.

Fentiekből következik, hogy a Közgyűlés, a Választmány és az Elnökség határozatainak végrehajtása jelentős részben a Központi Iroda feladata, de miért van rá egyáltalán szükség?

Előbb említett testületek az Egyesület elvi irányítói, a gyakorlati munka azonban nem lehet feladatuk. Ez utóbbi a helyi csoportokban folyik. A helyi csoportok azonban munkájuk során számtalan olyan kérdéssel találkoznak, amelyek megválaszolására az Egyesületen belüli munka koordinálására a társadalmi munkában tevékenykedő vezetők idő hiányában fizikailag képtelenek, ami természetes, hiszen 7000 fős tagságunk igen sokrétű munkát végez, melyhez a feltételek biztosítása, a munkák koordinálása már főállásos aparátust igényel.

Tapasztalatom szerint minden 1000 egyesületi tagra kellene egy főállású egyesületi dolgozó, függetlenül attól, hogy az helyileg hol székel, azaz függetlenített helyi csoport titkár vagy a Központi Iroda dolgozója. Előrelépésünk záloga feltétlen ez, ami viszont jelenlegi anyagi helyzetünkben nem oldható meg. Központi Irodánkban minden kedden fogadónapot tartunk tagtársainknak és minden szerdán a helyi csoportok és szakosztályok vezetőinek, amikor délelőtt elnöki értekezletet is tartunk. Ekkor számol be az Iroda az elmúlt heti tevékenységéről, és a következő héten esedékes tennivalókról az MME Elnökének és Főtitkárának.

Munkánkról részletesebben:

- koordináljuk a helyi csoportok munkáját, körlevelekkel, irodában folytatott megbeszélésekkel, kiszállással és levelezés útján.
- Kezeljük és munkánkkal állandóan „gyarapítjuk” a MME irattárát.
- A MME Központi költségvetését elkészítjük, az abban szereplő bevételek megvalósulásáról gondoskodunk, az ehhez szükséges jelentéseket elkészítjük és a tárgyévve szóló tervezett kiadásokat megvalósítjuk — ill. azok pénzügyi részét intézzük. Itt említeném meg, hogy a különböző

fórumok részére átlag havonta készítünk jelentést, beszámolót vagy tájékoztatót munkánkról, vagy annak egyes területeiről. Pl. OKTH, Madártani Intézet, Nemzeti Parkok, MTA, Megyei Tanács, nemzetközi szervezetek pl. Nemzetközi Madárvédelmi Tanács, Ragadozó Madárvédelmi Világcsoport, Nemzetközi Gyűrűzési Központ stb.

- Az Egyesület működéséhez szükséges felszerelések biztosítása: levélpapír, nyomtatványok, stencilek, madár jelzőgyűrűk, Madártani Tájékoztató, napraforgó téli etetéshez stb. Itt azonban kicsit részletesebben szeretnék kitérni a fentebb említettekre.

Madártani Tájékoztató: központi irodánkba érkezett írásokat előkészítjük a szerkesztő bizottság, lektorok részére. (Nincs lehetőség arra, hogy a beküldött anyagokat visszaigazoljuk, azt mindenki nyomtatásban látja viszont, amikor időrendben az sorra kerül.

Ugyanez vonatkozik a gyűrűzési jelentésekre, faunisztikai, szinkron, egyéb anyagokra. Felhívom tagtársaim figyelmét, hogy az adatokat, sohase írják egy lapra a kísérőlevéllel, mert a levél az irattárba, az adatok a faunisztikai adattárba kerülnek, így azt nekünk kell átmásolnunk.

Napraforgómag biztosítása téli madáretetéshez. 1981—82. telére néhány csoportunkat kivéve egész Egyesületünk rajtunk keresztül szerezte be a napraforgómagot, amely összesen kb. 700 zsák volt. Erőnket meghaladó munka ez és jelen formájában tovább nem folytatható. A korábbi években kiküldött zsákoknak általában csak egy részét kapjuk vissza, ezeket és az újonnan beszeretteket lejuttatjuk a szállító gazdasághoz, a megtöltött zsákokat a helyszínen felcímkézzük, kiállítjuk a fuvarleveleket és a vasútra bízuk a továbbiakat. (1981. december 2-án Bácsalmáson feladott mag 1982. január 20-án érkezett Zalaegerszegre!) Anélkül, hogy tovább szaporítanám a szót, tagtársaim arra gondoljanak, hogy minden megyében termelnek napraforgót, és mennyivel könnyebb lenne a helyszínen a jó kapcsolatok birtokában megszerezni azt a néhány tíz mázsát, mint azt 200 km távolságból szállítani.

- Központi Iroda szervezésében és kezdeményezésére létrejött a Foto Stúdió, melynek képei kiállítások formájában már járják az országot. E vándorkiállítások valamennyi csoportunk részére hozzáférhetők.
- A fordító bizottság, mely a külföldről érkező irodalom szélesebb körben való terjesztéséhez nyújt segítséget. Új vo-

nása munkánknak egy-egy madárfaj, vagy csoport vagy téma kutatására ill. szükséges védelmi intézkedések megtételére alakított csoportok.

Ilyen témák: vízirigó, kövirigó kutatás, Bagolytáplálékvizsgáló csoport, vagy az elektromos távvezetékek és a madarak kapcsolatának vizsgálatára szervezett csoport létrehozása.

- Egyesületünk egyre több külső szervvel áll szerződéses viszonyban, ilyenek az OKTH, MTA, Kiskunsági Nemzeti Park, OKTH Igazgatóságok stb., melyek előkészítése, megvalósulásuk megszervezése, és a szerződésben foglaltak betartásának ügye mind a mi feladatunk.
- Külföldi kapcsolataink is egyre szélesebbek, melyek három fő csoportba sorolhatók:
 - MME külföldi tagjaival
 - Madárvédelmi, madártani társszervekkel
 - Kutatók és madárvédelmi szakemberek.
- Központi Irodánkhoz tartozik a Madárvárta is olymódon, hogy annak vezetője a Központi Iroda dolgozója. A Madárvártára részleteiben itt nem kívánok kitérni, hanem azt egy későbbi alkalommal fogom bemutatni.
- Örvedetes módon tagságunk létszáma napról-napra emelkedik, de ezzel együtt egy állandó nagy feladat az új tagokkal kapcsolatos adminisztráció, ill. ezt kiegészíti az igazolványok cseréje.
- Egyesületünk egyre szélesebb körben ismert, mind több fórumon kapunk elismerést, ami azonban újabb feladatokkal jár. Egyre többször kéri ki véleményünket írásban vagy szóban, utóbbi esetben mivel ez egyre gyakoribb sokszor a Központi Iroda dolgozói képviselik Egyesületünket.
- Részt veszünk a gyűrűző tanfolyamok megszervezésében és naponta végezzük a gyűrűzéssel kapcsolatos meglehetősen sokoldalú munkát.
- A Központi Iroda szervezésében készül a magyarországi költő madárfajok elterjedési ponttérképe. Az ezen kívüli faunisztikai anyagok is hozzánk érkeznek, melyeket mindenki számára hozzáférhetően és nagy tömege ellenére áttekinthető állapotban tartunk a Madárvártán.
- Koordináljuk a minden hónap közepén esedékes szinkron vízimadár megfigyelési munkát.

Munkánk nagyon sokrétű, ez kitűnik a nagyon is vázlatos áttekintésből. Sokszor pénzügyi, jogi, madárvédelmi, vagy akár szabálysértési ügyben kell jártasnak lennünk.

Szerencsére szinte valamennyi szakterületen akadnak segítők, most azonban név szerint nem nekik hanem azoknak szeretnék köszönetet mondani, akik mindennapi munkánkban heti rendszerességgel szinte „irodai dolgozóként” vesznek részt: Okolicsányi Lóránt, Radács Alajos, Váradi Ferenc tagtársak, akiknek segítségével e helyről is köszönetet mondok.

Haraszthy László

Központi Iroda vezetője

TÉLI MADÁRTANI TÁBOR A HORTOBÁGYON

A Magyar Madártani Egyesület Debreceni Csoportja 1982. január 21—23 között téli madármegfigyelő tábort szervezett a Hortobágyon, Hortobágyi-halastó központtal. A tábor megszervezésében vezető szerepet játszott Győrösy Józsefné csoport titkár. A téli táborban 8 debreceni és 3 miskolci MME tag vett részt. Bekapcsolódott a munkánkba két illetve egy alkalommal a Hortobágyi Nemzeti Park (HNP) területkezelője Dr. Kovács Gábor és etológusa Dr. Aradi Csaba. A HNP egy napra terepjáró gépkocsit is biztosított a csoport számára.

A tábor az alábbi hármas célkitűzéssel indult:

1. A halastavak és a puszta téli madáraszpektusának minőségi és mennyiségi vizsgálata.
2. Meghatározott területen kékes rétihéja (*Circus cyaneus*) állományfelvétele.
3. Rétisas etetőhelyek kialakítása, táplálék kihelyezése.

A háromnapos akció alatt csoportunk az alábbi — a HNP-hez tartozó — területeken végzett megfigyelő munkát: Hortobágyi-halastó helység, Hortobágyi-halastavak, Mátá, Nagykecskés, Ohati-erdő, Kékes, Akadémia-tavak.

A fenti területeken megfigyelt fajok nagy részének az állományát is felvettük. Három nap alatt összesen 41 fajt regisztráltunk. A közönséges és általános gyakori fajokon kívül érdemes külön is kiemelni a ritkábban előfordulókat, így a réti sást

(*Haliaetus albicilla*), *kissólymot* (*Falco columbarius*), *jégmadarat* (*Alcedo atthis*), *téli kenderikét* (*Carduelis flavirostris*). Külön érdekességet jelentett a zord idő ellenére is áttelelő szürke gémekek és bölömbikák látványa. Ezek a csatornák, teleltető tavak nyílt vízfelületeinél, zsilipeknél csoportosultak táplálék reményében. Sikerült megtalálnunk a gémekek éjszakázóhelyeit is az egyik felhagyott tó nádasában, ahol egyszerre 8—10 madár is tartózkodott. Megfigyeltünk két áttelelő seregélyt is Hortobágyi-halastó területén, amint nap mint nap a gazdasági udvarokban tartózkodtak.

Terepbejárásaink során pontosan felmértük az előzőekben jelzett területeken a téli időszakban jelenlévő kékes rétihéja populációt. A felmérést több csoportban szinkronban végeztük. Összesen 48 példányt regisztráltunk, 43 tojót és 5 hímeket. A madarak nagy része nyílt, pusztai területen tartózkodott, a halastavak nádasaiban csak 8 egyedet figyeltünk meg. Különösen a Nagykecskésnek nevezett pusztán csoportosultak nagyobb számban a rétihéják, hiszen itt néhány óra alatt 34 tojót és 2 hímeket vettünk számba.

Táborunk tagjai bekapcsolódtak a HNP területén már több éve rendszeresen folytatott rétisas etetésbe is. A 2-es halastó jegére két etetőhelyre kb. 50—60 kg halat és a HNP által beszerzett vágóhídi hulladékot helyeztünk ki. Várhatóan ezzel ebben az évben is sikerül odacsalogatni a Hortobágyon áttelelő hatalmas madarakat.

A napi terepjárás után esténként egyeztettük adatainkat és szakmai vitákat rendeztünk. Táborunk második napjának délutánján Dr. Kovács Gábor tartott diavetítéssel egybekötött előadást a halastavak madárvilágáról.

A három napos hortobágyi tábor a résztvevők véleménye szerint sikerrel járt és alapot adott csoportunknak a további hortobágyi kutatómunkához.

Juhász Lajos

PUSZTA CÍMEN EGYESÜLETI TUDOMÁNYOS ÉVKÖNYV JELENIK MEG

Egyesületünk Pusztá néven tudományos évkönyv megjelentetését tervezi magyar és idegen nyelven. Az évkönyv a hazai kutatási eredményeket kívánja közreadni.

Várható megjelenési ideje 1983. év eleje ill. azután folyamatosan minden tavasszal.

Azok a tagtársaink akik igényt tartanak erre a kiadványra kizárólag postai levelezőlapon jelezzék igényüket az Egyesület címén.

ÖKOLÓGIA, ETOLÓGIA

MEGFIGYELÉSEIM A VÖRÖS VÉRCSE (*Falco tinnunculus*) ÉLETMÓDJÁRÓL

Biatorbágy határában egy sziklafalon 6 pár vércse költött 1981-ben. Sikeresen kirepítettek 31 fiókát. A megfigyelési napok száma 34, ebből 9 egész napos, 17 délutáni 4—5 órás és 8 sötétedés előtti 1—2 órás. Megfigyeléseim alatt kb. 300 esetben láttam vörös vércsét zsákmányával. Mindig kis rágcsgáló volt az áldozat, aminek pontos faji hovatartozását a távolságok miatt csak ritkán sikerült meghatározni. Amit felismertem az mind mezei pocok volt.

Március 21-én 1 pár vércse tartózkodott a sziklán. Állományuk április 20-ig 6 párra gyarapodott. Március 26-án 2 pár, 28-án 4 pár, április 6-án 5 pár és 20-án 6 pár.

Április 21-én újabb vércsepár éjszakázott a sziklán, de ezek másnap elhagyták a „telepet” és egy távolabbi elhagyott kőfejtő oldalában fészkeltek le. A költésük emberi zaklatás miatt sajnos megghiúsult. Az újonnan érkezőket a már itt lévők bátran támadták. Mindig a hím jött meg előbb és még aznap, vagy a rákövetkező napon a tojó. Igyekezett elfoglalni egy megfelelő fészkelő üreget. Ebben üldögélt azután naphosszat. Ha idegen vércse merészkedett a közelébe akkor azt elkergette. Az özszeugrott, veszekedő vércsék „tychirr” hangot adtak. Pár nap alatt kialakult a fészkelőhely körüli revirjük, amit a többiek nem háborgattak. Ezen kívül viszont nem törődtek egymással. A revirek kialakulása után már nem őrizték a fészkelő üreget, legfeljebb a csókákkal szemben, amelyeknek már csak a rosszabb fészkelőhelyek maradtak. Március 28-án két tojó vércse közösen vagdosott egy csókát, mert az egyikük fészkébe akart betolakodni.

A nászidőszakban naphosszat a levegőben hancúroztak, kergetőztek, gyakran hallatták éles „ki ki ki ki” riasztó hangjukat. Ha idegen ragadozómadár vetődött a sziklafal közelébe, akkor

mindannyian üldözőbe vették. Az ölyvet látványos zuhanásokkal tarkított támadással kergették, a hégát viszont 15—20 m-es távolságból követték egy darabon. Bátran vágdosták a szikla tetején kóborló macskát is. A tojók nem vadásztak, a hímek gondoskodtak számukra táplálékról. Az első párosodást március 21-én figyeltem meg. Gyakran párzanak, egy nap akár tízszer is, amely a következőképp zajlik le.

A hím zsákmányával közeledik a mező felől, többször is riasztva — s miután beszáll a sziklára a fészkelő üreg közelében — a tojó átveszi tőle azt kéré „kreej kriej kiiij...” hanggal, majd „kcik kcicy kcicy...” hangokat hallatva bókolnak. (A pár egymással szemben állva felborzolt tollakkal, leeresztett szárnyakkal vízszintes törzstartással bicceg.) A bókolást abbahagyva a hím kissé távolabbi párkányra telepszik és lecsillapodva borzogatja tollait. Néhány perc múlva szárnyarakap és egyenes határozott repüléssel a tojó hátára száll, gyakran meg sem várva amíg az a zsákmányt elfogyasztja. Párosodás közben a tojó nem ad hangot, ha még táplálkozik akkor esetleg zsákmányföltő hangot hallat. A hím viszont érdekes, lágy füttyszerű „tyu tyu tyu...” hangokat hallat, melyek végig követik az egyensúlyozó szárnyak ütemét. Másfél-két hét múlva a párosodások és a bókolás ritkább lesz, később elmarad és minden ceremónia nélkül párosodnak a tojásrakás napjáig. Borongós esős napokon kevesebbszer párosodnak. A tojó az első párosodások után kb. 25—30 nap múlva rakja le tojásait. Április 16-án már tojásokat rejtett az egyik fészek. A tojásrakás napjaiban a tojó egész nap a fészken áll, a hím odaviszi a táplálékot amit a tojó gyakran visszautasít. A tojók keveset esznek ezekben a napokban. Miután letojt, megkezdí a kotlást. Mikor megjön zsákmányával a hím és beszáll egyik párkányra, a tojó azonnal lerepül a fészekről és átveszi a táplálékot. A hím viszont rögtön visszál a tojásokra. Miután a tojó evett, párszor köröz, majd visszaszáll a fészekre. A buzgó hímet valósággal úgy kell „letoloncolnia” a fészekről. Kb. 4—5 nap múlva a tojók úgy eltelnek a hímek által hozott táplálékkal, hogy gyakran el sem fogyasztják azt. Ilyenkor valamelyik sziklarepedésbe rejtik el. Nem váltják fel a hímet azonnal, kicsit tovább időznek. Április 26-án délután a felszálló meleg légáramlatokat kihasználva a legtöbb vércse a magasban körözött. Egyiküknél zsákmányt vettem észre valamilyen kis rágcsáló volt. A madár kiterjesztett szárnyakkal szinte egyhelyben lebegett a levegőben, egyensúlyát veszítve szitáló repüléssel tornászta vissza ma-

gát. Közben tépdésni kezdte a zsákmányt, látszólag könnyedén elfogyasztotta, még a karmait is megtisztogatta csőrével a táplálék-maradványoktól.

Van a sziklafalnak egy esőtől védett része, ahol az állandóan málló mészkő finom szemcséjű porrá aprozódott vastag réteget alkotva, ebben fürdenek a vércsék, futkároznak „lubickolnak” a homokban. A nász kezdetével mindkét nem főleg a késő délutáni órákban, naponta kb. 4—5 alkalommal. Hideg borongós napokon is megfürdenek a homokban. A kotlás alatt a tojók kb. 2 alkalommal. Meleg napokon elfekve sütkéreznek, különösen a kirepült fiatalok.

A kotlási idő 28 nap volt. Május 14-én egyik fészekben kikeltek a fiókák. Az első napokban a hím ismét a fészekbe viszi a zsákmányt, ahol a tojó fiókáira vigyázva őrködik. Egész nap eteti, melegíti a fiókákat. Körülbelül 1 hetes korukban már csontot és szőrt is kapnak. A hímek a fiókák melengetésében, vagy etetésében nem vesznek részt, csak a táplálékot hordják. Bőségesen ellátták a családot, a déli órákban keveset vadásztak inkább pihentek. Ha nem voltak éhesek a fiókák a tojó sziklapredésekbe rejtette a zsákmányt. Mikor élelemért koldultak, akkor előszedte a „raktáron” levőket is és degeszre etette őket. Az újabban hozottakat megint kezdi „raktározni” és kezdődik előlről minden. Másnap reggelre mindig maradt elduöva elég pocok, amelyekkel beetette az éhesen ébredő fiókákat. Háromhetes korukban már önállóan is tépdésik a zsákmányt, de teljes kirepülésükig eteti őket a tojó. A 3 hetes fiókákat már éjszakára is magukra hagyja. Négy és fél hetes korukban már tollazatuk kifejlődött, bizonytalankodva libbennek szikláról sziklára. A hím vércse ebben az időszakban kevesebb pockot hord. A tojó sem repül vele a fiókákhoz, hanem előttük elhúz vele párszor, majd távolabbi párkányra vagy faágra száll. A merészebb fióka odarepül hozzá és átveszi tőle. Így csalogatja a tojó az egyre követelőzőbb fiókákat, mind messzebről. Amikor 5 hetesek a tojó messzire kirepül a zsákmánnyal közeledő hím elé és ő hozza a táplálékot. A fiókák siránkozva repülnek elé, az ügyesebb átveszi tőle és igyekszik biztonságba menekülni az őt üldöző testvérei elől. Egész nap a levegőben játszadoznak, vagy a homokban futkároznak, fürdenek. Idegen tojó közelébe nem mentek, mikor az zsákmánnyal foglalatoskodott, viszont többször is megpróbálkoztak torkoskodni a még fészekben levő szomszédai „éléstárából”. Őt és fél hetes korukban már követték anyjukat a mezőre, ahol az még kb. 2 hétig tanította őket vadászni. Több ízben megfi-

gyeltem, hogy a tojó a felé repülő fiatalok előtt zsákmányát a földre ejtette, amit azok a földön fogtak meg. Elképzelhető, hogy élő pocokot is ejt le nekik, hogy a földön futó állat elfogását gyakorolják. Ezekben a napokban már a tojó vércse zsákmányolt fiainak, a hím elhagyta a családot. Előfordult az is, hogy a fiatalok szétszéledése után a tojával maradt. A június 14-én kirepült fiókák szülei kb. 3 hétig visszajártak éjszakázni a fészekre. A fiatalok már az első hét vége felé távolabbi sziklákon, vagy a fákon éjszakáztak. Két hét múlva már éjszakára is kint maradtak a mezőkön. A tojó kb. ezektől a napoktól kezdve ismét őrizni kezdte a fészkelő üreget. A közelébe merészkedő vércsét elkergette.

Többnyire már kora délután megjött a mezőről és beült a fészkelő üregbe. Mikor megérkezett a hím, mindketten serény bókolásba kezdtek. Zsákmányt nem hozott számára a hím. Július 5-én már nem láttam őket. A többi vércsénél nem tapasztaltam ilyen viselkedést. A fiókák kirepülésének napjai fészkenkénti megoszlásban:

június 14., június 17., két fészkelő június 28., július 5 és július 8.

A vércsék vedlésében is eltérések voltak. Általánosan elmondható, hogy a később költők annyival később kezdték a vedlést. A hímek kb. a fiókák kelése körüli napokban kezdték másodrendű evezőik cseréjét, közben elkezdődött kormánytollaik váltása is. Először a középső kormánytollát vedlette a hím, majd ettől hol jobbra, hol balra egyet, kifelé haladva. A tojók kb. a fiókák kirepülése körüli időben kezdték fő tollaik váltását. A sorrend ugyanaz, mint a hímeknél, de sokkal gyorsabb. A fiókák kirepülése után 2—3 hét múlva a keringő tojó vércsén jól látni a szárnyakon és a farkon az erős tollhiányt, ezt a szinte lökészerű tollváltást, amit a hímeken nem tapasztaltam. Ennek a fő okát a következő észrevételemnek tulajdonítom. Fióka nevelés alatt gyakran láttam, hogy etetés közben a tojó megeszi a pocok fejét. A többit már átengedte a fiókák részére. Ha naponként csak tíz pocokfejet számítunk, akkor egy hónap alatt 300 fejet eszik. A fióka nevelésén kívül kb. 6 hónap alatt zsákmányol ennyi pocokot. A fejjel együtt megeszi az állat pajzsmirigyét. Ennek hormonális hatása váltja ki a gyors vedlést. Ezen feltevésem igazolásául említem azokat az eseteket, amikor fogságban tartott ragadozó madarak részére adott, valamilyen nagyobb állat pl. borjú pajzsmirigye elképesztően felgyorsította a vedlést. 1981-ben pl. a Fővárosi Állatkerthben tar-

tott darázsölyv vedlésének beindítására adott borjú pajzsmirigy két hét alatt a madár teljes megkopaszodását váltotta ki.

Paizs András

ADATOK A KÍGYÁSZÖLYV (*Circaetus gallicus*) ETOLÓGIÁJÁNAK ISMERETÉHEZ

Északi-Középhegységünk területén végzett ragadozó madár felmérés során sikerült a kígyászölyvre vonatkozólag olyan etológiai adatokhoz jutnunk, melyekről csak a külföldi irodalomban találtunk említést (Glutz, 1971), a hazaiiban nem. Ezért érdemesnek tartjuk ezek e helyen való rögzítését.

Két alkalommal tudtuk — egy később sikeresen fiókat repítő — fészeknél a kígyászölyv nászrepülését megfigyelni: először már március 27-én, majd másodszor május első napjaiban. Ez mindkét esetben úgy történt, hogy a madarak lassú, méltóságteljes szárnycsapásokkal, ill. vitorlázgatva perceként át keringtek a fészek környékén, miközben egyik fél egyszer egy nagyobb faággal (fészekanyag), a másik esetben egy kígyót vitt a csőrében és ezeket a nászrepülés alatt állandóan magával hordozta. Érdeklenségként megjegyezzük, hogy a megfigyelt pár egyik tagja sötét, alul sűrűn, sötétszürkén keresztcsávazott egyed, a másik a szokványos világos, csaknem fehér hasaljú példány volt. Ez azt mutatja, hogy a kígyászölyvnek az irodalomból ismert sokféle színváltozata mozaikszerűen fordul elő és nincs bizonyos területhez kötve.

A madaraknál sem a nászrepülés alatt, sem azon kívül feltűnően erős hangadást nem tudtunk észlelni (pl. az irodalomban közölt, elnyújtott „kiiii — jó” hangot). Egy alkalommal a fészek környékén nem túl távolra hallható ke-ke-ke — hangokat adtak a madarak, melyek a kerecsen hasonló hangadásához meglehetősen hasonlítottak.

Több alkalommal tudtuk megfigyelni a kígyászölyvek vadászási és fiókaetelési módját. A madarak az esetek többségében a fészekből talaj-közelségben szálltak ki, mindenkor legfeljebb az alacsony tölgylek lomb-korona-szintjében (maximum 3—4 m ma-

gasságban) és ilyen módon a hegy gerincén átjutva egy párhuzamos völgybe repültek. Itt a magasba köröztek és a völgyfő felé távoztak. Elérve a völgyfőt, visszafordultak és a fészek helyétől számított második, kb. három kilométernyire párhuzamosan húzódó völgyön át szálltak ki a sík területre, élelemszerzés céljából. Sohasem láttuk őket a fészek völgyében kiszállni a nyílt területek felé.

Megfigyeléseinket részben olyan helyről végeztük, ahol a közelben egy egerészölyv-fészek volt, két fiókával. Amint valamelyik kígyászölyv a fészekhez látótávolságra ért, a fiatal egerészölyvek azonnal hangos vészjelző vijjogást hallattak. Minden esetben előbb vették észre és előbb ismerték fel a kígyászölyvet, mint mi (számunkra a nagyobb távolságból, távcsővel való elválasztás az egerészölyvektől legjobban a mereven, vízszintesen tartott szárny, viszonylag hosszú farok és az erősen előre nyújtott fej alapján volt lehetséges).

A kígyászölyv óvatos fészek-rejtését és csendes viselkedését a civilizációhoz való kitűnő alkalmazkodásának tartjuk, mely a fajfenntartást viszonylag forgalmas helyen is (adott esetben a túrizmus) jól biztosítja.

Irodalom: Glutz v. Blotzheim, U. L. — Bauer, K. — Bezzel, E. (1971): Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 4. Falconiformes. Akademische Verlagsgesellschaft. Wiesbaden. 278 és 291—292 oldalak.

Dr. Jánossy Dénes—Ott József

ÉRDEKES TÁPLÁLKOZÁSI MEGFIGYELÉSEK RÉTI SASNÁL (*Haliaeetus albicilla*)

1980 őszén réti sas fészek ellenőrzése során az egyik az évben lakott fészek alatt érdekes táplálékmaradványokat találtam. Legalább száz üres mocsári teknős pancéllal volt terítve a fa környéke. A mocsári teknős ezen a területen rendkívül gyakori faj. Tavasszal egy-egy halastó partján több százat lehet megfigyelni egyszerre. A réti sas fiókait etette ezzel a

fajjal, melynek maradványai szinte mindegyik fészek alatt megtalálhatók kisebb-nagyobb számban.

Szintén a réti sassal kapcsolatos az a jelenet aminek Orbán Attilával együtt lehettünk szemtanúi 1981. tavaszán. Egy halászsas zsákmányát kifogva a vízből, magasan a tó fölé körözött. Nem sokkal később egy fiatal réti sasra lettünk figyelmesek, ahogy erőteljes szárnycsapásokkal a már tépőfája felé húzó halászsas után repült. A hatalmas madár elérve üldözöttjét szárnyával megbillentette azt, majd a halászsas karmából kieső hal után ejtette magát. Kb. 30 m zuhanás után sikerült még a levegőben elkapni frissen szerzett zsákmányát, mellyel elrepült.

Tömösváry Tibor

HÉJA (*Accipiter gentilis*) KÉT HÓNAPON ÁT TARTÓ KOTLÁSA A MÁTRASZELEI ERDŐBEN ...

1981. március 19-én ragadozómadarak fészkeinek ellenőrzése során, a Mátraszele környékén bükkösben, kb. 18 méter magasan, előző évben héja által épített fészket találtam. A fatörzs megkopogtatásakor a fészkekről egy héja tojó repült le. A fészek szélén, ágakra ragadt apró tollakról megállapítottam, hogy a héja már kotlik. Ezt igazolták a pár nap múlva tett, majd a későbbi ellenőrzéseim is. A fészek nem volt zöld ágakkal bélelve, de ebben az időszakban a fák még teljesen lombtalanok voltak.

Magyarország Állatvilága „Aves”-kötetében jelzett kotlási idő (35—38 nap) elteltével, majd a csaknem hetenként történő ellenőrzéseim során, a héja mindig lerepült a fészkeről, de fiókáknak semmi jelét nem láttam. A hegyoldalon lévő fészkekre távcsővel ráláttam, azonban annak tartalmát innen sem lehetett látni, mivel azok mélyedésben voltak.

Május 16-án, már több fészekben felnövekedett „gyűrűzésre alkalmas” egerészölyv fióka volt, többek között a szóbanforgó héjafészek közelében is. Ezen a napon, a helyi csoportunk néhány tagjával, egésznapos ragadozó madár gyűrűzésre mentünk. A héja még ekkor is kotlott és csak a fatörzs megkopogtatásakor repült le a fészkeről. A fára fölmászó fiatal tagtársam a fé-

szekben egy tojást talált. Most már bizonyos voltam abban, hogy a tojás bezápult, ezért azt le is hozattam a fészekből. Itt aztán beigazolódott, hogy a héja tényleg záptojáson kötött, illetve a rendes kotlási időt kb. 20 nappal sőt többel is megtoldotta.

Biztosra veszem, hogy a kotlás a megtalálás napjánál (III. 19.) már előbb megkezdődött és ha a tojást a fészekben hagyjuk a héja még tovább üli egyetlen záptojását. Így is az eltelt kotlási idő 59 napig tartott, mindössze két nap hiányzott a két hónapból!

Varga Ferenc

SZÜRKEGÉM (*Ardea cinerea*) FÉSZKELESI ÉS TÁPLÁLKOZÁSI ADATOK

1981. június 13-án, 8 óra 30 és 10 óra között, a Dél-borsodi HC-s. néhány tagjával megfigyelést végeztünk a Leninváros közelében lévő szürkegém kolónián. A géme a Tisza galériaerdejében, fehérvyárfákra, 20—25 méter magasságban építik kosárnyi fészkeket, ezért a lombzat takaró hatása miatt csak „minimum számlálást” végezhetünk. Így is 82 db lakott fészket számláltunk meg, az alábbi megoszlásban: 1 db fészek 5 fán; 2 db fészek 3 fán; 3 db fészek 5 fán; 4 db fészek 1 fán; 6 db fészek 1 fán; 7 db fészek 1 fán; 12 db fészek 1 fán; 13 db fészek 1 fán; 14 db fészek 1 fán. Ott tartózkodásunk ideje alatt kb. 50 db szürke gémet figyeltünk meg, a telep fészkeire az árterület irányából berepülve, illetve a telep irányából kirepülve.

A telep madarai között a tojásrakás ideje különböző, így 45—50 db fészken figyelhettünk meg, általában 3—4 db fiókat, míg a többi fészek alatt tojáshejak tanúsították, hogy bennük is apró fiókák lapulnak. Mivel a fészkek megközelíthetetlen magasságban vannak, a madarak táplálkozásáról, a földre ejtett és öklendezett maradványok vizsgálatával kaptunk képet. Azokat a maradványokat vettük számba, amelyek még 100 %-os biztonsággal meghatározhatók voltak. A vizsgálat anyaga természetesen csak részleges képet nyújt a géme táplálkozásáról, mivel

az ártéri erdő aljnövényzete között óhatatlanul elkerülhette figyelmünket egy-egy adat, valamint a telepet látogató rókák is megdézsmálhatták vizsgálati anyagunkat. Az alábbiakban a talált táplálékmaradványokra vonatkozó adatokat közlöm nagyság szerinti és mennyiségi sorrendben, fajokra bontva:

Halak: 10 cm alatt:

szélhajtó küsz	— 16 db
ezüst kárász	— 13 db
dévérkeszeg	— 4 db
vörösszárnyú keszeg	— 2 db

10—20 cm-ig:

ezüst kárász	— 5 db
dévérkeszeg	— 3 db
sügér	— 2 db
szélhajtó küsz	— 2 db
vörösszárnyú keszeg	— 1 db

20—30 cm-ig:

ezüst kárász	— 3 db
csuka	— 3 db
ragadozó őn	— 1 db

30—40 cm-ig:

csuka	— 1 db
-------	--------

Egyéb táplálék:

békalárva	— 4 db
-----------	--------

Ebből a néhány táplálékmaradványból is kitűnik, hogy első-sorban apróbb „szeméthallal” táplálkoznak a szürkegémek. Azt a néhány természetesebb halat valószínűleg valamelyik ártéri maradékvízből sikerült kihalászniuk, ahol amúgy is a pusztulás lett volna sorsuk. A gémek táplálkozásának megfigyelése csep-pet sem egyszerű dolog, ezért ajánlom tagtársaimnak ezt a módszert. Igaz, teljes képet nem kapunk belőle, viszont részleteibe segítségével is bepillantathatunk.

Ezzel kapcsolatos további megfigyeléseinket igyekszem a jövőben is közreadni.

Balogh Gyula

GÉMFÉLÉK KÜLÖNÖS TÁPLÁLKOZÁSA

A Tisza II. tároló tó gazdag táplálékforrásként és viszonylag zavartalan fészkelőhelyeivel vonzza a telepesen költő madárfajokat. Ezért aztán szépen szaporodik itt a vörös- és szürkegém, a kis- és nagy kócsag; a selyemgém, a kanalasgém és a kárókatona. A felszaporodott állományból azok a fajok melyek „gázló” módon szerzik meg táplálékukat — a tó ingadozó vízszintje miatt — a gazdag táplálékbázis ellenére, több, alkalommal kénytelenek a tótól 5—10 km-re is eltávolítani táplálkozás céljából.

Az 1981-es évben több helyen is láttam, de Sarud és Poroszló között, a Laskó patak mellett lévő nagy tábla lekaszált, a pocokkártételtől foltos lucernatáblán a legfeltűnőbb volt, hogy a gémfélék szétszórtaan álldogálnak és időnként a csőrükkel a növényzet között matatnak. Sajnos még távcsővel sem volt megállapítható, hogy pontosan mivel táplálkoznak. De minthogy az 1981-es évben nagyszámban elszaporodtak a pockok, így nem tartom kizártnak, sőt a legvalószínűbb, hogy a megfogott táplálékállatok között ezek domináltak.

A lucernatáblán 1981. 08. 28-án: 9 pd. vörös-, 6 pd. szürkegémet, 9 pd. nagy kócsagot; 09. 06-án: 6 pd. vörös-, 9 pd. szürkegémet és 7+17 pd., nagy kócsagot; 10. 04-én: 7 pd. szürkegémet és 19 pd. nagy kócsagot figyeltem meg.

Szerencsés körülmény, hogy mérgeket az adott területen nem raktak ki ebben az időben. Ezt támasztja alá az a tény, hogy sem beteg, sem elhullott madarat nem találtam.

Lipcsey Imre

SZÜRKEGÉMEK (*Ardea cinerea*) HEREFÖLDÖN

1981. szeptember hóban több ízben megfigyeltem, hogy Gyálaréten a Tisza töltésén kívül és a holt Tiszaág közötti részen egy kb. fél négyzetkilométernyi területen lévő gomboshere ül-

tetvényen állandóan 40—50 szürkegém tartózkodik. A tábla szélein levő 8 db szalmakazal tetején is rendszeresen 2—3 szürkegém álldogál. Közeledtemre mindig leszálltak a hereföldre. A terület szomszédságában hasonló nagyságú mezei vadhere ültetvény van, itt is állandóan tartózkodnak szürkegémek, de csak 8—10 példányban. A terület nem vizes és az élő Tiszától kb. 1 km, a holt Tiszától fél km távolságra van.

Mihály László

AZ IDŐJÁRÁS ÉS A FIÓKASZÁM ÖSSZEFÜGGÉSE A GÓLYÁNÁL (*Ciconia ciconia*)

Hazánkban a gólyapárok (HPa) 100 km²-re eső száma az ország vízben és évi csapadékban gazdag területein a nagyobb. A fészkenkénti fiókaszám és így a tényleges szaporulat viszont a költési és nevelési időszak időjárási viszonyaival mutat figyelemre méltó összefüggést. Ezt az összefüggést az 1974. és 1979. évi adatok alapján vizsgáltuk.

A kiköltött fiókák fészkenkénti számának (1—6 fiókaszám) *százalékban kifejezett aránya* megyénként a következő:

Fiókaszám:	1974.						1979.					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Bács Kk.	6,3	46,3	27,4	18,3	1,1	0,57	3,0	32,2	44,2	15,1	5,5	—
Pest	11,0	48,0	28,8	11,0	1,4	—	4,5	37,5	36,6	17,9	3,6	—
Csongrád	14,9	40,6	31,7	12,9	—	—	3,0	33,1	38,4	21,1	4,5	—
Békés	9,3	52,8	31,5	6,5	—	—	3,6	25,9	35,0	29,5	6,0	—
Szolnok	6,9	52,5	26,3	12,5	1,9	—	3,9	32,5	34,2	26,9	2,3	—
Hajdu-B.	21,5	55,3	18,3	3,6	1,2	—	3,7	30,5	43,8	20,5	1,5	—
Szabolcs	5,3	57,6	29,1	7,9	—	—	0,1	33,7	37,6	23,7	3,9	0,24
Borsod	10,6	52,3	28,0	8,7	0,3	—	5,9	41,9	33,6	16,2	2,4	—
Heves	9,6	64,5	14,5	11,3	—	—	3,6	36,1	30,1	25,3	3,6	1,2
Nógrád	3,3	69,0	26,2	11,5	—	—	5,3	29,3	45,3	18,7	1,3	—
Komárom	6,7	60,0	6,7	26,7	—	—	16,0	40,0	24,0	29,0	—	—
Fejér	14,3	43,6	23,1	18,0	2,6	—	8,1	30,2	38,4	15,1	6,1	1,2
Tolna	5,0	52,1	31,1	11,0	0,9	—	7,6	29,1	37,2	22,1	4,1	—
Baranya	2,0	51,5	30,3	14,1	2,0	—	5,4	45,3	40,5	8,1	0,7	—
Somogy	7,6	42,6	34,9	14,1	0,8	—	3,1	52,6	29,4	14,4	0,5	—
Zala	1,7	33,3	47,0	17,1	0,9	—	7,2	54,8	30,3	7,2	0,5	—
Veszprém	5,3	44,3	30,8	18,8	0,7	—	5,3	47,0	36,0	10,7	0,7	—
Győr-S.	3,4	33,3	39,3	23,1	0,8	—	2,5	43,3	36,7	15,8	1,7	—
Vas	7,8	37,4	34,6	19,0	1,8	—	7,6	55,0	31,0	6,43	—	—
Országos megoszlás	8,7	48,2	29,6	12,8	0,9	0,04	4,6	38,4	36,6	17,9	2,6	0,03

Az időjárás:

1974. április, május, június és július hónapjaiban a hőmérséklet az átlagosnál alacsonyabb, a napsütéses órák száma az átlagosnál kevesebb volt (kivéve áprilisban az északi részeket és a Dunántúl nyugati felét). A borultság és a csapadék mennyisége a szokottnál nagyobb volt. Tehát hűvös, csapadékos, napfény-hiányos négy hónap, amikor a növényi kultúra is három hetet késett fejlődésében.

1979. ugyanezen hónapjaiban a hőmérséklet az általánosnál nagyobb és a napsütéses órák száma is a szokottnál több (kivéve áprilisban az ország északi és nyugati részét). A csapadék átlagos vagy annál kevesebb (IV. hónap), a borultság a szokott méretű vagy kisebb (V. hónap).

Ha az 1—6 fiókás fészkek megoszlási arányát összevetjük az időjárás viszonyokkal, megállapíthatjuk, hogy a fészkenkénti nagyobb kelési eredmény és fiókaszám a több napsütéssel, a mérsékelt illetőleg melegebb és az átlagosnál nem csapadékosabb időjárással van egyenes arányú összefüggésben.

Így 1979-ben általában az alföldi megyékben dominálnak a 3 fiókás fészkek, viszont 1974-ben ugyanezekben erősen többségben vannak a 2 fiókás fészkek. Az északi és nyugati részeken mind 1974 mind 1979-ben a 2 fiókás fészkek aránya a nagyobb, de mindkét évjáratban kiegyenlítettebb a 2 és 3 fiókás fészkek aránya. Országos megoszlásban az arányszámok egymáshoz való távolsága (1974-ben) majd közelsége (1979-ben) mutatja a szoros összefüggést az időjárás viszonyokkal.

A szaporulat eredményességét a nevelési idő alatt a kirepülésig bekövetkező fióka-pusztulás is módosítja. 1974-ben a 8,6 százalékos pusztulás okát a megfigyelések jórészt az időjárás kedvezőtlen viszonyaiban jelölték meg. 1979-ben az 5,28 százalékos pusztulás okául kevesebb utalás történt az időjárás viszonyokra, viszont elég sok már az áramütéstől bekövetkezett elhullás.

Jakab Béla

KÁRÓKATONÁK (*Phalacrocorax carbo*) CSOPORTOS HALÁSZATA ÉS TÁPLÁLKOZÓ ASZTALKÖZÖSSÉGE

A Tisza II. tároló tó területén Tiszafüred—Poroszló vonaltól északra és délre, 1981-ben külön-külön egy-egy vegyes gémtelepen, fészektelep alakult ki tekintélyes számú kárókatona párral. A megközelítési nehézségek miatt, pontos felmérés a szaporulatról nem készült, de a két telepen közel száz pár költött. A kedvező táplálkozási és fészkelési körülményeknek, a megközelítési nehézségek miatti viszonylagos zavartalanságnak tudható be a gyors elszaporodás. Szeptember végén a tároló tó leürítése megkezdődött, így több helyen 5—10 hektáros kis tavacsok képződtek, szélükön porongokkal, gáttakkal. Október 11-én Poroszlónál kb. 300—400 pd.-ből álló kárókatona csapat, több pásztában, rajvonalban felsorakozva, úszva halásza végig a tavacsokát, mindig egyirányban haladva. Amelyik csoport a víz végére ért, az visszarepült a kiindulási helyre és úszva haladt a másik csoport mögött. Mindig volt egy-egy csoport, amelyik a levegőben volt és a többi a tavacska különböző helyén haladt, úszva egymás után. A nagy hangzavarral történő halászatnak **másodlagos szereplői, az asztalközösség tagjai, a dankasirályok, az úszó kárókatonák felett alacsonyan repülve haladtak azokkal egyirányban, míg a szürkegémek, nagy- és kis kócsagok a tavacska szélén a sekély vízben álltak körbe az úszva halászó kárókatonákat és így szerezték meg a táplálékot a felzavart vízből.** Ez aztán így ment órákon keresztül. Október 11-én 7 h.—13 h-ig, másnap egy távolabbi vízzen kb. 250—300 pd.-ből álló csapat különös szervezett halászatát 7 h—12 h-ig figyeltem meg.

Lipsey Imre

A HIDEG JANUÁR NÉHÁNY MADÁRTANI ÉRDEKESSÉGE BUDAPESTEN

A szokatlanul kemény és hosszúra nyúlt hideg időszak januárban érdekes változásokat eredményezett néhány madárfaj vi-

selkedésében a főváros területén. Megszokott téli látvány például a dankasirályok gyülekezése a hidak környékén és a szennyvízbefolyóknál, ahol kenyérdarabkákat koldulnak illetve a víz felszínén sodródó hulladék között válogatnak. Idén januárban azonban, körülbelül egyidőben azzal, amikor a folyón a zajlás megindult, a dankasirályok egyre gyakrabban bukkantak fel a város belterületén is. Megfigyelték őket egyebek mellett az Óbudai lakótelepen, az Árpád-híd közelében, Kispesten és Kőbányán ugyancsak lakótelepeken, ahol az elszórt hulladék között keresgéltek és a galamboknak szánt kenyérdarabkákat ették. A XIII. ker. Rajk László utcában a balkáni gerlék részére az ablakba szórt eleséget is megdézsmálták. Valószínűleg a levegőben keringve pillantották meg a párkányon az apróra vágott kenyérdarabkákat az ott üldögélő gerlékkel, és ezt követőleg — ahogy a szemtanúk mesélték — fél óráig valóságos sirályfelhő keringett az ablak előtt. A hamarjában pótlólag felaprított száraz kenyeret is rövid idő alatt elkapkodták. A sirályok tülekedését látva egy fekete rigó is megjelent az ablakban, ezt a lakók azelőtt soha nem észlelték. A dankasirályok viselkedését a lakásomhoz közel eső Csarnok téren alkalmam volt közelebről is megfigyelni. Eleinte tartózkodóan viselkedtek. Ha valaki eleséget szórt a galamboknak (a Csarnok tér állandó galambetetőhely) a levegőben keringve figyelték, és csak akkor ereszkedtek le a galambok közé, ha az etető távolabb ment. Néhány nap múlva azonban viselkedésük megváltozott. Látva azt, hogy nem bántják őket, egészen közelre bevárták az etető embereket és ugyanolyan bizalmasan viselkedtek, mint a hidak előtt. Míg ott repülés közben csak időről-időre, egy-egy kör megtétele után közelítik meg az eleséget szóró emberi kezet, ezúttal a földön állva, tehát egy esetleges menekülést tekintve hátrányosabb helyzetben is teljes bizalommal várták az eleséget. Ettől kezdve kereső köreiket a Dunáról kiterjesztették a Csarnok tér „légterére” is, és alig kezdett valaki etetni, máris ott tülekedtek a galambok között. A jégzajlás megszűnése után viszont teljesen eltűntek onnét.

Megváltozott a Gellérthegyen tanyázó fekete rigók viselkedése is. Korábban, még havas időben is, elszórva lehetett látni őket a hegyoldal alsó felén, a nagy hidegben azonban napokig csak a Gellért Szállóval szemben álló fákon üldögéltek (egy alkalommal 14 pd. együtt), és az ablakokat lesték, ahol megfigyeléseim szerint a galambokkal együtt rendszeresen etették a rigókat is. A folyón megindult erős zajlás érdekes madárvilágot „varázsolt”

a Margit-híd közelébe. Néhány nappal azután, hogy az úszó jégtáblák szinte teljesen ellepték a folyót, a Margitsziget mentén a budai ágban 100—400 méterrel a híd felett rendszeresen megfigyelhettem mintegy 30 kerцерécét, kb. 20 tőkés récét, 15 szárcsát és 5—6 kis vöcsköt. Január 23-án egy búbos vöcsök is úszkált a jégtáblák között. Néhány napig a híd átellenes oldalán tartózkodott egy örvös bukó is. Úgyesen kerülgette az úszó jégtáblákat, és több alkalommal sikerült megfigyelnem, amint apró halat hozott fel a mélyből.

Január 16-án és 17-én a Szabadság-híd felett, a pesti oldalon közvetlenül a part mellett bukdácsolt 3 kis vöcsök és ugyanott úszkált egy kerцерéce tojó is.

A jégzajlás és egyes madárfajoknak a belvárosi Duna-szakaszon történő megjelenése közötti összefüggések még nem tisztázottak teljesen, de nagyon valószínűnek látszik, hogy elsősorban a jégtáblák miatt erősen lecsökkent szabad vízfelület készíteti mozgásra a madarakat. A kerцерécék például főként a fenékről felszedett kagylókkal és csigákkal élnek, számukra a szennyvízcsatornák nem jelentenek felhasználható táplálékot. Budapest fölött és alatt, Szödligetnél, Vácnál ill. a Csepel sziget csücskénél telente nagy csapataik tanyáznak. A vízfelületet úgyszólván teljesen ellepő jégtáblák azonban szétszóródásra készíthetik ezeket a csapatokat és így kerülhettek a Margitsziget partja mellé is, ahol a legnagyobb zajlás idején is maradt elegendő szabad vízfelület számukra. Más fajok, így például a szárcsák esetében valószínűleg a sodródó hulladék is felhasználható táplálékforrást jelent. Érdekes megemlíteni még, hogy a januári időszakban a Szabadság-híd és Erzsébet-híd környékéről teljesen eltűntek az ezüstsirályok, a viharsirályok száma viszont emelkedett.

Schmidt Egon

ADATOK A KÉK GALAMBOK (*Columba oenas*) KÖLTÉSBIOLÓGIÁJÁHOZ

Az alábbi megfigyeléseim (fészkelési adataim) régebbi keletűek, ennek ellenére érdemesnek tartom a közlésüket, annál

is inkább, mivel az 1981-es évben olyan újabb fészkelési adatok birtokába jutottam, melyek erősítik (igazolják) a régebbi megfigyeléseimet. A szakirodalom eddigi adatai szerint a kék galamb évenkénti költéseinek száma három, ígv IV.—VI.- és VIII. óra teszik a költéseket. A továbbiakban a Medves hegység erdeiben történt ilyen irányú saját megfigyeléseimet ismertetem.

A kék galamb az egyik legkorábban érkező madarunk, már február 20-ika körül megérkezik költőterületére. Március első napjaiban már megszólal költőodúja közelében és hallatja „nyuzuk-nyuzuk”-nak tűnő hangját.

Fészket nem épít, esetenként néhány vékony ágdarabot hord az odú aljára. Leginkább elhagyott fekete harkály odúját választja költőhelyül, de más úton keletkezett üregeket, illetve odúkat is felhasznál fészkelésre. (kikorhadt ág helye, letörött idős fa tetején keletkezett odú stb.)

Minthogy korán érkezik, korán lerakja 2, nagyon ritkán 3, egyszínű fehér tojását. 1981. március 30-án már két odúban találtam 2—2 tojáson kotló kék galambot. (Kedvezőtlen időjárás esetén április első felében rakja le tojásait.) Kotlási ideje 16—18 nap. Ezt követően, ha a költőodúja eléggé tágas, úgy a következő alját a tollasodó fiókái mellé rakja és a fiókákkal együtt tartózkodik, illetve kotlik tojásain.

Így adódik, hogy a felnövekedett fiókák kirepülése után, 4—6 nap múlva kelnek az újabb fiókák. Amikor ezek is tollasodni kezdenek, megismétlődik a fentebb leírt jelenet és a fiókák mellé rakja a soronkövetkező alját — tojásait. Így alakul ki az úgynevezett „költéssorozat”, amely augusztusban fejeződik be.

Több esetben találtam késői, tojásos fészkealját még augusztus végén, illetve szeptember elején is. Így 1965. augusztus 28-án találtam 2 tojásos, frissen rakott fészket, majd 1967. szeptember 10-én egy másikat 2 közvetlen kelés előtt álló, körben megtört tojással.

Ezt a két késői költést rendellenesnek véltem, de a későbbiek során megbizonyosodtam arról, hogy a szeptember első felében kirepülő fiókák még a „költéssorozathoz” tartoznak. Ezek el is tollodhatnak, de akadhatnak késői költések is. Így az 1981. augusztus 31-én talált 2 tojásos alj kelési ideje is szeptember 10-ére esett. Ennél az aljnál csak egy fióka kelt, melyet 18-án elpusztulva találtam a záptojás mellett.

Olyan esetekben, amikor az odú szűk belméretű és a közelben egy másik költésre alkalmas odú van, úgy a „költéssorozat” két odúban történik. Amikor az egyik odúban tollasodnak a fiókák, akkor a másik odúba rakja le az éppen soronkövetkező tojásait.

Az utóbbi években kevesebb lett a költésre alkalmas odvas, idős fa, így sokszor kényszerül arra, hogy olyan odúban költjön, amelynek szűk a belmérete, másik költésre alkalmas odú nincsen a közelben, ilyen esetekben adódnak az irodalomban is említett két havonkénti költések! (IV. VI. VIII.) A sorozatosan történő költéseket már gyermekkoromban is megfigyeltem, így ez nem új keletű jelenség a kék galamboknál!

Érdekességként megemlítem, hogy a tollas fiókái mellett néha 10—12 napig kötlik az anyamadár. Ilyen esetekben gyakori az a jelenség, amikor a fiókák ürüléke olyan vastagon rakódik a mellétük lévő tojásokra, hogy azok alig látszanak ki a rájuk száradt ürülék alól. Mindezek ellenére kikeltek ezekből a tojásokból is a fiókák!

Több évben próbálkoztam a sorozatosan költő kék galambok költéseit egyazon odúban megfigyelni, sajnos ez **egyszer sem** sikerült. Az ellenőrzött odúk valamelyikében mindig megszakadtak a költések. Volt rá eset, hogy ragadozók (szörmés) fosztották ki a megfigyelés alatt tartott odút, de előfordult, hogy ember semmisítette meg azokat.

Így aztán két évben, egymástól távoleső két odúban sikerült megfigyelnem, ellenőriznem az évi ötszöri költést. Igaz, az évszámokat meg kellett cserélnem, mert a megfigyelés adatait így tudtam egymáshoz illeszteni, illetve egymásba kapcsolni. A tavaszi megfigyelések az 1970-es, míg a folytatás 1969-es évből valók. Mindezek ellenére a folyamatos költések, dátumok szerint is teljesen egyeznek, egymásba kapcsolódnak.

Megjegyzem, hogy a **sorozatosan költő kék galamboknál** lehetségesnek tartom az évi hatszori költést is, azonban ez a mostani „odúszegény”, szörmés ragadozókkal (nyuszt, nyest) teli erdeinkben már nem hiszem, hogy sikerülne megfigyelni.

Az említett két ragadozó folytán a medvesi kék galamb álmány annyira lecsökkent, hogy némely erdőrészekből teljesen eltűnt, holott a költőodúik még megvannak!

Két éve az odúk ellenőrzése közben, az egyik odúból nyest ugrott ki. Ez nyáron is ezen a részen tartózkodott, így a galambok teljesen „kivesztek” innen! 1981 tavaszán egy másik erdőrészben találtam nyest által lakott odút, melyet zöld küllő készített.

Az alábbiakban közölt felsorolásban nem közlök minden ellenőrzési dátumot, hogy ezáltal a felsorolás áttekintését könnyebbé tegyem.

1970. 4. 16. 2 fióka, 5—6 naposak. (kotló madár kirepült)

I. költés

- 4. 30. 1 frissen rakott tojás a tollas fiókák mellett;
- 5. 6. 3 tojás a tollas fiókák mellett; (kotló madár kirepült)
- 5. 21. 2 frissen kelt fióka + 1 megtört tojás.

II. költés

- 6. 3. 1 tokos + 1 tollasodó fióka;
- 6. 27. 2 fióka, 1—2 naposak.

III. költés

- 7. 21. 2 sötét, kelés előtt álló tojás; (Kotló madár kirepült)
- 1969. 8. 1. 2 tokos fióka

IV. költés

- 8. 10. 2 tojás a 2 tollas, rövid farkú fióka mellett;
- 8. 20. 1 fióka az odú szájában ül, közeledtemre elrepül; 2 sötét tojás.
- 8. 27. 2 fióka, 2—3 naposak.

V. költés

- 9. 7. 2 tollas fióka.

A fenti adatoknál a fiókák kelési időpontjai: 4.11. — 5.21. — 6.25. — 7.25. — 8.25.

Az itt közölt adatok, megfigyelések, helyi (Medves) jellegűek, de bizonyosra veszem, hogy az ország más vidékein is megfigyelhetők a sorozatosan költő kék galambok.

Kérem azon egyesületi tagtársaimat, akiknek módjukban áll ezt megfigyelni, szíveskedjenek leírni és beküldeni a Madártani Tájékoztató számára. Ezt azért is érdemes lenne megfigyelni, (bizonyítani) mert így az irodalomban szereplő évenkénti 3-szori költését ki lehetne javítani 5-, esetleg 6-ra is.

Varga Ferenc

BAGOLYKÖPET VIZSGÁLATOK SOPRON KÖRNYÉKÉN

Az 1980. év telén gyűjtött erdei fülesbagoly, valamint réti fülesbagoly köpetekkel kezdtük vizsgálatainkat. A vizsgálati anyagot a Soproni hegyvidéken, telepített vörösfenyvesből, valamint a Fertő-tó melletti Mekszikópusztán gyűjtöttük. Már ezekben a köpetekben egy érdekes kisemlősfajt találtunk, a hazánkban eddig csak néhány helyről kimutatott patkányfejű pocokot [*Microtus oeconomus* (Pall.)]. Külön érdekesség, hogy mindkét vizsgálati helyen megtaláltuk. A hegyvidékről összesen 488 erdei fülesbagoly köpetet vizsgáltunk át. Ezekben 1139 zsákmányállatot találtunk és 14 fajt sikerült elkülönítenünk. A legnagyobb mennyiségben a mezei pocok szerepelt (62 %). Érdekesebb fajok a patkányfejű pocok (1,5 %), a földi pocok (6,2 %), az erdei pocok (0,3 %), valamint a vízi pocok (0,3 %). Ugyanitt 1981 telén is gyűjtöttünk, összesen 462 köpetet vizsgáltunk át, melyből 9 fajhoz tartozó 1168 zsákmányállat került ki. A legnagyobb mennyiségben a mezei pocok szerepelt (83 %). Az előző évi 62 %-hoz viszonyítva jelentős az emelkedés, mely gradációra utal. A patkányfejű pocok ekkor is előkerült 0,3 %-ban. A többi faj visszaszorulása is valószínűleg a mezei pocok túlszaporodásával kapcsolatos.

Mekszikópusztáról 86 réti fülesbagoly köpetet vizsgáltunk át. A Fertő-tó Tájvédelmi Körzethez tartozó területen gyűjtött anyaggal a védett terület kisemlős faunájának feltéréséhez szerettünk volna hozzájárulni. Mivel a hazai irodalomban kevés adatot találtunk a réti fülesbagoly táplálkozásáról, a köpetelemzés eredményét az alábbiakban mutatjuk be.

Gyűjtés ideje: 1980. II. 23., III. 20. Gyűjtés helye: Mekszikópuszta.

Faj	db	%
Mezei pocok	173	81,5
Erdei egér	26	12,3
Patkányfejű pocok	3	1,4
Házi egér	3	1,4
Erdei cickány	2	0,9
Törpe egér	1	0,5
Törpe cickány	1	0,5
Mezei cickány	1	0,5
Keleti cickány	1	0,5
Madár	1	0,5
Összesen	212	100,0

Ép köpetszám: 16

Köpetenkénti egyedszám: 2,47

A köpetanyag túlnyomó része törmelék volt.

Végezetül szeretnénk felhívni tagtársaink figyelmét, hogy köpetanyag gyűjtésével és beküldésével segítsék a MME Bagoly-táplálkozásvizsgáló munkacsoportjának tevékenységét.

Andrési Pál—Sódor Márton

**A ZSÁKMÁNYÁLLATOK MEGOSZLÁSA GYÖNGYBAGOLY
(*Tyto alba*) KÖPETEKBE TALÁLT MARADVÁNYOK
ALAPJÁN**

Gyűjtés helye: Dombóvár, Malom gépházában. 1981. IV. 14-én.
Három kilométeres körzetben; lakott terület,
vizenyős rét, halastavak, akác és tölgyerdő (7
köpet anyaga)

Faj	db	%
Erdei cickány (<i>Sorex araneus</i>)	11	29,7
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	5	13,5
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	4	10,8
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	4	10,8
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	3	8,1
Mezei cickány (<i>Crocidura leucodon</i>)	3	8,1
Keleti cickány (<i>C. suaveolens</i>)	2	5,4
Törpe cickány (<i>Sorex minutus</i>)	2	5,4
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	1	2,7
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	1	2,7
Vízicickány (<i>Neomys fodiens</i>)	1	2,7
Összesen:	37	100,0

Nagy Sándor

**A ZSÁKMÁNYÁLLATOK MEGOSZLÁSA ERDEI
FÜLESBAGOLY (*Asio otus*) KÖPETEKBE TALÁLT
MARADVÁNYOK ALAPJÁN**

Gyűjtés helye, ideje: Boglárlelle, Irma-pusztai halgazdaság ta-
vainál, fészek alatt. 1981. V. 7-én.
(A fészekben 3 fióka volt.)

Gyűjtő: Szatori János

Faj	db	%
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	5	29,4
Patkányfejű pocok (<i>Microtus oeconomus</i>)	4	23,5
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	3	17,6
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	2	11,8
Kósza pocok (<i>Arvicola terrestris</i>)	1	5,9
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	1	5,9
Erdei egér (<i>Apodemus sp.</i>)	1	5,9
Összesen:	17	100,0

Gyűjtés helye, ideje: Juta község (Somogy megye), 1981. V.
28. A terület vízenyős rét, szárfűvű le-
gelő, szántóföld.

Gyűjtő: Wágner László

Faj	db	%
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	19	47,5
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	11	27,5
Erdei egér (<i>Apodemus sp.</i>)	6	15,0
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	3	7,5
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	1	2,5
Összesen:	40	100,0

Nagy Sándor

A BALKÁNI FAKOPÁNC (Dendrocopos syriacus) KÖLTÉSI VISELKEDÉSÉRŐL

A Sashegy Természetvédelmi Terület kopár D-i és Ny-i lejtőjét 1958. után kezdték fásítani, tehát a fák fiatalok, egészségesek, tehát a harkályoknak nem volt és ma sincs lehetőségük természetes odúk készítésére.

1973 februárjában kezdtem a természetvédelmi terület madárfaunájának figyelését, de ezt megelőzően is gyakran jártam a környékén. Kezdetben ritkán lehetett harkályfélékkel találkozni és csupán, mint időszakos látogatót tartottam számon néhányszor zöld küllőt, nagy fakopáncsot és a környező kertekből tavaszanként nyaktekercs kiabálását hallottam.

1974—75-ben végeztük el az odú-telepítést a 30 ha nagyságú területen. Néhány Vertse féle eternit odú kivételével tönk odúkat raktunk ki, minden típusban (A, B, C, D) és az összes elterjedt méretben.

Az odúk kihelyezése után hamarosan megjelentek a balkáni fakopáncsok és eleinte szinte végig látogatták a nagy röpnylású B odúkat. Ettől kezdve a nagy fakopáncsot csak kivételes esetben lehetett látni. 1975-ben már 3 odúban költöttek a syriacusok és a nyaktekercek is elfoglaltak évenként 2—3 odút, de minden esetben nagy röpnylásút. A fakopáncsok mind a három odúban a természetvédelmi területen kívülről hozták be a táplálékot a fiókáknak. Az etetés igen intenzív volt, különösen a D Ny-i lejtőn elfoglalt odúban.

Később a területen kívül nagy változások történtek. Pl. a D-i sarok közelében lévő öreg gyümölcsösök (főleg mandula és őszibarack) helyén lakótelep épült, de a kisebb kertek is megfogyatkoztak, lakóházaknak adva át a helyet.

Az öreg fák csökkenése, valamint általunk a mesterséges odúban „szaporított” fakopáncsok számának megnövekedése végül is azt eredményezte, hogy a syriacusok nem találtak elég élelmet, legalábbis ez az elképzelés alakult ki bennem. Igaz, hogy az etetéshez nemcsak a fakéreg alatti rovarvilágot használják fel a szülők, hanem a lombokról is leszedik a hernyókat, de ezen a kis helyen sok madárfaj zsúfolódik össze, nagy a konkurrencia.

A fakopáncsok nem kielégítő táplálkozására több tényezőtől is következtettem. Legelőször is a fiókák száma csökkent.

1978-tól már csak 1—3 tojást raknak le a tojók, a szokásos 5—6 helyett, de csak 1 vagy 2 odúban. Három esetben a lerakott tojásokat ki sem költötték. 1979-ben egy odúban kikelt mindkét fióka, majd a következő évben egy másik odúban kikelt egy fióka, a kirepülés előtt elpusztult. A területhez, annak ellenére, hogy kielégítő táplálkozást nem biztosított, mégis ragaszkodtak, kizárólag a költőhely, az odúk miatt. Az alábbiakban a syriacusok néhány esetben tapasztalt különös viselkedésmódjáról számolok be.

Legelőször is minden tönk- és deszka-odú röpnnyilását kitágították a maguk méretére. (45—50 mm). A cinegék és nyaktekercek természetesen ezekben is igyekeztek költeni, viszont legtöbb esetben a költésüket megakadályozták. Pl. egy odú ellenőrzés során láttam, hogy a cinege fészek a tojásokkal együtt a földön volt és akkor repült ki a fakopáncs és még a csőrére volt ragadva a cinege fészek maradványa. Ugyanabban az évben (1979) egy odúban a fakopáncs a kotló cinege tojót megölte, a fészket kirámolta, majd néhány nap múlva egy tojást letojta, de nem költötte ki. 1981-ben már egy kivétellel csak eternit odúban költött sikeresen a cinege, míg a nyaktekeres 6 tönk odúban (!) kísérelt meg költést. Öt esetben csak a tojás lerakásáig jutottak el (2—7 db), míg egy odúban frissen kikelt fiókák tűntek el 3 nap alatt 2 megfigyelés között.

Természetesen túlzás volna az összes odú költés pusztulását a syriacusoknak tulajdonítani. Legelőször „bűnősként” a pele is szóbajött, viszont a Sashegyen pelének sohasem láttuk nyomát, még az őszi és téli odú tisztítások során sem. Nyest gyakran előfordul a hegyen, néha görény is, de ezek nem férhetnek be a röpnnyiláson. Menyétet láttam már a hegyen, de tudomásom szerint a menyét nem mászik fára. Nagy talány az, hogy a nyaktekeres tojások egyik napról a másikra miként tűnnek el az odúkból. Az odúk alatt tojást sohasem találtam, legfeljebb néhány esetben tojáshej maradékot.

Még néhány idevonatkozó megfigyelésemet kell leírnom.

1980-ban egy vadcseresznyefára kitett odút, — amelyben előzőleg 7 db nyaktekeres tojást láttam — távcsővel figyeltem, hogy megállapítsam, vajon etetnek-e már a szülők? Nyaktekeres nem mutatkozott, azonban a fán, ahol a sok aprószemű cseresznyéből lakmároztak a feketerigók, egy syriacus tojó is volt és legnagyobb meglepetésemre szorgalmasan ette a cseresznyét, viszont a nyaktekeres tojások az odúból teljesen eltűntek.

A kék cinegék költésének elősegítése érdekében több 25 mm-es rőpnyilasú tönk-odút is kitettünk. 1977. szeptember 18-án egy szilfa csoport szélére is kihelyeztem egy ilyen odút. Már másnap erős harkály kopácsolást hallottam innen és elkezdtem megfelelő távolságból figyelni az odút és láttam, hogy egy balkáni fakopáncs tágítja a rőpnyilást és 22-én, amikor legközelebb arra jártam már készen volt a 45 mm-es rőpnyilas. 1981. november végén és december elején figyeltem meg, hogy egy odút mélyít szorgalmasan egy fakopáncs. Véleményem szerint a harkályféleknél az odú készítési művelet a nász tevékenységgel kapcsolatos és különösnek találok, hogy erre szeptemberben, illetve decemberben kerül sor. Valószínűnek tartom, hogy a mediterrán vidékről nem is olyan régen bevándorolt faj a költési viselkedésében még nem alkalmazkodott az itteni viszonyokhoz. Természetesen azt a feltevésemet, hogy a syriacus az odúlakó madarak költését meghüsitja, tovább kell bizonyítani és még sok megfigyelést igényel, éppen ezért arra kérem mindazokat a taqtársakat, akik a balkáni fakopáncsokat megfigyelik, vagy a leirt jelenségekre megfelelő magyarázatot tudnának adni, írják meg a budapesti központba. Előre is köszönöm tájékoztatásukat.

Dr. Simig Lajos

GUBACSDARAZSAK LÁRVÁIVAL TÁPLÁLKOZÓ FAKOPÁNCSON

A Medves fennsíkon 1982. március 13-án több nagy fakopáncsot (*Dendrocopos maior*) láttam amint fiatal tölgy-cser telepítésből a szomszédos, idős erdő részéire repültek. A fakopáncsok csőrében cseresznye, illetve mogvoró nagyságú gubacsok voltak, melyeket a fiatal tölgy és cserfákról tépdestek le. Beljebb haladva a fiatalosba, újabb nagy fakopáncsok repültek be az idős erdőbe, ezek csőrében már nem voltak gubacsok, mivel tőlem riadtak meg, de minthogy a gubacsokkal erősen meglepett fiatal erdőből kaptak szárnyra valószínű, hogy ezek is gubacsokat bontogattak és ették a bennük fejlődő gubacsdarazsak lárváit.

Az egyik fiatal tölgyön kis fakopáncsot (*Dendrocopos minor*) figyeltem meg, amint az általa ágvilla közé szorított gubacsot bontotta ki.

Ezen megfigyelés is igazolja a fakopáncsok sokoldalú hasznosságát, amelyet az erdőgazdaságoknak a gubacsdarazsak pusztításával is végeznek. Ezért kellene több gondot fordítani a védelmükre, amely csak úgy lehetséges, hogy az életterületeikül szolgáló néhány, idősebb erdőt meghagynának számukra. A napjainkban nagy erdőterületek gyors fakitermelésével egyre csökken a fakopáncsok élettere, egyre kevesebb az olyan erdő, ahol odúkat tudnak készíteni költségeik céljaira.

A fiatal erdőtelepítésekben hiába is próbálkozunk mesterséges fészekodúk kirakásával az állományuk helyhez kötésével, ha az nem felel meg a természetes, náluk megszokott életterületeiknek. Bizonyos vagyok abban, hogy az erdőgazdaságoknak a jövőben is szükségük lesz a fakopáncsok szűpusztító tevékenységére.

Varga Ferenc

ADATOK A HÁZI VEREBEK (*Passer domesticus*) TÁPLÁLKOZÁSÁHOZ ÉS ADAPTÁCIÓJÁHOZ

1978. április 29-én a 6. számú úton, a 24. km körül, lakott területen kívül, az út menti erdősávban, keskenylevelű ezüstfán, nyárfán és akácra házi veréb fészkeket fedeztem fel. Az erdősáv hosszában egyes szakaszokon (8—15 m) 2—3 fészék is volt, majd az ezt követő 50—60 méteres szakaszokon egy sem volt található. Az erdősáv 1,5 km-es szakaszán összesen 73 kész fészket számoltam meg, de újak építését is megfigyeltem. A fészkek az ágvillákban 3—6 m magasan helyezkedtek el, alakjuk gömbre emlékeztetett, átmérőjük 20—25 cm körüli volt. Külső részük fűszálakból és vékony gyökérdarabocskákból állt és lazán összeszőtt benyomást keltettek, belülről tollakkal dúsán béleltek voltak. A bejárati nyílások a fészkek felső harmadában helyezkedtek el.

A nagyarányú „reurbanizáció” okát keresve feltűnt, hogy a területen májusi cserebogarak (*Melolontha melolontha*) rajzának, amelynek forrása az út menti gyümölcsös volt. A rajzás annyira erős volt, hogy az általában alkonyati-esti órákban ak-

tív cserebogarak már a délutáni órákban is tömegesen repültek. A főközlekedési út mentén nagy számban találtam a forgalom áldozataivá vált cserebogarak tetemeit. Az út 100 méteres hosszát bejárva az egyik oldali padkán 295, a másik oldalán 302 cserebogár tetemét találtam, amelyet az autók ütöttek el. Az út két oldalán (a megvizsgált 100 méteres szakaszon) összesen 597 elütött cserebogár teteme hevert, ami átlagosan 2,98 cserebogár tetemnek felel meg négyzetméterenként. (Az útpadka kb. 1 méter széles volt.) A cserebogarak legsűrűbben az út menti nyárfák körül rajzottak, itt 5,12 cserebogár tetemet is számoltam a padkán négyzetméterenként. Az erdősávban fészkelő házi verebek megfigyeléseim szerint szinte kizárólag az autók által elütött cserebogarakból táplálkoztak. A padkára lesodródott bogártetemeiket felkapták és a közeli földúton, vagy a fákra szállva vágták szét. Május 12-én azt is sikerült megfigyelnem, hogy kikelt fiókáikat is szétvágott cserebogár darabokkal etették.

Megfigyeléseim alapján feltételezem, hogy a házi verebek reurbanizációját kiváltó közvetlen ok éppen a bőséges rovar-táplálék megléte lehetett. Az elkövetkező években (1979—81) is fészkeltek még ugyanebben az erdősávban a házi verebek, de a fészkelő párok száma egyik évben sem közelítette meg az 1978-as „csúcst”. Ugyanebben az évben, július elején, Szederesen, egy elhagyott agyagbányában létesült gyurgyalag telepen figyeltem meg a házi verebek táplálékparazitizmusát.

A kb. 15 méter hosszú partfalban 12 pár gyurgyalag és 18 pár házi veréb költött. A verébfészek a gyurgyalagoktól elfoglalt üregekben épültek. A gyurgyalagok ebben az időszakban már fiókáikat etették. Feltűnt, hogy a gyurgyalag kotorekók bejáratánál gyakran „örködnek” a házi verebek, arra várva, hogy az etető gyurgyalag megérkezzen. A táplálékkal a fészekhez érkező gyurgyalagokat eléberöpüléssel megzavarták és rövid távon szinte meg is kergették. Ezeknek az akcióknak a vége rendszerint az volt, hogy a gyurgyalag a csőrében hozott rovart elejtette, amit azután a veréb a földről felszedett és elfogyasztott. Előfordult, hogy nem is egy, hanem két házi veréb „támadott” egy etetni szándékozó gyurgyalagot, sikerrel.

Feltételezésem szerint a verebek azért tudták a gyurgyalagok zsákmányát megszerezni, mert a fészekhez érkező, fékező, sebességét csökkentő madarat váratlanul támadták, meglepték. A megfigyelt fészkelőközösségben a verebek táplálékparazi-

tizmusa elég általános volt, ami az egyedek erős egymás közötti kommunikációjára, fejlett adaptációs készségre utal.

Kalotás Zsolt

PARTIFECSKÉT (*Riparia riparia*) ZSÁKMÁNYOLOÓ MENYÉT

A Szeged-Fehértó ÉNy-i szélénél lévő homokbányában évről-évre létrejövő mintegy ezres partifecske telepen figyeltem meg egy menyét zsákmányolását 1977. VI. 1-én.

Az állat a bányagödör egy kevésbé meredek oldalán leugrált annak aljára, majd onnan felfutott a kb. 1 m magasan levő legalsó fecske-lukhoz s bebújt oda. Kisvártatva előjött, — talán lakatlan volt a fészek — aztán a szomszédos lukba mászott be ugyanúgy. Innen már egy megölt fecskével jött elő, amit leejtett a homokra. Felkapta és ugyanott ugrált fel, ahol leejtött. A fecskék az esemény alatt a telep felett keringve vészhangokat hallattak.

Molnár Gyula

FÜSTIFECSKÉK (*Hirundo rustica*) KÉSOI FÉSZKELÉSE

A füstifecskek fő költési időszaka Magyarországon május közepétől augusztus elejéig terjed.

A megszokott fészkelési időtől való lényeges eltérésről — füstifecske fiókák 1957 szeptember 18-i kirepüléséről Budaörsön — Keve és Szócs (1960) számol be az Aquilában. Ugyanők említenek (cit. Pátkai) az év szeptember 6-án megfigyelt négy fiókát etető füstifecske párt. A kései fészkelések magyarázatát az 1957-es esztendő szokatlanul meleg, száraz időjárásában látják.

1981 nyarának végén több alkalommal is volt lehetőségem meggyőződni a füstifecskek szokatlanul kései fészkeléséről. Augusztus 29-én Pakson, a halászcserda melléképületében Dr. Streit Bélával és Nechay Gáborral 4 fiókát etető párt figyeltünk meg. Augusztus 31-én Nagyivánban Dr. Kovács Gábor hívta fel figyelmemet, hogy lakóháza pitvarában épített fészkekben még etetnek a füstifecskek. Farkas Dénes kollégám elbeszéléséből szereztem tudomást egy szeptember közepén etető párról. A fészket — amely Alsótengelicen a hivatásos vadász szolgálati lakásának eresze alatt épült — szeptember 15-én kerestük fel, ekkor még 4, körülbelül 10 napos fióka volt benne. Két fióka tetemét a következő nap a ház gazdája megtalálta a fészkek alatt, nem tudni, hogy kiestek vagy a szülők lökték ki őket. A megmaradt két fióka szeptember 19-én repült ki.

A késői fecskéfészkelések létrejöttében egészen biztosan szerepet játszott a hosszú, meleg, csapadékszegény nyárvége, éppúgy, mint az 1957-es év esetében is.

Kalotás Zsolt

SZÜRKE LÉGYKAPÓ (*Muscicapa striata*) KÜLÖNÖS FÉSZKE

Csólyospálos községtől DNy-ra lévő vegyeserdőben egy szokatlan építésű szürke légykapó fészket találtam 1980. VI. 10-én. A 1,5 m magasan juhar-sarj vízszintes ágavillájába épített fészkek kicsinyített mása volt a sárgarigó fészkének. Az ágvilla két szárára rászótt fészkek zacskószerűen lelógott, s a poszátafészkekhez hasonlóan finom növényi anyagokból és szorból volt építve. A madár a fészken ült, melyben négy frissen kelt fióka és egy tojás volt.

Molnár Gyula

ADATOK SEREGÉLYFIÓKÁK (*Sturnus vulgaris*) TÁPLÁLKOZÁSÁHOZ

1981. május 24-én a bácsalmási udvarunkban levő hársfa odújában fészkelő seregélyek fióka etetését figyeltem meg 17 órán keresztül. Az odú nyílása DK-i irányú és 250 cm magasan van. A vizsgálat alatt szép, napsütéses idő volt (+22,0 °C).

A 17 óra alatt 92-szer vittek táplálékot a fiókáknak a szülők, legelőször 4,21-kor, s utoljára 20,03-kor. A táplálékfordás két maximummal megy végbe. Az első napkelte után 1—2 órával lezajló, hosszabb és kevésbé aktív. Ebben az időben egy óra alatt 6-nál többször nem vittek táplálékot a fiókáknak. A második szakasz maximuma a napnyugta előtti egy-két órával lezajló, jóval dinamikusabb táplálkozási tevékenység. Ebben a szakaszban egy óra alatt 21-szer is vittek a seregélyszülők táplálékot.

Augusztusban az É-ről hazánkba érkező seregélycsapatok a verébcsoportokkal együtt a napraforgó táblákon is okoznak kárt. Újabb megfigyeléseim szerint a napraforgó lelógó tányérjának alsó harmadát dészálják inkább. (Az alatta lévő levelekről ágaskodnak a lecsüngő tányér alsó részéhez, s onnan szedik a kaszattermést.) Korábbi megfigyeléseim szerint inkább a tányér felső részére ültek rá, s kb. 3—4 cm-es sávban károsították a napraforgó tányérokat.

Dr. Rékási József

AZ ETOLÓGIA SZEREPE A VÖRÖSBEGYEK (*Erithacus rubecula*) FÉSZKEINEK FELKUTATÁSÁBAN

A vörösbeggyel több mint másfél évtizede foglalkozom. A Medves vidékén ez a kakukk fő gazdamadara, ezért fordítottam több időt a faj megismerésére, fészkeik keresésére.

Az ilyen irányú kutatásokat 1965-ben kezdtem, jelen közleményben az 1981-es év végéig tapasztalt megfigyeléseimet

ismertetem. Ezen idő alatt 1622 vörösbegy fészket találtam és azok adatait bejegyeztem füzetembe.

Sokak által ismeretes, hogy a vörösbegyek legtöbbször annyira elrejtik fészket, hogy azt csak nagy gyakorlattal rendelkező madarászoknak sikerül felfedezni. A fészke elejét úgy tölti fel falevelekkel, fűvel, hogy az teljesen beleolvad környezetébe, ezért úgy tűnik, mintha ezeket a leveleket a szél hordta volna oda!

A még kotló vörösbegy is annyira belelapul a fészkebe, hogy csak a csőre és farktollai látszanak ki belőle!

Az olyan fészkeket, amelyekben tollasodó fiókák vannak, szintén nehéz megtalálni azért, mert a fészkekben szorosan egymáshoz lapuló, mozdulatlan fiókák nagyon teverszerűek!

Hogy mégis sikerült ilyen nagyszámú vörösbegy fészket találnom, abban nagy segítségemre voltak a fészkeik közelében éneklő hímek, illetve a vészhangjaikat hallató madarak.

Az április második felében éneklő hímek közelében sokszor találtam kész, de még üres fészkeket. Ezen fészkek közül a későbbiek során sokat üresen találtam. Feltételezem, hogy a hímek építik a fészket és az a fészkek marad üresen, amelyik hímhez nem társul tojó. Az olyan fészkeket, melyben már tojások voltak, könnyebben megtaláltam, mivel a tojásaikat féltő, közelben tartózkodó vörösbegyek, közeledtemre hosszú „szí” hangot hallattak. Ezek a hangok, a még nem kotlott tojásos fészkeknél ritkán hangzanak, majd a kotlás kezdete után, egyre gyakoribbá válnak. A fiókák kikelésekor már a „szí” hangok között hallatja cserregő vészhangját is.

Úgy látszik a fiókák kikelése már erősebb izgalmi állapotot idéz elő. Ahogy a fiókák növekednek, egyre csökken a „szí” hangok száma és egyre gyakoribbá válik a cserregő vészhang! Az ilyen viselkedésmód akkor is fennáll, amikor a fiókák már elhagyták a fészket, de még nehézkesen repülnek, illetve a „szülők” még etetik őket. A kirepült és a lombok között tartózkodó kakukk fióka „mostoha szülei” is így viselkednek. Sokszor kerestem az ilyen cserregő vörösbegy fészket is, míg rájöttem, hogy az már kirepült kakukk fiókát etet.

Voltak esetek, amikor az élelmet szállító vörösbegyeket próbáltam megfigyelni, hová viszik az élelmet? Az ilyen megfigyeléseim mindig eredménytelenek maradtak, mivel az embert látó vörösbegy soha nem árulta el, hol van a fészke, illetve nem ment etetni a fiókáit! A szí, vagy a cserregő hangjait

hallató vörösbegy általában úgy helyezkedik el a lombok közt, hogy a fészket, valamint annak környékét jól lássa! Gyakori volt, amikor az árok jobb oldalán cserregő vörösbegy fészket az árok bal oldalán találtam, de ez fordítva is volt, így a balról cserregő madárnak, jobb oldalon találtam meg a fészket!

A fészket 20—30 méteres körzetben kell keresni, néha távolabb, lehet 50 méternyire is.

A fészek leggyakrabban fiatal sarj, vagy fa tövén, letörött ág alatt, vakond által létrejött mélyedésben, vastag avar között, vagy vastag fák földből kiálló gyökerei között található. Gyakori az útparti gyökerek között, (alatt) de megtalálható sűrű fű között és fűcsomók alatt is.

A fészek gyakran nagyon el van rejtve, de akadnak egészen nyílt helyeken fészkelő vörösbegyek is.

Ha ilyen fészket keresünk, nagyon körültekintően végezzük azért, mert ha az avar között van, úgy könnyen ráléphetünk! Lehetségesnek tartom, hogy más erdei énekes madarak is elárulják viselkedésükkel a fészkeik hollétét.

Szerintem érdemes lenne más fajokkal is ilyen irányú kutatásokat végezni.

Varga Ferenc

MADÁRVÉDELEM

A KEVÉLYNYERGI ODÚTELEP ELSŐ NÉGY VIZSGÁLATI ÉVÉRŐL

1977 őszén a Pilisi Parkerdőgazdaság madárvédelmi programja keretében a Kevélynyergeri Túristaház közelében kihelyeztünk 50 darab deszkából készült, 32 mm-es röpnílású mesterséges fészekodvat. A kiválasztott terület 25 hektárnyi meredek, észak-kelet fekvésű hegyoldal, tengerszint feletti magassága 430 m. A faállomány gyertyános-bükkös elegyes erdő, kora 55—60 év. Az öt sorban elhelyezett 10—10 odú egymástól való távolsága 15—20 méter volt. Ez a megoldás a többi pilisi odútelepen megszokottól (35—40 m) jóval sűrűbb kihelyezést jelent. Az odúk pontos helyét terepvázlaton rögzítettük. Minden odút alumínium-lapocskába ütött számmal láttunk el, hogy a későbbi nyilvántartást pontosan vezethessük.

Az első tavaszon Harangi István végezte az ellenőrzést. Valószínűleg az első évben költő nagy fakopáncs-pár tette lehetővé a röpnílások tágitásával 15 pár seregély költését. A második télen további 10 odút tágitottak ki a harkályok, így azok száma 26-ra nőtt. Ennek megfelelően gyarapodott a seregélyek száma, 24 pár költött. A harmadik télen nem tapasztaltunk tágitást. A negyedik, 1980—81-es télen még két odú vált seregély által is lakhatóvá. A legfrissebb megfigyelés szerint (1981. X. 6. Janata K.) már 29 a nagynílású odúk száma. Ezek után részletesen is beszámolunk a költési eredményekről. (1. táblázat)

Seregély (Sturnus vulgaris)

1979-ben átlagosan 3,62 tojást raktak, ebből 3,5 fióka kelt ki és 3,41 repült ki. 1980-ban átlagosan 3,75 tojást raktak, 3,4 a

kikelés és 3,3 a kirepülés átlaga. A negyedik évben a nagyobb fészekaljakkal (4,26 átlagosan) mellett jobb kikelési (4,21) és kirepülési (4,21) átlagot tapasztaltunk.

Szén- és kékcinege, örvös légykapó (P. maior, P. caeruleus, F. albicollis)

A cinegék és az örvös légykapó aránya szembetűnő a különböző években vizsgálva. (2. táblázat) Az első év cinege-túlsúlya után két olyan év következett, amikor a légykapó került többségbe (6—9) és (6—11). A negyedik évben aztán visszaszorult a légykapó. Összehasonlítva a többi pilisi odúteleppel csak az utolsó év mutat különbséget. Máshol ugyanis a légykapó állománya az első évek után beáll egy szintre és nem csökken. Ezt megfigyelhettük az erdőkapui, papréti, panorámaúti odútelepen.

Mezei veréb (Passer montanus)

Mennyiségének változása ellenkezik a nyírvölgyi, erdőkapui, papréti telepen tapasztaltakkal. Kevélynyergén az első évi hét költés után két pár jelentkezett, a harmadik és negyedik évben pedig egy sem költött. Minden más odútelepen, ahol megjelenik, kettő-három év alatt uralkodó fajjá válik és minden neki megfelelő költőhelyről kiszorítja a többi fajt.

Csuszka (Sitta europaea)

Minden évben egy pár költött, több madarat költési időben nem sikerült megfigyelni.

Nagy fakopáncs (Dendrocopus maior)

Csak az első évben költött, ennek ellenére minden évben megfigyelhető a területen.

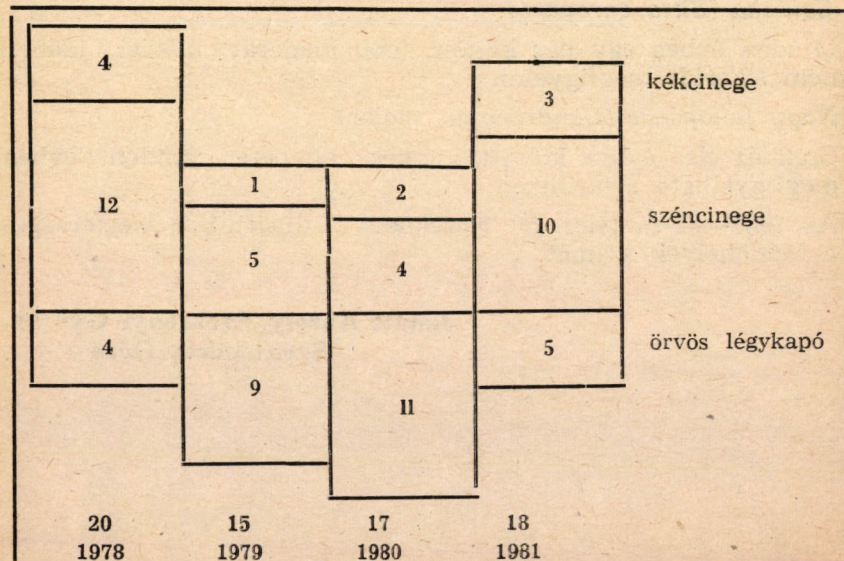
Az 1981—82-es télen 50 fészekodúval dúsitjuk a mesterséges fészkelőhelyek számát.

**Janata Károly, Szekrényi György,
Szentendrey Géza**

1. A fészkelő párok a különböző években

Faj Év	Odúk száma	Elfog- lalt	Sere- gély	Szenci- nege	Kékcí- nege	Örvös légyk.	Csusz- ka	Nagy fa- kopáncs	Mezei veréb
1978.	50	44	15	12	4	4	1	1	7
1979.	49	42	24	5	1	9	1	—	2
1980.	47	37	19	4	2	11	1	—	—
1981.	47	43	24	10	3	5	1	—	—

2. A cinegek és az örvös légykapó populáció-dinamikája

PROGRAM KÉK GALAMBOK TELEPÍTÉSÉRE

(Wir und die Vögel 13, 1981. augusztus)

Az NSZK-ban a fekete harkály volt az év madara 1981-ben s ennek kapcsán fokozott figyelmet fordítottak a vele valamilyen formában kapcsolatban álló fajokra is. A kék galamb, akárcsak nálunk, elsősorban a fekete harkály által vájt odúkat foglalja el, de megfelelő számú fészkelőhely híján az állományok nem tudnak felerősödni és a kék galamb ma az NSZK-ban a Vörös Lista veszélyeztetett fajai között kapott helyet. A legújabb kísérletek viszont azt mutatják, hogy fából készült mesterséges odúkkal a fészkelő állományt viszonylag rövid idő alatt jelentősen meg lehet növelni. Wesel város közelében egy 13 hektáros parkerdőben (80—100 éves tölgyek és bükkök egyéb fajokkal keverve) viszonylag zavart és sűrűn látogatott környezetben sikerült a kék galambokat megtelepíteni. Az odúkat egymástól 4—5 méternyire helyezték el a fák törzsén s így egy laza kolóniában fészkelő kék galamb állományt hoztak létre. A számszerű eredmények a következők voltak:

1969	1 fészkelő pár
1970	2 fészkelő pár
1971	3 fészkelő pár
1972	5 fészkelő pár
1973	10 fészkelő pár
1974	12 fészkelő pár
1975	13 fészkelő pár
1976	13 fészkelő pár
1977	15 fészkelő pár
1978	15 fészkelő pár
1979	17 fészkelő pár
1980	24 fészkelő pár

A párok a kihelyezett odúk 70—90 %-át foglalták el. Évente többnyire 3 költésük volt, néhány esetben 4-szer repítettek fiókákat. A kék galamb nálunk is a veszélyeztetett fajok közé tartozik, az öreg állományú erdők rohamos eltűnésével arányosan romlanak életlehetőségeik is. Érdemes lenne erre alkalmas erdőkben nagyobb arányú telepítési kísérleteket végezni.

S. E.

ÚJ TERMÉSZETVÉDELMI TÖRVÉNY

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1982. évi 4. számú törvényerejű rendelete, a Minisztertanács 8/1982. (III. 15.) számú rendelete és az OKTH elnökének 1/1982. (III. 15.) számú rendelete 1982. július 1-én lépett életbe. E rendelkezések a Magyar Közlöny 1982. március 15-én megjelent 14. számában találhatók.

Következő számunkban részletesen foglalkozunk az új törvények ismertetésével.

ELPUSZTULT NAGY KÓCSAG (*Egretta alba*)

Február 9-én a Fejér megyei Nagyhöröcsöki halastavak közelében az egyik csatornában egy elpusztult nagy kócsagot találtam. A csatorna melletti lucernatáblán rágcsálóirtó vegyszert szórtak a pockok járataiba. A kócsag feltehetően a mérgezett pockokból evett, és ez okozta pusztulását. (Sajnos, a madár tetemét nem állt módomban elszállítani gyomortartalom-vizsgálat céljára.)

Áttelelő nagy kócsagok itt-ott nagyobb számban is láthatók mezőgazdasági területeken, ahol rágcsálókra vadásznak. Ezeken a helyeken egy-egy ilyen vegyszeres pocokirtás nagyobb arányú kócsag pusztulást is okozhat!

Varga Zsolt

MOLNÁRFECSCKE (*Delichon urbica*) FIÓKÁINAK MEGMENTÉSE

1981. június 13-án reggel a szomszédban lévő molnárfecske fészket darabokra törve a földön találtam, a négy, még élő

pelyhes fiókával együtt. Hazavittem és másfél hétig etettem őket a legkülönbözőbb rovarokkal. Esős időben tésztafélék és tojást is adtam nekik. Először nem nagyon ették, de később hozzászoktak. Nagy örömet okoztak június második felében, amikor szárnyrakaptak és elröpültek.

Tóth Tamás

EGY GÓLYAMENTÉS TÖRTÉNETE

1981. április 20-án Jakab Bélának telefonon jelentették, hogy Mórahalom III. körzet 2. tanyában megsérült egy gólya. Kérték segítsen, mert veszélyben van a sérült madár. A hír vétele után értesített az esetről, ezt Molnár Gyulával is megbeszéltem és 21-én mindhárman kimentünk a helyszínre.

Rozsnyói István tanyájánál egy gólyapárt találtunk. Elmondások szerint az egyik példány nekirepült az elektromos vezetéknek és megsérült a szárnya, nem tud repülni. Az említett madár bal szárnya a földig lógott, nem tudta használni. A helybeliekkel közösen megfogtuk és akkor láttuk, hogy a szárnyát amputálni kell. A karcsont a szárnyal együtt lógott és darabos törés volt.

A szalmakazalra épült fészekből a 4 tojást is kiszedtük. Megtárgyaltuk, hogy a tojásokat áthelyezzük másik fészkekbe, így a sérült gólyát és a 4 tojást elhoztuk. Az elsőnek kiszemelt fészkek a mórahalmi Módra tanyai. Itt előzőleg a gólyák érkezésével egyidőben, autógumiből fészkekalapot készítettünk. Ezt el is foglalta egy gólyapár. A nyárfán levő fészkekbe végül is nem kerülhetett tojás, mert már 6 tojást találtam. Innen vissza indultva az E 5-ös út irányába, balra az út mellett egy nyárfán, a gólyafészkekbe a 4 tojás mellé 1 tojást el tudtam helyezni. A maradék 3 tojás a szatymazi vasútállomásra, a kéményen található fészkek 1 tojása mellé került. Szegedre visszaérkezve a gólya evett, törött szárnyát testéhez rögzítettem. Másnap, április 22-én a debreceni állatkertbe küldtem, közben telefonon értesítettem az állatkertet a sérült madár érkezéséről.

Bogdán István

VÉDŐHÁLÓ ÁRAMÚTÉS ELLEN

Röszke IV. körzet 419. sz. alatt a villanyoszlopon fészkelő gólyapár kirepülő fiataljai a szomszédos oszlopkapcsolón megpihenve éveken át áramütést szenvedtek. 1981. tavaszán az Áramszolgáltató Vállalat mórahalmi kirendeltsége kísérletképpen műanyag védőhálót szerelt fel a gólyák érintésvédelmére. Eredménnyel járt.

Jakab Béla

ÚJ GÓLYAFÉSZEK SZEGED-ALSÓVÁROSBAN

A Tisza Lajos u. és Szabadsajtó u. sarkán a volt paprikamalom félig lebontott gyárkéményére kb. 10 méter magasságban, 1981. év tavaszán egy gólyapár fészket rakott. Két fiókát költöttek.

Jakab Béla

A PARTIFESZKE (*Riparia riparia*) PUSZTULÁSOK OKAIHOZ

A partifeszke fészkelések megghiúsulásának — a madárvédelmi rendeletek ellenére — még manapság is leggyakoribb okozója a felelőtlen emberi pusztítás, a homok és a föld kitermelése következtében a fészkelőhelyek megsemmisítése. Ezért is örültünk annak, amikor 1979 májusában a partifeszkek egy Fácánkert közelében lévő elhagyott kis homokbányában telepedtek meg, itt ugyanis nem fenyegetett a lebányászás veszélye. A kis kolóniát (70—80 pár) fokozott figyelemmel kísértük,

egyrészt, hogy az arra tévedő embereket felvilágosítsuk és megnyerjük a madárvédelem ügyének, másrészt, hogy megfigyeljük a telep életét.

A kotorékok elkészítése és a fészekanyag meghordása csupán 5—6 napot igényelt. Újabb néhány nap múlva — a tojások lerakása után — megkezdődött a költés és két hét múltával a fecskék már az élelmet hordták a fiatalok számára. Bizva abban, hogy nagy baj már nem történhet, a telep látogatását ezután csak alkalomszerűen végeztük. Gyenge László barátommal egy ilyen ellenőrzés során vesztjóslóan csendesnek találtuk a telepet. Hiányzott a megszokott zsbongás, csak egy-két fecske cikázott a partoldalba vájt lyuk előtt riasztó hangját halatva, de fészkeik bejáratához nem szálltak le.

Nem tudván mi történt, csendben vártunk, csak távcsöveinkkel pásztáztuk a partfalat. Rövid idő múlva az egyik partifecske üregből kipillantó menyétet vettünk észre. Ő volt hát az elnéptelenedés okozója! A ragadozó feje néhány pillanat múlva visszahúzódott, majd a szomszédos nyílásban bukkant fel ismét. Az üregek közötti homokfalakat átkaparhatta, mert hol itt, hol ott tűnt fel a feje az üregek nyílásaiban. Végül a partfal keskeny külső párkányán igyekezett átkapaszkodni egy szomszédos lyukhoz. Ez azonban nem sikerült, a laza homok megindult alatta és leesett. Néhány perces hajsza után sikerült foglyul ejteni, kifejlett hím állat volt.

Másnap a reggeli órákban újra meglátogattuk a telepet, de összesen csak 10—15 pár etető fecskét kontrolálhattunk, a többi fészek elnéptelenedett. A menyét pusztításának tehát rövid idő alatt legalább 50 fészekalj esett áldozatul és ha nem avatkozunk közbe, valószínűleg valamennyi fészekalj megsemmisül. Az üresen maradt üregeket nem bontottuk ki, így nem tudjuk végül is hány öreg és hány fiatal fecske esett áldozatul. A fészkeket vesztett madarak egy része a közelben levő másik homokbányában ismét megpróbálkozott a fészkeléssel. Egy kisebb kolóniát alapítottak, költésüket ott már semmi sem zavarta meg. Az új fészkelőhely azonban a következő évben intenzíven művelt bánya lett, ezért elkövetkezendő fészkeléseikre már nem alkalmas.

Kalotás Zsolt

TÖMEGES MADÁRPUSZTULÁS AZ UTAKON

Azt hiszem arányaiban sokan tisztában vannak azzal, hogy a közlekedés milyen nagy áldozatokat követel naponta a madárvilág részéről is, mégis legtöbbször szó nélkül hagyják, hiszen a közlekedés létkérdés, szállítani is szükséges, mindez gazdasági érdekünk. Hogy most mégis szót emelek e témában arra legutóbbi szomorú tapasztalataim készítenek.

1981. november végére vastag hótakaró borította be Tolna megye tájait, december elejére azonban valamelyest megenyhült az idő. A december elsejére virradó éjszaka havaseső hullott, ami a délelőtti órákra ónos esőre váltott. A hó és a mindent beborító vékony jégréteg megszüntette a madarak táplálkozási lehetőségeit, hozzáférhetetlenné tette a mezőgazdasági táblákon elszóródott haszonmagvakat és gyommagvakat. A magevő madarak nagy csapatokba tömörülve a lakott területek, takarmányszáritók és állattartó telepek közelében gyülekeztek, de legnagyobb számban a közlekedési utak mentén csoportosultak. A mellékutakon bőven találtak táplálékot, hiszen a terményszállító járművek jókorá „szemveszteséggel” dolgoztak. A vontatók útját a magtárak és a felhasználó telepek között könnyedén lehetett követni az elszóródott magvak alapján. A Tolna és Fácánkert közötti bekötő úton (kb. 3 km-es szakasz) három nagyobb (500—800 példányt számláló) madár csapat verődött össze, 80—90 százalékban fenyőpintyek, valamint tengelicek, zöldikék, kenderikék, mezei verebek, citromsármányok és kis számban erdei pintyek is. Az út menti fákról le-leszállva szedegették az úttesten elszóródott búza és árpa szemeket. A madarak szárnytollai a szitáló ónos esőtől átnedvesedtek és valamelyest össze is fagyhattak, mert a közeledő autók előtt legtöbbször késve, nehézkesen tudtak csak felrepülni. Így történhetett meg, hogy a még aránylag kis sebességgel (50—60 km/h) haladó járművek is valóságos rendet vágtak a táplálkozó madarak között. Bár az út átmenő forgalma csekély volt (óránként csak 20—30 autó haladt el), ennek ellenére délelőtt 10 órakor, az út véletlenszerűen kiválasztott kb. 1 km-es szakaszán az alábbi fajú és mennyiségű madarakat számolhattam össze.

Fenyőpinty (<i>Fringilla montifringilla</i>)	33 pd.
Tengelic (<i>Carduelis carduelis</i>)	4 pd
Kenderike (<i>Carduelis cannabina</i>)	3 pd.

Zöldike (<i>Carduelis chloris</i>)	2 pd.
Mezei veréb (<i>Passer montanus</i>)	3 pd.
Citromsármány (<i>Emberiza citrinella</i>)	4 pd.
Balkáni gerle (<i>Streptopelia decaocto</i>)	1 pd.

Ugyanezen a napon Enyedi Gellért, a MME Szekszárdi Helyi Csoportjának tagja, a Bonyhád—Bonyhádvarasdi út egy szakaszán száznál több elütött fenyőpintyet számolt össze. A madarak ott is az úton elszórt magvakra gyülekeztek.

Ismerve terményszállítási „szokásainkat” feltételezem, hogy ezen a bizonyos napon az ország nemcsak ezen a két bekötőútján volt hasonló a helyzet. Vajon mennyi éhes madár pusztulhatott el az autók kerekei alatt és mennyi pusztul el napról-napra hasonló módon, még megbecsülni sem lehet. Még szerencse, hogy olyan kedvezőtlen időjárási állapot, mint amilyen 1981. december elsején is volt, csak ritkán fordul elő, így a tömeges(!) madárpusztulás csak alkalmi jellegű.

Hogy mennyi terményt szórunk el évről-évre felelőtlenül, annak értékét csak milliókban lehetne mérni. Talán ha a szállítók egy kicsivel jobban ügyelnének járműveik eltömítésére, évente több ezer mázsa gabonával lehetnénk gazdagabbak és a többletből esetleg még a téli madáretetésre is jutna!

Kalotás Zsolt

DOMBÓVÁR VÁROS MOLNÁRFECSCKE (*Delichon urbica*) ÉS FÜSTIFECSCKE (*Hirundo rustica*) ÁLLOMÁNYÁRÓL

Helyi Csoportunk 1981. május 20. és június 10-e között fecskeszámlálást végzett a város területén. A felmérést a vezetőség irányításával a csoport ifi tagjai — 32 fő — végezték. Jó alkalom volt ez a munka az egyre szaporodó tagság tevékeny és hasznos munkába való bevonására. Egyben a lehető legjobb madárvédelmi propaganda. Szinte sehol nem tudtunk úgy számlálást végezni, hogy annak végzőitől ne érdeklődtek volna a munka céljáról, eddigi eredményekről. Találkoztunk féltő gondoskodással (azt hitték ki akarjuk szedni a madárfiókákat) és természetesen problémákkal is.

Mindezek tisztázására, rövidebb-hosszabb beszélgetésre is alkalmat adott a felmérés.

Nézzük ezután a felmérés célját és a számszerű eredményeit:

- tájékozódni a fecskefészkek számáról és területi elhelyezkedéséről,
- hol lesz szükség felvilágosító és védelmi munkára?
- a lakosság véleménye a molnárfecske fészkelésével kapcsolatban?
- olyan telepek, vagy fészkelési helyek összeírása, ahol gyűrűzni lehet.

A felmérés kezdetekor a város területét kisebb körzetekre, utcákra, üzemek körzeteire osztottuk fel. A felmérést, összeírást segítő kis kartonokat készítettünk, amire a legfontosabb adatok felkerültek.

Az összeírást 15 órától 19 óráig végeztük.

Az összesítés után a következő adatokat kaptuk:

Füstifecske (<i>Hirundo rustica</i>) lakott fészkek:	214 db
Molnárfecske (<i>Delichon urbica</i>) lakott fészkek:	869 db

A város területén jelentősebb molnárfecske (telepszerű) fészkelések:

1. A városi Malomnál	175 fészek	(Gyűrűzésre alkalmas)
2. Városi Kórháznál	141 fészek	(4—5—6. emelet)
3. Allende utcánál	138 fészek	(2—3—4. emelet)
4. Népköztársaság u.	92 fészek	(2—3—4. emelet)
5. Gunaras Kempingnél	32 fészek	(Gyűrűzésre alkalmas)
6. Molnár György u.	31 fészek	(2—3—4. emelet)
7. Állomásnál	27 fészek	(Gyűrűzésre alkalmas)

A felsoroltakon kívül több helyen van 7—15 fészekből álló kisebb telep.

A Malom kivételével mindenütt (az öröm mellett) gond is a fészkelés, főleg az Allende utcában és a Kórháznál. Ennek az oka, hogy a molnárfecskek fészkeiket úgy rakták az ablakok sarkába, hogy ettől legtöbb helyen az ablak nem nyitható. Az esetek többségében sikerült elérni, hogy a fészkelési időszakban nem bántották a fészkeket, viszont az őszi ellenőrzéskor azok 60 %-át már nem találtuk, leverték őket. 1981-ben olyan száraz idő volt, hogy sok párnál az első költés kimaradt, vagy alaposan késett. Találtunk olyan fészket, ami költés alatt féligkész állapotban volt.

GYAKORLATI MADÁRVÉDELEM

Új rovatot indítunk Tájékoztatónkban fenti címmel. Ebben szeretnénk ötleteket adni a legkülönbözőbb madárfajok megtelepítéséhez ill. gyakorlati védelméhez.

Tagtársaink legtöbbje előtt ismertek az általánosan használt odútípusok, most mégis ezekkel kezdjük sorozatunkat, mert nagyon régen jelent meg olyan kiadvány amelyben ezek megtalálhatók. A középre nyomtatott oldalakkal elérhető lesz azok kivétele ismerősöknek barátoknak kölcsönzése és ezáltal minél szélesebb körben való terjesztése.

B odú: széncinege, nyaktekerecs, örvös légykapó stb. részére. Kihelyezhető kiskertben, erdőszélen, erdőben egyaránt. Legcélszerűbb még ősszel kihelyezni, hogy tavaszig a madarak megszokják és már márciusban elfoglalhassák.

Nem kell az odúba fészekanyagot rakni, azt a madarak maguk hordják bele.

Az odút úgy kell kihelyezni, hogy az ne nézzen Északra és az uralkodó szélirány ne fújjon be nyílásán. Legelőnyösebb ha az odú függőlegesen lóg. Harkály kitágítása ellen a bejárati nyílás köré rögzített fémlemezsel lehet megvédeni.

A odú: kékcinege, barátcinege részére.

Kizárólag erdőben érdemes kihelyezni kiskertekben ezek a fajok nem telepsznek meg. Kihelyezési útmutatás megegyezik az előzővel.

C odú: légykapók, rozsdafarkúak részére.

Bárhol kihelyezhető, erdőben kiskertben egyaránt.

Ha fára tesszük fentiek szerint kell eljárni, de rozsdafarkúak részére lakóház falára is kihelyezhetők.

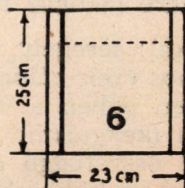
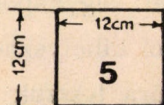
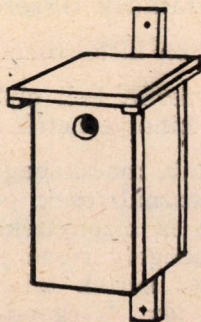
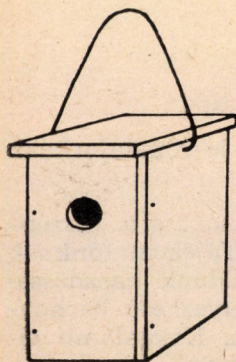
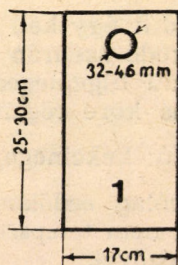
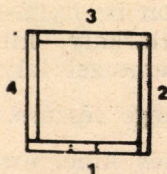
D odú: seregély, kékgalamb, macskabagoly, csóka stb. részére. Sajnos ezek nálunk alig használatosak, pedig Tájékoztatónkban éppen ebben a számban is bizonyítékot találunk hasznosságára (kékgalamb). Macskabagoly részére kihelyezhető bárhová ahol összefüggő erdő vagy kertek találhatók. Kékgalamb elsősorban bükkösökben él, így főleg oda célszerű kihelyezni, elsősorban a fiatal még nem odúsodott állományokba. Az al-

mesterséges fészekodúk

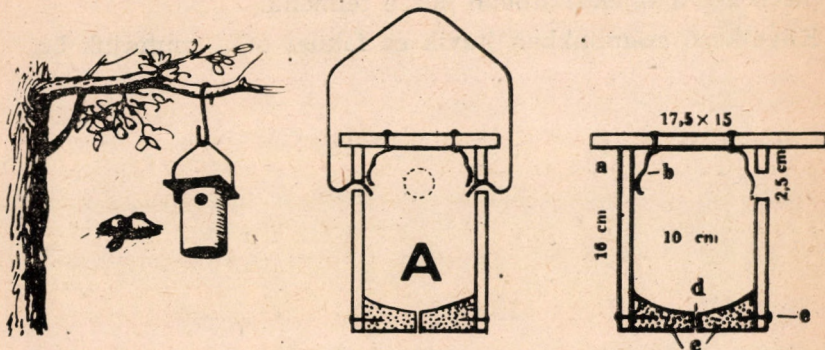
A **B** mintájú fészekodú a legáltalánosabban ismert és elterjedt.

A széncinege, de ezenkívül a kerti rozsdafarkú, a csuszka, a nyaktekeres, az örvös légykapó megtelepítésére alkalmas. Üregének mélysége 18—20 cm, szélessége 10—12 cm, a röpnylás átmérője 32 mm. Sajnos ez a röpnylás-szélesség már a mezei és a házi verebeknek is megfelelő, így ezek megtelepedésével is számolni kell. Az odú bejáratának szűkítésével (25 mm) a verebekkel együtt a széncinegét is kizárjuk onnét, s azok csak a kék- és barát-cinege megtelepedésére lesznek alkalmasak. A B mintájú odú készülhet tággab, 46 mm-es röpnylással is, ez esetben a seregély is megtelepíthető benne, természetesen az előbb felsorolt fajok is mind.

B-ODÚ

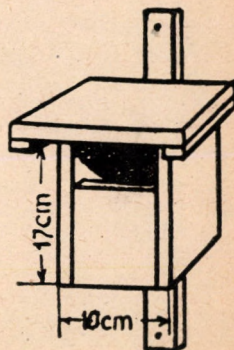
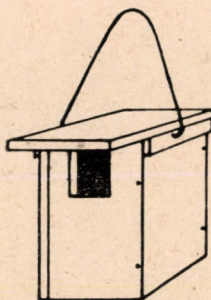
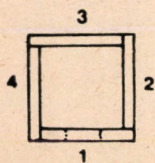
Az **A** típusú - verébmentes - eternit odú.

A **C** típusú fészkelőodú üregének mélysége csupán 10 cm, szélessége ugyancsak 10 cm. Röpnnyílása négyszögletes: 5×7 cm. Elsősorban a szürke légykapó, a kerti és házi rozsdafarkú, esetleg a barázdabillegető megtelepítésére szolgál.

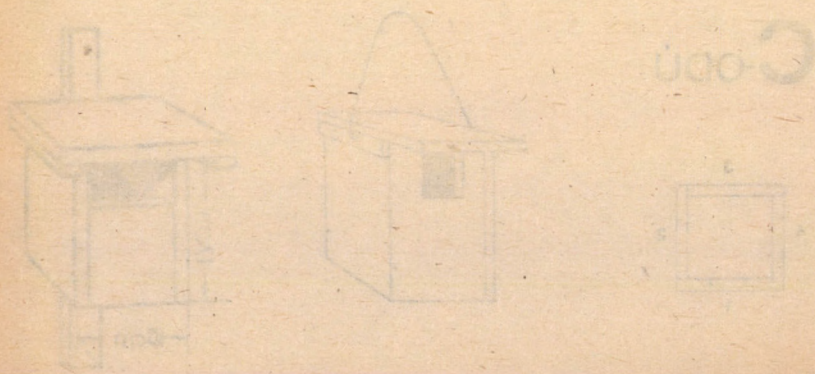
Végül nagyobb termetű odúlakó madarak részére készült a **D** mintájú fészkelőodú, melynek üregmélysége 25–30 cm, szélessége 15–19 cm, a kör alakú röpnnyílás átmérője pedig 7 vagy 12 cm. A kisebb röpnnyílást a búbos banka, a nagyobb röpnnyílással ellátottakat a csókák, kisebb baglyok, esetleg szalakóta foglalják el.

C-ODÚ

jára 5 cm vastag fűrészpor réteget kell tenni. Nagyon örülnék ha tagtársaink az eddig nem vagy alig használt típusokat szélesebb körben alkalmaznák és eredményeikről beszámolnának, melyeket a tájékoztatóban közzé tennénk.

Következő számunkban kúvik és fakusz odút mutatjuk be.

Az említett helyeken, ha műfészkekkel nem is, de „fecskepelelkával” megpróbáltunk segíteni.

A füstifecske fészkek szinte kizárólag a régi családi házakhoz tartozó istállókban, kamrákban, pitvarokban voltak.

Utcák szerinti jelentősebb fészkelés volt:

1. Tüske körzete	55 fészek
2. Új-Dombóvár	40 fészek
3. Ady u. régi r.	16 fészek
4. Rákóczi utca	12 fészek

Kevés az alkalmas fészkelési hely. Ezt bizonyítja néhány szokatlan helyen és magasságban lévő fészek. (pl. sertésólban 120 cm magasságban 2 fészek, kicsi istállóban 5—6 fészek, előszobákban, délutánra nyitva felejtett szobákban megkezdett fészeképítési kísérletek.) 1982-ben megismételjük a felmérést, amelybe néhány kisebb települést is szeretnénk bevonni.

Nagy Sándor

GÓLYAVÉDELEM EGYEKEN

1979-től folyamatosan figyelem a gólyák életét. Az alábbi táblázatban az 1979 és 1981 év fészkelési adatait közlöm.

év	vill. oszlop	Fészkek vill. oszlop fészek-tartóval	helye tető v. kémény	fa	Össz. fészek	Kirepült fiókák száma
1979.	7	4	8	1	20	55
1981.	6	11	6	2	25	58

Látható a fészkelési helyek változása, mely egyrészt a vilanyoszlopon lévő fészkek alapra emelésének, másrészt a védelmi tevékenységnek köszönhető. 3 év alatt 5 fészek pusztult volna el, 2 tetőépítés, 1 házlebontás miatt. 2 fészket pedig a tulajdonos egyszerűen ledobott. Valamennyi esetben biztosítottam az új fészkelési lehetőséget kihelyezett fészektartók segítségével. Minden esetben sikerrel.

1981-ben 3 késői (nyár közepe) fészeképítés is volt, költés nélkül. Továbbra is feladat a veszélyeztetett fészkek folyamatos észlelése, hogy szükség esetén intézkedni tudjunk. Hasznos lenne a villanyoszlopra szerelt fészektartók alatt húzódó vezetékek védelmének megoldása, mert ez a vezetékszakasz az Áramszolgáltató szakemberei szerint az ürülek miatt szakadékonnyá válik, és ezért új fészekalapok kihelyezését villanyoszlopokra nem támogatják, csak a meglévő fészkeket emelik fel.

Dr. Simai Attila

MAGYAR — OSZTRÁK SZINKRON TŰZOKSZÁMLÁLÁSOK 1980—1981

Tájékoztatónk 1980. évi július—szeptember-i számában már közöltem a közös tűzokszámlálások első három évének eredményeit. Ugyanezen számban jeleztem, hogy a számlálásokat 1980-ban is elvégezzük. Most az 1980. április 13-án megtartott IV. és az 1981. április 5-én megtartott V. számlálás végeredményét adom közre. A számlálás során végzett munkájáért köszönettel tartozom következő munkatársaimnak: Fülöp Tibor, Henye István, Árvai László, Savanyó Imre, Szommer Tamás.

A felvételek során megállapítható volt, hogy a korábbiaknak megfelelően a magyar állomány 80—90 egyedet, az osztrák pedig 50—60 egyedet számlál. Sajnos a felfutás helyett stagnálást tapasztalhatunk, kevés a felnevelkedő csibe, az csak a veszteségeket tudja pótolni. Várbalog mellett éppen a számlálás idején találtam egy elpusztult madár maradványait egy erdő-sáv mellett, s ugyanezen részpopulációból származó egyed pusztulásáról van tudomásom 1980. év decemberének végéről, bővítve a korábban közölt elektromos vezetékek okozta pusztulások számát. Az eset a Hegyeshalmi kavicsbánya közelében történt.

Ugyanakkor a számlálás 5 éve során kifejezésre jutottak az egyes részpopulációk közti kapcsolatok. Ilyen kapcsolat mutat-

kozik a Jánossomorja Tóbi liget, Lébénymiklós — Tárnokréti állományrészek között, a Tőzeggyár — Gémesmajor-i továbbá a Földszigeti és az ausztriai Hanság (Wallern — Tadten — Andau) állományai között.

Év	Részpopuláció	Egyed	Kakas	Tyúk	Juv. (sex?)
	Várbalog	43	10	29	4
	Jánossomorja	28	6	18	4
	Lébénymiklós	5	1	3	1
	Földsziget	—	—	—	—
	Tőzeggyár	12	1	11*	?
1980	MAGYARORSZÁG	88	18	61	9
	Brgld. Hanság	19	5	14	—
	Halbturn	—	—	—	—
	Zurndf. Gattendf.	12	5	14	—
	AUSZTRIA	31	6	25	—
	ÖSSZES	119	24	86	9
	Várbalog	32	5	23*	4
	Jánossomorja	23	6	13	4
	Lébénymiklós	12	3	9	—
	Földsziget	4	2	2	—
	Tőzeggyár	14	4	8	2
1981	MAGYARORSZÁG	85	20	55	10
	Brgld. Hanság	34	7	27	—
	Halbturn	—	—	—	—
	Zurndf. Gattendf.	21	?	21*	?
	AUSZTRIA	55	7	48	?
	ÖSSZES	140	27	103	10

* repülő csapatok esetében az egész csapat tyúkként került regisztrálva

Ezen a területen a szlovákiai Samorin állományai is megfordulnak, s ilyenkor a téli repceföldeken 100 fölé is emelkedhet az északi állományrész 3 ország területének tűzokjaival.

Téli időszakban a repce koncentrálna az egész Hanság környéki állományt (pl. 1980/81. telén Várbalognál 100—120 egyed). Azért van nagy jelentősége a szinkron számlálásoknak, hogy eldöntse, hogy a télen 100-as csapatokban kóborló madarak nem egy ország területén élnek, hanem kettőén sőt háromén, csak a tél táplálékban ínséges időszaka készíti őket egy-egy ország területén való koncentrációra

Másik fontos eredménye a számlálásoknak az ivararány kérdésének tisztázása volt. Sok szerző 1:10 körüli ivararányt ad meg, s ennek alapján eleve lezárnak tekintve a hansági tűzok kipusztulását. Valójában korántsem ilyen rossz a helyzet. Az ivararány átlagosan 1:3 körül alakult, s ez nem rossz, mert a háromtartásos ivari kapcsolat lehetővé teszi a tyúkok megtermékenyítését és a szaporulat biztosítását.

Legnagyobb negatívum a mezőgazdasági technológiák állománycsökkentő hatása. Sok tojás tönkremegy a fészekkikaszalások miatt, mert azok nem jutnak olyan helyre, hogy kikeltetve a későbbiek folyamán visszakerülhetnének esetleg az állományba.

A jövőre nézve biztató az Erdészeti és Faipari Egyetem Vadgazdálkodástani Tanszéke és a Fővárosi Állat és Növénykert Madárosztálya által kezdeményezett összefogás a Lajta-Hansági Állami Gazdaság vadgazdálkodási Ágazata illetve a terület vadásztársaságai között, melynek alapján a kikaszált tojások az Állatkerthez kerülnének (Dévaványára való szállításuk kockázatos) s a jövőben talán a Hanságba kerülnének vissza. Köszönjük ezúton is a vadgazdálkodó szervek megértő segítségét.

Faragó Sándor

AZ ÉSZAK-BÁNÁTI TŰZOK (*Otis tarda*) POPULÁCIÓ

A tűzok a kultúrsztyeppék madara, a második világháborúig vadászható volt. A Jugoszláv Királyság statisztikai lapja szerint 1937-ben 74 tűzokot lőttek. A háború befejezése után a tűzokállomány Európa-szerte és Jugoszláviában is katasztrófálisan lecsökkent. Matvejev (1950) szerint csak elvétve fészkel a Panonn-alföld sztyeppés területein. A vadásztársaságok jelentései 1950—1960 között 20—30 egyedről tesznek említést. Ezek azonban csak általános adatok.

Ezután a vajdasági Vadászszövetség, a Lovacke novine nevű vadászlap és a Vajdasági Tartományi Természetvédelmi Intézet akciót szerveztek a tűzok védelmére.

Az akció elsődrendű célja, hogy felmérje a tűzok fészkelőhelyeit és állománysűrűségét Észak-Bánát területén, de feladata volt az is, hogy felhívja a figyelmet a ritka természeti értékre és mozgósítsa a vadászati szerveket, vadásztársaságokat és vadászokat a faj aktív védelmére. A vajdasági „Lovacke novine”-ben számos cikk jelent meg e madárfajjal kapcsolatban, ezzel kezdődött az akció első fázisa.

Észak-Bánát területén minden egyes vadásztársaságot és minden vadászt értesítettek és meghívót kaptak a közös akcióra. 3000 vadász közül 1800 küldött adatokat. Az akció második fázisaként az északbánáti vadásztársaságok képviselőjétől újabb értékes információk kerültek napvilágra a tűzokról. A harmadik fázist az adatok feldolgozása jelentette.

A kapott adatok alapján teljes bizonyossággal állíthatjuk, hogy a tűzok rendszeresen költ Észak-Bánátban, egy kb. 100 000 ha-os területen. A munka során adatokat kaptunk a költségek és egyedszám vonatkozásában is.

A fészkelési eredményeket a következő táblázat mutatja:

Terület	1965.	66.	67.	68.	69.	70.	71.	72.	73.	74.	75.	Összesen
I.	3							1				4
II.				1		1	1		2	1		6
III.				1		1	1			1	1	5
IV.		1	3	1	1	1	2	1	2	1	1	14

Az első terület: Krsztur település Novi Knézsevác és Bánáti Arangyelovó, ahol összesen négy fészket találtak (ebből hármat 1965-ben). A második terület: az úgynevezett Kocsova, mely a Kikinda-Bánáti Arangyelovó vasútvonal és a román határig terjed. A tízéves periódusban 5 év alatt 6 fészket találtak. Kétségtelen, hogy a romániai populáció hatással van a jugoszláv tűzokállományra. A harmadik terület: a Crni rit, mely a Crna Bara település közelében húzódik, ahol 5 éven keresztül voltak fészkelések. A negyedik terület: Mokrin, Jázova, Szaján és Igyos települések között (Jarós, vagyis Kaszalló, a nyelvterülettől függően). E terület hullámos, a gyűrődésekben legelők és rétek, a dombokon gyenge minőségű szántóföldek húzódnak, ahol elsősorban gabonaféléket termelnek.

A terület átmérője kb. 15 km, melynek karimáján lakott terület húzódik. A területen közút nem halad át. Erről a területről több adatot szolgáltattam és a kísérleti periódusban 9 éven keresztül sikerült a fészkelést kimutatnom (1966—1975).

A terepen végzett megfigyelések és begyűjtött adatok alapján a terület kétségkívül figyelmet érdemel, mivel a tűzok egyedüli életterét jelenti Észak-Bánát területén.

Megállapíthatjuk, hogy a tűzok állandó költő-madara az Észak-Bánátnak, példányszáma 30—40 körül mozog. A következő években folytatják az intenzív védelem gyakorlati alkalmazását.

Zakinszki Sándor
Jugoszlávia

FAUNISZTIKA

ADATOK DOMBÓVÁR MADÁRVILÁGÁHOZ

A város madárvilágának megfigyelését három éve, helyi csoportunk megalakulása óta végezzük. Az eddig megfigyelt fajok száma 81, ebből rendszeresen fészkel 35, alkalmi fészkelő 9, rendszeresen megfigyelhető, de nem költő faj 24 és ritkán megfigyelhető faj 13. A településnek csak központi része városi jellegű, így sok a kert és a gyümölcsös. Három park is található Dombóvár területén, egy idősebb faállományú és két fiatalabb telepítésű.

A nádi- és vízimadarak megtelepedését egyenlőre lehetővé teszi a városon átfolyó Konda-patak. Völgyét 100—400 m szélességben sűrű növényzet borítja, sás, gyékény, nád, füzes és telepített nyár.

Nagy kócsag (*Egretta alba*): 1982. I. 23-án 1 pd. a Konda-patak mentén.

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*): a városban évtizedek óta költ, jelenleg 13 fészek van. A fészkek fákon, templomon, kéményeken, de a zöme mesterségesen emelt fészekkosarakban vannak. 1980-ban 32 fióka, 1981-ben 28 fióka repült ki.

Bütykös hattyú (*Cygnus olor*): 1979. I. 12. 2 pd. Néhány hétig a Gunarasi tavakon tartózkodtak. (Majoros Árpád)

Tőkés réce (*Anas platyrhynchos*): A Konda-patak mentén 1981. V. 4-én fészekalját találtuk.

Héja (*Accipiter gentilis*): 1980. I. 28. 1 pd. a kórház környékén vadászott.

Karvaly (*A. nisus*): 1979. XII. 10. 1 pd. a Konda-patak mentén; 1981. XII. 27. 1 pd. Béke-parkban.

Egerészölyv (*Buteo buteo*): 1980. V. 23. 2 pd. a város felett.

- Vörös vércse (*Falco tinnunculus*): 1979-ben költött egy pár a Tüzép környéki fákon.
- Fürj (*Coturnix coturnix*): 1979-ben a Konda-patak mentén költött 1 pár.
- Fácán (*Phasianus colchicus*): a város területén évente több pár költ.
- Vizityúk (*Gallinula chloropus*): 1981-ben költött először a Konda-patak mentén. 1980. V. 1. 2 pd.; 1981. V. 10. 2 pd., VIII. 30. 3 pd.
- Dankasirály (*Larus ridibundus*): a város felett gyakran megjelennek, főleg télen és ősszel. 1980. XII. 6-án 1 pd. a Városi Kórházra szállt.
- Balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*): a malom környékén telente 600—800 pd. is összeverődik.
- Kakukk (*Cuculus canorus*): 1981. VIII. 23. 3 pd. a Konda-patak mentén.
- Gyöngybagoly (*Tyto alba*): 1979 óta rendszeresen költ a malomban.
- Macskabagoly (*Strix aluco*): 1979-ben költött a Béke-parkban, varjufészekben, három fiókat nevelt.
- Erdei fülesbagoly (*Asio otus*): a város területén több mint 10 éve telelnek, amikor is 30—50 pd. gyülekezik a Vörösmarty utca fenyőfáin. Nyaranta egy-két pár költ az állomásnál lévő varjútelepen.
- Sarlósfecské (*Apus apus*): több éve 7—9 pár költ a Víztorony repedései között. Rendszeresen május első hetében érkeznek.
- Zöld küllő (*Picus viridis*): 1980. XI. 23. 1 pd. Szabadság utca; 1980. XII. 12. 1 pd. Béke-park.
- Nagy fakopáncs (*Dendrocopos maior*): a város területén 4—5 pár költ.
- Balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*): 1980. V. 23. 2 pd. Béke-park, költ a városban.
- Közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*): 1980. XII. 12. 1 pd., 1981. I. 11. 1 pd., XI. 22. 1 pd. Béke-park.
- Kis fakopáncs (*Dendrocopos minor*): 1980. XI. 23. 1 pd., 1981. I. 11. 1 pd. Béke-park.

- Búbos pacsirta (*Galerida cristata*): a városban 30—35 pár költ, több pár a lapos tetőkön.
- Füstifecske (*Hirundo rustica*): több pár költ Új-Dombóváron és a Rákóczi utcában.
- Molnárfecske (*Delichon urbica*): a városban 6 helyen telepesen fészkel.
- Sárgarigó (*Oriolus oriolus*): 1980. VI. 2. 6 pd. Konda-patak.
- Szürke varjú (*Corvus cornix*): 1980. XII. 27. 32 pd. Szabadság u. Nem költ. Telente nagy számban húzódik be a városba.
- Vetési varjú (*Corvus frugilegus*): 1980. XI. 23. 230—250 pd., XII. 12-én 600—650 pd. a Béke-parkban. Kis telepben költ.
- Csóka (*Corvus monedula*): egy pár évek óta költ a gimnázium főépületének kéményében.
- Szarka (*Pica pica*): a város területén 4—5 pár fészkel évente.
- Széncinege (*Parus maior*): kb. 70—90 pár fészkel évente.
- Kék cinege (*Parus caeruleus*): 1980. XI. 23. 5 pd. Béke-park; 1981. I. 11. 35—40 pd. Béke-park.
- Fenyves cinege (*Parus ater*): 1980. XII. 12. 4 pd. Vörösmarty u.
- Barátcinege (*Parus palustris*): 1981. V. 21. mesterséges odúban költ a Béke-parkban.
- Őszapó (*Aegithalos caudatus*): telente nagy számban jelenik meg a Béke-parkban. 1981-ben két helyen fészkel.
- Csuszka (*Sitta europaea*): 1981. I. 25. 3 pd., XI. 18. 8 pd. Béke-park. Több helyen költ a városban.
- Ökörszem (*Troglodytes troglodytes*): téli és tavaszi időszakban gyakran megfigyelhető faj. Pl.: 1980. XII. 4. 6 pd. Konda-patak, XII. 10. 3 pd. Konda-patak.
- Léprigó (*Turdus viscivorus*): 1980. I. 28. 40—50 pd., 1981. XII. 27. 34 pd. a Kórház-parkban.
- Fenyőrigó (*Turdus pilaris*): a legnagyobb számban megfigyelhető rigófaj. 1981. I. 28. 200—250 pd., számuk II. 12-ig 30—40 pd-ra csökkent.
- Énekes rigó (*Turdus philomelos*): 1981. I. 25-én 1 pd. a Béke-parkban.
- Szőlőrigó (*Turdus iliacus*): 1981. II. 27-én 1 pd. fenyőrigók között a kórház parkjában.

- Fekete rigó (*Turdus merula*): 1981. I. 25. 2 pd. a Béke-parkban. Nem költ a város területén.
- Cigánycsuk (*Saxicola torquata*): 1980. VI. 3. 2 pd. a Konda-patak mentén. 4—4 pár rendszeresen költ.
- Kerti rozsdafarkú (*Phoenicurus phoenicurus*): 1981. VIII. 29. 2 pd. A bemutató épületeknél költött egy pár.
- Házi rozsdafarkú (*Phoenicurus ochruros*): 1980. VII. 4. 2 pd. Új-Dombóváron, épülő házaknál. Évente 8—10 pár költ.
- Fülemüle (*Luscinia megarhynchos*): több pár költ a Béke-parkban és a Konda-patak mentén.
- Vörösbegy (*Erithacus rubecula*): 1981. IV. 23. 1 pd. éneklő hím; 1981. IX. 28. 2 pd. a Béke-parkban.
- Berki tücsökmadár (*Locustella fluviatilis*): 1981. V. 11. 3 éneklő hím. VI. 10. 2 pd. Néhány pár költ a Konda-patak mentén.
- Nádi tücsökmadár (*Locustella luscinioides*): először 1981-ben költött a Konda-patak mentén. 1981. V. 11. 2 éneklő hím.
- Cserregő nádiposzáta (*Acrocephalus scirpaceus*): 1981. V. 11. 2 pd., VI. 9-én 1 pd. Konda-patak mentén költ.
- Énekes nádiposzáta (*Acrocephalus palustris*): 1981. VI. 10. 2 pd. A Konda-patak mentén költ.
- Foltos nádiposzáta (*Acrocephalus schoenobaenus*): 1981. V. 11. 7 pd. éneklő hím a Konda-patakánál.
- Geze (*Hippolais icterina*): 1981. VIII. 31. 1 pd. a Béke-parkban.
- Barátka (*Sylvia atricapilla*): 1981. IV. 12. 2 pd. Fészkel a városban.
- Mezei poszáta (*Sylvia communis*): 1981. VIII. 31. 17 pd. a Konda-patak bodzás részén.
- Kis poszáta (*Sylvia curruca*): 1981. VIII. 31. 7 pd. a Konda-patakánál.
- Sisegő füzike (*Phylloscopus sibilatrix*): 1981. IV. 23. 1 pd. (Molnár L.) 1981. VIII. 29-én 9 pd. a Béke-parkban.
- Királyka (*Regulus regulus*): 1980. XI. 23. 5 pd. a Béke-parkban.
- Szürke légykapó (*Muscicapa striata*): 1981. VIII. 31. 20—25 pd. a Béke-parkban.
- Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*): 1981. VIII. 31. 1 pd. a Béke-parkban.
- Kis légykapó (*Ficedula parva*): 1981. VIII. 31. 2 pd. a Béke-parkban.

- Erdei szürkebegy (*Prunella modularis*): 1980. XII. 10. 2 pd. a Konda-pataknál.
- Barázdabillegető (*Motacilla alba*): 1981. VI. 2. 2 pd. fészkel.
- Tövisszúró gébics (*Lanius collurio*) 1981. VI. 10. 3 pd., VIII. 30. 3 pd. a Konda-pataknál. Fészkel.
- Seregély (*Sturnus vulgaris*): az odúk 60 $\frac{0}{0}$ -ában költő faj. 1981. VIII. 30. 800—1000 pd. Konda-patak Tüske térségében.
- Házi veréb (*Passer domesticus*): fészkel.
- Mezei veréb (*Passer montanus*): fészkel.
- Meggyvágó (*Coccothraustes coccothraustes*): minden télen megfigyelhető faj. 1981. I. 25. 5 pd. a Béke-parkban; 1982. I. 10. 40—45 pd. a Kórház-kertben.
- Zöldike (*Carduelis chloris*): Költő faj. 1981. III. 15. 34 pd.
- Tengelic (*Carduelis carduelis*): Fészkel. 1980. XII. 4. 30—35 pd.
- Csíz (*Carduelis spinus*): 1981. I. 23. 8 pd., I. 25. 21 pd.
- Zsezse (*Carduelis flammea*): 1981. XII. 27. 1 pd., XII. 31. 3 pd.
- Csicsörke (*Serinus serinus*): gyakori költőfaj.
- Süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*): 1981. XII. 20-tól 35—40 pd. tartózkodott a Kórház-parkjában.
- Erdei pinty (*Fringilla coelebs*): 1980. XII. 10. 90—100 pd. a Konda-patak völgyében.
- Fenyőpinty (*Fringilla montifringilla*): 1980. XII. 4. 200—250 pd. a Konda-pataknál. 1981. decembertől 1982. január végéig 20—80 pd. az etetőknél.
- Citromsármány (*Emberiza citrinella*): 1980. XII. 4. 70—80 pd. a Kórház-parkban.
- Sordély (*Emberiza calandra*): 1981. XII. 31. 1 pd. a Komszomol-parkban a vezetéken ült.

NÉHÁNY ADAT VESZPRÉM-DIMITROVVÁROS FECSCKEÁLLOMÁNYÁRÓL (1981)

A MME Veszprém megyei Csoportjának januári összejövetelén Megyer Csaba, Nemesbüki András, Nemesbüki Zoltán, Polgár Zoltán, Tóth Tibor és Vers József vállalkozott a nevezett városrész fecskeállományának vizsgálatára. A fészkelési periódusban 7 körzetre osztva járták a terepet. A 25 utcát felölelő terület kertes, családi házakból, valamint házigyári elemekből épített emeletes panelházakból áll.

A vizsgálat szempontjai:

1. A megfigyelés időpontja	6. A fiókák száma
2. A fészek helye	7. Üres fészek
3. Fecskefaj	8. Tönkrement fészek
4. Fészekszám	9. Fészkelési kísérlet
5. Kifejlett példányok száma	10. A kirepülés időpontja

I. Molnárfecske (*Delichon urbica*). Első megfigyelés: IV. 10. Az emeletes, erkélyes lakótömböket foglalták el, ott is leggyakrabban a magasabb szinteken levő erkélyeket. Ez a tény nehezítette ill. kizárta a pontos tojás-fiókszám meghatározását, továbbá a fészek építési helyének vagy állapotának behatárolását. A költési periódusban 48 pár; fészekszám 47; a kirepült fiókák száma 280—310 pd.; üres fészek 8 db; tönkrement fészek 11 db.; (elsősorban a Halle utcai tatarozásokon); fészkelési kísérletet 23 helyen észleltünk.

Az utolsó kirepülések időpontja IX. 14—16. között volt.

II. Füstifecske (*Hirundo rustica*). Első megfigyelés: IV. 8.

A kertes, udvaros házaknál is meglepően kis számban él és költ ez a fecskefaj. Három utcában egyetlen fészket sem találtunk. A párok száma 19; fészekszám 16; a kirepült fiókák száma 103 pd.; üres, több éve elhagyott fészket 7 háznál találtunk, fészkelésre utaló kísérletet pedig csupán 2 helyen. Az utolsó kirepülés időpontja VIII. 27. — IX. 2. között volt.

A Veszprém-Dimitrovvárosban végzett előzetes vizsgálatnak módszertani és madárvédelmi tanulsága egyaránt volt. A telepi tömbházak lakóinak közvetlen bevonásával érhető csak el a megközelítően 100 %-os eredmény. Ehhez, alkalmasnak tűnik 1—1 felkészített úttörő-örs, vagy szakköri csoport bevoná-

sa. 1982-ben már így dolgozunk: (A lakótelepeken végzett állományszámlálások eljárásairól szívesen olvasnánk a Tájékoztatóban is!)

A sürgős madárvédelmi feladat pedig úgy jelentkezik, hogy az újonnan átadott lakóépületek erkélyein megjelenő molnárfecskek fészeképítését ne akadályozzák meg, helyezzenek el alátétpolcokat. A lankadatlan ismeretterjesztéssel kell rávilágítani arra, hogy ezek a madarak milyen nagyfokú alkalmazkodásra kényszerülnek, hiszen a fészekanyag, a víz és a táplálék megszerzésének a helye egyre távolodik a lakótelepektől.

Baki József

TÉLI MEGFIGYELÉSEK BÉKÉSCSABA KÖRNYÉKÉRŐL

1981. decemberében három esetben fordult elő hegyi billégető (*Motacilla cinerea*) 07, 14- és 15-én, 1—1, ill. 3 példányban. A fajt 1982. 01. 15-én is megfigyeltem. Kis sólyom (*Falco columbarius*) egy példánya jelent meg 1982. 01. 05-én. Ezen a napon még áttelelő kis vöcsköket (*Podiceps ruficollis*) és vizityúkokat (*Gallinula chloropus*) is láttam, 2—2 példányt.

Kesjár András

ADATOK A HORTOBÁGYON TELELŐ KÉKES RÉTIHÉJÁK (*Circus cyaneus*) MENNYISÉGÉRŐL

1981 őszén az előző évekhez képest jóval több kékes rétiheja érkezett a Hortobágy és a környező puszták területére. Különösen feltűnő volt a nagy egyedszám december hónap közepétől kezdődően. December 14-én például a Kúnmadarasi puszta Budirka fertő nevű kisebb mocsaránál, kb. 10 hektáros terü-

leten 13 példány vadászatott egyszerre, melyeket Mikecz Károly MME taggal figyeltünk meg. Ezen a napon az összes észlelt 35 példányból mindössze 4 volt hím. December 19-én délután és alkonyatkor a Kúnkápolnási mocsár nyugati ágaiban és a rét-zónában, kb. 600 hektáros területet vizsgálva sikerült megszámolni az éjszakázóhelyre behúzó, egy irányba repülő kékes rétihéjakat. A megszámolt 53 példányból csak 14 hím volt. A következő napokon számlálást végeztem a fenti területtől északra és keletre eső pusztákon és halastavaknál is, melynek eredményeit az alábbiakban közlöm:

Nagyiváni puszta	— 18 pd. (1 hím)
Zám puszta	— 14 pd. (3 hím)
Csécsi halastó	— 5 pd. —
Tarhos, Villongó	— 11 pd. (1 hím)
Fényes, Derzsi,	
Gyökérkúti halastó	— 8 pd. —
Parajos, Fekete rét	— 10 pd. (2 hím)
Hortobágyi-halastó	— 6 pd. (1 hím)
Borzas puszta	— 15 pd. (4 hím)
Ecsezúg, Karcagi határ	— 12 pd. (2 hím)

A megfigyelésekben és a számlálásokban segítségemre volt december 19—20-án Csák Angéla MME tag, 22-én pedig Korda János MME tag. Minthogy a felsorolt területek a Hortobágyi Nemzeti Parknak alig 20 %-át teszik ki, a Hortobágyon előforduló kékes rétihéjak mennyiségéről csak egy szervezett, minden területre kiterjedő szinkron adhatna viszonylag pontos képet.

Dr. Kovács Gábor

TELELŐ MADARAK A BIHARI SÁNDOROSON ÉS KÖRNYÉKÉN

1969/70 tele óta rendszeresen vizsgáltam a téli hónapokban is a Hosszúpályi melletti Sándoros szikeseit, illetve Konyári-Sóstó szikes tavait. Jól lehet egy évtized alatt többször is voltak

enyhe telek, (pl. 1971.) de a mostanihoz hasonló mértékű teletől madártömeggel még nem találkoztam korábbi megfigyeléseimen. 1981. december 27—28-án elsősorban a sándorosi Nagy-Fehértó tározót vizsgáltam, melyet 1978-ban alakítottak ki egy 200 hektáros szoloncsák szikes legelő körülgátolásával. Gazdag fészkelő és átvonuló madárvilágával más helyütt foglalkozom. A tározóvá alakítás előtti téli megfigyeléseim énekesmadarakkal foglalkozó részét is közzétettem már, viszont ez az első olyan tél, amikor a tározó feltöltött állapotban van, így a szikes puszta helyén befagyott víztükör található, ennek megfelelően teljesen más a madárvilág összetétele is.

A tó középső része részben az áramlás, részben az állandóan itt úszkáló récék és szárcsák miatt még a december közepén napokig tartó —6, —8 °C-os hidegben sem fagyott be, ezzel szemben a sekélyebb részeken a jég az embert is elbirta.

A tározót és a környékbeli egyéb szikeseket, kisebb réteket és mocsarokat legnagyobb részben szántók, mégpedig kukoricatáblák veszik körül, melyek őszi leszántása nem történt meg. A kukoricatárlón ezrével táplálkoznak a vadrécék, ugyanitt láthatók a december végén már csak szörványosan mutatkozó vadludak is. Említésre méltó még a kék galambok előfordulása. Megfigyeléseim közül kiemelést érdemel az 1974/75-ös tél adata, amikor a decemberi 300—500-as mennyiség 1974. január 28-ra 1000 példányig gyarapodott. Ez a tömeg ugyancsak a kukoricatárlókon telet.

A nagy táplálékhiány magyarázata, hogy ugyanezek a helyeken több százezerre becsülhető a vetési varjék száma is. Az 1981-es tél érdekessége volt a citromsármányok szokatlannal nagyszámú megjelenése. Nemcsak a szántókon, erdők és bokrosok környékén, de a bihari, sőt, a hortobágyi szikeseken is sok százas csapatban fordultak elő.

Végezetül közlöm az 1981. december 27—28-án Sándoros víztározón és Konyári-Sóstó három szikes tavánál megfigyelt teletől fajok jegyzékét:

Kis vöcsök (<i>Podiceps ruficollis</i>)	1 pd.
Nagy lilik (<i>Anser albifrons</i>)	47 pd.
Tőkés réce (<i>Anas platyrhynchos</i>)	kb. 6000 pd.
Csörgő réce (<i>Anas crecca</i>)	31 pd.
Nyilfarkú réce (<i>Anas acuta</i>)	1 pd.
Szárcsa (<i>Fulica atra</i>)	78 pd.

Nagy póling (*Numenius arquata*) 2 pd.
Kék galamb (*Columba oenas*) kb. 190 pd.

(1981. január 25. óta Sándoros, valamint a szikes tavak megyei szintű védettséget élveznek.)

Dr. Kovács Gábor

GYURGYALAGOK (*Merops apiaster*) VONULÁSA SÁRISÁPON 1981. ŐSZÉN

1981 őszén naponta figyeltem meg vonuló gyurgyalag-csapatokat. A madarak egészen alacsonyan repültek és vadászgattak közben. A vonulás különösen a reggeli órákban volt erős, de például szeptember 8-án szinte egész nap hallottam őket. Vonulási irányuk déli volt. Mennyiségükre vonatkozóan nehéz lenne még csak megközelítően pontos számadatokat is mondani, így csupán néhány adatot mutatok be példaképpen:

augusztus 26.:	40—50 pd.
augusztus 27.:	25—30 pd.
augusztus 28.:	15—20 pd.
augusztus 29.:	10—20 pd.
augusztus 30.:	30—40 pd.
augusztus 31.:	5—10 pd.
szeptember 1.:	25—30 pd.

Lenner József

BÜTYKÖS HATTYÚ (*Cygnus olor*) MEGFIGYELÉSEK A DUNA-TISZA KÖZÉN

Nagybaracska határában folyó Ferenc-csatornán 14 db. bütykös hattyú tartózkodott 1981. decemberében és 1982. januárjában.

Februárban a 14 db. bütykös hattyú a Dávod határában elterülő Püspök-fürdő tájékára költözött át, ahol az emberek etetik őket.

Baján, az ún. Deák Ferenc zsilip környékén 13 db. bütykös hattyú tartózkodott 1982. január hónapban. A vadászok elbeszélése szerint a 13 bütykös hattyúból 5 példányt ismeretlen személyek befogtak. A kelebiai-halastavon 1982. januárjában 5 bütykös hattyú tartózkodott hosszabb időn keresztül. Négy példány már elpusztult. Valószínűleg baromfikolerában. Az 5. példány még él, szárnyszámot visel.

Az egyik elhullott példányt Dr. Patocskai Gábor kelebiai állatorvos küldte el a Bácsalmási Hunyadi János Gimnázium biológiai szertára részére. Kitérés után a gyomortartalmát is megvizsgáлом és az eredményről tájékoztatást adok.

Dr. Rékási József

MADÁRTANI MEGFIGYELÉSEK A NYÍRSÉGBEN

1981. VIII. 2—14-ig a Nyírségben madarásztunk. Egy hetet töltöttünk a baktalórántházi erdőben. A többi időben kirándulásokat tettünk a leveleki víztározó-tóhoz, a Feketeházi-erdőbe, valamint a Pazalnyi nevű mocsárhoz. Sok érdekes megfigyelésünk közül szeretnénk itt néhányat közzétenni:

A leveleki víztározó-tó déli harmadában egy a parttól igen nagy távolságban vízből kiálló fatönkön 7 pd. billegető cankó (*Actitis hypoleucos*) éjszakázott. Amint az egyre növekvő szűrületben feljűk eveztünk, elrepültek, de a tó fölött egy nagy kört vágva ismét visszatértek. Jellegzetes füttyögésüket csak a fán állva hallatták. A kormos szerkők (*Chlidonias niger*) csak VIII. 3—4-én voltak láthatók a tavon, sem az előtt, sem az után egyetlen példányt sem láttunk, holott az említett két napon legalább 30—35 példány tartózkodott a tavon. A kormos szerkőknek ezt az inváziószerű megjelenését több más alkalommal is tapasztaltam különféle vizeken.

A kormos szerkőkkel együtt (ugyanazon a két napon) a tó fölött 2 pd. fattyúszerkőt (*Chlidonias hybrida*) is megfigyeltünk.

Feltűnő volt, hogy az erdőkben, de kiváltképp a baktalórántházi erdőben több alkalommal láttunk kék galambot (*Columba oenas*), mint örvös galambot (*Columba palumbus*)! Példaként a VIII. 5-i terepbejárást említhetem, amikor a baktai erdőben K—Ny-i irányban jártunk be oda-vissza egy kb. 2 km-es utat, és ez alatt 6 kék galambot, és 1 örvöset láttunk.

A mezőgazdasági területeket szabdaló sok fasor örvendetes hatással van a baglyok megtelepedésére. A jó búvóhely és a táplálkozóterület ilyenformán közel esik egymáshoz, aminek hatására az erdő helyett inkább a fasorokban, erdőszéleken találhatók az erdei fülesbaglyok (*Asio otus*).

VIII. 10-én a baktai erdő nyugati szélének egyik magaslesén esti disznólesen ültünk. Bár előttünk mezőgazdasági tábla volt, a sok fasortól 7—800 m-nél messzebb semmerre sem lehetett ellátni. A sötétség beállta után 6 különböző pontról hallottam erdei fülesbagoly hangját!

A baktai erdő északnyugati sarka közelében VIII. 6-án egy fekete harkály (*Dryocopus martius*) hangját hallottuk.

VIII. 8-án a leveleki tóban álló kiszáradt fákon partifecskek rendkívül nagy gyülekezését figyeltük meg. Egyetlen fán legalább ötszáz madár ült, de közben a tó fölött cikázó madarakkal is gyakran lehetett találkozni.

A Baktalórántházához közel eső Pazalnyi nevű mocsár fölött VIII. 9-én az alkonyati órákban 6—8000-es füstifecske-tömeg (*Hirundo rustica*) gyülekezett. Sokáig gomolyogtak a tó felett, de föltehetőleg a kihúzó kacsákra leadott több lövés miatt nem szálltak be a nádasba, hanem a sötétség beállta előtt dél-nyugat irányba elrepültek. A baktai erdőben 11 különböző cinegecsapatot figyeltünk meg különböző időpontokban. Érdekes volt, hogy kivétel nélkül mindegyikkel volt 1—2 csuszka is (*Sitta europaea*). A csuszákak mindig együtt mozogtak a cinegékkel.

A baktai erdő gyertyános tölgyeseiben néhány hatalmas vadcseresznye fa is akad. Ezek környékén a legtöbb esetben találkoztunk a lombkorona felső rétegében mozgó, népes meggyvágó-csapatokkal. Ezek a vadcseresznye termését ették. Egy-egy csapatban 10—15 madár is volt.

Dr. Albert Vilmosné—Albert András

HALVÁNY GEZE (*Hippolais pallida*) AZ ŰJSZEGEDI TISZA-HULLÁMTÉREN, 1981-BEN

1981-ben az első halvány geze május 9-én érkezett meg a területre. Május 24-én már mind hangosan énekelt a hullámtéri erdőben és a partmenti fűzbozótban. Amelyikhez közelebb mentem rögtön csettegésszerű riasztó hangot hallatott. Május 31-én már 9 példányt láttam. Júniusban a legnagyobb példányszám — 14-én és 21-én — 10—10 madár volt. Július 2-án 13 (adultus) madarat láttam. Ezek közül az egyik, négy kirepült fiókat etetett. Ugyanezen a napon találtam egy fészket négy tojással. Az eddigi tapasztalataimtól eltérően a fészkek hamvas szeder (*Rubus caesius*) bokron volt, a földtől 50 cm magasságban. E fészket úgy találtam meg, hogy a környékén a halvány geze egy kakukkot kergetett.

Július 3. és augusztus 1. között nem jártam a területen, ezért erről az időszakról nincsenek adataim.

Augusztus 2-án összesen 20 példányt számláltam meg. Legközelebb augusztus 15-én már egy példányt sem láttam.

Augusztustól 1982. márciusig további 7 fészket találtam. Az előző évvel szemben csupán egy-egy volt fűzfán, és gyalogakác-bokron, míg két fészkek szilfán, egy-egy pedig tölgy, kőris és ostorfán, valamint hamvas szeder bokron volt.

A fészkek közül egy 0,5 méter, egy 1,6 méter, 2 db 1,7 méter, egy 1,8 méter, kettő 2 méter, egy pedig 4 méter magas volt. Ez utóbbi — egy fiatal tölgyfán — és a hamvas szeder bokron talált fészkek a folyóhoz közel, 5 méter távolságban volt. Míg a többi fészkek az erdőnek a parttól távolabb eső részén, a töltéstől 5—50 méter távolságban készült. A fészkek magasságát és a területi elhelyezkedést valószínűleg befolyásolta az, hogy a Tisza május elejétől 20-ig a teljes hullámteret elöntötte.

A fészkek általában a fiatal fák és a bokrok elágazásában találhatóak, több ághoz is erősítve. A megfigyelt madarak száma és a fészkek alapján a fészkelőpárok számát az 1,6 km hosszú területen 8-ra teszem, 1981-ben.

Dr. Kasza Ferenc

**BERKI TÜCSÖKMADÁR (*Locustella fluviatilis*)
MEGFIGYELÉSEK, 1978—1981.**

A Madártani Tájékoztató 1981. július—augusztus—szeptemberi számában Schmidt Egon a Budakeszi környékén végzett megfigyelései alapján a berki tücsökmadár 1981. évi szokatlanul nagyszámú megjelenéséről számolt be. Erre felfigyelve összegyűjtöttem e fajra vonatkozó megfigyelési adataimat 1978-tól és azokat az alábbiakban összegeztem területenként.

Szilvássvár 1978. 07. 25. 1 példány

Körtvélyes (Hmvásárhely)

Tisza-hullámtér 1978. 08. 27. 1 énekel

Újszeged

Tisza-hullámtér

Az 1979-es tavaszi vonulás alkalmával április 29-én és 30-án figyeltem meg egy-egy éneklő példányt. Mindkétszer a gyepes töltésoldalból röppent be a bokrok közé.

1981. április 26-tól május 31-ig 14 alkalommal láttam és halottam két példány énekét. A Tisza május első felében teljesen elöntötte a hullámteret, csak 20-án húzódott vissza medrébe. A két madár egymástól kb. 150 méter távolságra hamvas szederrel benőtt gyalogakác-bokrokon énekelt. Júniusban elhallgatnak, még csak megpillantanom sem sikerült őket.

1981. július 2-án hallottam a következő alkalommal egyikük énekét. Óvatos cserkészés után láttam, hogy három kirepült fiókat etettek az öregek, az egyik énekelőhely környékén, a bokrok között. Júliusban többször nem jártam a területen, augusztusban pedig már nem hallottam és nem láttam őket.

Somogyszob

Égeres patak partján a réten 1980. július 24-én láttam három példányt. 1981-ben június 28-án három, július 4-én kettő, majd négy, július 13-án pedig hat éneklő példányt hallottam az égeres patakparton a réten és a Község-erdőben. Július 4-én egy példányt láttam a Vásártéren.

A Kaszói-erdőben július 6-án 7 példány énekelt patakpartokon. Július 4-én öt, 6-án pedig nyolc példány énekelt a Somogyszob és Nagyatád között vezető országút mentén, patakpartokon.

Szeged

Az újszegedi vasútállomás és a Fűvészkert közötti területen 1981. május 5-én öt, 6-án négy, 8-án pedig négy példány énekelt.

Szeged alatt a Tisza-hullámtéren május 24-én kettőt, Szőreg határában ugyanezen a napon egy példányt hallottam. A Szőregi erdőben június 14-én öt példány énekelt. A Maros partján Szegedtől Klárafalváig a 13-as folyamkilométerig 15 példány énekelt május 30-án. Megfigyelésem alapján — egyrészt a szokatlanul nagyszámú vonuló madár, másrészt az új helyeken fészkelő, illetve az eddigi helyeken nagyobb számban fészkelő példányokra figyelemmel — úgy tűnik, hogy 1981-ben a berki tücsökmadár az előző évekhez viszonyítva inváziószerűen jelent meg nálunk.

E megállapítás alátámasztására vagy megcáfolására kérem a tagtársakat, hogy az 1981. évi berki tücsökmadár megfigyeléseiket küldjék meg a Madártani Tájékoztatónak.

Dr. Kasza Ferenc

MADÁRTANI HÍREK HÓDMEZŐVÁSÁRHELYRŐL — 1981.

Ragadozómadárvédelmi Bizottság tagjainak munkájában ez évben új szint jelentett a gyűrűzés. Sági Oszkár és Gyovai Ferenc vezetésével 1 egerészölyvet (sikeresen mentett madár), valamint 2 kúvik, 13 erdei fülesbagoly, 8 kék és 31 vörös vércse fiókát fészekben gyűrűztünk meg Hódmezővásárhely és Maroslele határában. E közben figyeltem meg egy hím vörös vércsét, melynek mindkét szárnyán egy-egy elsőrendű evező fehér volt. (Maroslele, 1981. július 1.)

Ez évben is szemlét — gyűrűzéssel egybekötött — tartottunk a Vásárhely környéki homokbányákban. Kb. 300 pár partifecske és 20 pár gyurgyalag költését konstataáltuk. Két bányában a homokfejtést beszüntették, oldalfalukat ferdén legyalulták, így azok költésre alkalmatlanokká váltak. Máshol viszont

örömmel tapasztalhatuk, hogy előző évi felszólításainknak fogantja volt: a költőhelyeket bekerítették, így a madarak zavartalanul költöttek.

A „Fecskék védelme éve” előzeteseként HC-s-unk fennállása óta első ízben regisztráltuk a molnárfecskék fészkeit Hódmezővásárhelyen. A városban öt nagy telepről tudunk, közülük egyiket reprezentatív felmérést végeztem. Itt 97 ép fészekben volt költés, 49 fészekmaradványt találtam, 3 fészekben verebek költöttek; 54 valószínűleg levert fészeknek csak a helyét láttam a falakon, ugyanakkor megfigyeltem a madárbarátok gondoskodását is: 18 „fecskepelenkát”. Az egyik ház lakói elmondták, hogy tavaly egy teljesen fehér molnárfecske kelt ki, melyet egészen a madarak vonulásáig többször is megfigyeltek!

Végeztünk füstifecske gyűrűzést is

Az idén figyeltünk meg először Vásárhelyen 3 sarlósfecskét. Immáron ötödik nyáron végeztük el Helyi Csoportunkban már tradíciónak számító gólyafiókák gyűrűzését. Június 28-án a tűzoltóságtól kapott létrák segítségével 5 fészekben 13 fiókát gyűrűztünk meg (egyikben újraköltés volt előzetes verekedés miatti tojástörés pótlására) 4 fészekben az idén nem volt költés, 3 fészek megmászásától pedig technikai nehézségek miatt kellett eltekintenünk. Vadászok eljuttattak hozzánk egy NDK gyűrűs elhullott gólyát. Két fészek áthelyezését mesterseges fészektartó felszereltesével oldottuk meg, a közreműködő szocialista brigádokkal munkaszereződést kötünk. Egy sévült gólyát sikerrel mentettünk, másik sajnos elpusztult.

Kiss Ernő

GÉMTELEPEK A HÁRMAS-KÖRÖS HALÁSZTELEKI SZAKASZÁN 1961. ÉS 1980. KÖZÖTT

A Körösök mai arculata a XIX. sz. második felében alakult ki, amikor a nagy területeket uraló árvízi mocsárvilágot gát és csatornarendszerek kiépítésével megszüntették. Azóta a gátak között lévő, még mindig változatos és vadregényes növény és

állatvilág a folyók egyes szakaszain szinte érintetlenül maradt. Ilyen terület a Hármas-Körös halászteleki része is, ahol megfigyeléseimet Szarvastól É-ra a Szarvas—Mezőtúri vasútvonal hídjától Ny-ra 2 km, K-re 3 km hosszú szakaszon végeztem (beleértve az itt található holtágakat is) 1961. július 27. óta. Abban az évben hívta fel figyelmemet erre a biotópra Dr. Beretzk Péter, aki egy vadász ismerősével levelezve szerzett tudomást kócsagok, gémfélék itteni fészkeléséről. A gémtelep akkor Gallé Lászlóval meg is találtuk. Az azóta eltelt 20 év alatt az 1964 és 1966-os évek kivételével minden évben legalább egyszer látogatást tettem itt, összesen 200 megfigyelési napon, mely idő alatt 112 faj jelenlétét állapítottam meg.

Növényvilága a Tisza árterületéhez hasonló, bár a növényzet sajátos elhelyezkedése egészen más képet ad a tájnak. A sok helyen vízben álló fűz-nyár ligeterdőt gyakran szakítják meg széles legelők, az élő Körösből nyíló mellékágak, szélein dúsnád-sás vegetációval. Ugyanez jellemző a gáton kívül található holtágakra is, amelyeken halászati gazdálkodás folyik.

A gémfélék (üstökös gém, bakcsó, kis kócsag) fészkelő telepe az Aranyosi „holtág” (mellékág) mellett, vízben álló fűzfákon volt, de 1963-ban kivételesen a vasúti hídtól Ny-ra települt. Madárállománya ekkor volt a leggazdagabb, még a kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmaeus*) is fészkel, mely eseményt Vertse Alberttel írtuk le (*Aquila* 1964—65.). 1962-ben pedig ideiglenesen két részre szakadt a kolónia a gallyazás miatt: a régi helyen a kisebb, egy km-rel Ny-ra a nagyobb telep alakult ki. 1972. után a gémtelep fokozatosan kisebbé vált s 1976-ban megszűnt.

Az első kísérlet a védetté nyilvánításra a 60-as évek elején történt (Réthy Zsigmond), azonban védetté csak az 1975-től újra megindított javaslatok alapján vált Körös-völgyi Természetvédelmi Terület néven Gyomától Öcsödig (Békés megyei Tanács V. B. 1/1979. (IX. 4.) vb. sz. határozatával).

Az alábbiakban — azokban az években, amikor állománybecslést is végeztem — írom le a telepen fészkelő gémfélék számát.

Év	Kis kócsag	Üstökös gém	Bakcsó	Szürke gém
1963.	80 pár	30—40 pár	100—120 pár	?
1967.	30—35 pár	12—15 pár	70—80 pár	—
1968.	30—40 pár	30—40 pár	60—70 pár	5—6 pár
1969.	20—25 pár	10—15 pár	150 pár	— pár

1971.	40—45 pár	35—40 pár	50 pár	—
1973.	25—30 pár	20 pár	50— 55 pár	→
1975.	3— 5 pár	?	35— 40 pár	—
1976.	—	—	—	—

Molnár Gyula

GYURGYALAGOK (*Merops apiaster*) KÖLTÉSE A MEDVES HEGYSÉG DÉLI ÉS KELETI NYÚLVÁNYAI KÖZÖTT

A Salgótarjánt övező hegyek közül (Karancs, Medves, Somlyó) a Medves az, ahol több ízben találtam gyurgyalagokat fészkelve. Az első fészket, Zsagyvaróna mellett, a Hársasnak nevezett völgyben találtam 1964-ben. (Ekkor még a költési napokat nem jegyeztem.) A következőt a Medves keleti lábánál Cered (Tótújfalu-pusztá) mellett, 1970. VIII. 29-én 4 tollas fiókával találtam.

1973. VI. 1-én ismét a Zagyvaróna és Salgótarján közötti völgyben, akácós árok leszakadt függőleges oldalában találtam. Egy évvel később, 1974. VI. 25-én ugyanitt találtam fészket. Ennél sikerült megfigyelnem a fiókák kirepülését, amely VIII. 15-én történt. Ezt követően már csak 1979-es évben Cered község határában, illetve Tótújfalu mellett találtam 2 helyen fészkelve. E fészkelések elég koraiak voltak, ugyanis V. 19-én már mindkét fészken kotlott a gyurgyalag. Az utóbbit később elhagyva találtam, mivel a költőüreget valaki egy hosszú bottal bedugaszolta! Két hónappal később, VII. 17-én a Ceredi-tó melletti partoldalban két fészekben etették tollas fiókáikat a gyurgyalagok. Lehetségesnek tartom, hogy a bottal bedugott fészkek lakói is ide költöztek, mivel a két hely közti távolság kb. 2 kilométer lehet.

Az 1980-as évben csak a közeli (déli) költőhelyet ellenőriztem, azonban itt nem fészkeltek.

1981-ben már 6 helyen találtam új költőüreget. Ezek közül 4 pár ismét a Ceredi-tó mellett, egy pár Cered község szomszéd-

ságában, míg az utolsót Tótújfalu mellett találtam VI. 28-án. Ezek a költések sikeresek voltak, annak ellenére, hogy a Ceredi-tó környéke nagyon is zaklatott az idejártó horgászok miatt! Az egyik költőüreget felip kiásták valószínűleg gyerekek, ennek ellenére a fiókákat továbbra is etették az öregek, így sikeres volt ez a költés is. VII. 25-én még 3 üregben etettek az öregek, de ekkor már a tollas fiókák kijártak etetésükre az üreg bejárati nyílásához.

Megjegyzem, az itteni vidéknek rendszeres költőmadara a gyurgyalag. Igaz, néhány évtizede még csapatosan költöttek az egyik akácos mélvút két oldalában, azonban ezt a helyet később betemette a helyi Tsz. Bizonyos, hogy az itt leirtakon kívül, még több is költött ezen a vidéken, azonban nem állt módomban minden fészket felkutatni.

Ez a terület már a Medvesnek gépekkel művelhető, termelés alatt álló része. Több helyen van fenyves telepítés, e mellett vannak akáccal borított árkok. Összefüggő, nagyobb zárt erdő alig akad, talán ezért is telepedhetett meg itt a gyurgyalag.

Varga Ferenc

ÁTTELELŐ NAGY KÓCSAGOK (*Egretta alba*)

Dombóvár 20 km-es körzetében közel 40 kisebb-nagyobb halastó van. 1978-ig a környéken lévő bakcsó (*Nycticorax nycticorax*) és szürke gém (*Ardea cinerea*) telep lakói voltak csak rendszeres látogatói a tavaknak. 1979-től a feltöltés alatt lévő Nagyberki-tó, amely ma már 12 km hosszú, a vonuló fajok gyülekező helyévé vált.

Először itt figyeltük meg a nagy kócsagokat és 1981—1982 tele volt az első, mikor a tavakon a szürke gémekek mellett a nagy kócsagok is átteleltek. 1982 januárja meglehetősen hideg volt, a tavak nagy része, sőt a be- és kifolyók is befagytak. A táplálékszerzés lehetősége nagyon lecsökkent, a madarak éheztek, sok volt az erősen legyengült madár. 1982. január 23-án egy nagy kócsag már felrepülni sem volt képes. A legyengült ma-

darat Tilesch Gábor tagtársunk két hétig gondozta és februárban szabadon engedte. A táplálékhiánynak tudjuk be, hogy 1982. január 23-án 12—13 óra között a város központi részén átfolyó Konda-patakhöz ereszkedett le egy nagy kócsag. A madár érkezése nagy feltűnést keltett, mert mellette van a városi szánkópálya. Rövid ideig a patak mentén lépkedve élelem után kutatott. Nem tudni, hogy a sikertelen keresés, vagy az egyre több érdeklődő kényszerítette, hogy kirepüljön a város belterületéről.

Nagy Sándor

MADÁRTANI HÍREK SOPRON KÖRNYÉKÉRŐL

1980-ban hatalmas toboz- és magtermés volt szinte az egész ország fenyő fajain, legszembetűnőbben a lucfenyőn. A Soproni hegyvidék erdeiben, ahol a fenyők aránya eléri az 50^{0/10}-ot, s nagy területeken összefüggő fenyves monokultúrák vannak, már augusztus elején gyakori madár volt a *keresztcsőrű* (*Loxia curvirostra*). Számuk az ősz folyamán tovább emelkedett, s volt olyan nap, hogy Brennbergbánya környékén 140—150 példányt is megfigyeltem. Általában zsivalygó, 15—20 példányból álló csapatokba verődtek, amelyek hangos kip-gip-peléssel röpködtek a völgy fölött.

A kertünk mellett álló méretes lucfenyőn, már 1981. március elejétől kezdve láttam csíkos fiatalokat. Kirepült fiókák etetését a hegyvidék több pontján is megfigyeltem. A fenyőmag kipergése után, a süvöltőkhöz hasonlóan, a visszamaradt keresztcsőrű állomány is főként rügyekkel táplálkozott. Többnyire a kislevelű hárs, a vörös fenyő és a cseresznye rügyeit fogyasztották. Újhermesen az udvarokba is leszálltak, s verebek módjára a földön keresgéltek. Gyakran lehetett ezt látni az istállók környékén.

Érdekes, hogy január és február hónapokban a tojók — feltételezhetően a tojásrakás mész-szükséglete miatt — a házfalakra a vakolatot csipkedték.

Az éneklő hímek között nagy színbeli eltérés mutatkozott. Volt sötét-téglavörös, barnás és zöldessárga, de a tojótól színben alig különböző példány is.

A keresztcsőrű állomány egészen a nyár elejéig a télihez hasonló számban volt látható, június végére azonban erősen megritkult. Július—augusztusban alig kerültek szem elé, szeptember közepétől viszont — ha nem is a tavalyihoz hasonló számban — újra megfigyelhetők.

A bőséges fenyőmag termés — ami az elmúlt évtizedekben ritka jelenség volt — más madárfajokat is erre a vidékre vonzott. Legszembetűnőbb mind közül a *fenyőpinty* (*Fringilla montifringilla*) volt, amely ezúttal igazán rászolgált nevére. 1980. december végétől akkora csapatok vonultak a völgyekben, amelyeneket a helybéli idős emberek sem láttak soha. A Brenneri völgyben, Görbehalomnál, 1981. január 8-án egy több tízezres példányszámú fenyőpinty sereg 28 percig, megszakítás nélkül egyfolytában húzott át a fejem felett, kb. 25—30 m magasan, a Hidegvízvölgy irányában. Becslésem szerint legalább három ilyen nagyságú és tucatnyi kisebb (pár ezres) csapat tartózkodott január—február hónapokban a Soproni hegyvidéken.

1981 tavasza egy újabb érdekes fészkelési adattal gazdagította megfigyeléseinket. Mesterséges fészekodúban költött a *búbos cinege* (*Parus cristatus*), egyszerre két helyen is. Az egyik pár a felső Lőverekben, cseresznyefára akasztott eternit odúban fészkelte és 6 fiókát nevelt fel. A második pár, az egyetemi botanikus kertben, egy olyan deszkaodúban költött, amelynek eredetileg 25 mm-es röpnnyílását egy harkály nagyra tágította. Az odút még 1975-ben szereltük fel egy lucfenyő csoportba, s ez volt benne a negyedik költés. Három széncinege pár után, ebben az évben búbos cinegék foglalták el és 6 fiókát repítettek ki. Sajnos másodköltés már nem volt az odúban.

Eddig még soha nem észleltem a környéken *kis örgébicset* (*Lanius minor*). Az idén, a fészkelésüket is sikerült megfigyelni. A Szárhalmi erdő és a város közötti szőlőkben, egy kajszibarackfán volt a fészek kb. 5 m magasan. Anyaga a szőlőkötözéshez használt raffia és műanyagszál volt. Június 2-án 6 tojást láttam benne.

A Fertőn az idén 2 pár bütykös hattyú (*Cygnus olor*) költött Virágos-majornál. VI. 9-én az egyik családnál 6, a másiknál 8 fiókát számoltam meg. Augusztusra már egészen kifehéredett nagy részük.

Érdekesebb fertői megfigyelések:

Északi búvár (*Gavia stellata*): 1981. április 12-én 1 pd-t figyeltem meg Traser Györggyel a Herlakni tavon. Már kiszínesedő tollruhában volt.

Üstökös réce (*Netta rufina*): Ausztriában az idén már költött 1 pár az Illmitz melletti tavon. Legjelentősebb megfigyelésem: 1981. augusztus 10; a Madárvárta öbölben 90 pd. volt.

Barna rétihéja (*Circus aeruginosus*): egy nádaratás miatt kiskaszált fészekaljban 9 tojás volt, 1981. április 25-én.

Kék vércse (*Falco vespertinus*): Ausztriából több adata ismert, de a Fertő hazai részén még nem láttam. 1981. VI. 29-én egy tojót figyeltem meg a Széplaki legelőn.

Fehérszárnyú szerkő (*Chlidonias leucopterus*): 1981. V. 6-án 1 pd-t láttam a Hanság csatorna torkolatánál, amely ebből a fajból számomra az első volt a Fertőn.

Barkós cinege (*Panurus biarmicus*): már III. 28-án 6 tojásból álló fészekalját találtuk Markovics Tiborral és Balogh Lászlóval a Kisherlakni tavon.

Dr. Kárpáti László

RÉTI FÜLESBAGOLY (*Asio flammeus*) ELŐFORDULÁSA

Tiszafüred környékén egy magas fűvű szikes réten, 1981. május 27-én nappal, 3 réti fülesbaglyot figyeltem meg, amint a réten és a lucernaföldön hol itt, hol ott szálltak le a földre. Másnap jobban átkutattam a területet és így találtam meg a rétnak egy olyan részén ahol előzőleg gépi kaszálást és bálázást végeztek, két fióka kissé beszáradt, férgekkel teli tetemét. Innen 100—150 m-re a rét túlsó oldalán a búzatábla szélében, az öreg felröppenése után találtam egy jól fejlett fiókát, mely rövid távon tudott repülni. Később megfigyeltem, hogy az öreg madár beszáll a búzába a fiókához. A fészek helyét nem lehetett már megállapítani és több családot sem találtam. Lehet,

hogy volt másik is, de az is a kikaszálás sorsára jutott és élő fióka nem maradt. A rét másik részén előzőleg látott három öreg már két nap múlva elkóborolt másfelé. A környék nagymérvű pocokfertőzésének tudható be, hogy a réti fülesbaglyokon kívül itt nyaralt két hamvas rétihéja (*Circus pygargus*) tojó és néha megjelent egy hím is. Fészkelésre vagy etetésre utaló jelenséget nem tapasztaltam, későbbi időpontban sem. A rét egyik végén, esti órákban 1981. július 31-én 25 pd. barna rétihéját (*Circus aeruginosus*) figyeltem meg. Költési időben itt és a környező búza és lucernaföldön 5—6 pd. barna rétihéja és 3—4 pd. egerészölyv (*Buteo buteo*) tartózkodott táplálkozás végett.

Lipcsey Imre

KIS ÖRGÉBICS (*Lanius minor*) FÉSZKELÉSI ADATOK

Újszeged—Szőreg között a vasúti töltéssel párhuzamosan, csatorna parton kb. 600 méter hosszan tölgyfasor található.

Molnár Gyulával 1981. június 17-én átvizsgáltuk a fákát. 5 kis örgébics (*Lanius minor*) fészket találtunk. A fészkekből 14 fiókát meggyűrtünk, 1 fiókát nem sikerült megfogni, mert kirepült. A harmadik fészkekből 2 elpusztult fiókát eltávolítottam.

1. fészek: 3 kis fióka
2. fészek: nem tudtam elérni, ág végén volt, 4 fióka látszott
3. fészek: 5 nagy fióka + 2 hulla
4. fészek: 2 nagy fióka (csak az egyiket sikerült megfogni)
5. fészek: 5 közepes nagyságú fióka

Bogdán István

FAUNISZTIKAI ADATOK FÜLÖPHÁZARÓL (1981.)

Üstökös réce (*Netta rufina*): 04. 14—15. Kondortó, 1 pár, szárcsák között. Kontyos réce (*Aythya fuligula*): 05. 07. Felső-Kondor, 3 pár, + 1 hím; 05. 09. 2 hím pd. 05. 13. Felső-Kondor 1 pár, Kondortó 1 pár; 05. 18. Felső-Kondor, 5 hím, 1 tojó.

Kis sólyom (*Falco columbarius*): 01. 12. Szívós-szék, 1 pd. 03. 19. Fülöpháza, 1 pd.

Ujjaslile (*Pluvialis squatarola*): 09. 20. Kondortó 2 pd., 09. 24. 4 pd. Mind téliruhás. Kis póling (*Numenius phaeopus*): 05. 03. Kondortó, 3+1 pd., 07. 01. Szappanszék, 2 pd.; 07. 16 — hangok 08. 10. Kondortó, 14—15 pd.; 08. 11. 8 pd. Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): 04. 09. Szappanszék, 1 pd.; 06. 20. 1 pd.; Kondortó, 07. 11. 1 pd., Szappanszék, 07. 17. 2 pd. Szürke cankó (*Tringa nebularia*): 04. 13. — 05. 19. között 8 esetben 1—1 pd., 07. 04. — 09. 23. között 38 esetben (1—) 2—3 pd. Kőforgató (*Arenaria interpres*): Szappanszék, 05. 21—24. között 1 szinesedő pd. partfutó fajok társaságában. Sarki partfutó (*Calidris canutus*): Kondor-tavak, 09. 01—06. között 1 pd. Sarlós partfutó (*Calidris ferruginea*): Szappanszék, 05. 25. 1 pd., Kondortó, 08. 05. 3 pd., 09. 04. 1 pd., 09. 11. 2 pd., Szívósszék 09. 12. 5 pd.

Szélesfarkú halfarkas (*Stercorarius pomarinus*): Kondortó, 07. 15. 1 pd. (világos fázis). Kis sirály (*Larus minutus*): Felső-Kondor, 05. 02. 4 pd.; 05. 09. 7 ad., 2 juv., Kondortó, 06. 06. 1 juv. pd., 06. 08. 2 juv. pd., 06. 12. 1 juv. pd., 06. 14. 1 juv. pd., Szappanszék, 08. 11. 3 ad. pd., Kondortó, 08. 19. 1 juv. pd.

Havasi pityer (*Anthus spinoletta*): Szappanszék, 02. 04., 6—7 pd., 02. 09. 8—10 pd. Mindkét esetben fenyőrigókkal.

Kucsmás billegető (*Motacilla (flava) feldegyi*): Szívósszék, 05. 15. 1 hím pd., közelében M. fl. flava tojó. Nagy örgébics (*Lanius excubitor*): Buckavidék, 01. 31. 1 pd., Felső-Kondor, 03. 12. 1 pd.; Kondortó, 10. 18. 1 pd.

összeállította: Molnár László

MEGFIGYELÉSEK A TÖMÖRKÉNYI CSAJ-TAVON

Északi búvár (*Gavia stellata*): 1980. 10. 11. 2 pd., Sarki búvár (*Gavia arctica*): 1981. 11. 15., 11. 29. 1—1 pd. Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps griseigena*): 1981. 03. 29. 1 pd. Batla (*Plegadis falcinellus*): 1980. 09. 07. 2 pd. Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*): 1981. 04. 12. 1 pd. Kendermagos réce (*Anas strepera*): 1980. 09. és 1981. 11. hó között 18 alkalommal; maximum 52 pd., 1981. 10. 04-én. Üstökös réce (*Netta rufina*): 1980. 10. 19. 1 pd. Kontyos réce (*Aythya fuligula*): 1981. 07. 19. 11 pd. Hegyi réce (*Aythya marila*): 1980. 10. 12. 1 pd., 11. 02. 36 pd., 1981. 11. 22. 7 pd., 11. 29. 28 pd., Halászsas (*Pandion haliaetus*): 1980. 09. 28., 1981. 04. 05., 09. 20., 10. 04. 1—1 pd. Kis sólyom (*Falco columbarius*): 1980. 12. 07., 1981. 09. 20. 1—1 pd. Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*): 1981. 09. 20., 10. 04. 3—3 pd. Ujjaslile (*Pluvialis squatarola*): 1980. 10. 19. 9 pd., 1981. 09. 20. 4 pd., 10. 04. 9 pd., 10. 11. 3 pd., 11. 01. 7 pd., 11. 06. 4 pd., 11. 07. 7 pd., 11. 15. 11 pd. Aranylile (*Pluvialis apricaria*): 1981. 11. 22. 14 pd., Kis póling (*Numenius phaeopus*): 1981. 03. 29. 2 pd., Kis goda (*Limosa lapponica*): 1981. 09. 20. 1 pd., Szürke cankó (*Tringa nebularia*): 1980. 08. 24. 1 pd., 09. 06. 2 pd., 09. 14. 3 pd., 09. 21. 1 pd., 10. 19. 2 pd., 1981. 05. 03. 1 pd., 07. 19. 1 pd., Fenyérfutó (*Calidris alba*): 1980. 09. 14., 1981. 09. 20. 1—1 pd. Sarlós partfutó (*Calidris ferruginea*): 1981. 08. 21., 09. 20. 1—1 pd., 11. 01. 7 pd. Heringsirály (*Larus fuscus*): 1981. 04. 05., 11. 06. 1—1 pd. Kis sirály (*Larus minutus*): 1980. 08. 24. 1 pd., 09. 21. 1 pd., 1981. 04. 19. 49. pd., 04. 26. 72 pd., 10. 25. 3 pd., 11. 15. 1 pd. Lócsér (*Hydroprogne caspia*): 1981. 03. 29. 1 pd., 04. 05. 16 pd., 04. 12. 4 pd., 04. 19. 5 pd., 04. 26. 2 pd., Kormos varjú (*Corvus corone*): 1981. 01. 11. 1 pd. Szőlőrigó (*Turdus iliacus*): 1981. 11. 01. 1 pd., 11. 22. 2 pd., Rozsdástorkú Pityer (*Anthus cervinus*): 1980. 09. 21. 2 pd., 10. 04. 1 pd., 1981. 10. 11. 1 pd. Havasi pityer (*Anthus spinoletta*): 1981. 11. 22. 1 pd., 11. 29. 2 pd. Téli kenderike (*Carduelis flavirostris*): 1981. 11. 15. 105 pd., 11. 22. 16 pd., 11. 29. 35 pd., Hósármány (*Plectrophenax nivalis*): 1981. 11. 15. 85 pd.

Dr. Bod Péter

NAGY KÓCSAGOK (*Egretta alba*) GYÜLEKEZÉSE A RÁBA MENTÉN

1981. szeptember 25. és december 11. között Mihályi község (Győr—Sopron m.) határában mintegy 250 nagy kócsag tartózkodott. Ezen időszakban Rábakecöl közelében is 75—80 példány volt látható. Így összesen mintegy 330 nagy kócsag tartózkodott a környéken. Az utolsó példányokat december 17-én figyeltem meg, viszont 1982. január 6-án már újra 42 kócsagot figyeltem meg Rábakecöl közelében. Ez a kisebb csapat valószínűleg a közeli Rábán telet.

Molnár István (Beled)

Gyűrűzés

ADATOK A NAGY FÜLEMÜLE (*Luscinia luscinia*) ŐSZI VONULÁSI ÜTEMÉHEZ MAGYARORSZÁGON

A nagy fülemüle hazánkban csak viszonylag kis területen költ, a magyar állomány a faj elterjedési területét tekintve perempopuláció, ahol a rokon kis fülemülével közösen fordul elő. Az augusztusban és szeptemberben zajló őszi vonulás során az ország egész területén felbukkannak a nagy fülemülék, a vonulás ütemével kapcsolatban azonban mindezekig nem végeztek felméréseket.

Az alábbiakban a gyűrűzési adatok segítségével mutatom be a faj őszi mozgalmát. Az adatok a hazai madárjelölő munka jellegének megfelelően elsősorban a főváros tágabb környékéről származnak, de az egyéb területeken végzett gyűrűzések azt bizonyítják, hogy a nagy fülemüle augusztusban és szeptemberben a számára ökológiailag megfelelő élőhelyeken a Dunántúlon és az Alföldön mindenütt előfordulhat.

A kiértékeléshez az 1974—1981 évekből származó 268 gyűrűzési adatot használtam fel. Megkíséreltem a jelentőlapokon lévő adatok alapján különválasztani az öreg és a fiatal madarakat, de miután a gyűrűzött nagy fülemülék jelentős részénél kor meghatározási adatok nem szerepeltek, ettől végül is eltekintettem. Sajnos a Madártani Tájékoztatóban közzétett felkérésre csak jelentéktelen mennyiségű megfigyelési adat érkezett e fajjal kapcsolatban, ezeket így nem is olvastottam a többi közé, hanem csupán pótlólag említtem meg. Az őszi vonulás üteme a gyűrűzési adatok alapján a vizsgált időszakban a következőképpen alakult:

Augusztus			Szeptember		
1—5	1 pd.	0,4 ‰	1—5	37 pd.	13,8 ‰
6—10	10 pd.	3,7 ‰	6—10	22 pd.	8,2 ‰
11—15	55 pd.	20,5 ‰	11—15	4 pd.	1,5 ‰
16—20	48 pd.	17,9 ‰	16—20	2 pd.	0,7 ‰
21—25	42 pd.	15,7 ‰	21—25	— pd.	0,0 ‰
26—31	47 pd.	17,6 ‰			

Egészen kilóg a sorból és ezért nem is került a táblázatra egy Szigetszentmiklóson 1978. 10. 19-én jelölt nagy fülemüle (ad.). A madár nagy valószínűséggel kalitkából szabadult példány volt.

A gyűrűzési adatokon kívül érkezett megfigyelési napok a következők: augusztus 13., 15., 16., 20. és 26. szeptemberben 7. és 9., a fentieket mindenben alátámasztják.

A feldolgozott vonulási adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a nagy fülemüle őszi mozgalma hazánkban augusztus első napjaiban kezdődik (a legkorábbi dátum: Telki, 1977. 8. 5. 1 juv.), a kulminációs időszak augusztus 10—31 közé esik, ezt követően fokozatosan csökken a vonuló példányok száma és szeptember közepe után már csak elvétve találkozhatunk nagy fülemülékkel.

Sajnos mindezekig egyetlen külföldön jelölt nagy fülemüle sem került meg Magyarországon, ezért csak feltételezhetjük, hogy a hazai állományon kívül elsősorban Szlovákia és Lengyelország területéről érkeznek vonuló példányok. Elméletileg a Skandináviában élő populáció is útba ejtheti a Kárpát-medencét és bár a fogott példányok bizonyos színbeli eltérései is különböző területekről származó nagy fülemülékre utalnak, de ezt csak a gyűrűs példányok segítségével lehetne bizonyítani. Az augusztus—szeptemberi időszakban a folyóárterekben, csalánnal benőtt árokpartokon, nedves talajú bokrosokban végzett madárgyűrűzések több nagy fülemülét eredményeznek és közelebb vihetnek a kérdés megoldásához.

Schmidt Egon

ADATOK A CINEGÉK ÉS CSUSZKÁK ÉLETKOR MEGHATÁROZÁSÁHOZ

1976. I. és II. hónapban a Bakonyban férjemmel cinegéket gyű-
rűztünk. Széncinegéből 152-öt, kékcinegéből 16-ot, barátcinegé-
ből 17-ét, fenyvescinegéből 1-et és csuszkából 2 példányt
gyűrűztünk be. 1977 januárjában Porva-Cseszheken a Ba-
konyban 49 szén-, 12 barát-, 4 kékcinegét és 3 csuszkát je-
löltünk piros műanyag gyűrűvel. 1979-ben ugyanott kék szí-
nű, 1981-ben pedig fekete színű műanyag gyűrűvel jelöltük
a cinegéket. 1977 óta az adott helyen évről-évre megfigyelés
alatt tartottuk a gyűrűzött cinegéket. Arányuk a többiekhez
viszonyítva évről-évre fogyott. Meglepőnek találtuk, hogy még
1981. februárban is jártak az etetőre piros-, és kékgyűrűvel je-
lölt cinegék és a piros gyűrűvel ellátott csuszka is. Minden bi-
zonytal az általunk gyűrűzött madarak voltak.

Ha csak úgy számolunk a cinegékkel, hogy az 1977-ben gyű-
rűzött madarak első évüket élték, akkor is minimálisan 5 éve-
sek voltak a visszafogott piros gyűrűs madarak. A cinegék és
csuszkák hosszabb élettartamához hozzájárul az is, hogy té-
len rendszeresen etetik őket.

Mihály Lászlóné

MEGFIGYELÉSEK A „GÓLYA VÉDELMÉNEK ÉVÉBEN”, 1981-ben

1981-ben a bajai járás összes helységében végeztük megfigyelé-
seinket. Összesen 71 fiókat sikerült meggyűrűzni.

A Madártani Intézethez két korábban gyűrűzött gólyánk adata
került. A Z 790 sz. gyűrűvel Dávodon, 1980. VII. 2-án gyűrű-
zött gólyánk Törökország, Gemlik, Bursa helységéből (40°30'N —
29°10'E) került meg 1981. VI. 1-én. A másik gyűrűzött gólyán-
kat német ornitológusok 1981. III. 24-én és 25-én távcsővel
kontrollálták Israel, Maos Chaim helységben (32°30'N—

35°33' 0/0). Az élő gólyán a V 143-as gyűrűt látták, amelyet Szeremlén, 1975. VII. 4-én gyűrűztünk meg fióka korában. Ez igazolja, hogy jó távcsővel a számok leolvashatók.

A gyűrűzéssel egyidőben köpeteket is gyűjtöttünk, amelyeket a későbbiek során dolgozunk fel.

Kevés adat van a gólyatojások méreteire. Ezért a záptojások méreteit az alábbiakban közöljük: Csávoly, kultúrház kéményén 2 db gólyatojás 1981. VI. 29-én. Az egyik tojás hosszúsága: 74,4; szélessége 49,2 mm. A másik tojás hosszúsága: 76,6; szélessége: 55,3 mm. Ebben a fészekben csak ez a két záptojás volt, egyetlen fióka sem kelt ki ebben az évben.

Szeremle falutól 1 km-re lévő szénaboglyán rakott gólyafészekben egy tojás: 1981. VI. 30-án; hosszúsága: 70,2 mm, szélessége: 50,9 mm. a fészekben ezen záptojáson kívül még 3 fióka is volt, amelyeket meggyűrűztünk. Hercegszántó-Hóduna 37. sz. alatti házon levő fészekből 1 záptojás 1981. VI. 30-án. A tojás hosszúsága: 71,8; szélessége: 49,8 mm. Ezen záptojáson kívül csak egy fióka volt a fészekben, amelyet meggyűrűztünk. A méreteket tolmércével vettük fel. Érdekes összehasonlítást ad a tojásméreteken a csávolyi, nagy víztől távolabbi fészekben, talált tojásméreteket, s az, hogy egyetlen fióka sem volt a fészekben, összehasonlítva a szeremlei szénaboglyás, 3 fiókás, vízhez közeli, és a hódunai, ugyancsak vízhez közeli, de csak egy fiókás fészekaljakkal.

Dr. Rékási József

Faunisztika néhány sorban

HALÁSZSAS (PANDION HALIAETUS) ADATOK

1978. 03. 19. Dombori (Duna) 1 pd., Zörényi J.; 04. 04. Fehértó (Fehértó) 1 pd., Fülöp T.; 04. 06. Miklósfai-h. tavak 3 pd., Barbácsy Z.; 04. 15. H.-halastó 2 pd., Dr. Kovács G.; Szeged-Fehértó 11 pd., Zsibók A.; 04. 23. Sumony 2 pd., Molnár I.
1979. 02. 18. Szeged-Fehértó 3 pd., Puskás L.; 03. 15. Süttö (Duna) 1 pd., Benke E.; 03. 18. Pellérd 1 pd., Harmat A.; 03. 25. Szeged-Fehértó 1 pd., Széll A.; 04. 13. 1 pd., Hraskó—Magyar—Waliczky; Sumony 1 pd., Molnár I.; 04. 14. H.—Csécsi-h.tó 2 pd., Dr. Kovács G.; Szeged-Fehértó 1 pd., Hraskó—Magyar—Waliczky; 04. 15. Paradicsompuszta (Zomba) 1 pd., Palkó S.; Nagydobsza 1 pd., Porgesz K.; 04. 17. Szeged—Fehértó 2 pd., Dr. Wollemann M. 04. 22. Nagydobsza 1 pd., Porgesz K.; 05. 13. Nagydobsza 1 pd., Porgesz K.; 09. 16. H.-halastó 1 pd. Dr. Kovács G.; 10. 21. Nagydobsza 1 pd., Porgesz K.
1980. 01. 15. Szigetcsép (Duna) 1 pd., Hajtó L.; 01. 13. Kis-Balaton 1 pd., Futó E.; 03. 16. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tavak) 1 pd., Gombos Z.; 03. 23. Rétszilás 1 pd., Hraskó—Magyar—Waliczky; 04. 05. Virágoskúti h.tavak (Hajdúböszörmény) 4 pd., Dr. Sóvágó M.; 04. 12. Sumony 5 pd., Molnár I.; 04. 13. Virágoskúti-h.tavak 1 pd., Dr. Sóvágó M.; 04. 14. Rétszilás 1 pd., Zörényi M.; 04. 15. Kondórtó (Fülöpháza) 1 pd., 05. 08. 2 pd., 05. 22. 1 pd., Molnár L.; 09. 14. Katymár (Fekete-Bara) 1 pd., Dr. Rékási J.
1981. 03. 11. Szelkó-tó (Rozsrét) 1 pd., Petrilla A.; 04. 05. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 04. 12. Bácsalmás (Mosztonga) 1 pd., Dr. Rékási J.; Rétszilás 1 pd., Palkó S.; 04. 18. Sumony 4 pd., Molnár I.; 08. 10. 1 pd., Molnár I.; 09. 08. Irmapusztai-h.tavak 1 pd., Keszler Z.; 09. 12. Sumony 1 pd., Molnár I.; 09. 20. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 09. 20.

Tőreki-h.tavak (Siófok) 1 pd., 09. 22. 1 pd., Keszler Z.; 09. 20. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 10. 04. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 10. 11. Mártély (Tisza) 1 pd., Kis E. és Társai; 10. 11. Virágoskúti-h.tavak 1 pd., Dr. Sóvágó M.; Barbacsi-tó 1 pd., Szommer T.; Gácsháti-h.tavak (Köröstarcsa) 1 pd., Boldog G.; 10. 12. Barbacsi-tó 2 pd., Szommer T.; 11. 15. Észak—Hanság 1 pd., Kormos G.

FAUNISZTIKA NÉHÁNY SORBAN

- Északi búvár (*Gavia stellata*): 1981. 10. 18. Csaj-tó 1 pd., Zsótér L.
- Sarki búvár (*Gavia arctica*): 1981. 11. 15. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 11. 26—27. Balaton (Boglárlelle) 1 pd. (nászruhás), Szatori J.
- Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps griseigena*): 1981. 04. 12. Hortobágyi-halastó 7 pd., Mag L., Litke (Ipoly) 4 pd., Langa J., Kunmadaras 18 pd., Dr. Kovács G.; 04. 19. Tarcal 1 pd., Szaszák T. Ö.; 05. 31. Pródi-legelő 1 pár, Dr. Sóvágó M. és társai; 08. 16. Halápi-halastó 8 ad. + pull. ok., Győrösy J.-né; 09. 25. Rétszilas 1 pd., Varga Zs.; 10. 11. Poroszló 1 pd., Lipcsey I., Gácsháti-h.tavak (Köröstarcsa) 2 pd., Boldog G., Debrecen — Fancsika, 1 pd., — Halápi-tó 2 pd., Sándor I.; 10. 11—12. Kis-Balaton 1 pd., Futó E.; 10. 12. Biharugra 62 pd., Réthy Zs.
- Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmaeus*): 1981. 04. 12. Hortobágyi-halastó 2 pd., Mag L.; 11. 07. 2 pd., Dr. Kovács G.
- Enekes hattyú (*Cygnus cygnus*): 1981. 12. 26. Sopron 5 pd., Molnár Zs
- Kis lilik (*Anser erythropus*): 1981. 10. 10. Hortobágyi-halastó 300 pd., Dr. Kovács G.; 10. 12. Biharugra 31 pd., Réthy Zs.; 10. 16. Kardoskút TT 12 pd., Dr. Sterbetz I.; 11. 07. Hortobágyi-halastó 150 pd., 11. 14. Kúnkápolnási-mocsár 70 pd., Dr. Kovács G.; 11. 15. Kardoskút 39 pd., Dr. Sterbetz I.; Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 12. 12. Kardoskút 150 pd., Dr. Sterbetz I.
- Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*): 1981. 12. 12. Kardoskút 5 pd., Dr. Sterbetz I.
- Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*): 1981. 04. 12. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 11. 14. Sumony 1 pd., Molnár I. és társai.
- Kendermagos réce (*Anas strepera*): 1981. 10. 04. Csaj-tó 52 pd., 10. 11. 32 pd., Dr. Bod P.; 10. 11. Barbacsi-tó 34 pd. Szommer T.; 11. 14—15. Kis-Balaton 100 pd., Futó E. és társai.

- Üstökös réce (*Netta rufina*): 1981. 04. 12. Hortobágyi-halastó 1 hím pd., Mag L.
- Kontyos réce (*Aythya fuligula*): 1981. 11. 14—15. Keszthelyi-öböl 100 pd., Futó E. és társai; 11. 15. Balaton (Szántódi-rév) 4300 pd., Szatori J. és társai; 12. 13. Szántódi-rév) 200—250 pd.
- Hegy réce (*Aythya marila*): 1981. 01. 03. Tahi (Duna) 10—15 pd., 01. 18. 10—12 pd., 02. 21. 3 pd. 03. 01. 8 pd., Árkosi J.; 04. 12. Csaj-tó 1 tojó pd., Dr. Bod P.; 12. 13. Miklósfai-halastavak 2 pd., Ács A., Csaj-tó 2 pd., Dr. Bod P.; 12. 27. Szentés (Kurca) 1 tojó pd., Szabó F.
- Fakó rétihéja (*Circus macrourus*): 1981. 10. 16. Kardoskút 1 pd., Dr. Sterbetz I.
- Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): 1981. 03. 20. Boglárlelle (Irmapusztai-halastavak) 1 pd., Szatori J.; 05. 01—03. Tiszabercel 1 pd., Petrilla A. és társai; 12. 12. Kardoskút 1 pd., Dr. Sterbetz I.
- Kis sólyom (*Falco columbarius*): 1981. 01. 19. Debrecen-Nagyerdő 1 pd., Arady Cs. és társai; 01. 27. Dorog 1 pd. Hopp F., 10. 31. Kiskúnmajsa 1 pd., Ifj. Balogh S.; 11. 15. É-Hanság 1 pd., Hima Gy. — Kormos G.; Derekegyházi-halastó 1 pd., Szabó F.; Kúnkápolnási-mocsár 1 pd., Dr. Kovács G.; 11. 14. Újszeged (Tiszaártér) 1 tojó pd., Dr. Kasza F.; Hajdúnánás (Keleti-főcsat.) 1 pd., Hajdú A. — Rácz I.; 12. 12. Sumony 1 pd., Molnár I.; Délegyháza 1 tojó pd.; Nagy I.; 12. 13. Fehérsúrgói víztározó 1 pd., Standinger I.; 12. 14. Sajólád 1 pd., Petrovics Z.
- Pártásdaru (*Antropoides virgo*): 1981. 11. 15. Kardoskút 12 pd., Dr. Sterbetz I.
- Ujjaslile (*Pluvialis squatarola*): 1980. 11. 08. Gátéri-Fehértó 33 pd., Dr. Bod P., 1981. 03. 14. Kúnkápolnási-mocsár 1 pd., Dr. Kovács G.; 10. 04. Csaj-tó 9 pd., Dr. Bod P.; 10—11. Szelkó-tó (Rozsrét) 6 pd., Szép T.; Csaj-tó 3 pd., Dr. Bod P.; 10. 10. Hortobágyi-halastó 32 pd., Dr. Kovács G.; 10. 12. Biharugra 2 pd., Mag L.; 11. 07. Hortobágyi-halastó 1 pd., Dr. Kovács G.; 11. 14. Szeged-Fehértó 1 pd., Puskás L.; 11. 15. Csaj-tó 11 pd., Dr. Bod P.; Darvasi-halastó 2 pd. Kurpé István.
- Aranylile (*Pluvialis apricaria*): 1981. 10. 19. Rétszilás, 3 pd., Varga Zs.

- Havasi lile (*Eudromias morinellus*): 1981. 12. 13. Szentesi-Fertő 2 pd., Szabó F.
- Kis póling (*Numenius phaeopus*): 1981. 03. 21. Cserebökény 2 pd., 04. 04. Gátéri-Fehértó 3 pd., 04. 11. Kettőshalmipuszta (Csongrád) 17 pd., 04. 13. Bokros 3 pd., Dr. Bod P.; 04. 12. Kúnmadaras 5 pd., Dr. Kovács G. 04. 23. Cserebökény 1 pd., Dr. Bod P.; 04. 26. Gátéri-Fehértó 8—10 pd., 05. 03. 4—5 pd., Molnár L.; 08. 08. Cserebökény 1 pd., 08. 13. 2 pd., Dr. Bod P.
- Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): 1981. 08. 30. Zabszék (Szabadszállás) 1 pd., Hraškó—Magyar—Waliczky; 10. 11. Nagyberki 2 pd., Nagy S.; Harka-tó (Harkakötöny) 5 pd., TERNYÁK J.
- Szürke cankó (*Tringa nebularia*): 1981. 03. 15. Kancsal-tó (Röszke) 15 pd., Mihály L.; 04. 03. Tőreki-h.tavak (Siófok) 1 pd., Keszler Z.; 04. 11. Rétszilás 1 pd., Farkas S. — Zörényi M.; 04. 14. Bokros 1 pd., Millerszék (Kistelek) 1 pd., Dr. Bod P.; 04. 18. Biatorbágyi-h.tavak 1 pd., Paizs A.; 04. 26. Gátéri-Fehértó 1 pd., 05. 03. 1 pd., Molnár L.; 05. 06. Győr (Holt-Marcal) 3 pd., Nagy L.; 05. 08. Tőreki-h.tavak 15 pd., Keszler Z.; 08. 25. Szelkő-tó (Rozsrét) 15 pd., Petrilla A.; 08. 20. Tedej-Hajdúnánás 4 pd., Gaál A. és Társai; 10. 10. H.-Csécsi-h.tó 1 pd., Dr. Kovács G.; 10, 11. Sumony 3 pd., 11. 14. 1 + 2 pd., Molnár I. és Társai.
- Kőforgató (*Arenaria interpres*): 1981. 11. 14. Szeged-Fehértó 1 pd., Puskás L.
- Nagy sárszalonna (*Gallinago media*): 1981. 04. 12. Ócsa 1 pd., Zsin G. és Társai; 04. 26. Gátéri-Fehértó 1 pd., Molnár L. és Társai; 05. 17. Alpári-rét (Alpár) 1 pd., Molnár L. és Társai; 11. 14. Kúnkápólnási-mocsár 1 pd. Dr. Kovács G.
- Sarlós partfutó (*Calidris ferruginea*): 1981. 07. 26. Millerszék (Kistelek) 7 pd., Dr. Bod P.; 08. 30. Zabszék (Szabadszállás) 6—8 pd., Gombos Z. és Társai; 10. 19. Gácsháti-h.tavak (Köröstarcsa) 1 pd., Boldog G.
- Vékonycsőrű víztaposó (*Phalaropus lobatus*): 1981. 09. 25. Rétszilás 1 pd., Varga Zs.
- Heringsirály (*Larus fuscus*): 1981. 05. 31. Pródi-h.tó 1 pd., Dr. Sóvágó M. és Társai; 08. 13. Rétszilás 1 pd., Varga Zs.; 11. 14. Szeged-Fehértó 1 pd., Puskás L.; 12. 13. Fonnyód (Balaton) 3 + 2 pd., Havranek M. — Dr. Havranek L.

- Kis sirály (*Larus minutus*): 1981. 05. 06. Győr (Holt-Marcál) 2 ad. pd., Nagy L.; 05. 16. Sumony 3 pd., Molnár I., 06. 13. 2 pd., Molnár I.; 08. 16. Győr (Holt-Marcál) 1 juv. Nagy L.; 10. 04. Töreki-h.tó (Siófok) 1 pd., Keszler Z.; 12. 13. Begécsi-tározó 6 pd., Nagy P. — Szoni Zs.
- Csüllő (*Rissa tridactyla*): 1981. 10. 12. Biharugra 2 pd., Mag L.; 12. 13. Balatonszéplak 1 juv. pd., Keszler Z.
- Lócsér (*Hydroprogne caspia*): 1981. 04. 11. Rétszilas 4—5 pd., Farkas S. — Zörényi M.; 04. 12. Csaj-tó 3 pd., Dr. Bod P.
- Kis csér (*Sterna albifrons*): 1981. 04. 11. Nagy Széksóstó (Mórahalom) 1 pd., Mihály L.
- Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): 1981. 11. 14. Kúnkápólnás 2 pd., Hima Gy. — Kormos G., 11. 26. Szalkszentmárton környéke 5 pd., Baracska B.
- Szürke küllő (*Picus canus*): 1981. 03. 15. Komravölgyi-tározó (Mihálygerge) 1 tojó pd., Földi P., 04. 12. Magashegy (Sátoraljaújhely) 1 tojó pd., Márkus F. és Tsai; 11. 21. Tárnokréti 1 tojó pd., Takács Cs.
- Fülespacsirta (*Eremophila alpestris*): 1981. 11. 15. Virágoskúti-h.tavak (Hajdúböszörmény) 4 pd., Dr. Sövágó M.; 12. 13. Dunavarsány 1 pd., Fűri A.; 12. 30. Gyöngyöshalász 15—20 pd., Szalai F.
- Fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*): 1981. 11. 08. Újszeged 1 pd., Dr. Lövei G.; 11. 09. Kecskemét (KNP Ig.) 1 pd., Molnár L. és Tsai.
- Kormosfejű cinege (*Parus montanus*): 1981. 02. 04. Annavölgy 1 pd., Lenner J.; 12. 14. Sajólád 2 pd., Petrovics Z.
- Szőlőrigó (*Turdus iliacus*): 1981. 01. 11. Csongrád / 3 pd., Dr. Bod P.; 03. 15. Bácsalmás 14 pd., Dr. Rékási J.; Újszeged 1 pd., Dr. Kasza F.; 03. 18. Tardona kb. 100 pd., Kakszi K.; 04. 12. Bácsalmás 2 pd., Dr. Rékási J.; 10. 18. Esztergom—Szob 4 pd., Magyar G., 11. 14. Sajólád 2 pd., Petrovics Z.; Szeged (Téglagyár) 25 pd., Puskás L.; Székesfehérvári Sós-tó 1 pd., Halmosi J.; 11. 15. Bogyiszló 5 pd., Farkas S.; Újszeged 1 pd., Kasza F.; 12. 12—13. Gyöngyöshalász 4—5 pd. + hangok, 12. 13. 1 pd. (gyűrűzve), Szalai F.; Nyirjes (Nógrád m.) 1 pd., Kagyerják P.; 12. 22. Boglárlelle 1 pd., Szatori J.
- Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): 1981. 02. 14. Szentés 1 pd., Dr. Bod P.

- Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*): 1981. 04. 26. Tárnokréti 2 hím pd. gyűrűzve, Hima Gy. — Kormos G. 04. 29. Győr (Holt-Marcál) 1 pd., Nagy L.; 05. 02. 3 pd., Nagy L.; 05. 05. Fülöpháza (buckavidék) 1 hím pd., Molnár L.; 05. 06. Tárnokréti 1 hím gyűrűzve, Hima Gy. — Kormos G.; 09. 05. Salgóvár környéke 3 pd., Varga F.; 09. 06. Polgár (Keleti-főcsat.) 1 pd., Hajdú A. — Rácz I.; 09. 09. Zagyvaróna 1 juv. tojó gyűrűzve, Varga F.
- Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*): 1981. 12. 05. Bp.-Gellért-hegy 1 juv. pd., Schmidt E.
- Rőtibegyű pityer (*Anthus cervinus*): 1981. 01. 23. Sumony 1 pd., Molnár I.; 05. 03. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tavak) 2 pd., Keszler Z.
- Havasi pityer (*Anthus spinoletta*): 1981. 01. 17. Péteri-tó (Pálmonostora) 3 pd., Dr. Bankovics A.; 01. 18. Szeged-Fehértó 2 pd., Széll A.; 02. 01. Rádapuszta (Alsónémedi) 2 pd., Galambos L. — Nagy L.; 10. 10. Dinnyés 10. 15. pd., Schmidt E.; 11. 15. Ferencmajori-tavak (Almásfüzitő) 3 pd., Gombos Z. — Szekrényi Gy.; 11. 21. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tavak) 1 pd., Szatori J.; 12. 12. Hortobágyi-halastó 1 pd., Dr. Kovács G., 12. 13. Gátéri-Fehértó 4 pd., Zsótér L.; Debrecen-Erdőpuszta 1 pd., Sándor I.
- Téli kenderike (*Carduelis flavirostris*): 1981. 11. 07. Hortobágyi-halastó 100 pd., Dr. Kovács G.; 11. 12. Kondortó (Fülöpháza) 55—60 pd., Molnár L.; 11. 14. Kúnkápólnási-mocsár 400 pd., Dr. Kovács G.; 11. 15. Észak-Hanság 2 pd., Hima Gy. — Kormos G.; 11. 19. Cserebökény 14 pd., Dr. Bod P.; 12. 13. Bácsalmás 26 pd., Dr. Rékási J.; Csajtó 5 pd., Dr. Bod P.; Kúnkápólnási-mocsár 70 pd., Dr. Kovács G.; 12. 14. Biharugra 140 pd., Réthy Zs.
- Zezse (*Carduelis flammea*): 1981. 10. 11. Sajólád 1 pd., Petrovics Z.; 11. 13. H.-Gyökerkút 2 pd., Dr. Simay Attila; 11. 20. Tárnokréti 12 pd., Takács Cs.; 11. 22. Annavölgy 40—50 pd., Lenner J.; 12. 23. Tárnokréti 5 pd., Takács Cs.
- Sövénysármány (*Emberiza cirrus*): 1981. 05. 13—15. Tettye (Pécs) 1 hím pd. (kitartóan énekel), Molnár I.
- Bajszos sármány (*Emberiza cia*): 1981. 12. 28. Sár-hegy (Gyöngyös) 5+2 pd., Szalai F.
- Sarkantyús sármány (*Calcarius lapponicus*): 1981. 03. 15. Kúnmadaras 2 pd., Dr. Kovács G.; 10. 11. Kúnkápólnási-mo-

csár 2 pd., Pentezug 1 pd., Zámpuszta 50 pd., Dr. Kovács G.; 10. 16. Kardoskút 1 pd., Dr. Sterbetz I.; 11. 14. Kúnkápólnási mocsár 7 pd., 12. 13. 1 pd., Dr. Kovács G.

Hósármány (*Plectrophenax nivalis*): 1981. 11. 08. Észak-Hanság 1 hím pd., Hima Gy.—Kormos G.; Rábcakapi 1 hím pd., Takács Cs.; 11. 14. Pusztaszer TT 140 pd., Tasi J.; Kúnkápólnási-mocsár 124 pd., 12. 10. H.—Pentezug Dr. Kovács G., Dr. Simay A.; 12. 13. Kúnkápólnási-mocsár 380 pd., Dr. Kovács G.; Szentesi-Fertő 200 pd., Szabó F.; 12. 19. Szeghalom 8 pd., Kurpé I.

ADATOK A FAUNISZTIKAI SZAKOSZTÁLY IRATTÁRÁBÓL V.

Északi búvár (*Gavia stellata*): 1978. 11. 11. Makád (Nagy-Duna) 1 pd., Hajtó L.; 1979. 02. 18. Makád (Soroksári-Duna) 3 pd., Hajtó L. 12. 16. Balf (Herlakni-tó) 1 pd., Kárpáti L. és Tsai; Makád (Soroksári-Duna) 1 pd., Hajtó L. 1980. 01. 08. Ráckeve, 1 pd., 01. 11. Szigetbecse (Duna), 1 pd., Hajtó L.; 01. 17. Szigetbecse 1 pd., Gyenes A. Z.; Makád (Nagy-Duna) 1 pd., Szigetszentmiklós 1 pd., Hajtó L.

Sarki búvár (*Gavia arctica*): 1978. 03. 18. Makád 1 pd. (nászruhás), Hajtó L.; 10. 14. Sumony 1 pd., Molnár I.; 11. 11. Makád (halastó), 1 pd., Makád (Soroksári-Duna) 3 pd., Hajtó L. Szeged-Fehértó 1 pd., Puskás L.; 11. 12. Dunapataj (Duna) 1 pd., Kocsis Cs.; 12. 17. Tököl—Szigetcsép (Duna) 3 pd., Hajtó L.; Süttő-Alsóneszmély 1 pd., Márkus F., Fajsz (Duna) 1 pd., Büki J. 1979. 01. 14. Szigetszentmiklós 1 pd., Tököl 3 pd., Szigetcsép 1 pd., 02. 18. Makád (Soroksári-Duna) 8 pd., 12. 16. u.ott 3 pd., Hajtó L. 1980. 01. 05. Szigetcsép 2 pd., 01. 06. Szigetszentmiklós 1 pd., 01. 10. Tahitótfalu 1 pd., 01. 15. Szigetcsép 2 pd., 01. 16. Tököl 2 pd., 01. 17. Makád (Soroksári-Duna) 3 pd., Makád (Nagy-Duna) 1 pd., 02. 17. u.ott 1 pd., Hajtó L. 10. 07. Tahitótfalu 1 pd., Kóczián A.; 11. 16. Fertő-tó 1 pd., Dr. Kárpáti L.; 11. 05—06. Dunapataj (Duna) 1—1 pd., Kocsis Cs.; 11. 25. Tahitótfalu 2 pd., Kóczián A.; 12. 13. Bátya (Duna) 1 pd., Hajtó L.

- Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps griseigena*): 1978. 11. 11. Makád 3 pd., Hajtó L.; 1979. 04. 15. Rétszilás 1 pd., Zörényi J.; Nagydobsza 2 pd., Porgesz K.; 04. 16. Kúnkapolnási-mocsár 18 pd., Dr. Kovács G.; Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 10. 15. Újpest—Háros-szgt. (Duna) 1 pd., Dr. Keve A., Schmidt E.; 11. 20. Ráckeve 1 pd., Gombos Z., Jánossy L.; 12. 16. Balf (Herlakni-tó) 1 pd., Dr. Kárpáti L. és Tsai; 1980. 04. 24. Fülöpháza (Kondor-tó) 1 pd., Pál Szabó F.; 05. 07. 1 pd., 05. 08. 3 pd., Molnár L., 05. 12. 1 pd., Pál Szabó F., 05. 22. 5 pd., Molnár L.; 07. 13. Sumony 1 pd., Molnár I., Geréby Gy.; 10. 12. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.
- Rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*): 1969. 06. —. Virágoskúti-h.tó (Balmazújváros) 1 pd. Dr. Sóvágó M.
- Kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmaeus*): 1978. 11. 12. Kúnkapolnási-mocsár 1 pd., Dr. Kovács G.; 1979. 01. 14. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.
- Batla (*Plegadis falcinellus*): 1978. 02. 26. Apaj 3 pd., Nagy I.; 1979. 03. 16. Kúnkapolnási-mocsár 3 pd., Dr. Kovács G.; 11. 18. Szeged-Fehértó 1 pd., Puskás L.; 12. 15. 1 pd., Széll A.; 1980. 03. 19. Sumony 1 pd., Molnár I., Geréby Gy.
- Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*): 1979. 12. —. Szelkő-tó (Alsóbadúr) 1 pd., Szép T., Petrilla A.
- Bütykös hattyú (*Cygnus olor*): 1978. 01. 15. Váci-rév 1 juv. pd., Cserhádi P., Waliczky Z.; 01. 22. Tahitótfalu — Váci-rév 3 juv. pd., Hráskó A. — G., Magyar G.; 1979. 01. 08. Győr (Mosoni-Duna) 3 ad., 1 juv., 01. 22. 4 ad., 3 juv. Tráger J.; 02. eleje (két hétig) 8 pd., Zámolyi-tározó, Gáspár A.; 02. 22. Fertő (Mekszikó-pusztá) 1 juv. Dr. Kárpáti L.; 03. 18. Virágoskúti-h.tó (Balmazújváros) 1 pd., Dr. Sóvágó M.; Rába (Csörötnek) 1 pd., Csaba J.; 1980. 01. 13. Kis-Balaton 9 pd., Futó E.; 02. 19. Fert-tó 2 juv., Dr. Kárpáti L.; 04. 13. Holt-Marcál (Disznószállás) 1 ad. 2 juv., Nagy L.; 05. 05. Rajka 3 pd., Tapasztó I.; 09. 13. Fert-tó 8 pd., Dr. Kárpáti L.
- Kis lilik (*Anser erythropus*): 1978. 10. 12—13. Nagyiván 45—50 pd., Dr. Kovács G.; 10. 15. Kardoskút 200 pd., Dr. Sterbetz I.; 11. 18. 15 pd., Farkas I.; 11. 19. Hortobágyi-halastó 10 pd., Rózsa P.; 11. 29. 17 pd., Term. v. Tábor. 1979. 02. 17. Nagyiván 10 pd., H-Zámpusztá 30 pd., H-Csécsi-h.tó 6 pd.,

- Dr. Kovács G., 03. 15. Kardoskút 200 pd., Dr. Sterbetz I.; 10. 14. Hortobágyi-halastó 500 pd., Dr. Kovács G.; Esztergom — Dömös (Duna) 2 pd., Hraškó G. és Tsai; 11. 17. Kúnmadaras 14 pd., Dr. Kovács G.; 12. 16. Kölked 4 pd. Folcz T. 1980. 03. 16. Kardoskút 10 pd., Farkas I.; 11. 15. Békéssámson 22 pd., Dr. Sterbetz I.; 11. 16. Kúnkápolnás 3 pd., Dr. Kovács G.; Irmapuszta (Balatonlelle) 11 pd., Keszler Z.
- Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*): 1978. 01. 15. Szeged-Fehértó 5 pd., Benei B., Stuhl L., Zsidó G.; 10. 28. Kardoskút 11 pd., Dr. Sterbetz I.; 11. 18. 4 + 11 pd., Farkas I.; 1979. 03. 15. 14 pd., Dr. Sterbetz I.
- Vörös ásólúd (*Casarca ferruginea*): 1979. 01. 21. Dunapataj (Duna) 4 pd., Kocsis Cs.;
- Tadorna tadorna: 1979. 03. 22. H.-Nyírólapos 1 pd., Rózsa P.; 12. 15. Szeged-Fehértó 1 pd., Széll A. 1980. 04. 11. Fülöp-háza (Kondor-tó) 1 pd., Molnár L.
- Kendermagos réce (*Anas strepera*): 1978. 03. 17. Kis-Balaton 500 pd., Futó E.; 11. 12. Csaj-tó 58 pd., Dr. Bod P. — Zsótér L.; 12. 17. Tököl (Duna) 50 pd., Szigetcsép (Duna) 50 pd., Hajtó L.; 1979. 03. 18. Kis-Balaton 100 pd., 04. 15. 200 pd., 10. 14. 200 pd., 11. 18. 50 pd., 1980. 03. 16. 400 pd., Futó E.
- Kontyos réce (*Aythya fuligula*): 1978. 05. 16. Győr (Holt-Marcal) 1 tojó pd., 07. 25. 17 pd., Nagy L.; 1979. 07. 15. Sumony 8 pd., Molnár I., Geréby Gy.
- Hegyi réce (*Aythya marila*): 1978. 03. 14. Halásztelek (Duna) 3 hím, 1 tojó, 03. 18. Makád (Soroksári-Duna) 1 tojó, 1 hím, Hajtó L.; 11. 12. Csaj-tó 11 tojó, Dr. Bod P., Balatonberény 2 hím, Gombos Z.; 1979. 01. 08. Vác (Duna) 8 pd., Dénes J.; 01. 14. Tököl (Duna) 11 pd., Hajtó L. Dunapataj (Duna) 1 pd., Kocsis Cs.; 02. 17. Dinnyés 12 pd., Schmidt E.; 11. 18. Csaj-tó 10 pd., 12. 16. 5 pd., Dr. Bod P. — Zsótér L.; 1980. 01. 12. Fadd (Duna) 11 pd., Deme T. és Tsai; 03. 17. Baja — Mohács 2 pd., Kalocsa B.; 10. 14. Irmapusztai-t. (B.llelle) 1 pár, Keszler Z. 11. 16. Szeged-Fehértó 3 tojó Széll A.; 12. 13. Bátya (Duna) 6 pd., Hajtó L.; 12. 14. Esztergom—Szob 1 tojó, Hraškó G. és Tsai.
- Jeges réce (*Clangula hyemalis*): 1978. 11. 12. Balatonboglár 3 tojó, Tömösváry T., Kiss T.; 12. 17. Süttő—Alsónézmély 2 pd., Márkus F.; 1979. 01. 14. Esztergom—Visegrád 1 pd.,

Hraskó G. és Tsai; 01. 19. Hévízi-csat. 1 pd., Futó E.; 11. 18. Csaj-tó 2 pd., Dr. Bod P.; 1980. 02. 17. Szigetcsép 1 hím Nagy I.; 02. 19. Újpest—Szob 1 pd., Jánossy L., Simig L.; 04. 13. Kúnkápolnási-mocsár 1 tojó, Dr. Kovács G.; 11. 16. Szeged-Fehértó 2 tojó, Széll A.; 12. 03. Nagymaros 2 tojó, Palotai-szgt (Újpest) 3 tojó, Muray R.; 12. 17. Kompkötő-szgt (Vác) 1 pd., Muray R. és Tsai.

Fekete réce (*Melanitta nigra*): 1979. 11. 25. Szentendrei-sziget (Vác) 4 pd., Árkosi J., Kóczián A.; 12. 23. Szentendrei-sziget — Torda-sziget 3 tojó, Kóczián A.; 01. 12. Dunapataj (Duna) 1 pd., Kocsis Cs.; 1978. 11. 11. H.-Csécsi-h.tó 1 pd., Dr. Kovács G.; 11. 12. Nagytétény (Duna) 2 pd., Varga Zs.; 1980. 01. 03. Kisoroszi (Duna) 1 hím, Jánossy D.

Füstös réce (*Melanitta fusca*): 1978. 01. 15. Váci-rév 2 pd. Cserháti P., Waliczky Z.; 01. 19. Nagybadacsony — Vének (Duna) 3 pd. Fülöp T.; 11. 11. H.—Csécsi-h.tó 1 pd., Dr. Kovács G.; 11. 12. Nagytétény (Duna) 2 pd., Varga Zs.; 12. 17. Vác (Duna) 34 pd., Dénes J., Baja (Duna) 3 pd., Kalocsa B., Fajsz (Duna) 1 pd., Büki J.; 1979. 01. 07. Baja 1 pd., 01. 14. 1 pd., Kalocsa B.; 01. 17. Dunaföldvár — Baja 14 pd., Bankovics A. és Tsai; 01. 18. Makád (Soroksári-Duna) 1 hím, 2 tojó, Hajtó L.; 12. 16. Rába (Győr) 1 pd., Nagy L.; 12. 23. Vác (Duna) 12 pd., Dénes J.; 1980. 01. 17. Szigetcsép 2 tojó, Nagy I.; 02. 17. Csaj-tó 4 pd., Dr. Bod P.; 03. 02. Tahitótfalu 4 pd., Árkosi J.; 03. 18. Bp. — Zebevény 1 tojó, Dénes J., Gombos Z.; 04. 01. Tahitótfalu 6—8 pd., Árkosi J.; 04. 14. Rétszilas 1 pd., Zörényi J.; 12. 03. Göd (Duna) 8 pd., Káposztásmegyer 4 pd., Muray R.; 12. 14. Fadd (Duna) 1 pd., Palkó S.; 12. 17. Kompkötő-sziget (Vác) 2 pd., Muray R. és Tsai.

Örvös bukó (*Mergus serrator*): 1978. 01. 15. Verőcei-sziget (Tahi) 1, Szathmári B., Szigeti E., Zágon A.; 02. 19. Tahi—Kisoroszi 1 pd., Szathmári B.; 12. 17. Érsekcsanak (Duna) 1 pd., Szalczér A.; 1979. 01. 21. Dunapataj (Duna) 3 pd., Kocsis Cs.; 1980. 02. 19. Újpest — Szob 2 pd., Jánossy L., Simig L.; 11. 16. Almásfüzitő — Süttő 2 tojó Hraskó G. és Tsai; 12. 03. Sződliget 2 tojó, Muray R.

Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*): 1977. 06. 30. H.-Angyalháza-pusztá 2 pd., Varga Zs.; 1979. 07. 30. Konyár 1 pd., Rózsa P.; 1980. 09. 07. Akasztó 1 pd., Kocsis Cs.; 09. 17. Kelemenszék 1 pd., Dr. Bankovics A. — Molnár L.

Szirti sas (*Aquila chrysaetos*): 1980. 05. 07. Fülöpháza (Kondortó) 1 pd., Molnár L.

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): 1978. 01. 15. Apaj 1 tojó pd. (fácánkakast zsákmányolt), 07. 29. — 09. 03. között a dunabogdányi „Lapály”-on 1 hím pd., u. ott 08. 27-én 1 tojó is. Nagy I.; 11. 12. Sumony 1 pd., Molnár I.; 12. 29. Hortobágyi-halastó 1 pd., Term. véd. Tábor; 1979. 03. 17. Sumony 1 pd., Molnár I.; 10. 14. Kúnmadaras 1 pd., Dr. Kovács G.; 10. 21. Fülöpszállás 1 pd., Árkosi J.; 11. 23. Kúnkápolnási-mocsár 1 pd., Dr. Kovács G.; 12. 16. Kúnkápolnási-mocsár 1 pd., Dr. Kovács G.; 1980. 01. 20. Szeged-Fehértó 1 pd., Széll A.; 02. 17. Sumony 1 pd., Molnár I.; 03. 13. Kúnkápolnási-mocsár 1 pd., Dr. Kovács G.; 03. 22. Szakmár 1 pd., Büki J.; 09. 24. Bogáncsos-rét — Sóstói-puszta (Akasztó) 1 pd., 10. 07. 1 pd., 10. 11. 1 pd., Kocsis Cs.; Nagy-Széksóstó (Mórahalom) 1 pd., Mihály L.; 10. 29. Bogáncsos-rét — Sóstói-puszta 1 pd., Kocsis Cs.

Kis sólyom (*Falco columbarius*): 1978. 11. 06. Gyöngyös — Gyöngyöshalász 1 pd., Adamik M., Szalai F.; 10. 15. Pipás-rét (Szabadszállás) 1 pd., Gombos Z.; 11. 24. Dunaújváros 1 pd., Bognár A.; 12. 17. Almásfüzitő, Tata 1—1 pd., Nagy A.; Sumony 1 pd., Molnár I.; 1979. 01. 07. Tarcal 1 pd., Mercsák J. L.; 01. 09. Kúnkápolnási-m. 1 pd., Dr. Kovács G.; 01. 11. Sumony 1 pd., Molnár I.; 01. 14. Paradicsompuszta (Zomba) 1 pd., Palkó S.; 01. 18. Kelemenszék 1 pd., Dr. Bankovics A.; 10. 14. Kúnmadaras 1 pd., 11. 24. H.-Csécsi-h.tó 1 pd., Dr. Kovács G.; 12. 16. Fertő-tó 3 pd., Dr. Kárpáti L. és Tsai; 1980. 01. 13. Virágoskúti-h.tó 1 pd., Dr. Sóvágó M.; 02. 06. Fülöpháza (Kondortó) 1 pd., Pál Szabó F.; 02. 17. H.-Csécsi-h.tó 1 pd., 03. 13. Kúnkápolnási-m. 1 pd., Dr. Kovács G.; 11. 16. Sumony 1 pd., Molnár I., Dr. Oltai L.; 12. 04. Tát 1 pd., Lenner J.; 12. 14. Tarcal 1 pd., Mercsák J. L.

VEGYES hírek

MADÁRTANI IRODALMUNK — STATISZTIKAI ADATOK TÜKRÉBEN

A statisztika mindig nyújthat érdekes és használható adatokat. Nemrég a Madártani Bibliográfiát (Réthy: Magyar madártani bibliográfia, Békéscsaba, 1980.) lapozgatva jutott eszembe, hogy talán érdekes lenne az ott közölt összesítés alapján megvizsgálni, melyik madarunkkal foglalkoztunk a legtöbbit. Nem kis munkába került összeszámolni a rengeteg anyagot, sok-sok év legalább részben egy-egy madárfajjal foglalkozó írásos termékét, de a számszerű eredmények néhány igen érdekes következtetésre adtak lehetőséget. Kitént az összehasonlításokból, hogy a legtöbbit azokról a madárfajokról írunk, amelyek:

1. vadászat tárgyát képezik és azon belül is különösen kedveltek,
2. érzelmileg a legközelebb állnak hozzánk,
3. valamilyen szempontból érdekeseek, ritkák vagy színezetük miatt feltűnőek,
4. gazdasági szempontból fokozottabban jelentősek.

Ha az eredményeket az egyes fajokról szóló írások mennyisége alapján táblázatba foglaljuk, a következő képet kapjuk:

251—300 írás: erdei szalonka

201—250 írás: fehér gólya

151—200 írás: füstifecske

101—150 írás: nagy kócsag, tűzok, balkáni gerle, vetési varjú, csonttollú,

51—100 írás: sűrke gém, énekes hattyú, vetési lúd, tőkés réce, szirti sas, kerecsen, vándorsólyom, siketfajd, fogoly, fürj, fácán, daru, talpastyúk, kakukk, uhu, gyurgyalag, szalakóta, széncinege, hajnalmadár, seregély, pásztormadár, házi veréb,

0— 50 írás: egyéb hazánkban előforduló madárfajok.

A felsorolást szemlélve a kép, főként madárvédelmi szempontból egy kicsit meghökkentő. Tulajdonképpen csupán két faj, a fehér gólya és a füstifecske azok, amelyek mint „a magyar nép kedves madarai” előkelő helyen állnak a rangsorban. A többi „helyezett” vagy a vadászati irodalomban szerepel sokat (pl. erdei szalonka, vetési lúd, tőkés réce, fogoly, fácán stb.) vagy mint gazdasági „probléma madarak” (vetési varjú, se-regély) esetleg érdekes szokásaik, szép színeik ihlették meg azokat, akik madarakkal kapcsolatos írásokat vetettek papírra szaklapok vagy akár csak napilapok hasábjain.

Van azonban ennek a kis statisztikának, legalábbis részemre, egy másik nem kevésbé elgondolkasztató oldala is. Nevezetesen az, hogy a hazánkban előforduló kereken 120 énekesmadárfaj közül mindössze 7 lépte túl a szerintem még „minősíthető” kategória (51—100 írás) alsó határát, de közöttük egyetlen egy sincs éppen a legszebb hangú énekesekből. Azok közül a fajok közül, amelyek énekükkel kora tavasztól gyönyörködtetik a természetet szerető és járó embereket. Alig jelent meg írás például az erdei pacsirtáról (7), a barátkáról (7), a széphanagú kerti poszáta pedig mindössze 3 írással szerepel a listán. Ezek után már nem is csodálkozom azon, hogy a geze neve mögött mindössze egyetlen cikket jelző számmal talákoztam és az énekes nádiposzáta neve mellett is csak 5 írás szerénykedik. A tavaszi erdők csengő hangú énekes rigója ugyancsak 5, a fülemüle mindössze 9, a magevő madarak énekművésze, a kenderike, 8 írással szerepel.

Többször írtam már énekesmadaraink védelmében és most is ezt teszem. Égetően fontos egyes különösen veszélyeztetett ragadozók, vízimadarak védelme, de közben nem szabad megfeledkeznünk a ma még viszonylag nagyobb számban élő rigókról, poszátákról sem. Ha élőhelyeik pusztítása, a bokrosok irtása (költési időben is!), a nádasok rohamos csökkenése, a mesgyék tavaszi égetése és a többi, az élőhelyeket kedvezőtlenül befolyásoló vagy egyszerűen megsemmisítő művelet a jelenlegi vagy netán fokozott erővel folytatódik, nagyon rövid időn belül számolnunk kell egyes énekesmadárfajok állományának rohamos csökkenésével. Néhány faj esetében a megfogyatkozás már ma is szembetűnő.

A madarak védelmében írt cikkek önmagukban természetesen még nem oldanak meg semmit. Különösen a napilapokban, folyóiratokban megjelenő írások azonban felkelthetik a legszélesebb rétegek figyelmét is. Így nagyban hozzájárulhatnak énekesmadaraink gyakorlati védelmének előmozdításához.

Minden bokorsáv, bokorcsoport, amelyet sikerül a sokszor teljesen indokolatlan pusztítástól megvédeni, fontos lépést jelent az ott fészkelő madarak védelmében. Valóban csodálatosan szép és egyben megkapóan kedves élmény lehet a fészkére ereszkedő gólyapár, lenyűgöző a zöld nádas felett evező hófehér nagy kócsag vagy a kék ég alatt keringő parlagi sas látványa. Mégis ha legközelebb ismét tollat veszünk a kezünkbe vagy leülünk az írógép mellé, ne feledkezzünk meg az énekesmadarokról sem. Akkor sem, ha ma még — szerencsére — viszonylag szép számmal élnek körülöttünk.

Schmidt Egon

SZAKIRODALOM

CHERNEL ISTVÁN BIBLIOGRÁFIA

A szombathelyi Berzsenyi Dániel megyei Könyvtár fontos munkára vállalkozott (Vértesi Péterné összeállításában), amikor 1981 decemberében megjelentette — mindössze 300 példányban — az egyik legnagyobb magyar ornitológus: *Chernel István* (1865—1922) műveinek bibliográfiáját, illetve a róla haláláig és az után napvilágot látott cikkeket, megemlékezéseket. A zsebfomatú, 111 oldalas, házi rotaprint eljárással készült könyvecske a Chernel Istvánnal kapcsolatos tárgyi vonatkozásokat is tartalmazza; egy részüket fényképek formájában. A Chernel-rajzokból is közöl néhányat (több létezik), valamint néhány faksimilét, könyvcímfortókat. A fényképek minősége magán hordozza az adott lehetőségek korlátait. Kár, hogy a Velencei-tóról (Chernel egyik klasszikus területe) közölt, több tekintetben egyébként is téves térképvázlat nem tünteti fel az agárdi Chernel István Madárvárta helyét.

Fontos a nagy természettudós emlékét őrző létesítmények tudatosítása. Ezek főként Vas és Fejér megyében találhatók és ma is „életesek”, mint pl. Chernel szülőháza, emléktáblája, síremléke, emlékműzeuma és emlékkertje Vas-ban, — Fejérben pedig a Madárvárta, ennek falában domborművű arcása, 2 emléktábla, a róla elnevezett utca. Mindez a Velencei-tónál.

Nagy érdeme a bibliográfiának, hogy felsorolja azokat az intézményeket, melyeknél — részletekben — szinte a teljes cherneli életmű megtalálható. Igen fontos, hogy megadja Chernel írásainak korábbi, részleges bibliográfiai összefoglalóit is.

Chernel István sokoldalúságára, „termelékenységére”-re és hatására vall, hogy saját szakirodalmi és népszerűsítő művei elérik a 282-öt, a róla szólók pedig a 130-at.

A nagy szorgalommal és kitartó munkával összegyűjtött és közreadott könyvecske újabb nyeresége a hazai bibliográfiáknak, egyúttal — éppen gazdagsága miatt — felkelti azt az igényt, hogy a cherneli életmű kutatását érdemes még tovább folytatni.

Egyébként a könyvecske — a kevés példányszám miatt — máris szakirodalmi ritkaságnak számít.

Radetzky Jenő

**MALCSEVSZKIJ A. SZ.: ORNITOLÓGIAI KIRÁNDULÁSOK
(ORNITOLÓGICSESZKIJJE EXKURSZII),
1981. LENINGRÁD. P. 296.**

Malcsevszkij prof. könyve tulajdonképpen bevezetés a terepi ornitológiába és kiváló utikalauz a madarak világába, különösen az ifjú madarászok, a terepi gyakorlatot vezető tanárok és természetbarátok részére. A szerző nagyszerű pedagógiai érzéssel és kitűnő szakmai tudással, magas tudományos szinten, de ugyanakkor népszerűen avatja be az olvasót a terepi ornitológiába. Munkájában nemcsak kalauzol négy évszakon át a madarak életében, hanem kitér a megfigyelt jelenségek biológiai lényegére, felhívja figyelmét a megoldásra váró problémákra, sok ötletet ad az önálló munkához, serkenti az alkotó gondolkodást. A könyvben rendszeresített alapismereteket találunk a madárélet főbb megnyilvánulásairól, továbbá a madarak magatartásáról, a több mint 200 madárfaj énekéről, fészkeléséről fiókáiról, madarak táplálkozásáról stb.

Igen hasznosnak látszik a verébalkatúak fiókáinak életkorára vonatkozó táblázat és a madárfészek meghatározásával foglalkozó leírás.

A könyv több részre és fejezetre tagolódik, amelyek közül csak a nagyobb egységeket sorolom fel: A madárkutatás a természetben (8—21. o.), Tavasz érkezés, ének, nászrepülések (21—70. o.), Észak- és Középoroszország madarai (biotópon-

kénti kirándulások — B. Sz. (62—162. o.), A madarak fészkelése (162—249. o.), A madarak ősszel és télen (250—291. o.), Ajánlott irodalom (292—293. o.), Az orosz és latin madárnevek (294—296. o.).

Az élvezetesen megírt, ismeretekben gazdag könyv hosszú éveken át segédeszközként, tankönyvként is használható a terepen dolgozó ornitológus számára és jellegénél fogva megérdemelné a magyarra való fordítását, ami más oldalról pótolná az utolsó években megjelent magyar ismeretterjesztő madárkönyveket.

Dr. Bozsko Szvetlana

EGY KIMERÜLTEN TALÁLT GYÖNGYBAGOLY (*Tyto alba*) SIKERES ÁPOLÁSA

1976. III. 5-én történt, hirtelen hidegbetörés és hóesések után III. 13-án egy teljesen kimerült és lesoványodott göngybagolyot találtak Ilz (Ausztria) térségében. Életjelek is alig voltak észlelhetők és először egy kevésbé fűtött helyiségben helyezték el. Kezdetben testhőmérsékletre melegített marhasziv kis darabjait kapta. Csak a harmadik naptól, amikor kis erőre kapott — adtak neki labor egereket és elpusztult napocsibéket. Az első csibéket fel kellett vágni. Egy hetes ápolás után a padlásra került és további egy hét múlva kinyitották a padlásablakot (közben az időjárás is normalizálódott). Az ilyen vállalkozásoknál mindig kérdéses siker esetleges beigazolódnása érdekében meggyűrűzték. 22 hónap múlva, 1978. január 28-án, 130 km távolságban, Szlovéniában találták meg a madarat, holtan. A bagoly tehát még további két költési időszakot élt meg. Ez amellet szól, hogy az ilyen ápolásokkal érdemes fáradozni. (Egretta, 23 : 2. 1980.)

N. G.

TARTALOMJEGYZÉK:

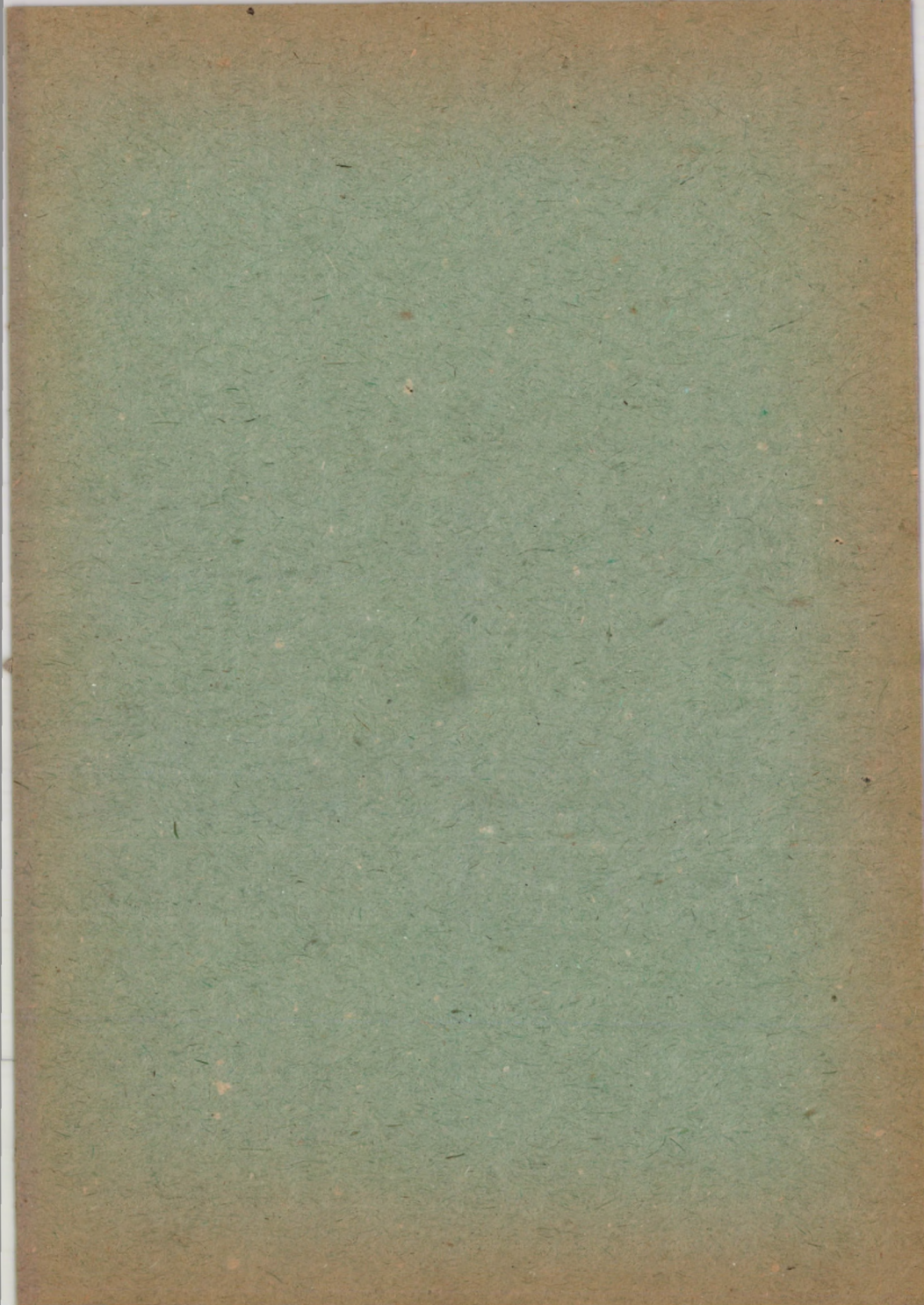
	oldal
Dr. Albert Vilmosné — Albert András: Madártani megfigyelések a Nyírségben	155—156
Andrési Pál — Sódor Márton: Bagolyköpet vizsgálatok Sopron környékén	111—112
Bali József: Néhány adat Veszprém-Dimitrovváros fecskeállományáról (1981)	150—151
Balogh Gyula: Szürkegém (<i>Ardea cinerea</i>) fészkelési és táplálkozási adatok	100—101
Dr. Bod Péter: Megfigyelések a tömörkényi Csaj-tavon	169
Bogdán István: Egy gólyamentés története	129
Bogdán István: Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>) fészkelési adatok	167
Dr. Bozsko Svetlana: Malcsevszkij A. Sz.: Ornitológiai kirándulások (Ornitológicseszkije exkurszii) 1981. Leningrád P. 296.	190—191
Faragó Sándor: Magyar—osztrák szinkron tűzokszámlálások 1980—1981	140—142
Haraszthy László: Bemutatom a Központi Irodát	87— 90
Dr. Hercsikné Dr. Giricz Katalin: Alapítványrendelet	82— 84
Jakab Béla: Az időjárás és a fiókaszám összefüggése a gólyánál (<i>Ciconia ciconia</i>)	103—104
Jakab Béla: Védőháló áramútás ellen	130
Jakab Béla: Új gólyafészek Szeged-Alsóvárosban	130
Janata Károly — Szekrényi György — Szentendrey Géza: A kevélynyergi odútelep első négy vizsgálati évéről	124—127
Dr. Jánossy Dénes — Ott József: Adatok a kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>) etológiájának ismeretéhez	97— 98
Juhász Lajos: Téli madártani tábor a Hortobágyon	90— 91
Kalotás Zsolt: Adatok a házi verebek (<i>Passer domesticus</i>) táplálkozásához és adaptációjához	117—119
Kalotás Zsolt: Füstifecskek (<i>Hirundo rustica</i>) késői fészkelése	119—120
Kalotás Zsolt: A partifecske (<i>Riapia riparis</i>) pusztulások okaihoz	130—131
Kalotás Zsolt: Tömeges madárpusztulások az utakon	132—133
Dr. Kasza Ferenc: Halvány geze (<i>Hippolais pallida</i>) az Újszegedi Tisza-hullámtéren 1981-ben	157

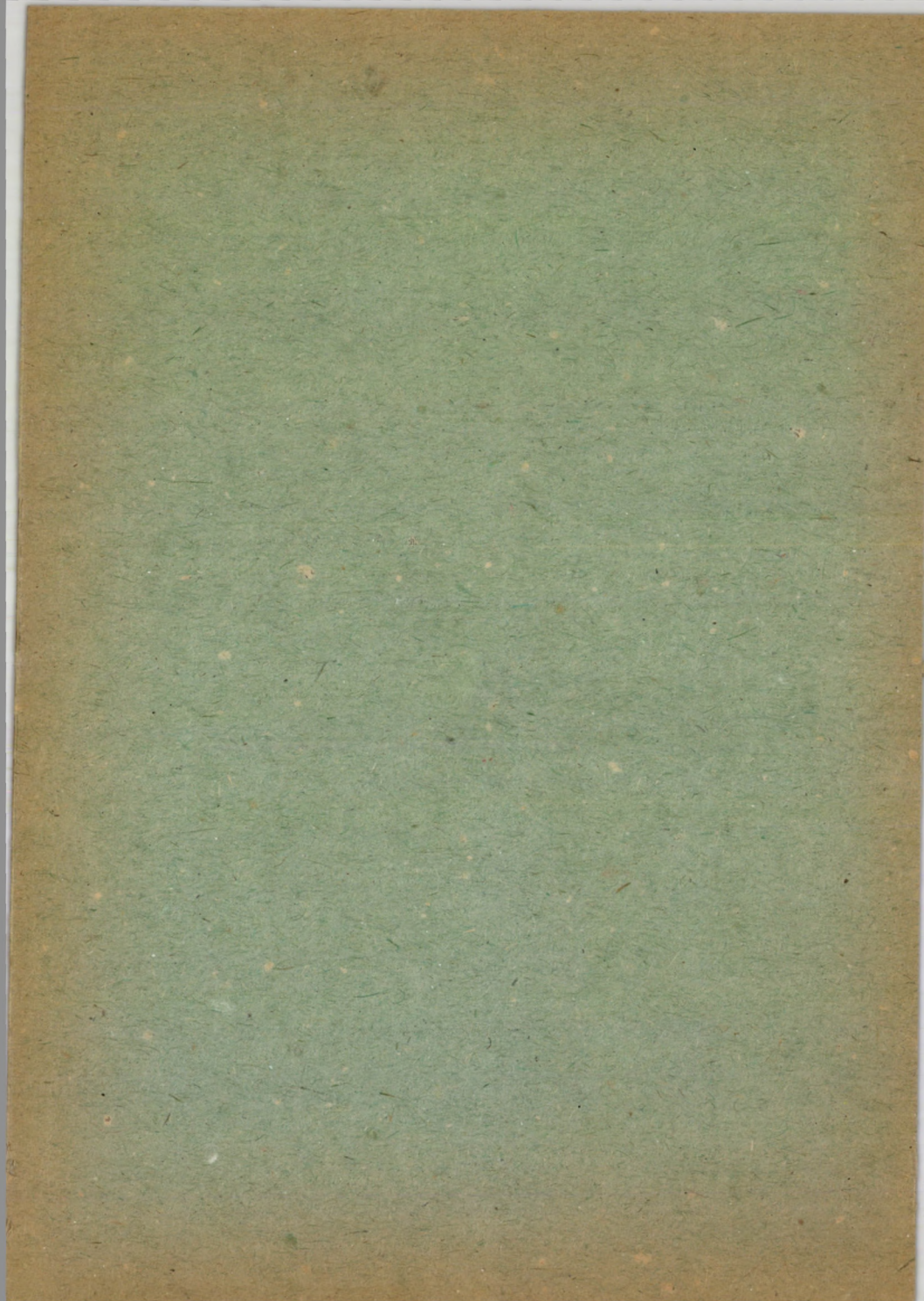
Dr. Kasza Ferenc: Berki tücsökmadár (<i>Locustella fluviatilis</i>) megfigyelések 1978—1981	158—159
Kállay György: Együttműködés a Természetbarát Szövetséggel	86
Dr. Kárpáti László: Madártani hírek Sopron környékéről	164—166
Kesjár András: Téli megfigyelések Békéscsaba környékéről	151
Kiss Ernő: Madártani hírek Hódmezővásárhelyről — 1981	159—160
Dr. Kovács Gábor: Adatok a Hortobágyon telető kékes rétihéjájék (<i>Circus cyaneus</i>) mennyiségéről	151—152
Dr. Kovács Gábor: Telető madarak a bihari Sándoroson és környékén	152—154
Lenner József: Gyurgyalagok (<i>Merops apiaster</i>) vonulása Sárísápon 1981 őszen	154
Lipcsey Imre: Gémfélék különös táplálkozása	102
Lipcsey Imre: Kárókatónák (<i>Phalacrocorax carbo</i>) csoportos halászata és táplálkozó asztalközössége	105
Lipcsey Imre: Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>) előfordulása	166—167
Mihály László: Szürkegémek (<i>Ardea cinerea</i>) hereföldön	102—103
Mihály Lászlóné: Adatok a cinegék és csuszkák életkor meghatározásához	173
Molnár Gyula: Partifecskest (Riparia riparia) zsákmányoló menyét	119
Molnár Gyula: Szürke légykapó (<i>Muscicapa striata</i>) különös fészke	120
Molnár Gyula: Gémtelepek a Hármaskörös halászteleki szakaszán 1961 és 1980 között	160—162
Molnár István: Nagy kócsagok (<i>Egretta alba</i>) gyülekezése a Rába mentén	170
Molnár László: Faunisztikai adatok Fülöpházáról (1981)	168
Nagy Sándor: A zsákmányállatok megoszlása gyöngybagoly (<i>Tyto alba</i>) köpetekben talált maradványok alapján	112
Nagy Sándor: A zsákmányállatok megoszlása erdei fülesbagoly (<i>Asio otus</i>) köpetekben talált maradványok alapján	113
Nagy Sándor: Dombóvár város molnárfecske (<i>Delichon urbica</i>) és füstifecske (<i>Hirundo rustica</i>) állományáról	133—134
Nagy Sándor: Adatok Dombóvár madárvilágához	145—149
Nagy Sándor: Áttelelő nagy kócsagok (<i>Egretta alba</i>)	163—164

Paizs András: Megfigyeléseim a vörös vércse (<i>Falco tinnunculus</i>) életmódjáról	93—97
Radetzky Jenő: Chernel István bibliográfia	189—190
Dr. Rékási József: Adatok seregélyfiókák (<i>Sturnus vulgaris</i>) táplálkozásához	121
Dr. Rékási József: Bütykös hattyú (<i>Cygnus olor</i>) megfigyelések a Duna-Tisza közén	154—155
Dr. Rékási József: Megfigyelések a „Gólya védelmének évében” 1981-ben	173—174
Dr. Simai Attila: Gólyavédelem Egyeken	139—140
Dr. Simig Lajos: A balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>) költési viselkedéséről	114—116
Schmidt Egon: Búcsú Lajos bácsitól	81
Schmidt Egon: A hideg január néhány madártani érdekessége Budapesten	105—107
Schmidt Egon: Adatok a nagy fülemüle (<i>Luscinia luscinia</i>) őszi vonulási üteméhez Magyarországon	171—172
Schmidt Egon: Madártani irodalmunk — statisztikai adatok tükrében	186—188
Tóth Tamás: Molnárfecske (<i>Delichon urbica</i>) fiókáinak megmentése	128—129
Tömösváry Tibor: Érdekes táplálkozási megfigyelések réti sasnál (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	98—99
Varga Ferenc: Héja (<i>Accipiter gentilis</i>) két hónapon át tartó kotlása a mátraszelei erdőben	99—100
Varga Ferenc: Adatok a kék galambok (<i>Columba oenas</i>) költésbiológiájához	107—110
Varga Ferenc: Gubacsdarazsak lárváival táplálkozó fakopáncsok	116—117
Varga Ferenc: Az etológia szerepe a vörösbegyek (<i>Erithacus rubecula</i>) fészkeinek felkutatásában	121—123
Varga Ferenc: Gyurgyalagok (<i>Merops apiaster</i>) költése a Medves hegység déli és keleti nyúlványai között	162—163
Varga Zsolt: Elpusztult nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	128
Zakinszki Sándor: Az Észak-Bánáti tűzok (<i>Otis tarda</i>) populáció	142—144

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

KIZÁRÓLAG BELSŐ TERJESZTÉSRE!
Felelős kiadó: Kállay György főtitkár
82-9148 KmNyV., K.
Felelős vezető: Tunyogi József igazgató

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1024 BUDAPEST II., Keleti Károly u. 48.

MAGYAR MADÁRTANI EGYESÜLET

1024 BUDAPEST

Keleti Károly u. 48.

MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓ

1982. OKTÓBER—NOVEMBER—DECEMBER

ÚTMUTATÓ A MADÁRTANI TÁJÉKOZTATÓBAN KÖZLÉSRE SZÁNT ÍRÁSOK ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

A Madártani Tájékoztatónak szánt írásokat (kis közleményeket is) lehetőleg géppel írva és névvel ellátva küldjük be a Központi Iroda címére. A bal oldalon széles margót kell hagyni. A cím legyen rövid, tömör, a szövegterjedelem kivételes esetektől eltekintve nem haladhatja meg a 3 gépelt oldalt.

A kéziratban csak a lényeg leírására törekedjünk, kerüljük a terjengősséget és az ismétléseket.

A Madártani Tájékoztató rövidítése: Mad. Táj.

A felsorolt madárfajok csak magyar vagy magyar és utána zárójelben latin névvel írandók. A magyar madárnevekre és a felsorolás sorrendjére nézve a Mad. Táj. 1980. 4. számában közölt fajtalista az irányadó.

Egyetlen fajról vagy madáregyedről szóló közleményben a magyar név után zárójelben a latin nevet is ki kell tenni.

A szövegben semmit ne húzunk alá.

A példány rövidítése: pd. A „darab” kifejezést ne használjuk az egyedek megjelölésére.

Faunisztikai adatok esetében mindig a községhatárt kell megadni és csak ezt követőleg az esetleges közelebbi megjelölést (pl. Dinnyés, halastavak).

A Mad. Táj.-hoz beérkező írásokat szerkesztő bizottság bírálja el, amely fenntartja a jogot az érdemi részt nem érintő esetleges változásokra (pl. rövidítés, stiláris javítás stb.).

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

1982

ÍRJON, AGITÁLJON, TARTSON ELŐADÁSOKAT
FECSKÉINK VÉDELME ÉRDEKÉBEN!

Ha Egyesületünk minden tagja csupán egyszer tesz valamit is
ez évben a fecskék védelméért, máris felbecsülhetetlen segít-
séget kapott a magyar állomány!

SZÉP A FÉNYKÉP FORTE PAPIRON
SCHÖN SIND DIE BILDER AUF FORTE PHOTOPAPIER
YOUR PICTURES ARE NICE ON FORTE PHOTOPAPERS

PHOTO FILMS PHOTO AND PAPERS

FÉNYKÉPEZÉSHEZ HASZNÁLJA A FEKETE-FEHÉR ÉS SZÍNES
FORTE-ANYAGOKAT!
BENÜTZEN SIE ZUM PHOTOGRAPHIEREN DIE SCHWARZ-WEISSEN
UND FARBIGEN FORTE MATERIALEN!
USE THE BLACK-AND-WHITE AND COLOR PHOTO-MATERIALS
MADE BY FORTE!

FORTE FOTOKÉMIAI IPAR,

2601 VÁC, VÁM UTCA 3. PF. 100. TELEX: 22-5022
HUNGARY

egyesületi élet

A MAGYAR MADÁRTANI EGYESÜLET I. TUDOMÁNYOS ÜLÉSE

Ez év március 27—28-án lezajlott első tudományos ülésünk Sopronban. A rendezvényt már szervezése idején is nagy érdeklődés kísérte, hiszen nemcsak fiatal Egyesületünk életében volt az első tudományos összejövetel, de a magyar madártan történetében sem volt még hasonló, elsősorban hazai ornitológusok számára létrehozott fórum.

Az ülés célja az volt, hogy lehetőséget nyújtson tudományos igénnyel dolgozó tagtársainknak, valamint a környező országok velünk együtt működő ornitológusainak kutatási eredményeik bemutatására és személyes, szakmai kapcsolataik bővítésére. Mindez azért volt időszerű, mert a madártan nálunk az utóbbi években — jórészt Egyesületünknek köszönhetően — eddig még nem tapasztalt fejlődésnek indult. Jó felkészültségű kutatók működnek az ország különböző részein, akik sok esetben nincsenek, vagy alig vannak egymással kapcsolatban és eredményeiket többnyire nem madártani kiadványokban ill. tudományos konferenciákon kénytelenek közölni. A madártan is olyan tudománya lett a zoológiának, ahol az amatőrismus a profizmussal szinte egyenlő, viszont sok lelkes — főleg vidéki — művelőjének alig van lehetősége az egymás közötti eszmecserékre, ami pedig e díszciplina továbbélése és fejlődése miatt nélkülözhetetlen.

Első tudományos összejövetelünk megszervezésére a MME Központi Iroda és a Soproni csoport vezetői vállalkoztak, a házigazda pedig a soproni csoport működési centruma az Erdészeti és Faipari Egyetem volt. Az egyetem tágas épületei,

a köröttük húzódó 18 ha-os arborétum, a közeli diákotthonok valamint legszebb középkori városunk Sopron és környéke, a szubalpin jellegű Soproni hegyvidék és a szikes-pusztai Fertő tó ideális tanácskozási színhelyt, szállás- és tanulmányúti lehetőségeket biztosítottak az ülés megrendezésére. Elismerés illeti az egyetem vezetőit, akik a konferencia sikeres lebonyolítása érdekében mindent megtettek.

A szervezők még 1981 decemberében 165 meghívót küldtek szét. Meginvitálták mindazokat a tagtársakat és külföldi kollegákat, akiknek alkotó tevékenysége ismert a magyar mádártan köztudatában. Részvételi szándékát visszajelezte 133 fő, s végül is 130-an jelentek meg. A hazai jelentkezőkön kívül érkezett még 7 ausztriai, 3 csehszlovákiai, 5 jugoszláviai és 1 NSZK-beli vendég is.

A résztvevők közül 37-en jelentették, hogy előadást kívánnak tartani. Közülük 9-en, a nagyszámú előadóra való tekintettel lemondtak előadásuk megtartásáról, de témájuk írásbeli anyagát átadták a szervezőknek. Az előadások — többnyire témakörök szerinti kisebb csoportokban — két szekcióra bontva folytak.

Az ülés programjához tartozott az Egyesület vezetőinek egyetemi látogatása is. Őket, az érkezők napján, március 26-án délután fogadta Dr. Gál János az EFE rektora. Baráti beszélgetés után megtekintették az Erdővédelmi Tanszék és a Vadgazdálkodástani Tanszék gyűjteményeit, a Központi Könyvtár muzeális könyvritkaságait és a Botanikus kertet. A tudományos ülés március 27-én reggel 8 órakor kezdődött. Dr. Igmándy Zoltán az EFE rektorhelyettese, az MME Választmányának tagja az egyetem vezetősége részéről üdvözölte a megjelenteket. Ezután Dr. Bankovics Attila az OKTH Madártani Intézetének igazgatója emelkedett szólásra, köszöntötte az egybegyűlteket és sok sikert kívánt a tanácskozáshoz. Őt követte Dr. Jánossy Dénes, Egyesületünk elnöke, aki beszédében az esemény jelentőségét méltatta, hivatalosan megnyitotta az ülést és felkérte Dr. Keve András „A madártani kutatások története Sopron környékén” c. plenáris előadásának megtartására.

Az előadás után a résztvevők felkeresték a szekcióülések termeit, ahol délelőtt és délután 14—14 előadás hangzott el. Az előadások időtartama 15 perc volt, ezután hozzászólás, vita következett. A szekcióülések elnökei a következők voltak:

- „A” szekció — Dr. Jánossy Dénes — délelőtt
Dr. Sasvári Lajos — délután
„B” szekció — Dr. Marián Miklós — délelőtt
Dr. Legány András — délután

Az előadók, előadásuk írásbeli anyagát a soros elnököknek adták át. Az így összegyűlt kéziratokból egy kiadvány készül, amelyet az érdeklődők f. év novemberétől kezdve a MME Központi Irodától rendelhetnek meg. Ára előreláthatóan 100,— Ft lesz.

A tudományos ülés első napja ismerkedési esttel zárult, ahol a résztvevők még egy szellemes ökológiai tárgyú előadást is hallhattak Dr. Gallé László ökológustól, a JATE Ökológiai Laboratóriumának vezetőjétől.

Másnap, március 28-án a tudományos ülés tagjai — az egykori Magyar Ornitológusok Szövetsége vándorgyűlési hagyományait követve — szakmai kiránduláson vettek részt. A kirándulás kisebb csoportokban történt, a madártani jellegnek megfelelően. Hajnalban és a kora délelőtti órákban a Soproni hegyvidék erdeit járták a résztvevők, a déli órákban pedig a Fertő mentét. Az élőhelyek és a hazánkban általában nem közönségesnek számító fajok (fenyves- és búbos cinege, mindkét királyka, hegyi billegető, süvöltő, keresztcsőrű, nagy kócsag, nyári lúd, párzó gyepi békák stb.) terepi megfigyelése mindenkit elégedettséggel töltött el. A sikeres kirándulással végződő tudományos konferencia remélhetőleg minden résztvevő számára élményekben gazdag és gyümölcsöző volt.

Dr. Kárpáti László — Haraszthy László

MADARAK ÉS FÁK NAPJA
Madárvédelmi mintaterület létesült!
Hódmezővásárhely, 1982. május 23.

Helyi Csoportunk tagjait kettős cél vezérelte, amikor tervbe vettük az újabb madárvédelmi rendezvény megszervezését nyílt, városi program keretében: egyrészt a fiatalabb generációk előtt ismeretlen, de az idősebb tagtársak emlékezetében még elevenen élő régi kedves hagyománynak, a „Madarak és

Fák Napj"-nak a felelevenítését; másrészt a mindig nagy súllyal kezelt folyamatos, tömegeket tájékoztató propaganda tevékenységünk állandósítására egy madárvédelmi mintaterület létesítését a Parkerdőben. Ez utóbbi felvilágosító munka fontosságát hangsúlyozza az erdőben tapasztalt rongálás, természetkárosítás, szemetelés, stb. A korábban kihelyezett odúink egy részét — még fiókástól is! — ellopták, egyikben még a fészket is felgyújtották, ismeretlen tettesek légpuskával lőttek le egy egerészölyvet, az elmúlt hetekben pedig az erdész kezdte kitermeltetni a fákat a négy tojáson kotló héja fészke körül (sajnos eközben a tojások is eltűntek!). A Parkerdő — (korábban a régi földesuráról Kása erdőnek hívták) — a város nyugati részével az újabb építkezések hatására teljesen egybe-nőtt. Kb. száz hektáros területén keresztülhalad a Szent-es—hódmezővásárhelyi vasútvonal, elektromos távvezetékek és csatornák, valamint néhány turistaútvonal. A városi tanács 1976-ban kezdte fejlesztését, ekkor épült itt a jól felszerelt úttörőtábor, ahol nyaranta több száz diák tölti gondtalan napjait, valamint szalonnasütő és pihenőhelyeket létesítettek.

Az egykori Hód-tó medrében telepített fiatal erdő tölgy, szil, akác, nyár (egyiken volt a héja fészke) fából áll, egy-egy fenyőcsoporttal tarkítva. Tavasszal a dús aljnövényzetű erdő egy részét talajvíz borítja.

A verőfényes májusi vasárnap délelőttjén Lelkes István elnökünk köszöntötte a közel száz résztvevőt. Megköszönte a mintaterület kialakításában társadalmi munkában segítségünkre sietők közreműködését (több vállalat készített madár-odúkat és etetőket, HCs-unk ifjú tagjai az Úttörőházban barkácsoltak; felkérésünkre az egyik szocialista brigád tagjai két nagyméretű fatáblát készítettek, melyekre Erdős Péter és Lelkes István festőművész tagtársaink színes madárképeket — feltüntetve azok eszmei értékeit is — és odútípusokat festettek; az Ifjúsági Ház pedig 150 nyomdai meghívót és 200 utcai plakátot készített és vállalta a tiszteletdíjak és jutalmazások anyagi fedezetét is.) A kihelyezett és térképen is bejelölt 50 különböző típusú odú folyamatos ellenőrzését HCs-unk végzi (a későbbiekben ezt bővíteni szándékozunk). A rendkívül szép és esztétikus madárismertető táblákat az erdő forgalmasabb helyein állítottuk fel. Berényi Géza, az Úttörőház igazgatójának megnyitó és felavató ünnepi beszéde után Márki Zay János tagtársunk szavalta el Áprily Lajos: Koncert című versét. Majd Bálint Ferenc, a közép-tiszai TK felügye-

lőjének a szervezésében és vezetésével „Ki tud többet a madarokról” c. rendkívül érdekes és tudatformáló erejű vetélkedőre került sor. A helyszínen alakult csapatok egy-egy távcsővel felszerelt tagtársunk vezetésével járták be az erdőt, az ott élő növényekkel és állatokkal, valamint az erdőben való viselkedés szabályaival megismerkedve. Eközben négy állomáson válaszoltak elméleti (pl. növény-, állatnyom-, madár-röpkép-, madárhang felismerés, természetvédelmi tesztlap, tűzgyújtásra és táborozásra vonatkozó szabályok, ételrecept, mérges gombák ismerete, stb.) kérdésekre és gyakorlati feladatokat oldottak meg. Medveczky István tagtárs a felállított hálók mellett tartott gyűrűzési bemutatót. Nagy derűtséget keltett a hálóba csempészett sárból és falevelekből készített — utólag „Turdus aquaterrus”-nak nevezett — madár meghatározási nehézsége! Az Úttörőtáborba visszatért csapatok tagjai egyéni rajzversenyben vehettek részt. A közel kétórás vetélkedő végén a jól felkészült versenyzők könyvjutalmakkal megpakolva mentek haza ebédelni.

A délutáni folytatásban az Ifjúsági Házban „Színes madárvilág” címmel hallgattuk nagy élvezettel Dr. Magyar Levente főiskolai docens érdekes előadását Molnár Gyula fotóival illusztrálva, és saját madárhang felvételeivel aláfestve.

A résztvevők a helyszínen szakkönyveket, madárhanglemezeket, posztereket, matricákat és képeslapokat vásároltak közel kétezer forint értékben. Ezenkívül megtekintették a kiállított plakátokat és Egyesületünk új faliújságját is, mindenki kapott a HCs-unk működését ismertető tagtoborzó szóróanyagokból.

A Madarak és Fák Napja záróeseményeként este ismét az Úttörőtábor területén tábor tüzet gyújtottunk és szalonnát süttöttünk, A fülemülék csattogó éneke és a ropogó tűz mellett jó hangulatban a közel- és a régmúlt madarászélményeit elevenítettük fel.

Rendezvénysorozatunkat szervesen egészítette ki Haraszthy László — HCs-unk megszervezőjének — lenyűgözően érdekes előadása az Északi-középhegység madárvilágáról másnap délelőtt az Állategészségügyi Szakközépiskola hallgatói részére rendhagyó biológiaóra keretében.

Dr. Kis Ernő

„TERMÉSZETVÉDELMI ÉS MADÁRVÉDELMI HÉT” VOLT DOMBÓVÁRON

A MME 28. sz. Dombóvári Helyi Csoportja programsorozattal kívánta a természet- és környezetvédelem legfontosabb tudnivalóit propagálni. Az április 19-én megnyitott kiállítás a védelem különböző területeiről adott tájékoztatást.

A látogatók megismerkedhettek a Magyar Madártani Egyesület történetével és természetfotósok által készített felvételek révén közel 70 madárfajjal. Látható volt 62 preparált madár- és 14 emlősfaj. (Gimnáziumok, iskolák, vadászok tulajdonában vannak ezek az állatok.) A kiállítás tájékoztatást adott hazánk védett területeiről — Nemzeti Parkok, Tájvédelmi Körzetek, Természetvédelmi Területek — megindokolva ezek létrehozásának szükségességét, illetve feladatait.

Mintegy száz olyan könyvből volt bemutató, amely a természet jobb megismerréséhez ad segítséget.

Első ízben mutatkozott be a három éve alakult helyi madártani csoport munkájával és eredményeivel.

Három budapesti ornitológus (Taba Andor: Négy évszak a természetben, Dr. Módlinger Pál: Intenzív madárvédelem, Bécsy László: Mesél a Velencei-tó) előadása tette még színvonalasabbá a rendezvénysorozatot. Délelőtt és délután filmvetítések voltak, 620 tanuló tekintette meg a levetített 12 természet- és környezetvédelmi filmet.

Néhány cím a filmek közül: Sasfióka; Erdei tó; Hurrá, indulás; Állóvíz, holtvíz; Életlánc; Biológiai egyensúly; Erdő, adj menedéket; Rovarevő növények; Pilisi Parkerdőgazdálkodás stb. Tolna megyében ez volt az első ilyen jellegű kezdeményezés és bátran mondhatjuk, nagy sikerrel zárult. Bizonyítja ezt, az állandóan zsúfolt kiállítóterem, s az, hogy vetítéskor a helyiség kicsinek bizonyult.

Van igény az ilyen jellegű programokra, a felmerülő kérdések pedig egyértelműen bizonyítják, szükség van a bemutatókkal egybekötött tájékoztatókra, előadásokra.

Rendezvényeinknek a hat nap alatt 2707 látogatója volt.

Nagy Sándor

KÉPZŐMŰVÉSZETI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI TÁBOR A KÖZÉP-TISZÁN 1982.

Egyesületünk július 16. és augusztus 5. között másodszer rendezte meg a Közép—Tiszai Képzőművészeti és Természetvédelmi Tábort, melyben művészek, biológusok és néprajzosok dolgoztak.

A művészek témáikat a tájból és a népi hagyományokból merítették. Nagy Kristóf szobrászművész monumentális őrfa rekonstrukciója, mely a hajdani tiszai hajózást idézi, Tiszasülyön a folyóparton lett felállítva.

A természettudományi szekció a megyei tanács felkérésére elvégezte a Cseröközi Holt-Tisza védetté nyilvánításához a teljes botanikai felmérést, valamint több gyakorlati javaslatot tettünk a védettséggel kapcsolatban. A szekció másik fontos feladata volt a Tisza II. Tározó Tiszaörvény—Poroszló—Sarud—Tiszaszőlős által határolt területének madártani és botanikai felmérése.

A madártani munka eredménye nem igazolta teljes mértékben azokat a szállongó híreket, miszerint ebben a térségben több százas kárókatona, szürke gém, kócsag, kanalasgém és sirály telepek vannak.

Július 17-én a 423 folyamkilométer magasságában lévő jobbparti morotva részben már kiszáradt fáin 32 szürkegém (*Ardea cinerea*), 8—10 bakcsó (*Nycticorax nycticorax*) és egy barna kánya (*Milvus migrans*) fészket számoltunk meg.

18-án az ún. Borzanati-erdő térségében a már teljesen kiszáradt fákon 70 kárókatona (*Phalacrocorax carbo*) fészket találtunk. Egyébként nem ment ritkaság számba, hogy a tábor felett 60—70 példányból álló kárókatona csapatok húztak el. Egy alkalommal kb. 30 perc leforgása alatt 140 példány repült át felettünk.

19-én az Aranyosi-kanyar és Sarud közötti területet vizsgáltuk át, melynek eredménye egy kb. 40 párt számláló dankasirály (*Larus ridibundus*) telep felderítése volt.

Kanalasgém (*Platalea leucordia*) és nagy kócsag (*Egretta alba*) fészkelésére utaló jeleket nem találtunk. Az ebben a térségben megfigyelt példányok valószínűleg a Tiszafüredi Ma-

dárrezervátumból látogatnak el ide. A vörös géme (Ardea purpurea) költése viszont biztosra vehető, bár most konkrétan egyetlen fészket sem találtunk, viszont Dr. Hamar József, táborunk hidrobiológusa már évekkkel ezelőtt észlelte fészkelésüket Sarud térségében.

A tározó kutatását jövőre is tervbe vettük. Ez a rohamosan átalakuló táj sok meglepetést tartogathat még. A három évvel ezelőtti kukorica földek helyén ma tündérfátyolos (Nymphoides peltata), tündérrózsás (Nymphaea alba), békaszőlős (Potamogeton natans) vadvizek terülnek el. De a terület sok madárvédelmi kérdést is vet fel. Ha a kiszáradt, de még lábon álló fák lepusztulnak, hol fognak a felszaporodott kárókatónák új hazát keresni? Mi lesz az erdőktől megfosztott, elbozótosodott szigetek sorsa? Csupa olyan kérdés, amire ma még nem tudunk válaszolni.

Lőrincz István

II. ZALAI TERMÉSZETVÉDELMI TÁBOR 1982.

Idén másodízben rendezte meg Helyi Csoportunk a Megyei Tanács és az OKTH Közép-Dunántúli Felügyelősége támogatásával a Zalai Természetvédelmi Tábort. 1982. 06. 26—07. 04-ig álltak sátraink a Pölöskei-tó partján, célunk pedig — az elmúlt évekhez hasonlóan — a környék élővilágának minél pontosabb megismerése, valamint madárgyűrűzés volt. A tábor résztvevői — mintegy 70 fő — a Dunántúl különböző pontjairól érkezett tagtársaink és diákok voltak.

Madárgyűrűzést 06. 26— 07. 02-ig folytattunk, meglehetősen mostoha időjárási körülmények között. Ez idő alatt 36 faj 526 egyedét jelöltük meg. Befogásukra 12 db 12 m-es japán függönyhálót használtunk.

A leggyakoribb fajok:

Foltos nádiposzáta (<i>A. schoenobaenus</i>)	171 pd.
Füstifecske (<i>H. rustica</i>)	55 pd.
Énekes nádiposzáta (<i>A. palustris</i>)	54 pd.
Néhány érdekesebb gyűrűzési adatunk:	
Bakcsó (<i>N. nycticorax</i>)	6 pd.
Vörös vércse (<i>F. tinnunculus</i>)	3 pd.
Bíbic (<i>V. vanellus</i>)	2 pd.
Dankasirály (<i>L. ridibundus</i>)	12 pd.
Küszvágó csér (<i>S. hirundo</i>)	1 pd.
Jégmadár (<i>A. atthis</i>)	5 pd.
Gyurgyalag (<i>M. apiaster</i>)	4 pd.
Kékbegy (<i>L. svecica</i>)	12 pd.
Réti tücsökmadár (<i>L. naevia</i>)	8 pd.
Sitke (<i>L. melanopogon</i>)	3 pd.
Sárga billegető (<i>M. flava</i>)	11 pd.

A tábor ideje alatt faunisztikai megfigyeléseket is végeztünk. Néhány érdekesebb adat:

Üstökös gém (*Ardeola ralloides*): A Pölöskei-tónál rendszeresen megfigyelhető, 1 pár költ.

Kanalasgém (*Platalea leucorodia*): Szintén rendszeresen meg-

figyelhető, 06. 28-án a Pölöskei-tónál 2 ad. + 1 majdnem kifejlett juv. pd. (Ács A., Darázsi Zs., Dedinszky J.)

Piroslábú cankó (*Tringa totanus*): Pölöskei-tó, 06. 26. 1 pd. (Ács A., id. Dedinszky J., Marton I.)

Sárszalonka (*Gallinago gallinago*): Pölöske, Tőzegbánya, 06. 29. 1 nászrepülő pár. (Varga L.)

Kis fakopáncs (*Dendrocopos minor*): Pölöskei-tó, 06. 28. 1 pd. (Ács A., Darázsi Zs., Dedinszky J.)

Kucsmás billegető (*Motacilla flava feldeggii*): Pötrétei-tó, 06. 30. 1 hím pd. (Ács A., Varga L.)

Ács Attila — Dedinszky János

FAUNISZTIKA

NÉHÁNY CANKÓFAJ ELŐFORDULÁSI ADATAI DINNYÉS KÖRNYÉKÉRŐL

Alábbiakban a Dinnyési halastavaknál és a Fertő mögött elterülő tocsogós legelőn gyűjtött adataimat ismertetem négy, hazánkban nem észlelt cankófajjal kapcsolatban. A megfigyelési területen az átvonuló partimadarak csak kis számban mutatkoznak, de az adatok talán kiegészítésül szolgálhatnak azok számára, akik az alföldi szikes tavak és tocsogós területek partimadár mozgásait vizsgálják. Saját adataim 1966 és 1982 tavasza közötti időszakból származnak.

FÜSTÖS CANKÓ (*Tringa erythropus*)

Tavaszi		1982.		Ősz	
		4. 17.		1 pd.	
1966.	5. 10.	4. 20.		5 pd.	
1967.	4. 12.	5. 15.		4 pd.	
1969.	4. 26.				
1976.	4. 16.				
	4. 19.		1966.	9. 2.	1 pd.
1977.	3. 9.		1967.	8. 29.	4 pd.
	4. 15.			9. 18.	17 pd.
	5. 12.			9. 19.	1 pd.
1978.	4. 1.		1969.	9. 10.	11 pd.
	4. 22.		1975.	10. 24.	1 pd.
	5. 11.		1977.	7. 27.	1 pd.
1979.	4. 6.			8. 4.	1 pd.
	4. 14.			9. 24.	19 pd.
	4. 22.		1978.	10. 1.	6 pd.
	5. 8.		1980.	8. 9.	1 pd.
	5. 17.		1981.	7. 22.	1 pd.
1980.	4. 12.			9. 8.	2 pd.
	4. 24.			9. 13.	1 pd.
1981.	4. 26.			10. 10.	5 pd.

A füstös cankó tavasszal elsősorban április—májusban jelentkezett, és főként a halastavak leeresztett tóegységein tartózkodott. A területen az őszi vonulás fő ideje szeptember.

SZÜRKE CANKÓ (*Tringa nebularia*)

Tavaszi			Ősz		
1969.	4. 26.	1 pd.	1977.	7. 8.	2 pd.
1977.	5. 12.	2 pd.		7. 29.	1 pd.
1978.	4. 12.	1 pd.			
1979.	5. 8.	3 pd.			
1980.	4. 18.	1 pd.			
	4. 24.	1 pd.			
1982.	5. 12.	1 pd.			

A területen ritka átvonulónak számít, inkább tavasszal, április—májusban mutatkozik.

ERDEI CANKÓ (*Tringa ochropus*)

Tavaszi			Ősz		
			4. 17.		1 pd.
			4. 20.		1 pd.
			5. 12.		1 pd.
			Ősz		
1966.	6. 16.	1 pd.	1967.	9. 17.	1 pd.
1969.	4. 26.	1 pd.		9. 18.	1 pd.
1972.	3. 21.	1 pd.	1975.	9. 17.	2 pd.
1973.	4. 12.	1 pd.	1976.	11. 19.	1 pd.
	4. 15.	1 pd.	1977.	7. 8.	1 pd.
1974.	3. 27.	1 pd.		7. 27.	1 pd.
1975.	4. 5.	1 pd.		8. 4.	6 pd.
1976.	3. 18.	1 pd.		9. 17.	5 pd.
	3. 30.	3 pd.		9. 24.	1 pd.
	4. 1.	1 pd.	1978.	10. 1.	2 pd.
1977.	3. 9.	5 pd.	1981.	7. 22.	1 pd.
	3. 17.	4 pd.		8. 21.	1 pd.
	3. 25.	2 pd.		9. 5.	2 pd.
	4. 15.	4 pd.		9. 13.	2 pd.
1978.	4. 1.	2 pd.		10. 10.	1 pd.
	4. 4.	3 pd.			
	4. 12.	1 pd.			
1979.	2. 17.	1 pd.			
	3. 14.	3 pd.			
	4. 14.	7 pd.			
1980.	4. 4.	2 pd.			
	4. 12.	1 pd.			
1981.	4. 9.	3 pd.			
	4. 18.	1 pd.			
	4. 26.	1 pd.			
1982.	3. 13.	1 pd.			
	4. 6.	1 pd.			

Az erdei cankó a területen leggyakrabban és a legtöbb időközben megfigyelhető cankófaj. Példányai csaknem kizárólag a halastavakon, a leeresztett tavakban visszamaradó vízcsíkok mentén, kanálisokban mutatkoznak.

RÉTI CANKÓ (*Tringa glareola*)

Tavaszi			Ősz		
1966.	4. 5.	1 pd.	1967.	8. 29.	3 pd.
	4. 13.	2 pd.		9. 18.	140 pd.
1969.	4. 26.	2 pd.		9. 19.	1 pd.
1970.	4. 11.	1 pd.	1969.	9. 10.	1 pd.
1972.	5. 6.	5 pd.	1970.	7. 8.	1 pd.
1976.	4. 23.	5 pd.	1977.	7. 8.	6 pd.
	4. 29.	2 pd.		7. 27.	23 pd.
1977.	5. 12.	28 pd.		7. 29.	23 pd.
1978.	4. 1.	1 pd.		8. 24.	13 pd.
	4. 22.	5 pd.		9. 17.	15 pd.
	5. 11.	25 pd.		9. 24.	1 pd.
1979.	5. 8.	17 pd.	1980.	7. 10.	1 pd.
	5. 17.	7 pd.	1981.	7. 22.	7 pd.
1980.	5. 23.	1 pd.		8. 5.	1 pd.
1981.	4. 26.	11 pd.		9. 8.	2 pd.
	5. 12.	3 pd.		9. 13.	3 pd.
1982.	5. 12.	13 pd.		10. 18.	1 pd.
	5. 15.	9 pd.			

A réti cankó kis számban rendszeres vonuló a területen, április—május, illetve július—szeptember hónapokban.

Schmidt Egon

MADÁRTANI MEGFIGYELÉSEK AZ AGGTELEKI KARSZTVIDÉKEN

A MME Debreceni Helyi Csoportja 1982. március 26—27-én túrát szervezett az Aggteleki Karsztvidék területére. A madártani megfigyelőúton a csoport 10 tagja vett részt.

Utunk során a legtöbb madárfaj egyedszámát is feljegyeztük. Az általunk megfigyelt fajokat az alábbi táblázat mutatja. (Néhány faj összpéldányszámát nem sikerült meghatározni, ott „X” jelzés látható.)

Madárfajok	Területek				
	Szögliget Szádvár Ménest- patak völgyének alsó sza- kasza	Szádvár- Derenk Ménest- patak völgyé- nek felső szakasza	Aggteleki Barada szálló környéke	Jósvafő Nagyolda	Szelce- puszta
Fekete gólya (Ciconia nigra)		1			
Héja (Accipiter gentilis)				2	
Egerészölyv (Buteo buteo)	10	13		4	2
Parlagi sas (Aquila heliaca)				1	
Vörös vércse (Falco tinnunculus)		1			
Billegetőcankó (Tringa hypoleucos)					1
Örvös galamb (Columba palumbus)		2			
Erdei fülesbagoly (Asio otus)				1	
Mezei pacsirta (Alauda arvensis)*				8	4
Dolmányos varjú (Corvus cornix)				12	

Madárfajok	Területek				
	Szögliget Szádvár Ménest- patak völgyének alsó sza- kasza	Szádvár- Derenk Ménest- patak völgyé- nek felső szakasza	Aggteleki Baradja szálló környéke	Jósvafő Nagyoldal	Szelce- puszta
Holló (Corvus corax)	2				
Szarka (Pica pica)			3		
Szajkó (Garrulus glandarius)	14	25		15	4
Szécinege (Parus maior)	X	X		4	
Kék cinege (Parus caeruleus)	X	X		5	
Barátcinege (Parus palustris)	4				
Őszapó (Aegithalos caudatus)	12				2
Csuszka (Sitta europea)		5			
Ökörszem (troglodytes troglodytes)	3	2			
Fekete rigó (Turdus merula)	14	X	2	7	
Fenyőrigó (Turdus pilaris)					9
Énekes rigó (Turdus philomelos)	20	X		10	
Vörösbecg (Erithacus rubecula)	3				
Házi rozsdafarkú (Phoenicurus ochruros)			2		
Kerti rozsdafarkú (Phoenicurus phoenicurus)					2
Cigány csaláncsúcs (Saxicola torquata)	12				

Madárfajok	Területek				
	Szögliget Szádvár Ménepatak völgyének alsó szakasza	Szádvár- Derenk Ménepatak völgyének felső szakasza	Aggteleki Baradla szálló környéke	Jósvafő Nagyoldal	Szelce- puszta
Csilpcsalp-füzike (Phylloscopus collybita)	2	2			
Erdei pityer (Anthus trivialis)	4				
Barázdabillegető (Motacilla alba)	30	18			6
Hegyi billegető (Motacilla cinerea)	4	6			
Seregély (Sturnus vulgaris)	19			40	
Mezei veréb (Passer montanus)	27		10		16
Házi veréb (Passer domesticus)					10
Zöldike (Carduelis chloris)	9	14			
Tengelic (Carduelis carduelis)	7				1
Süvöltő (Pyrrhula pyrrhula)		4		7	
Erdei pinyt (Fringilla coelebs)	15	18			
Sordély (Emberiza calandra)	5		3	10	
Citromsármány (Emberiza citrinella)	5	15	6	2	
Bajszos sármány (Emberiza cia)					

Juhász Lajos

TÖVÁBBI ADATOK A KŐSZEGI TÁJVÉDELMI KÖRZET MADÁRVILÁGÁHOZ

1981. VIII. — 1982. III.

A Tájvédelmi Körzet 4 000 hektáron a kőszegi Gyöngyös-paktaktól Bozsokig terül el. A szubalpin éghajlat, az egyedülálló növényvilág változatos élőhelyet teremt a madárvilág számára. A terület 80 % -a erdő. Optimális a fafajok megoszlása, mivel 60 % lombos és 40 % fenyőfa. Dominálnak a bükkösök, tölgyesek, erdei fenyvesek és lucosok. A tájat kedvezően tarkítják a szelídgesztenyeligetek, a kisebb rétek és a patakparti füzes-égeresek. A T. K. kiemelkedő értéke a Stájerházaknál elterülő kisebb arborétum, amely többek között a süvöltőnek (Pyrrhula pyrrhula), a szürkebegynek (Prunella modularis) és a tüzesfejű királykának (Regulus ignicapillus) nyújt fészkelőhelyet. Ezen az érdekes területen végezzük munkánk mellett megfigyeléseinket Király Róbert munkatársammal 1980 októberétől.

A T. K. határain kívül eső, de ahhoz szervesen kapcsolódó területen is végzünk megfigyeléseket. Eddig 109 madárfajjal találkoztunk, ebből 78 a költőfaj. Ezekről a megfigyelésekről már korábban is beszámoltunk. Most az 1981 augusztusától 1982 márciusáig terjedő időszakból származó adatokat közöljük.

Vetési lúd (*Anser fabalis*): ritka átvonuló — Pogányok, 60 pd. III. 8.

Tökés réce (*Anas platyrhynchos*): a Gyöngyösön 20—40 pd. rendszeresen.

Héja (*Accipiter gentilis*): 1—2 pd. állandó.

Karvaly (*A. nisus*) a réttől az öreg lucosig mindenütt gyakran megfigyelhető.

Kékes rétihéja (*Circus cyaneus*): Velem 1 pd. XII. 7.; Kőszegdoroszló 3 pd. XII. 28.; Cák 1 pd. II. 8.; Kőszegdoroszló 2 pd. III. 10.

Vörös vércse (*Falco tinnunculus*): Cák környékén 1 hím példány áttelelt.

Bíbic (*Vanellus vanellus*): Alsó-rét 4 pd. XII. 8.; Táborhegy felett 8 pd. III. 5.; Alsó-rét 40 pd. III. 10.

Kék galamb (*Columba oenas*): tavaszi érkezése II. 10-én 3 pd. a Béke-Barátság forrásnál.

Örvös galamb (*C. palumbus*): első tavaszi adat: Alsó-rét 3 pd. III. 10.

Fekete harkály (*Dryocopus martius*): 5—6 erdőrészben állandó.

Balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*): Kőszegen és a falvakban néhány pár állandó.

Közép fakopáncs (*D. medius*): ritka, a költési idő után csak XI. 6-án került elő a Szabóhegyen, majd Velemben XII. 8-án. A tavalyi költőhelyen — Mohács forrás — II. 10-től újra párban mozog. III. 1-én 2 hím pd. (!)

Fehérhátú fakopáncs (*D. leucotos*): a legjelentősebb megfigyelés, mivel Chernel óta a területen a fajt nem észlelték. I. hó 27-én területbejárás során a Tábor-hegyen egy középkorú vegyes lombos állományban egy tojó példányt figyeltem meg hosszabb ideig, majd III. 3-án Király Róberttel együtt szintén 1 tojót láttunk az előző helytől nem messze egy hasonló állományban. A két erdőréz között egy erősen kigyérített bükkös fekszik, valamint szintén nem nagy távolságra található a T. K. szigorúan védett öreg bükkös állománya. A fajt kiemelten kezeljük.

Kis fakopáncs (*D. minor*): kisebb számban rendszeres.

Búbos cinege (*Parus cristatus*): a fenyvesekben állandó, de a vegyes állományokban is mutatkozik.

Vízirigó (*Cinclus cinclus*): Kőszeg, Gyöngyös-patak 1 pd. XI. 24.

Léprigó (*Turdus viscivorus*): Egyesével vagy kisebb csapatban (4—5 pd.) állandó.

Fenyőrigó (*T. pilaris*): a T. K. területén X. 17-én mutatkozott először. A táplálékhiány miatt lényegesen kevesebb volt, mint az előző télen. A maximum 600 pd. XII. 16-án az Alsó-réten volt. Ugyancsak itt III. 10-én még 80 pd. mozgott.

Énekes rigó (*T. philomelos*): utolsó őszi adat: Borha-forrás 10 pd. X. 9.; első tavaszi adat: Cák, 14 pd. III. 11.

- Szólórigó (*T. iliacus*): Cák 2 pd. XI. 20.; Kőszegdoroszló 2 pd. XII. 10.; Béke-Barátság forrás 2 pd. III. 8.
- Csilpcsalp-füzike (*Phylloscopus collybita*): utolsó őszi adat: Velem 1 pd. XI. 6.
- Szürkebegy (*Prunella modularis*): Kőszegdoroszlónál borókásban, valamint a Kőszeg melletti bokrosokban néhány példány áttelelt.
- Réti pityer (*Anthus pratensis*): Alsó-rét 5 pd. XII. 14-én és 13 pd. XII. 16.
- Hegyi billegető (*Motacilla cinerea*): utolsó őszi adat: Velem 1 pd. XI. 6. Tavasz érkezés: Stájerházak 1 pd. III. 4.
- Nagy örgébics (*Lanius excubitor*): Velem-Garabonciás 1 pd. XI. 2.; Cák 1 pd. XII. 29.; Alsó-rét 1 pd. II. 13.; Cák 1 pd. II. 24. és 27.
- Csíz (*Carduelis spinus*): őszi érkezése: Velem 4 pd. VIII. 29. Mennyiségi maximum 100 pd. Velemben X. 15. Az elmúlt télnek csak töredéke mutatkozott, leginkább kis csapatokban (4—6 pd.).
- Zsezse (*C. flammea*): Kőszeg-Chernel kert 10 pd. XI. 27.; Kőszeg lakótelep 4 pd. XI. 30.; Pogányok 3 pd. I. 5.; Cák 6 pd. I. 25.; Szabó-hegy 15 pd. II. 10.; Velem 12 pd. III. 13.
- Süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*): állandó madár. Ezen a télen gyakoribb volt, mint az 1980—81-es télen.
- Keresztesőrű (*Loxia curvirostra*): Kőszeg-Andalgó 4 pd. VIII. 11.; Kendig 2 pd. VIII. 15.; Hörman-forrás 3 pd. XI. 21.; Szent Vid 3 pd. XI. 25.; Hörman forrás 6 pd. III. 4.; Táborhegy 1 pár (!) III. 5.; Szabó-hegy 1 pd. III. 9. A kevés előfordulás a fenyőmagtermés hiányával magyarázható.
- Sordély (*Emberiza calandra*): Kőszeg, lakótelep melletti gázos területen 1 éneklő pd. III. 13.
- Nádi sármány (*E. schoeniclus*): Alsó-rét 1 pd. II. 10. és 1 pd. III. 10.

Varga László

MADÁRTANI ADATOK SOPRON KÖRNYÉKÉRŐL

Tüzesfejű királykák (*Regulus ignicapillus*) fészkelése: 1980. április elejétől a soproni lucosokban sokfelé lehetett hallani a tüzesfejű királykák énekét. Az Egyetem botanikus kertjének fenyőkben bővelkedő részein is 2—3 pár mozgott. V. 27-én az egyik táplálékot hordó madarat követve előkerült az egyik fészek. Szerb lucfenyő (*Picea omorica*) oldalágán, 8 m magasan, az ág hegyétől kb. 30 cm-re épült.

A szülők a lombok között légykapó módjára összefogdosott rovarokkal etették fiókáikat, általában 4—5 percenként. A fiókák VI. 7-én hagyták el a fészket.

A tüzesfejű királyka — a költési szezonban éneklő hímek számából ítélve — a Soproni hegység lucosaiban gyakori fészkelőnek mondható (a sárgafejű királykával együtt).

Erdei szürkebecy (*Prunella modularis*): Kis-Füzes-árok, éneklő hím fiatal fenyvesben 1981. IV. 22-én és V. 28-án.

Kőhalom, fiatal fenyvesben, fenyő csúcsán éneklő hím IV. 26-án. V. 10-én hajnalban, a Dalos-hegy keleti oldalában elpusztult, de még meleg erdei szürkebecyget találtam, fiatalabb fenyves melletti ösvényen. (Itt éppen egy vadmacskát követtem már hosszabb ideje. Az megsza-golta a madarat, de nem nyúlt hozzá.)

Fenyőpinty (*Fringilla montifringilla*): 1981. január második felére tetőzik a számuk. Több ezres csapatok röpködnek a lucosokban. IV. 22-én még 25—30 pd. a Füzes-árokban!

Csíz (*Carduelis spinus*): Füzes-árok, IV. 26-án egy éneklő hím.

Később leszáll inni a patakhoz.

Köves-árok, VI. 22-én egy pár.

Keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*): novembertől kezdve, kisebb csoportokban vagy párosával mozogtak a fenyvesekben. II. 6-án alkonyat felé egy lágyan éneklő hímét láttam a Kecske-patak mellett. Jóval följebb a völgyben, a Pedagógus-forrásnál III. 31-én már csikos mellű, kirepült fiókát találtam egy idős luc-állományban. Szárnyukat rázva, érdes tyip-tyip-tyip hangon szólva várták az etető szülőket.

IV. 10-én a Füzés-árok nál egy pár két kirepült fiókáját etette lucmagokkal és rügyekkel. Egy másik tojó ugyanitt kiszáradt fákról szedte le a kérget, s rostokkal a csőrében szállt a lucfenyők sűrűjébe, valószínűleg most épülő fészékéhez.

Áprilisban még több helyen lehetett látni keresztcsőrű-családokat, már jól repülő fiókákkal. Később a családok nagyobb csapatokba álltak össze.

Süvöltő (Pyrrhula pyrrhula): Füzés-árok, idős lucosban áprilisban és májusban rendszeresen találkozom egy párral.

Köves-árok, VI. 7-én egy pár.

Károly-magaslat, VI. 16-án egy pár. Letört ágakon törnászva az egyvirágú gyöngyperje (*Melica uniflora*) magját csipegetik.

Varga Zsolt

SZEMERE MADÁRVILÁGÁRÓL

Tizenöt éve figyelem Szemere madárvilágát. Szemere a Cserhát északi részén fekvő, dombokkal és erdőkkel övezett kis falu. Élővilágának két tényező nyújt viszonylagos védelmet: a határ közvetlen közelsége és ipari létesítmények hiánya.

A terület jelentős részét tölgyerdő borítja, de előfordulnak más fajok is: gyertyán, nyír, akác, fenyő (telepített) is. Az erdőszeleket, vágásokat, vízmosásokat fagyal-, kökény-, csipke-, bodza- és szederbozót lepi. A kopár domboldalakon legelők vannak, amiket hagyásfák (tölgy, vadvadkörte, vadcsereesznye) és kisebb bokorcsoportok (galagonya, boróka) tarkítanak. Sok a vízforrás, patak. Gyakori a tocsogós, üde rét füzekkel és a patakmenti magaskóros társulás égerrel. A kultúrterület élővilág szempontjából legfontosabb részei a különálló szőlődomb és a nagy területű kertek. Ez utóbbiak közvetlen érintkeznek az erdővel, a gyümölcsfák jelentős része előregedett és így valóságos paradicsomai a madárvilágnak.

Éghajlata hűvösebb az országos átlagnál, ritka a teljesen felhőtlen nap. Évi középhőmérséklete 8,5 — 9 C°, csapadék 575—600 mm. Látótávolságban vannak a Zempléni és a Tornai hegyek. Az itt következő felsorolásból kihagytam mindazon fajokat, melyekről mások közléséből értesültem, pl.: kormosfejű cinege, füzikék, fenyőszajkó, holló, szalonka stb. Fészkelőként csak azokat tüntettem fel, amelyeknek fészek-alját találtam. Átvonulók, téli vendégek nem térnek el a megszokottól. Feltűnő változás nem mutatkozott, bár egy-két faj pl.: fürj, fogoly nagyon megritkult, a gólya pedig mint fészkelő faj eltűnt. Általános az egyedszám csökkenése a fecskéknél és az apró énekeseknél. Két faj szerepe még említést érdemel: a fekete rigó itt még erdei madár és nyomuk sincs itt a felszaporodott vetési varjú tömegeknek.

A jelölések: N: Néhány megfigyelés
 R: Rendszeresen előfordul, de ritka
 Gy: Gyakori
 K: Közönséges

A MADÁRRENDEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Rend	Előforduló fajok száma		‰
	Magyarországon	Szemerén	
Éneklők	126	59	46,8
Harkály alk.	9	6	66,7
Bagoly alk.	12	5	41,7
Sólyom alk.	34	7	20,6
Tyúk alk.	5	3	60,0
Galamb alk.	6	4	66,7
Összes többi	153	7	0,05
Mindösszesen:	345	91	26,4

Sorsz.	A faj neve	Gyakoriság foka	Fészkel	Nem
1.	<i>Ciconia ciconia</i>	R		X
2.	<i>Anas platyrhynchos</i>	N	X	
3.	<i>Milvus milvus</i>	N		X
4.	<i>Accipiter nisus</i>	R	X	
5.	<i>Accipiter gentilis</i>	R	X	
6.	<i>Buteo lagopus</i>	R		X
7.	<i>Buteo buteo</i>	Gy	X	
8.	<i>Falco subbuteo</i>	Gy	X	
9.	<i>Falco columbarius</i>	R		X
10.	<i>Perdix perdix</i>	R	X	
11.	<i>Coturnix coturnix</i>	R	X	
12.	<i>Phasianus colchicus</i>	Gy	X	
13.	<i>Vanellus vanellus</i>	R		X
14.	<i>Columba palumbus</i>	Gy	X	
15.	<i>Columba oenas</i>	R	X	
16.	<i>Streptopelia decaocto</i>	K	X	
17.	<i>Streptopelia turtur</i>	Gy	X	
18.	<i>Cuculus canorus</i>	K	X	
19.	<i>Tyto alba</i>	R		X
20.	<i>Bubo bubo</i>	N		X
21.	<i>Asio otus</i>	Gy	X	
22.	<i>Athene noctua</i>	K	X	
23.	<i>Strix aluco</i>	Gy	X	
24.	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Gy	X	

Sorsz.	A faj neve	Gyakoriság foka	Fészkel	Nem
25.	<i>Coracias garrulus</i>	R	X	
26.	<i>Upupa epops</i>	K	X	
27.	<i>Jynx torquilla</i>	Gy	X	
28.	<i>Picus viridis</i>	Gy	X	
29.	<i>Dryocopus martius</i>	N		X
30.	<i>Dendrocopos maior</i>	K	X	
31.	<i>Dendrocopos syriacus</i>	R	X	
32.	<i>Dendrocopos minor</i>	N		X
33.	<i>Alauda arvensis</i>	K	X	
34.	<i>Hirundo rustica</i>	K	X	
35.	<i>Delichon urbica</i>	K	X	
36.	<i>Anthus trivialis</i>	Gy	X	
37.	<i>Motacilla alba</i>	K	X	
38.	<i>Lanius collurio</i>	K	X	
39.	<i>Lanius minor</i>	R		X
40.	<i>Galerida cristata</i>	K	X	
41.	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Gy	X	
42.	<i>Sylvia nisoria</i>	Gy	X	
43.	<i>Sylvia borin</i>	Gy	X	
44.	<i>Sylvia atricapilla</i>	K	X	
45.	<i>Phylloscopus collybita</i>	Gy	X	
46.	<i>Regulus regulus</i>	R		X
47.	<i>Ficedula albicollis</i>	N		X
48.	<i>Muscicapa striata</i>	K	X	

Sorsz.	A faj neve	Gyakoriság foka	Fészkel	Nem
49.	<i>Saxicola rubetra</i>	Gy	X	
50.	<i>Saxicola torquata</i>	K	X	
51.	<i>Phoenicurus ochruros</i>	K	X	
52.	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Gy	X	
53.	<i>Erithacus rubecula</i>	K	X	
54.	<i>Luscinia megarhynchos</i>	Gy	X	
55.	<i>Turdus pilaris</i>	Gy		X
56.	<i>Turdus merula</i>	Gy	X	
57.	<i>Turdus iliacus</i>	Gy		X
58.	<i>Turdus philomelos</i>	K	X	
59.	<i>Turdus viscivorus</i>	Gy		X
60.	<i>Aegithalos caudatus</i>	R		X
61.	<i>Parus palustris</i>	Gy	X	
62.	<i>Parus cristatus</i>	N		X
63.	<i>Parus ater</i>	N		X
64.	<i>Parus caeruleus</i>	K	X	
65.	<i>Parus maior</i>	K	X	
66.	<i>Sitta europaea</i>	K	X	
67.	<i>Bombycilla garrulus</i>	Gy		X
68.	<i>Certhia familiaris</i>	N		X
69.	<i>Certhia brachydactyla</i>	R	X	
70.	<i>Emberiza calandra</i>	Gy	X	
71.	<i>Emberiza citrinella</i>	K	X	
72.	<i>Fringilla coelebs</i>	K	X	

Sorsz.	A faj neve	Gyakoriság foka	Fészkel	Nem
73.	<i>Fringilla montifringilla</i>	R		X
74.	<i>Serinus serinus</i>	Gy	X	
75.	<i>Carduelis chloris</i>	Gy	X	
76.	<i>Carduelis spinus</i>	R		X
77.	<i>Carduelis carduelis</i>	K	X	
78.	<i>Acanthis cannabina</i>	Gy	X	
79.	<i>Acanthis flammea</i>	R		X
80.	<i>Loxia curvirostra</i>	N		X
81.	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	K		X
82.	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Gy	X	
83.	<i>Passer domesticus</i>	K	X	
84.	<i>Passer montanus</i>	K	X	
85.	<i>Sturnus vulgaris</i>	K	X	
86.	<i>Oriolus oriolus</i>	Gy	X	
87.	<i>Garrulus glandarius</i>	K	X	
88.	<i>Pica pica</i>	K	X	
89.	<i>Corvus monedula</i>	R	X	
90.	<i>Corvus frugilegus</i>	Gy		X
91.	<i>Corvus corone</i>	Gy	X	

Erős Lajos

FAUNISZTIKAI ADATOK VAS MEGYÉBŐL 1982.

- Vörös gém (*Ardea purpurea*): Kámoni arborétum 1 pd. VII. 21.,
 Porpáci-tó 1 pd. VIII. 23.
- Nagy kócsag (*Egretta alba*): Bejcgertyános 1 pd. VIII. 8.
- Fekete gólya (*Ciconia nigra*): Kőszegi T. K. Hármaspatak 1
 pár IV. 28. és 2 ad. + 1 juv. pd. VII. 9., Rum 1 pd. V. 6.,
 Bejcgertyános 2 ad. + 2 juv. pd. VIII. 8.
- Csörgő réce (*Anas crecca*): Porpáci-tó 200 pd. VIII. 23.
- Barátréce (*Aythya ferina*): Porpáci-tó 2 him + 2 tojó pd.
 VIII. 23.
- Cigányréce (*Aythya nyroca*): Porpáci-tó 3 him + 2 tojó pd.
 VIII. 23.
- Kanalasréce (*Spatula clypeata*): Porpáci-tó 1 him pd. V. 4.
- Darázsölyv (*Pernis apivorus*): a Rumi-erdőn és valószínűleg a
 Kőszegi T. K.-ban is fészkeltek egy pár. Tömörd 1 pár
 VIII. 3.
- Vízityúk (*Gallinula chloropus*): Velem 1 pd. VIII. 12.
- Kis lile (*Charadrius dubius*): Porpác 3 pd. V. 4. és V. 6., Rum,
 Rába pározó példányok V. 6., Zsenye kavicsbánya 1 pár
 VI. 24., Porpác 3 pd. VI. 24.
- Szürke cankó (*Tringa nebularia*): Porpáci-tó 3 + = pd.
 VIII. 23.
- Erdei cankó (*Tringa ochropus*): Kőszeg, Alsó-rét 1 pd. IV. 2.
- Réti cankó (*Tringa glareola*): Porpác 2 pd. V. 4. és 12 pd. V. 6.
- Sárszalónka (*Gallinago gallinago*): Porpác 16 + 6 pd. VIII. 23.,
 Kőszeg, Alsó-rét 2 pd. III. 30. és 3 pd. IV. 2.
- Pajzsoscankó (*Philomachus pugnax*): Porpác 3 him + 2 tojó
 pd. V. 4.
- Jégmadár (*Alcedo atthis*): Zsenye, Rába 1 pd. etet V. 6.
- Gyurgyalag (*Merops apiaster*): Győrvár 1 pd. VI. 20. és 4 pd.
 VII. 17.

Szürke küllő (*Picus canus*): Kőszegi T. K. Mohás-forrás, 1 pár valószínűleg költött, mivel V-ban és VI-ban is párban mutatkozott.

Fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*): Kőszegi T. K. Hétforrás 1 tojó pd. IV. 7.

Parti fecske (*Riparia riparia*): Püspökmolnári, kavicsbánya, 20 pár fészkel.

Búbos cinege (*Parus cristatus*): Pácsonyi erdő 1 pár etet V. 7. és 2 pd. VI. 20., Nárai erdő 1 pd. VI. 6.

Függőcinege (*Remiz pendulinus*): Kőszeg, Alsó-rét 2 fészek ismert, de kb. 7—10 pár költött a területen.

Léprigó (*Turdus viscivorus*): Nárai erdő 1 pd. VI. 6.

Örvös rigó (*Turdus torquatus*): Velem 1 pd. IV. 6.

Rozsdás csaláncsúcs (*Saxicola rubetra*): Győrvár és Gősa között 12 pár VI. 20. VII. 17-én 3 juv. pd-t gyűrűztem.

Réti tücsökmadár (*Locustella naevia*): Rum 3 pd. V. 6. és 1 pd. V. 27., Kőszeg, Alsó-rét 8 pd. V. 18. és 3 pd. V. 22., V. 23-án 1 pár gyűrűzve. VI. 13-án 1 pd., Kőrmend 3 pd. V. 31., Győrvár 3 pár (egyik etet) VI. 20., Narda 1 pár VII. 8., Kőszegi T. K. Hörmann-forrás, 700 m magasan 1 pd. VII. 20.

Királyka (*Regulus regulus*): Pácsonyi erdő 1 pár V. 7.

Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): a Kőszegi T. K.-ban a Szabó-hegyen, a Kendigen, a Garabonciáson, a Hármas-patak völgyében, stb. valószínű fészkelése. Pl.: a Szabó-hegyen VI. 19-én etetett 1 pár.

Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*): Kőszegi T. K. Mohás-f. 1 pd. énekel IV. 28.

Kis légykapó (*Ficedula parva*): Kőszegi T. K. 1 pd. énekel a Borha-forrásnál V. 25. és VI. 23., Szent Vid 1 pd. VI. 19.

Parlagi pityer (*Anthus campestris*): Porpác 1 pár VI. 24.

Sárga billegető (*Motacilla flava*): Kőszeg, Alsó-rét 30 pd. V. 18., Porpác 3 pd. VIII. 23.

Hegyi billegető (*Motacilla cinerea*): Szentpéterfa 1 tojó pd. V. 16., Felsőcsatár, Pinka 2 ad. + 3 juv. pd. VII. 8.

Csíz (*Carduelis spinus*): Kőszegi T. K. Írott-kő VII. 20. 6. pd., Kámoni arborétum 10 pd. VII. 21.

Zsezse (*Carduelis flammea*): Kőszegi T. K. Szabó-hegy 20 pd. IV. 14.

Süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*): Kőszegi T. K. Szabó-hegy 5 tojásos fészek VII. 15-én, amelyből 4 fióka repült ki. Szén-égető-forrás 1 pár VII. 20.

Keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*): Cák, Nagyerdő 1 pár és Velem 1 pár III. 29., Kőszegi T. K. Szabó-hegy 1 pár, Borha-f. 1 pd. és 1 pár Velemben IV. 3., Szabó-hegy 1 pár IV. 7. és Táborhegy 1 pár IV. 7., Kőszegi T. K. Kendig 3 him + 1 tojó pd. IV. 19., Borha-f. 12 pd. VII. 6., Hörmann-f. 1 pd. VII. 7., Szabó-hegy 7 pd. VII. 9., Hörmann-f. 6 pd. VII. 13., Szabó-hegy 1 pd., Vöröskereszt 4 pd., Kendig 3 juv. pd. VII. 15., Hörmann-f. 10 pd. VII. 20., Velem 5 pd. VIII. 10. és 2 ad. + 3 juv. pd. VIII. 11.

Varga László

RAGADOZÓMADÁR ADATOK A DÉL-PESTI HELYICSOPORT TERÜLETEIRŐL

Héja (*Accipiter gentilis*): Bugyin, egy kb. 1,5-hektár területű fenyves felett 1981. 12. 20-án egyszerre nyolc példány volt látható. Itt rendszerint megfigyeltünk 2—3 példányt.

Karvaly (*Accipiter nisus*): Ócsán és Apajon naponta lehetett látni 1—1 példányt 1981—1982 telén.

Egerészölyv (*Buteo buteo*): 1981—82 telén szokatlanul nagy számban volt látható. 1982. 01. 02-án Apaj-Ürbőn mintegy kettőszáz példány volt látható egy kb. 1000 hektáros, pocokgradációval sújtott lucernatáblán.

Gatyásölyv (*Buteo lagopus*): 1982. 01. 02-án mintegy százötven példány vadásztatott az említett lucernatáblán.

Kékes rétihéja (*Circus cyaneus*): 1982. 01. 02-án több tojó között 8 hím példányt is megfigyeltünk Apaj-Úrbön.

Fakó rétihéja (*Circus macrourus*): 1982. 01. 02-án 1 himet láttunk az Apaj-Úrbői lucernatáblákon.

Hamvas rétihéja (*Circus pygargus*): Az Apaj-Úrbői lucernatáblákon 1982. 01. 02-án 4 hím példányt figyeltünk meg.

Az alsónémedi és babádi turjában a nagyon hideg téli alkonyatokon több esetben a zombékokon éjszakáztak kisebb-nagyobb csapatokban a rétihéják. Alsónémediben 11 pd-t, a babádi turjában 16 pd-t figyeltünk meg.

Vörös vércse (*Falco tinnunculus*): Apajon 3 példány telett át az istállók környékén, megfigyeltünk azonban Alsónémedin és Hernádon is áttelelőket 1981. decemberétől.

A megfigyeléseket a Dél-Pesti Helyi Csoport alsónémedi munkacsoportjának tagjai végezték.

Zsin Géza

MEGFIGYELÉSEK SZEGED BELVÁROSÁBAN

1981. június 18-án a szegedi Dóm-téren költő molnárfecske (*Delichon urbica*) kolónia mozgalmos életét figyeltem. Eközben meglepődve tapasztaltam, hogy a fecskék nemcsak az árkádsor téglafalára építik fészkeiket, hanem az egyik család a járdaszélén lévő utcai állólámpába költözött! A kb. két méteres vasoszlopon fél méter magas fordított csonka kúp alakú tejfehér műanyag búra volt, majd pár centiméteres rés után (itt jártak be a madarak) következett a fém lámpatető. Hogy a világítótestben milyen izzó égett és hol helyezkedett el benne a fészek — mindezeket kívülről megállapítani nem tudtam. Bentről a fiókák kéregető hangját hallottam, az etető szülőket pedig az sem zavarta, hogy a meglazult lámpatetőt az erős szél igen hangosan zörgette!

Később arra lettem figyelmes, hogy a Dóm egyik tornya körül egy kb. százas molnárfecske csapat véstjósuló hangot hallatva röpköd, miközben a mintegy 25 méteres magasból egy-egy szürke toll hullik alá. Az utcáról a fecskék különös viselkedésének okát nem lehetett megállapítani, ezért felmentem a szemközi kollégium negyedik emeleti tetőteraszára. Innen jól láttam, ahogy az egyik köcsipkén álló héja (*Accipiter gentilis*) a lába közt már élettelenül heverő házi galambot tépett szét! A héja a fecskék ádáz rohamától mitsem zavartatva fél óra múlva jóllakottan repült el a Tisza irányába.

Dr. Kis Ernő

FEKETE GÓLYÁK (*Ciconia nigra*) SZEGED-GYÁLARÉTEN

1981. szeptember 18-án 58 fekete gólyát figyeltem meg Gyálaréten. A gólyák a Tisza töltésén kívül kb. 400 méterre a töltéstől egy szántóföldön tartózkodtak, szemmel láthatóan egy zárt egységet alkotva.

Kb. 40 példány sűrűn egymás mellett, míg a többi tőlük kb. 60—70 méter sugarú körben a szélrózsa irányában egyesével szedegetett a szántón.

Mihály László

PARLAGI SAS (*Aquila heliaca*) MEGFIGYELÉSEK

1981. április 4-én Pitvaros—Makai puszta felett, 1981. április 21-én Szeged-Fehértó 13-as tava felett figyeltem meg egy-egy körözve repülő parlagi sast.

Molnár Gyula

FEKETE SAS (*Aquila clanga*) MEGFIGYELÉSEK

1981. március 28-án a Pitvaros melletti Blaskovics-pusztán figyeltünk meg egy példányt Taba Andorral. 1981. augusztus 15-én Szarvas mellett hereföld felett alacsonyan repülve vadászott egy öreg példány fiatal fácánokra. Ezt a jelenetet 10 percig figyeltem, mintegy 100 méterről.

Molnár Gyula

REZNEK (*Otis tetrax*) MEGFIGYELÉSE A HORTOBÁGYON

1982. június 20-án a Hortobágyi Nemzeti Parkhoz tartozó Borzas puszta északnyugati szélén Székely Tamás egyetemi hallgatóval egy reznek kakast figyeltünk meg.

A nyári tollazatú madár egy régi dülőút közelében, a nem legeltetett, magas Achilleo-Festucetum gyepen tartózkodott és közeledtünkre kb. 50 méterről szállt fel. Felrepüléskor panaszos, pirregő hangon szólt. Kezdetben alacsonyan, a talaj fölött repült, majd kb. 40 méter magasan haladva délkelet felé távozott.

Repülés közben jól látszott a szárnyak fehér, valamint a nyak és a fej fekete színe, mintázata.

Dr. Kovács Gábor

ERDEI CANKÓ (*Tringa ochropus*) ADATOK 1981-BŐL

02. 01. Csaj-tó 1 pd., 03. 08. 2 pd., 03. 22. 2 pd., 03. 29. 3 pd., Dr. Bod P.; 04. 03. Tőreki-halastavak (Siófok) 3 pd., Keszler Z.; 04. 05. Csaj-tó 3 pd., Dr. Bod P.; 04. 11. Rétszilás 1 pd.

Farkas S. — Zörényi M.; 04. 12. Bácsalmás 2 pd., Dr. Rékási J.; Rétszilas 1 pd., Palkó S.; 04. 19. Tarcal (Ökör-tó) 2 pd., Mercsák J. L.; 04. 22. Lándor (Szegevár) 2 pd., Szabó F.; 05. 08. Hattyúszék (Fülöpháza) 2 pd., Molnár L.; 08. 09. Csaj-tó 1 pd., 08. 15. Cserebökény 4 pd., 08. 21. Csaj-tó 2 pd., Dr. Bod P.; 09. 02. Töreki-h.tavak (Siófok) 2 pd., 09. 05. 3 pd., Keszler Z.—Szollár A.; 09. 10. Kondortó (Fülöpháza) 1 pd., Molnár L.; 09. 18. Szentesi-Fertő 2 pd., Dr. Bod P.; 10. 04. Töreki-h.tavak 1+2+2 pd., Keszler Z. Szollár A.; Csaj-tó 4 pd., 10. 11. 1 pd. Dr. Bod P.; 10. 10. Dinnyés 1 pd., Schmidt E.; H.—Csécsi-h.tavak 1 pd., Dr. Kovács G.; 10. 11. Szelkő-tó (Rozsrét) 4 pd., Szép T.; Irmapusztai-tavak (Boglárlelle) 1 pd., Keszler Z.—Szatori J.; Rétszilas 5 pd., Farkas S.; Gácsháti-h.tavak (Körös-tarcsa) 4 pd., Boldog G.; Sumony 2 pd., Molnár I. és Tsai; Debrecen — Halápi-tó 1 pd., — Bodzás, 2 pd., Sándor I.; 10. 18. Csaj-tó 3 pd., Zsótér L.; 10. 25. 2 pd., Dr. Bod P.; 11. 01. 1 pd., Dr. Bod P.; 11. 14. Sajólád (Sajó) 3 pd., Petrovics Z.; 11. 15. Almásfüzitői (Ferencmajori) h.tavak 1+2 pd., Gombos Z.—Szekrényi Gy.; Irmapusztai-h.tavak 2 pd., Keszler Z.—Szatori J.; Rétszilas 1 pd., Palkó S.; 11. 22. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 12. 13. Begécsi-tározó 5 pd., Nagy P. — Szoni Zs.; Debrecen (Erdőpusztai tavak) 1 pd., Sándor I.; Szelkő-tó 1 pd., Szép T.; Irmapusztai-tavak 1 pd., Keszler Z.

GÓLYATÖCSÖK (Himantopus himantopus) MEGJELENÉSE SZABADSZÁLLÁS HATÁRÁBAN

1982. augusztus 7—8-án Szabadszállás közelében tartózkodtam egy ismerősöm tanyáján a községtől 5 kilométernyire, a Kiskunsági Nemzeti Park területén.

A júliusban leesett sok csapadék megtöltötte a már kiszáradt tavakat. Ottlétem alatt, miközben távcsöveztem a környéket, egyszer csak a tanya melletti tóra ereszkedett három gólyatölcs (2 ad. + 1 juv.). Kis idő múlva ismét jött négy madár (3 juv. + 1 ad.). A tó tanya felőli oldalán közvetlenül a házi kacsák mellett kezdtek táplálkozni. Bizalmasan viselkedtek és ha kis

időre el is repültek, hamarosan újból visszatértek a helyre. A tanya gazdája szerint több napja tartózkodtak ott.

Egyébként a tó vízszintje augusztusban nagyobb volt mint a tavaszi olvadás után, ami még eddig nem fordult elő.

Gyéressy Antal

FEHÉRSZÁRNYÚ SZERKŐ (Chlidonias leucopterus) FÉSZKELÉSE ÚJSZENMARGITÁN

A község határában húzódó elöntött réten Agrosti-Alopecu-
retum növénytársulásban mintegy 30—40 pár fészkel 1982-ben.
Június 22-én már teljesen tollas fiókáikat etették.

Bodnár Mihály

FENYŐSZAJKÓ (Nucifraga caryocatactes) ZSOMBÓN

1982. IV. 4-én, majd 11-én figyeltem meg egy példányt egy tanya melletti erdőfoltban. Az előfordulás érdekessége, hogy a madár itt egy kis, fenyőfákból álló (49 fa) csoportban volt látható mindkét alkalommal, holott a 2 km-re lévő zombói erdőben nagyobb fenyvesek is találhatóak. Valószínűleg a fafajok változatossága (lucfenyő, erdei fenyő, virginiai boróka, nehézszagú boróka, valamint néhány vadalma és mezei juhar) tartotta itt a madarat.

Sánta Gábor

FENYVESCINEGE FÉSZKELÉSE CSONGRÁD MEGYÉBEN

1981. május 24-én a Göröncséri erdőben (Zákányszék) Puskás Lajossal, Bogdán Istvánnal és Széll Antallal egy etető fenyves cinege párra lettünk figyelmesek ültetett erdei fenyvesben, az erdei út mellett.

A madarak a fenyőtűvarban lévő nyílásban tűntek el, ahonnan fiókák csipogása hallatszott. Május 27-én is etettek, de 31-én már üres volt a fészek, amelyet kibontottunk. A homokos talajban lábnyomnyi mélyedés volt, mely fölött vastag moharéteg alkotta a mennyezetet, afölött fenyőtűvar-réteg volt.

A fészek a járat végén mohából és állati szőrszálakból (őz, nyúl) állott. 1981. június 2-án az Öttömösi erdőben is találtunk egy etető párt, mely kislefakopáncs által nyárfába vájt odúban fészkelte (1,20 méter magasan, röpnnyílása átm. 36x37 mm). Az élőhely: ligetes vegyes erdő széle, út mellett, összefüggő fenyves csak mintegy 100 méterre volt. Mindkét pár igen bizalmasan viselkedett.

Molnár Gyula

BÜBOS CINEGE (*Parus cristatus*) ÉS FENYVESCINEGE (*Parus ater*) FÉSZKELÉSE 1981-BEN SOMOGYSZOBON

Somogyszobon a Kaszói-erdőben és a Község-erdőben elég nagy területű, összefüggő kb. 30 éve ültetett erdei fenyvesek vannak. Ezek megfelelő élőhelyet biztosítanak a búbos cinege és a fenyvescinege itteni fészkeléséhez.

Búbos cinegének a Község-erdőn április 6-án négy, 8-án három példányát láttam. Legközelebb júniusban jártam itt, amikor 28-án öt — kirepült fiókáit etető — búbos cinegepárt figyeltem meg. Július 13-án hármat találtam. Október 16-án

összesen tizennégy példányt számláltam meg. Október 17-én a Kaszói-erdőhöz tartozó Kanizsaberek környékén lévő fenyvesben két éneklő példányt láttam. E megfigyelésekkel a búbos cinege fészkelése egyértelműen bebizonyosodott a területen.

A Kaszói-erdőben április 7-én erdei fenyvesben két éneklő fenyvescinegét láttam. Az előző évhez hasonlóan 1981. nyarán is a költési időszakban, fészkelésre alkalmas helyen figyeltem meg a Község-erdőn. Június 28-án öt példány táplálkozott a fenyőfák koronájában. Július 13-án az ittlévő fenyves erdőrésszel összefüggő — és e helytől kb. 300 méterre elterülő — Segesdi-erdőben hét példányt láttam.

Dr. Kasza Ferenc

SZÜRKEBEGY (*Prunella modularis*) A MÁTRÁBAN

Dénes János tagtársunk nemrégiben (Madártani Tájékoztató 1982. január—márciusi sz. 14—17.) összefoglalta a szürkebegy hazai fészkelésére vonatkozó, az elmúlt évek során egyre gyarapodó adatokat. Összeállításában feltételezte, hogy a faj a Mátrában is megtalálható. 1982. május 15-én délelőtt 10 és 12 óra között a Középső Mátrában a Kékes Lapos a nevű hegyoldalon tartózkodtam és ott két helyről, néhány percenként ismétlődő, az ökörszemére kissé emlékeztető madaréneket hallottam. A madarak általában nem voltak láthatóak, egy alkalommal azonban az egyik példányt egy kb. 4 m magas fenyő csúcsán sikerült távcsővel megfigyelnem és egyértelműen meghatároznom. Ezek alapján a szürkebegy fészkelése a Mátrában is feltételezhető.

Dr. Jánossy Dénes

**CSONTTOLLÚ (*Bombycilla garrulus*) ELŐFORDULÁSOK
1981—1982. TELEN**

1981. 11. 07. Hortobágy (v. m. hely) 6 pd., Bátor J.; 11. 09. Mátrafüred 3 pd., Kalotás Zs.; 11. 16. Sajólászlófalva 15 pd., Kakszi K.; 11. 17. Hajdúböszörmény 40 pd., Dr. Sóvágó M.; 11. 19. Hajdúnánás 2 pd., Rácz I.; 11. 22. Bugyi 2 pd., Hajtó L. — Zsin G.; 11. 23. Vác 5 pd., Dénes J.; Tahí 3 pd., Petrócziné; 11. 26. Szalkszentmárton 50—60 pd.; Baracska B. 11. vége — 12. eleje Tardona 8 pd., Kakszi K.; 12. 07. Vác 3 pd., Dénes J.; 12. 07. Bp. Normafa 10 pd., Zsoldos Á.; 12. 08. Veszprém 21 pd., Zörényi M.; 12. 10. Ózd 30 pd., Tóth Z.; 12. 12. Veszprém 60 pd., Zörényi M.; 12. 13. 100 pd., Zörényi M.; Miskolc 70 pd., Petrovics Z.; Tata (Öreg-tó) 30 pd., Tata (Által-ér) 30 pd., Zágón A.; 12. 14. Szentendre 18 pd., Soós Sz.; 12. 15. Miskolc (Népkert) 90—100 pd., Balogh J.; 12. 16. Ózd 1 pd., Tóth Z.; Tárnokréti 1 pd., Takács Cs. 12. 16—20. Kecskemét (KNP Ig.) 4 pd.; 12. 20. Boglárlelle 2 pd., Szatori J.; Fácánkert 2 pd., Kalotás Zs.; Bp. Szendrő út 50 pd., Dr. Gyóry J.; 12. 21. Kecskemét (KNP Ig.) 15 pd., Bognár G.; Körmend 6+14+30 pd. Illés P.; 12. 22. Bp. Gellérthegy 150 pd. Dr. Csörgő T. és Tsai.; 12. 23. Ipolyszög (Égerláp) „érkezett”, Kagyarják P.; Tát 4 pd., Antal A. és Tsai.; Tard 20 pd., Fitala Cs.; 12. 24. Komárom 12 pd., Krug T.; 12. 25. Vác 3 pd., Dénes J.; 12. 26. Bp. Népliget 12+15 pd., Nagy I.; Bp. Barátság Park (X. ker.) 16 pd., Nagy I.; Bp. Szabadság-hegy 200 pd., Bécsy L.; 12. 27. Tahí 6 pd., Kállay Gy.; Ajka 10 pd., Sebők P.; Edve 23—25 pd., Molnár I.; Bp. Halomegyházi út 11 pd., Ilyés Z.; 12. 28. Miskolc (Katowice étterem) 30—40 pd., Balogh J.; Debrecen (Botanikus kert) 20 pd., Győrössy J.-né; Komárom 6 pd., Krug T.; Tornyospálca 1 elhullott pd., Agárdy S.; 12. 29. Miskolc (Selyemrét) 20 pd., Balogh J.; Dorog 80—100 pd., Hopp F.; 11. 25.—1982. 01. 06. Gyöngyös—Gyöngyöshalász 7—150 pd., Szalai F.; 12. 22. — 1982. 01. 23. Körmend 200 pd., Schantl L. — Varga L.; 1982. 01. 01. Szirmabesenyő 12 pd., Balogh J.; 01. 02. Esztergom 40 pd., Mécs Á.; Vác 40 pd., Dénes J.; Börzsönyliget 4 pd., Dr. Novotny L.; 01. 03. Vác 35+50 pd., Dénes J.; 01. 04. Zirc 1 pd., Barta Z., Beled 5 pd., Molnár I.; Beled (Vásárosfalu) 52 pd., Molnár I.; 01. 03. Székesfehérvár 80 pd., Radetzky J.; 01. 05. Tard 25 pd., Fitala Cs.; 01. 06. Tard 14 pd., Fitala Cs.; Beled 21—23 pd., Molnár

1.; 01. 08. Debrecen 24 pd., Győrössy J.-né; 01. 13. Boglárlelle 7 pd., Szatori J.; Miskolc (Selyemrét) 20 pd., Balogh J.; 01. 14. Nagymaros 18 pd., Nagy L.; Debrecen 80—100 pd., Győrössy J(-né, 01. 15. Páli 15 pd., Molnár I.; Körmend 150 pd., Illés P.; Balatonszéplak 3 pd., Keszler Z.; Győr 11 pd., Nagy L.; 01. 16. Sárissáp—Annayölgy 7 pd., Lenner J.; Esztergom 35 pd., Mécs Á.; Körmend 100 pd., Illés P.; Tata (Öreg-tó) 23 pd., Zágon A.; Körmend 142 pd., Schantl L; 01. 17. Tát (Kertváros) 12 pd., Antal A. — Móczár B.; Veszprém 40 pd., Zörényi M.; Beled 7 pd., Molnár I.; 01. 18. Szőny 15 pd., Krug T.; Veszprém 10 pd., Zörényi M.; 01. 19. Boglárlelle 13 pd., Szatori J.; 01. 18—20. Berhida 32 pd., Major I.; 01. 20. Tát (Kertváros) 20 pd. Antal A. — Móczár B.; 01. 21. Esztergom 30 pd., Kántor J.; Tát (Kertváros) 20 pd., Antal A. és Tsai.; Berhida 38 pd., Major I.; 01. 22—27. Tát (Kertváros) 55—60 pd., Antal A. és Tsai.; 01. 23. Veresegyház 45—55 pd., Pozsonyi I.; 01. 24. Aba 32 pd., Gergely P.; Komárom 12 pd., Krug T.; Zagyaróna 2 pd. Medves-fennsík 6 pd., Medves hgs. 65 pd., Varga F.; 01. 25. Komárom 10 pd., Krug T.; 01. 26. Cegléd 35—40 pd., Gábor L.; Hajdúböszörmény 12 pd., Dr. Sóvágó M.; Bp. Sashegy 4 pd., Dr. Rózsa L.-né; 01. 27. Boglárlelle 22 pd., Szatori J.; Berhida 60 pd.; 01. 28. 60 pd., Major I.; Kiskunhalas 5 pd., Büki J.; 01. 28.—02. 04. Kiskunhalas 50 pd., Ternyák J.; 01—02. hóban, Olaszfalu 40—100 pd., Kovácsné; 01. 29. Zirc 1 pd., Bartha Z.; 01. 30. Boglárlelle 27—40 pd., Szatori J.; Győr 30 pd., 01. 31. 55—60 pd., Bedők L. — Nagy L.; Hajdúböszörmény 16 pd. Dr. Sóvágó M.; Boglárlelle 15 pd., Szatori J.; 02. 13. Sajtólád 18 pd., Petrovics Z.; Bp. XII. ker. (Tündér u.) 3 pd., Dr. Győry J.; Hajdúböszörmény 32 pd. Dr. Sóvágó M.; 02. 14. Visegrád (Pilis hgs.) 14 pd., Haraszthy L. — Kállay Gy.; 02. 17. Salgótarján 30—40 pd., Dr. Ruzsik M.; Bp. XI. ker. 8—10 pd., Horváth K.; 02. 17—20. Mezőkövesd 15 pd., Harangi I.; 02. 16. Szeged (Széchenyi-tér) 12 pd., Harangi I.; 02. 28. Boglárlelle 7 pd., Szatori J.; 03. 01. 2 pd., Szatori J.; 03. 07. Pécs 65 pd., Balikó Á.; Pócsmegyer öt 20—30 madárból álló csapat, Dr. Sterbetz I.; 03. 14. Cserépváralja 40—50 pd., Fitala Cs.; 03. 16. Budakeszi 50 pd., Schmidt E.; 03. 18. Makkoshotyka 6 pd., Barta Z.; Szeged (Füvészkert) 29 pd., Liker A. — Kaufman G.; 03. 23. Királykút (Pilis hgs.) ? pd., Major I. — Dr. Nagy D.; 03. 27. Leányfalu 16 pd., Vrabély E.; 04. 04. Debrecen 80—100 pd., Dr. Bozskó Sz.; 04. 05. Vác (rév) 30 pd., Magyar G.; 04. 08. Bp. Amerikai út 10. 15. pd., 04. 09. 10—15 pd., Vrabély E.

A megfigyeléseket összegezve: A csonttollú 1981—1982 telén november 07. és április 09. között volt megfigyelhető az országban. 75 helyen észlelték, összesen 138 esetben. Az előfordulások megoszlása havonként: november 11 eset (max. 50—60 pd.), december — 41 eset (max. 150 pd.), január — 62 eset (max. 150 pd.), február — 11 eset (max. 30—40 pd.), március — 9 eset (max. 100—150 pd.), április — 4 eset (max. 80—100 pd.).

Ezúton is kérjük Tagtársainkat, hogy kiegészítő adataikat szíveskedjenek megküldeni a Kiskúnsági Madárváltóra (Fülöpháza 6042).

Molnár László

NAGY ÖRGÉBICS (*Lanius excubitor*) ADATOK 1981-BŐL

02. 27. Balázspuszta (Szabadszállás) 1 pd., 03. 13. Apajpuszta 1+1 pd., Molnár L.; 03. 14. Virágoskúti-h.tavak (Hajdúböszörmény) 1 pd., Dr. Sóvágó M.; 03. 15. Bácsalmás 1 pd., Dr. Rékási J.; 03. 22. Sopron 1 pd., Molnár Zs.; 03. 29. 1 pd., Molnár Zs.; 10. 04. Rába (Győr) 1 pd., Nagy L.; 10. 10. Bicskei-h.tavak 1 pd., Träger J.; 10. 11. Nagyberki 1 pd., Nagy S.; 10. 18. Kondortó (Fülöpháza) 1 pd., Molnár L.; 11. 08. Annavölgy 1 pd., Lenner J.; 11. 14. Bugyi 1 pd. (mezei pockot zsákmányolt), Baracskey B. — Nagy I.; 11. 14. Bácsalmás 1 pd., Dr. Rékási J.; Barbacsi-tó 1 pd., Szommer T.; Nyirjes 1 pd., Kagyerják P.; 11. 15. Tarcál 1 pd., Szaszák T. O.; Győr (Rába) 1 pd., Nagy L.; Szentendrei-szgt. 1 pd., Nagy I.; Dunaföldvári-h.tavak 1 pd., Süle Á.; Észak-Hanság 1 pd., Hima Gy., Kormos G.; 11. 21. Rábcakapi 1 pd., Takács Cs.; 11. 23. Felgyő 1 pd., Szabó F.; 11. 26. Szalkszentmárton 3 pd., Baracskey B.; Kurjantó (Szabadszállás) 1 pd., Molnár L.; 12. 04. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tavak) 1 pd., Szatori J.; 12. 13. Bácsalmás 1 pd., Dr. Rékási J.; Gyirmót (Rába) 1 pd., Nagy L.; Esztergom—Szob 1 pd., Magyar G.

Molnár László

NAGY ÖRGÉBICS (*Lanius excubitor*) ADATOK
1981—1982. TELÉRŐL

1981. 09. 25. Tardona — Dédestapolcsány, Kakszi K.; 10. 01. Apaj-Ürbő, Galambos L.; 10. 04. Tiszafüred, Lipcsey I.; 10. 06. Bugyi, Mozsár J.; 10. 16. Pilisszentlászló, Haáz I.; 10. 28. Gyoma (Póhalom), Andrési P.; 10. 31. Pély (rezervátum), Nagy Sz.; 11. 08. Ipolyszögi-égerláp, Kagyarják P.; 11. 11. Pilisszentlászló, Haáz I.; 11. 14. Pély (rezervátum), Nagy Sz.; 11-24. Pilisszentlászló, Haáz I.; 11. 26. Zirc, Kalotás Zs.; 12. 06. Pötrétei-tó, Ács A.; Pölöskei-tó, Ács A.; 12. 07—11. Pilisszentlászló, Haáz I.; 12. 29. Fadd (Réti-puszt), Zörényi M.; 1982. 01. 01. Szeghalom, Kurpé I.; 01. 03. Tahitótfalu, Magyar G. — Waliczky Z.; 01. 04. Pilisszentlászló, Haáz I.; 01. 09. Nyergesújfalú — Tát, (egeret fogott), Lenner J.; Hajdúdorog, Rácz I. és Tsai; 01. 10. Kesznyéten, Sajólad, Zákány A. — Petrovics Z.; 01. 11. Tótkomlós, Boldog G.; 01. 15. Pilisszentlászló, Haáz I.; 01. 16. Körmend, Schantl L.; 01. 17. Irmapusztai-h. tavak (Boglárlelle), Szatori J.; Pusztaszer TT, Tasi J.; Körmend, Schantl L.; Tiszafüred — Poroszló, Lipcsey I.; Bácsalmás, Rékási J.; 01. 19. Bodajk, Barta Z. — Szitta T.; 01. 20. Zirc, Barta Z. — Szitta T.; 01. 20. Pilisszentlászló, Haáz I.; 01. 22. Magyarfalva, Varga Zs.; 01. 24. Kisoroszi, Magyar G. — Waliczky Z.; 01. 26. Kakasd, Kalotás Zs.; 01. 30. Eresztvényi-kőfejtők (Medves hgs.), Varga F.; 01. 31. Rába (Győr), Bedők L. — Nagy L.; 02. 03—06. Tát, 2—2 pd., Antal A. — Lenner J.; 02. 06. Pilisszentlászló, Haáz I.; 02. 09. Körmend, Schantl L.; 02. 11. Zirc (Háromhegy) 1—2 pd., Barta Z. — Szitta T.; 02. 14. Irmapusztai-halastavak (Boglárlelle), Keszler Z. — Vajant E.; 02. 17. 2 pd., Szatori J.; Pilisszentlászló, Haáz I.; 02. 18. Tömörd, Király R. — Varga L.; 02. 23. Körmend. Schnatl L.; 02. 27. Zirc (Háromhegy), Bartha Z. — Szitta T.; 03. 01. Körmend, 03. 06. Körmend, Schantl L.; 03. 07. Gyirmót, Nagy L.; 03. 10. Gyirmót, Nagy L.; 03. 14. Bácsalmás, Dr. Rékási J.; Poroszló, Lipcsey F.; 03. 15. Kiskúnfélegyháza, Mészáros Zs.; 03. 28. Cered, Varga F.
Példányszámok csak az egynél több megfigyelt madár esetében vannak kiírva.

Molnár László

KÉSŐI ELŐFORDULÁSOK

- Kanalasgém*: 1981. 12. 19. Tata (Réti-tavak) 1 pd., szürke gémeikkel, Musicz L.
- Fehér gólya*: 1981. 10. 19. Szeghalom kb. 50 pd., Kurpé I.;
- Piroslábú cankó*: 1981. 12. 13. Boglárlelle (Irmapusztai-halastavak) 1 pd., — hangját is hallatta —, Keszler Z.
- Sarlósfecske*: 1980. 10. 12. Tahi 2 pd. füsti fecskék között, Árkosi J.
- Füsti fecske*: 1980. 10. 19. Pátka 11 pd., Haraszthy L.; 1981. 10. 04.; Tiszafüred—Örvény 22 +25 pd., Lipcsey I.;
- Barátposzáta*: 1981. 10. 17. Solymár 1 pd. gyűrűzve, Schmidt H.; 1982. 02. 20. Hódmezővásárhely 1 pd., Medveczky I.
- Karvalyposzáta*: 1981. 10. 18. Solymár 1 pd. gyűrűzve, Schmidt H.
- Házi rozsdafarkú*: 1982. 01. 12. Óbuda 1 pd., Városi O.

FAUNISZTIKA NÉHÁNY SORBAN

- Északi búvár (*Gavia stellata*): 1981. 12. 13. Milléri-h.tó (Szolnok) 2 pd., Nagy Sz.;
- Sarki búvár (*Gavia arctica*): 1980. 11. 19. Dunapataj (Szelidi-tó) 1 pd., Büki J.; 1982. 01. 03. Váci-rév 1 pd., Magyar G. — Waliczky Z.; 03. 07. Boglárlelle (Irmapusztai-h.tavak) 1 pd. Szatori J.; Fülecs vöcsök (*Podiceps auritus*): 1982. 01. 16. Esztergom—Szob (Duna) 1 pd., Magyar G.; 04. 12.—23. Szelkó-tó 1 pd., Szép T.
- Vörösnyakú vöcsök (*Podiceps griseigena*): 1981. 09. 12. — 11. 08. Oláhréti-tározó (Császárszállás) 2 pd., Szép T.; 10. 04. Tiszafüred — Örvény 1 pd., Lipcsey I.; 1982. 03. 28. Darvasi-halastó 3 pd., Kurpé I.; 04. 10. Kúnkápólnási-mocsár 10 pd., Dr. Kovács G.; 04. 25. Szelkó-tó 1 pd., Szép T.; 05. 03. Harkakötény 6 pd., Ternyák J.; 06. 12. Darvasi-h.tó 1 pd.,

Kurpé I.; 06. 13. Fehér-szik (Tiszavasvári) 1 pár + 3 fióka, Herczeg F.; 08. 14. Darvasi-h.tó 1 pd., Kurpé I.; 08. 15. Székesfehérvári-Sóstó 1 pd., Halmosi J.; 08. 17. Dinnyés 1 pd., 08. 25—27. 1—1 pd., Csókay B.

Rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*): 1981. 09. 06. Tiszafüred 6 pd., Lipcsey I.

Batla (*Plegadis falcinellus*): 1980. 03. 30. Szakmár 2 pd., 05. 14. Harta 1 pd., Büki J.; 1982. 04. 12. Dinnyés 1 pd., Csókay B.; 04. 17. 2 pd., Schmidt E. — Sch. A.; 05. 13. Pölöskei-halastó 10 pd., Ács A.; 06. 15—22. Nagyiván 15 pd., Dr. Kovács G.;

Énekes hattyú (*Cygnus cygnus*): 1981. 12. 26. Nagyhörcsöki-halastavak 4 ad. + 2 juv., Májer L. — Strasszer J.; 1982. 01. 10. Nagybaracska 1 pd. (02. 10-ig), ? J.; 01. 16. Nagymaros 1 pd., Börzsönyi HCs.; 02. 27. — 03. 04. Kiskunhalasi-Sóstó 7 pd., Ternyák J.;

Bütykös hattyú (*Cygnus olor*): 1981. 11. 13. Keszthely 1 ad., 2 juv. Ács A.; 12. 31. Győr (Rába) 7 pd., Nagy L.; 1982. 01. 02. Rábcakapi (Rábca) 1 ad. 1 juv., Takács Cs.; 01. 03. Dunakeszi (Tőzegláp) 2 pd., Kaszás Gy.; 01. 03. —05. Váci-rév, 1—1 pd., Magyar G. — Waliczky Z.; 01. 06—16. Szekszárd — Palánk (Sió) 2 ad., 5 juv., majd 01. 31-ig még két juv. (A madarakat az MME helyi tagjai etették), Kalotás Zs.; 01. 15. Nyergesújfalú 1 ad., 1 juv., Szimuly Gy.; 01. 18. Süttő 7 ad. 1 juv., Dr. Sággy A.; 01. 23. Dunaszentbenedeken fogva 1 legyengült juv., majd a Szelidi-tavon (Dunapataj) elengedve. 03. 16-án még ott van, Büki J. — Molnár L.; Jan. vége —febr. eleje Dömsöd II. sz. csatorna (Ürbő-pusztá) 3 pd., kb. egy hétig, Káldy I.; 02. 02. Nyergesújfalú (Duna) 1 pd., Szimuly Gy.; 02. 21. Váci-rév 1 pd., Magyar G. — Waliczky Z.; 02. 25. Sajólád (Sajó) 1 juv., 2 ad., Petrovics Z.; 02. 28—03. 15. Vác (Duna) 1 pd., Dénes J.; 03. 09. Váci-rév 1 pd.; Magyar G. — Waliczky Z.; 03. 14. E.; 03. 15. Leányfalú—Pócsmegyer (Duna) 5 pd.; Cseh T.; 02. 13—14. Kisbalatoni csatornák 7 pd., 04. 15. Kisbalaton 1 pd.; Futó E.; 07. 15. Balatonfüred, a Műszaki Egyetem üdülőjében mesterséges szigeten költ, Kerekes L.

Rövidcsőrű lúd (*Anser brachyrhynchus*): 1981. 11. 03—07. 1 pd., Keszler Z. — Szatori J. — Szollár A.

Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*): 1981. 11. 01. Szeged-Fehértó 1 pd., Kiss F. Erd. Szak.k.isk. szakköre.

- Vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*): 1970. 12. 13. Kardoskút 1 pd., Dr. Sterbetz I.;
- Bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*): 1982. 02. 14. Ferencmajoritavak (Almásfüzitő) 1 pár, Gombos Z.; 04. 11. Öreg-tó (Tata) 2 pd., Jánossy L.; 04. 25. Dunabogdány 3 pd., Nagy I.
- Kendermagos réce (*Anas strepera*): 1982. 05. 09. Szeged-Fehértó 2 pd., Liker A. — Kaufman G.; 05. 12. Csaj-tó 10 pd., Dr. Bod P.; 08. 01. Milléri-halastó (Szolnok) 3 pd., Nagy Sz.;
- Üstökös réce (*Netta rufina*): 1982. 01. 09. Újszeged (Tisza) 1 tojó pd., Dr. Kasza F.; 03. 27—04. 04. Nagy-Vadastó (Nyíregyháza) 1 pár, Szép T. és Tsai.
- Kontyos réce (*Aythya fuligula*): 1982. 01. 03. Sződliget (Duna) 260 pd., Magyar G. — Waliczky Z.; 01. 09. Sződliget —Göd 150—170 pd., Schmidt E. — Sch. A.; 01. 25. Surány (Duna) 120 pd. Magyar G. — Waliczky Z.; 02. 13—14. Zalatorkolat és környéke (Balaton) 300 pd. Futó E.; 03. 09. Sződliget 222 pd., Magyar G. — Waliczky Z.; 05. 12. Dinyés 7 hím, Schmidt E.; 05. 13. Holt-Marcál (Gyirmót), 1 hím pd., Nagy L.; 05. 16. Darvasi-h.tavak 4+5 pd., Kurpé I.; 06. 13. Tápiószecső 1 hím pd., Benei B.; Dinyés (halastavak) 4 hím pd., Gábor L.; Kákai-halastavak (Szarvas) 4 hím, 2 tojó pd., Boldog G. — Tóth T.; 07. 06.—07. Dinyés 2—2 hím, 07. 18—19. 5 és 7 hím pd., Csókay B.;
- Hegyri réce (*Aythya marila*): 1981. 11. 19. Miklósfai-halastavak 1 tojó pd., 12. 13. 1 hím, 1 tojó pd., Ács A.; 1982. 01. 16. Nagymaros 2 pd., Börzsönyi HCs.; 01. 21. Tát 1 tojó pd., Antal A. — Mocsár B.; 01. 25. Surány 3 hím, 2 tojó, Magyar G. — Waliczky Z. 02. 21. Bogyiszló (Duna) 2 tojó, Farkas S. és Tsai; 03. 09. Sződliget 1 tojó pd. Magyar G. — Waliczky Z.; 03. 14. Siótorkolat 2 pd., Farkas S. és Tsai.;
- Jegesréce (*Clangula hyemalis*): 1981. 12. 25. Bogyiszló (Duna) 1 hím pd., Zórényi M.;
- Feketeréce (*Melanitta nigra*): Nagymaros (Duna) 1 pd., Roszik J.;
- Füstös réce (*Melanitta fusca*): 1982. 01. 17. Nagybajcs-Vének (Duna) 2 pd., Szommer T.; 01. 23. Báty (Duna) 1 pár, Ka-

sza E. — Lehel P.; 01. 24. Fádársziget (Duna, Báta) 3 pd., Pintér I. és Tsai.; 01. 25. Váci-rév 4 tojó pd., 03. 09. Sződliget 1 tojó pd., Magyar G. — Waliczky Z.;

Kékcőrű réce (*Oxyura leucocephala*): 1969. 11. 16. Dinnyés (Velencei-tó) 1 pd., Müller I.; 1971. 03. 14. Virágoskúti-halastavak (Balmazújváros) 1 tojó pd., Dr. Sóvágó M.;

Örvös bukó (*Mergus serrator*): 1982. 02. 21. Tát (Duna) 1 hím pd., Móczár B. — Antal A.

Pusztai ölyv (*Buteo rufinus*): 1981. 10. 01. Kistormás 1 pd., Kalotás Zs.; 11. 01. Alsónémedi 2 pd., Zsin G.; 1982. 04. 11. Borzas ((HNP) 1 pd., Dr. Kovács G.; 06. 06. Fáspuszta (Bélmegyer) 1 pd., Boldog G. — Hankó Gy.; 06. 21. Angyalháza-p. (HNP), 1 pd. Dr. Kovács G.;

Fekete sas (*Aquila clanga*): 1982. 04. 18. Tótkomlós 1 pd., Tóth T.;

Fakó keselyű (*Gyps fulvus*): 1982. 07. 06. Dévaványa 1 pd., Dr. Sterbetz I.;

Vándorsólyom (*Falco peregrinus*): 1981. 01. 03. Bp. Mátyásföld, Kalivoda B.; 01. 24. Szeged-Fehértó, Kiss F. Erd. k. isk. szakköre; 02. 10. Bp. Mátyásföld, Kalivoda B.; 02. 25. Pilisszentlászló, Haáz I.; 04. 18. Körmend, Varga L. és Tsai.; 08. 20. Pilisszentlászló, Haáz I.; 09. 13. Szeged-Fehértó, Kiss F. Erd. Szak. k. isk. szakköre; 09. 27. Ipoly-szögi-égerláp, Kagyarják P.; 10. 25. Pilisszentlászló, Haáz I.; 10. 17. Pilisszentlászló, Haáz I.; 11. 25. Szeged-Fehértó, Kiss F. Erd. Szak. k. isk. szakköre; 11. 22. Alsónémedi, Zsin G.; 11. 22. Bp. Rákosliget, Kalivoda B.; 1982. 01. 10. Nyírjes, Kagyarják P.; 01. 16. Derekegyháza, Szabó F.; 01. 17. Nyírjes, Kagyarják P.; 03. 03. Tompa-puszta (Battonya), Réthy Zs.; 03. 20. Nyírjes, Kagyarják P.; (a megfigyelt példányok száma minden esetben 1—1 volt).

Kis sólyom (*Falco columbarius*): 1981. 01. 25. Bp. Mátyásföld 1 tojó pd., Kalivoda L.; 01. 27. Dorog 1 pd., Hopp F.; 09. 22. Alsónémedi 2 pd., Zsin G.; 10. 23. Tát 1 pd., Antal A.; 11. 01., 11. 08., 11. 14., 11. 15. Újszeged (Tiszaártér) 1—1 tojó pd., Dr. Kasza F.; 11. 17. Dorog 1 pd., Hopp F.; Alsónémedi 1 pd., Zsin G.; 11. 22. Alsónémedi 1 pd., Zsin G.; Mezőcsokonya 1 pd., Kalotás Zs.; Bp. Mátyásföld 1 hím

pd., Kalivoda B.; 11. 29. Alsónémedi 1 pd., Zsin G.; 12. 01. Fácánkert 1 pd., Kalotás Zs.; 12. 03. Kaposvár—Toponár 1 tojó pd., Pintér I.; 12. 04. Kőrösladány 1 tojó pd., Puskás L.; 12. 06. Tát 2 pd., Antal A.; 12. 08. Nyergesújfalu 1 pd., Szimuly Gy.; 12. 17. Berhida 1 pd., Major I.; 12. 20., 12. 22. Körmend 1—1 pár, Illés P.; 1982. 01. 02. Rábcakapi 1 hím pd., Takács Cs.; 01. 10. Tát 1 pd. varjút üldözött) Lenner J.; 01. 07. Szeged (Füvészkert) 1 pd., Liker A. — Kaufman G.; 01. 10. Körmend 1 pd., Schantl L.; 01. 11. Szentesi-Fertő 1 pd., Szabó F.; 01. 17. Makád 1 pd., Dr. Jánossy D.; 01. 10. Újszeged (Tiszaártér) 1 pd., Dr. Kasza F.; 01. 17. Ökörtő (Tarcál) 3 pd., Mercsák J. L.; 01. 21. Győr 1 pd., Bedők L. — Nagy L.; 01. 21—23. Kékes (HNP) 1 pd. MME tábor, Debrecen; 01. 22—25. Kőrösladány 1 tojó pd., Puskás L.; 01. 24. Fácánkert 1 pd., Kalotás Zs.; 01. 31. Polgár 1 pd., Rácz I. és Tsai.; 02. 03. Mezőszilas 1 tojó pd., Varga Zs.; 02. 07. Nyergesújfalu — Tát 1 pd., Lenner J.; 02. 14. Virágoskúti-h.tavak (Balmazújváros) 1 pd., Dr. Sóvágó M.; 02. 13. Dósa-erdő (Kunszentmárton) 1 pd., Kakuk M.; Gács-háti h.tavak (Köröstarcsa) 1 pd., Boldog G.; 03. 14. Paks 1 pd., Csáky L. — Pintér A.; 04. 11. Borzas (HNP) 1 pd., Dr. Kovács G.

Reznek (*Otis tetrax*): Borzaspuszta (Nagyiván) 1982. 06. 20. 1 pd. Dr. Kovács G.

Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*): 1973. 09. 07. Hortobágy (Meggyes-erdő) Kacsanevelő telep taván 2 pd., Fintha I.; 1981. 06. 26. Tiszafüred (Négyes, Tiszaártér) 5 pd., Lipcsey I.;

Ujjaslile (*Pluvialis squatarola*): 1981. 03. 01. Szeged-Fehértó 6 pd., 04. 26. 5 pd., 09. 20. 5 pd., Kiss F. Erd. Szak. k. isk. sz. köre; 10. 04. Szelkó-tó 1 pd., 10. 11. 6 pd., Szép T.; 11. 21. Szeged-Fehértó 1 pd., Kiss F. Erd. Szak. k. isk. szakköre; 1982. 05. 07. Szelkó-tó 1 pd., Szép T.;

Havasi lile (*Eudromias morinellus*): 1976. 10. 08. Szelencéspuszta (HNP) 31 pd., Dr. Kovács G.; 1982. 04. 10. Szentesi-Fertő 4 pd. Szabó F.;

Kis póling (*Numenius phaeopus*): 1982. 04. 03. Kékeslapos

(Kunszentmárton) 7 pd., K. Kubicková — Kakuk M.; 04. 10. Szentesi-Fertő 16 pd., Szabó F.; Kunkápolnási-mocsár 1 pd., Dr. Kovács G.; 04. 11. Borzas (HNP) 45 pd., Dr. Kovács G.; 04. 12. Gácsháti-h.tó 1 pd., Boldog G.; 04. 16. Orosháza — Szarvas 1 pd., 04. 18. Tótkomlós 12 pd., 04. 21. Kákai-halastavak (Szarvas) 1 pd., Tóth T.; 04. 23. Szeged-Fehértó 1 pd., Liker A. — Kaufman G.; 04—25. Halaspuszta (Szeghalom) 5 pd., Kurpé I.; 04. 26. Csitéri-legelő (Szeghalom) 10 pd., Kurpé I.; 05. 12. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 07. 17. Kákai-halastavak 15 pd. Boldog G. — Tóth T.; 08. 06. Kelemenszék — Zabszék (KNP) 10+60 pd., Mag L.;

Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): 1982. 04. 16. Szeged-Fehértó 1 pd., 04. 26. Miller-szék (Kistelek) 3 pd., Liker A. — Kaufman G.; 06. 20. Kákai-halastó (Szarvas) 2 pd., Boldog G. — Tóth T.; 07. 18. Hajdúdorog környéke 4 pd., Rác I.; 08. 06. Zabszék (KNP) 1 pd., Mag L.

Erdei cankó (*Tringa ochropus*): 1981. 05. 10. Szeged-Fehértó 20 pd., 09. 20. 8 pd., Kiss F. Erd. Szak. k. isk. szakköre; 12. 13. Szelkó-tó 1 pd., Szép T.; 1982. 01. 03. Irmapusztai-halastavak (Boglárlelle) 2 pd., Szatori J.; 01. 16. Szentés (melegvízű csat.) 1 pd., Szabó F.; Fehértó (Fehértó) 1 pd., Szommer T.; 02. 05—06. Kaposvár—Toponár 1 pd., Pintér A.; 02. 11. Sió (Siófok) 1 pd., Keszler Z.; 02. 13. Pellérd 3 pd., Molnár I.; 02. 29. Szeged-Fehértó 1 pd., Liker A. — Kaufman G.; 04. 12. Gácsháti-h.tavak (Köröstarcsa) 12 pd., Boldog G.; 04. 17. Bácsalmás 11 pd., Dr. Rékási J.; 05. 04. Gácsháti-h.tavak 6 pd., Boldog G.; 07. 10. Dinnyés 6 pd., Csókay B.; 07. 17. Kákai-h.tavak (Szarvas) 25 pd., Boldog G. — Tóth T.;

Szürke cankó (*Tringa nebularia*): 1981. 10. 03. Szelkó-tó 8 pd., Szép T.; 1982. 03. 28. Szeged-Fehértó 6 pd., Liker A. — Kaufman G.; 04. 10. Szentesi-Fertő 9 pd., Szabó F.; Madarásztó (Mórahalom) 6 pd., Mihály L. és L.-né; 04. 12. Gácsháti-halastavak (Köröstarcsa) 8 pd., Boldog G.; 04. 25. 8 pd., Boldog G.; 07. 17. Kákai-h.tavak (Szarvas) 7 pd., Boldog G. — Tóth T.; 07. 20. Hajdúnánás — Kálmánháza 6 pd., Rác I. és Tsai; 07. 22. Darvasi h.tavak 6 pd., Liker A.;

Kőforgató (*Arenaria interpres*): 1982. 05. 19. Cegléd 1 pd. Braun Z. — Gábor L.;

- Nagy sárszalonka (*Gallinago media*): 1982. 04. 17. Sárrét (Várpalota) 1 pd., Major I.; 05. 16. Gyirmót 1+1+1 pd., Nagy L.; Gáteri-Fehértó 1 pd., Zsótér L.;
- Fenyérfutó (*Calidris alba*): 1982. 04. 11. Borzas (HNP) 1 pd. Dr. Kovács G.;
- Sarki partfutó (*Calidris canutus*): 1978. 10. 14. Harkakötöny 3 pd., 10. 22. 3 pd., Ternyák J.; 06. 20. Kesznyéten 1 pd., Nagy D. — Petrovics. Z.; 1979. 09. 16. Csaj-tó 1 elhullott juv. pd., Zsótér L.;
- Sarlós partfutó (*Calidris ferruginea*): 1981. 09. 07. Szeged-Fehértó 1 pd., Kiss F. Erd. Szak. k. isk. szakköre;
- Vékonycsőrű víztaposó (*Phalaropus lobatus*): 1982. 08. 25—27. Dinnyés 1 pd., Csóky B.;
- Heringsirály (*Larus fuscus*): 1978. 03. 15. Csepel (Duna) 3 ad. pd., Hajtó L.; 10. 22. Harkakötöny 1 pd., Ternyák J.; 1979. 05. 24. Harkakötöny 6 pd., Ternyák J.; 1981. 01. 24. Szeged-Fehértó 1 pd., Kiss F. Erd. Szak.k. isk. szakköre; 04. 18. 3 pd., Széll A.; 05. 12. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 10. 02. Velencei-tó (finn gyűrűs pd.) Radetzky J.; 10. 25. Szeged-Fehértó 1 pd., 11. 01. 2 pd., Kiss F. Erd. Szak. k. isk. szakköre; 03. 16. 1 ad. pd., 03. 21. 1 pd., 04. 23. 2 pd., 05. 09. 1 ad. pd., Liker A. — Kaufman G.; 06. 07. Szelkó-tó 1 ad. pd., 06. 15. 1 ad. pd., Szép T.;
- Kis sirály (*Larus minutus*): 1960. 08. 21. Harkakötöny 20 pd.; 1964. 09. 19. Kiskunhalasi-Sóstó 1 pd., 1966. 10. 16. Harkakötöny 1 pd., 11. 26. 10. 12. pd., 1967. 09. 17. Kunfehértó 1 pd., Ternyák J.; 1981. 05. 24. Szeged-Fehértó 15 pd., Kiss F. 7rd. Szak.k. isk. szakköre; 06. 15. Bugyi 1 pd., Galambos L. — Nagy L.; 08. 06. Visegrád 1 pd., Zsin G.; 08. vége Fertő-tó 1 pd., Molnár Zs.; 09. 07. Szeged-Fehértó 2 pd., 09. 13. 1 pd., 09. 20. 5 pd., 09. 27. 1 pd., 10. 04. 1 pd., Kiss F. Erd. Szak. k. isk. szakköre; 06. 15. Bugyi 1 pd., Fehértó 4 pd., Liker A. — Kaufman G. — Széll A.; 04. 23. 2 ad. Liker A. — Kaufman G.; 04. 25. Gácsháti h.tavak (Köröstarcsa) 15 pd., Boldog G.; Milléri-h.tó (Szolnok) 5 pd., Nagy Sz.; 05. 02. Hódmezővásárhely (rizstelepek) 33 pd., Gregorits J.; 05. 04. Gácsháti-h.tó 8 pd., Boldog G.; 05. 07. Nagy-Vadastó (Nyíregyháza) 3 pd., Szép T.; 05. 12. Gácsháti-h.tó 2 pd., Boldog G.; Csaj-tó 3 pd., Dr. Bod P.; 05. 16. Szelkó-tó (Nyíregyháza) 1 pd., Nagy-

Vadastó 5 juv., 8 ad. pd., Szép T.; 05. 17. Szelkó-tó 1 pd., Szép T.; 05. 22. Szeged-Fehértó 6 pd., Liker A. — Kaufman G.; 05. 29. Nagy-Vadastó 1 pd., Szép T.; 06. 06. Szeged-Fehértó 5 pd., Liker A. — Kaufman G.; 06. 07. Szelkó-tó 12 pd., Szép T.; 06. 13. Hajdúnánás 3 pd., Rácz I. és Tsai.; 06. 14. Szelkó-tó 8 pd., 06. 26. 18 pd., Szép T.; 07. 17. Virágoskúti-h.tavak (Balmazújváros) 3 pd., Dr. Sóvágó M.; 08. 14. Szelkó-tó 14 pd., Szép T.;

Csüllő (*Rissa tridactyla*): 1972. 10. 24—26. Keszthely 2 pd., Molnár I.; 1982. 03. 04. Vác 1 juv. pd., Dénes J.; 03. 11. Boglárlelle (Balaton) 1 pd., Szatori J.;

Kis csér (*Sterna albifrons*): 1981. 08. 31. Szeged-Fehértó 2 pd., Kiss F. Erd. Szak.k. isk. szakköre; 1982. 06. 18. Délegyháza 4 pd., Nagy I. — Traurig L.; 07. 18. Hajdúdorog környéke 3 pd., Rácz I.;

Füleskuvik (*Otus scops*): 1982. 05. 05. Rövidvölgy (Szekszárd) 3—4 hang; Kálvária-domb (Szekszárd) 1 hang, Süle Á. — Zörényi J.;

Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): 1980. 04. 06. Szelidi-tó (Dunapataj) 1 pd., Molnár Zs.; 1981. 12. 06. Alsónémedi 1 pd., Zsin G.; 1982. 01. 17. Hortobágyi-halastó 9 pd., Dr. Kovács G.; 01. 29. Szeged-Fehértó 1 pd., Liker A. — Kaufman G.; 03. 13. Poroszló 1 pd., Lipcsey I.; 04. 06—28. Boglárlelle 2 pd., Vajant E.; 04. 21. Kákai-halastavak (Szarvas) 2 pd., Tóth T.;

Szürke küllő (*Picus canus*): 1981. 10. 17. Szentá 1 pár, Dr. Kassa F.; 1982. 02. 21. Kisoroszi 1 pd., 03. 09. Surány 1 pd., Magyar G. — Waliczky Z.;

Fülespacsirta (*Eremophila alpestris*): 1981. 12. 27. Fehérszik (Tiszavasvári) 1 pd., Demeter I. és L. — Gaál S.;

Kormos varjú (*Corvus corone*): 1982. 01. 06. Kaposvár (Toponár) 1 pd., két szürke varjúval, Pintér A.;

Fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*): 1981. 11. 09. Korpád (Hosszúrét) 1 pd., Lakatos L.; 11. 21. Hór-völgy (Cserépfalu) 1 pd., Harangi I. — Ott J.; 12. 03. Harangvölgy (Bp. Zugliget) 2 pd. Zsoldos Á.; 1982. 01. 01. Budaörs 1 pd., Schmidt E. és A.; 01. 09. Esztergom 1 pd., 01. 24. 1 pd.,

01. 31. 1 pd., 04. 13. 2 pd., 06. 14. 1 pd. (költés ?). Első ízben itt 1981. 12. 24-én jelentkezett, Mécs Á.; 03. 28. Balatonakarattyá 1 pd., Vancsó Gy.;
- Búbos cinege (*Parus cristatus*): 1981. 04. 06. Somogyszob (közégségi erdő) 4 pd., 04. 08. 3 pd., 06. 28. 2 ad., 5 juv. pd., 07. 13. 3 pd., 10. 16. 14 pd., 10. 17. 2 pd., Dr. Kasza F.; 1982. 05. 07. Pácsony, „etető pár”, Varga L.;
- Kormosfejű cinege (*Parus montanus*): 1982. 02. 14. Sárisáp-Annayölgy 1 pd., Lenner J.; 04. 18. Gyirmót 8 pd., Nagy L.;
- Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*): 1980. 02. 29. Dorog (kőbánya) 1 pd., Vaskó F.; 04. 06. Nagy-Pisznice (Gerecse hgs.) 1 pd., Salamon E.; 1981. 11. 21. Hórvölgy, mészkbánya (Cserépfalu) 1 pd., Harangi I. — Ott J.; 12. 04. Remete-szurdok 1 pd., Kukurta J.; 1982. 01. 10. Ördög-szikla (Zebegény) 1 pd., Nagy L.; 02. 14. Salgótarján (Kis-Salgó, Boszorkánykő) 1 pd., Dr. Ruzsik M.;
- Szőlőrigó (*Turdus iliacus*): 1981. 03. 08. Újszeged (Tiszaártér) 19 pd., 03. 15. 1 pd., 10. 16. Somogyszob 2 pd., Dr. Kasza F.; 10. 20. Piliisszentlászló 1 pd., Haáz I.; 10. 23. „hajnali vonulás”, Haáz I.; 11. 01. Ikervár 3 pd., Varga L.; Újszeged (Tiszaártér) 7 pd., Dr. Kasza F.; 11. 08. 2 pd., Dr. Kasza F.; Körmend 1 pd., Schantl L.; 11. 15. Újszeged 1 pd., Dr. Kasza F.; 11. 21. Szeged-Fehértó 1 pd., Kiss F. Erd. Szak.k. isk. szakköre; 12. 26. Újszeged 2 pd., 12. 31. 1 pd., Dr. Kasza F.; 1982. 01. 01. Göd 1 pd., Gábor L.; 01. 13. Boglárlelle 5 pd., Szatori J.; 01. 17. Pusztaszer (Újmajor) 1 pd., Tasi J.; 01. 20. Boglárlelle 8 pd., Szatori J.; 02. 22. Szeged (belváros) 2 pd., Dr. Kasza F.; 02. 23. Boglárlelle (belterület) 1 pd., Szatori J.; 03. 06. Újszeged 5 pd., 03. 13. Poroszló 8+9 pd., Lipcsey I.; 03. 18. Szeged (Füvészkert) 70 pd., Liker A. — Kaufman G.; 03. 16. Budakeszi 8—10 pd., Schmidt E.; 03. 20. Újszeged 2 pd., 03. 21. 2 pd., Dr. Kasza F.; 04. 01. Pénzesgyőr 1 pd., Bartha Z.; 04. 07. Kunszentmárton 2 pd., Kakuk Cs.; 05. 03. 4 pd., Kakuk Cs.;
- Örvös rigó (*Turdus torquatus*): 1980. 02. 29. Dorog (kőbánya) 1 pd., Vaskó F.; 12. 05. Sárisáp-Annayölgy 1 pd., Lenner J.; 1981. 10. 17. Senta 1 him pd., Dr. Kasza F.; 1982. 04. 02. Borzavár 2 him pd., Bartha Z.; 04. 03. Szedres 1 him pd., Pintér A.; Nagyszénás (Budai-hgs.) 5 him pd., Magyar G.; 04. 08. Erzsébet-liget (Szarvas) 1 pd., Tóth T.; Szegha-

lom 1 pd., Liker A.; 04. 11. Póhalom (Gyoma) 1 hím pd.,
Andrési P.; 04. 12. Dunabogdány 1 hím pd., Bécsy L.;
04. 16. Orosháza — Szarvas 1 pd., 04. 18. Tótkomlós 1 pd.,
Tóth T.; 04. 22. Nagykovácsi 4 hím, 4 tojó pd., Magyar G.;

Tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*): 1981. 10. 04. Újsze-
ged (Tiszaártér) 2 pd., 10. 10. 1 pd., 11. 08. 1 pd., Dr. Kasza
F.; 10. 21. Dorog (Tömedék) 2 pd., Hopp F.; 1982. 03.
28. Bp. Cinkotai-erdő 1 pd., Kalivoda B.;

Kormos légykapó (*Muscicapa hypoleuca*): 1981. 04. 12. Ipoly-
szögi égerláp „átvonult”, Kagyerják P.; 05. 01. Szajol
(Kovácsi-erdő) 1 hím pd., Nagy Sz.; 08. 30. Ipolyszögi-
égerláp „átvonult” Kagyerják P.; 09. 07. Szeged-Fehértó
3 pd., 09. 13. 1 pd., Kiss F. Erd. Szak.k. isk. szakköre;
1982. 04. 17. Újszeged (Tiszaártér) 1 pd., Dr. Kasza F.; 04.
23. Szombathely (Kámon) 1 pár, Király R. — Varga L.;
04. 26. Aba „tavaszi érkezés”, Gergely P.; 04. 29. Cegléd
2 hím pd., Gábor L. és Tsai; 05. 02. Rába (Gyirmót)
10—13 pd. (2 gyűrűzve is), Nagy L.; 05. 04. Gácsháti-h.ta-
vak (Köröstarcsa) 1 pd., Boldog G.; 05. 05. Tiszatelek 4
hím pd., Schmidt E.; 05. 08. Boconád 1 hím pd., Dr. Ócsai
A.; 05. 09. Felsőszolca 1 pd., Béres L.; 05. 16. Székesfe-
hérvári-Sóstó 1 pd., Halmosi J.;

Havasi szürkebegy (*Prunella collaris*): 1981. 12. 22. Bp. Gel-
lérthegy 2 juv. pd., Bárdos P. és Tsai.; 1982. 01. 31. Bu-
daörs 1 pd., Schmidt E. és A.; 02. 05. Tát (Duna-part) 1
pd., verebekkel, Antal A. — Móczár B.;

Rőtbecgü pityer (*Anthus cervinus*): 1981. 09. 13. Szeged-Fe-
hértó 1 pd., Kiss F., Erd. Szak.k. isk. szakköre;

Havasi pityer (*Anthus spinoletta*): 1981. 01. 18. Szeged-Fe-
hértó 2 pd., Kiss F. Erd. Szak.k. isk. szakköre; 11. 29.
Miklósfai-h.tavak 10 pd., Ács A.; 12. 21. Rába (Körmend)
1 pd., Illés P.; 1982. 01. 17. Újszeged 2 pd., Dr. Kasza F.;
Irmapusztai-h.tavak Boglárlelle 2 pd., Keszler Z. — Sza-
tori J.; Pusztaszer 1 pd., Tasi J.; 01. 18. Újszeged 2 pd.,
01. 23. 2 pd., Dr. Kasza F.; 02. 07. Dorog 5 pd., Hopp F.;
02. 14. Pölöskei-tó 2 pd., Ács A.; 02. 21. Tát 4 pd., Antal
A. — Móczár B.; 03. 13. Péteri-tó (Pálmonostora) 3 pd.,
Zabszék (Szabadszállás) 15 pd., 03. 16. Balaton (egész part-
vonal) 2 pd., Dr. Bankovics A.; 04. 04. Pölöskei-tó 2 pd.,
Ács A.;

- Kücsmás billegető (*Motacilla (flava) feldegi*): 1981. 05. 06. — 06. 02. között négy esetben párban megfigyelve az ócsai Öreg-turjánban. Költése biztosra vehető, Zsin G.; 1982. 04. 07. Cece (vasútállomás környéke) 1 hím pd., Farkas S.; 04. 10. Tedej 1 hím pd., Rácz I. és Tsai; 04. 11. Borzas (HNP) 2 pd., Dr. Kovács G.; 04. 18. Tótkomlós 2 pd., Tóth T.;
- Északi sárgabillegető (*Motacilla flava thunbergi*): 1982. 05. 03. Harka-tó (Harkakötöny) 1 hím pd., Ternyák J.;
- Pásztormadár (*Pastor roseus*): 1982. 05. 30. Felsőzsolca 7 pd., Béres L.;
- Sárgacsőrű kenderike (*Carduelis flavirostris*): 1980. 02. 04. Dorog (kőbánya) 5 pd., Vaskó F.; 03. 14. Zabszék (Szabad-szállás) 6 pd., Dr. Bankovics A.; 1981. 01. 03. Bp. Mátyás-föld 10 pd., 01. 04. 3 pd., Kalivoda B.; 01. 19. Kékes (HNP) 20 pd., Dr. Simay A.; 01. 24. Zagyvaróna 32+8 pd., Varga F.; 01. 17. Bácsalmás 37 pd., Dr. Rékási J.; Pusztaszer 120 pd., Tasi J.; 02. 14. Fülöpszállás — Szabad-szállás (KNP) 110 pd., Dr. Bankovics A.; 03. 06. Zagyvaróna 15 pd., Medves-fennsík 35 pd., Varga F.;
- Zsezse (*Carduelis flammea*): 1980. 12. 07. Sárisáp—Annayölgly 8 pd., Kálmán J.; 09. 30. Dorog 8 pd., Hopp F.; 11. 17. 4 pd., Hopp F.; 12. 06. Pölöskei-tó 1 pd., Ács A.; 12. 22. Körmend 20 pd., Illés P.; Bp. Gellérthegy 4 pd., Csörgő T. és Tsai.; 1982. 01. 03. Bp. Normafa 5+7 pd., Zsoldos Á.; 01. 10. Tiszafüred — Poroszló 3 pd., Lipcsey I.; 01. 14. Pécs 9 pd., Wágner G.; 01. 17. Miklósfai-halastavak 1 pár, Ács A.; 01. 19. Zirc 16 pd., Bartha Z. — Szitta T.; 01. 20. Zirc 3 pd., Bartha Z. — Szitta T.; 01. 31. Körmend 11 pd., 02. 03. 2 pd., Schantl L.; 03. 05. Ipolyszögi-égerláp 1 pd., Juhász Á.; 03. 16. Budakeszi 6 pd., Schmidt E.; 03. 21. Bp. Szabadság-hegy 1 hím pd., Magyar G.;
- Keresztsőrű (*Loxia curvirostra*): 1981. 11. 17. Dorog 1 hím, 2 tojó pd., Hopp F.; 12. 29. Sárpentele (fenyvesben) 18 pd., Radetzky J.; 1982. 01. 27. Csolnok 1 tojó pd., 02. 16. 2 tojó, Lehner J.; 02. 18. Tömörd 2 pd., Király R. — Varga L.; 03. 16. Nagyszénás (Budai-hgs.) 2 hím, 2 tojó pd., Magyar G.; 03. 18. Makkoshotyka 1 hím, 2 tojó pd., Bartha Z.; 03. 21. Budaörs 1 pár, Nagyszénás (Budai hgs.) 2 pd., 03. 27. Budaörs 5 pd., 04. 03. Nagyszénás 6—7 pd., 04. 04. Budaörs

1 pd., 04. 10. Nagyszénás 2 pd., 04. 18. 1 hím pd., Magyar G.;

Kerti sármány (*Emberiza hortulana*): 1981. 03. 20. Sárísáp-Annayölgy 1 pd., 05. 12. 1 hím pd., Lenner J.;

Bajszos sármány (*Emberiza cia*): 1981. 10. 14. Dorog 8 pd., Hopp F.; 10. 26. Sárísáp—Annayölgy 3 pd., Lehner J.; 11. 22. Budaörs 3 hím pd., Zsoldos Á.; 1982. 04. 17. Kapubérc (Bükk hgs) 1 pd., Kakszi K.; 06. 13. Nagy-Pisznice (Gerecse hgs.) 1 hím 2 juv. pd., Nagy I. és Tsai.;

Hósármány (*Plectrophenax nivalis*): 1981. 11. 25. Tiszafüred 1 pd., Lipcsey I.; 11. 30. Bp. Mátyásföld 14 pd., Kalivoda B.; 1982. 01. 06. Sajólászlófalva 20 pd., Kakszi K.; 01. 17. Bácsalmás 14 pd., Dr. Rékási J.; 01. 20. Iklad 15—18 pd., Pozsonyi I.; 01. 31. Hajdúnánás 6 pd., Rác I., és Tsai.; 02. 05. Tát 1 tojó pd., Antal A. — Móczár B.;

Összeállította: Molnár László

ADATOK A FAUNISZTIKAI SZAKOSZTÁLY IRATTÁRÁBÓL VI.

Csigaforgató (*Haematopus ostralegus*): 1980. 05. 31. Irmapusztai-tavak (Balatonlelle) 1 pd., Fatér I. és Tsai.

Ujjaslile (*Pluvialis squatarola*): 1978. 09. 15. Kunkápolnásimocsár 1 pd., Dr. Kovács G.; 09. 17. Bócsa 1 pd., Dr. Bankovics A.; 10. 14. Bócsa 6+3 pd., Dr. Bankovics A.; Sumony 1 pd., Molnár I.; 10. 15. Zabszék (Szabadszállás) 5 pd. Kelemenszék (Fülöpszállás) 19 pd., Gombos Z., 29 pd., Haraszthy L.; Madaras-tó (Táborfalva) 5 pd., Haraszthy L.; 11. 07. Virágoskúti-h.tavak (Balmazújváros) 1 pd., Dr. Sóvágó M.; Biharugra 2 pd., Mag L.; Begécsi-tározó 8 pd., Mag L.; Szeged-Fehértó 2+3+6 pd., Puskás L.; Hortobágyi-halastó 3 pd. H.—Csécsi-h.tó 1 pd., Dr. Kovács G.; 11. 12. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P., Zsótér L.; Balatonlelle (halastó) 8—10 pd., Gombos Z.; Sumony 4 pd., Molnár I.;

Szeged-Fehértó 5 pd., Széll A.; 1979. 09. 16. Nagyiván 3 pd., Dr. Kovács G.; Szeged-Fehértó 9 pd., Széll A.; 10. 07. Tahi (Duna) 5 pd., Árkosi J.; 10. 14. H.—Csécsi-h.tó 5 pd., Dr. Kovács G.; Csaj-tó 3 pd., Dr. Bod P.; 10. 15. Százhalombatta — Háros-szgt. (Duna) 4 pd., Dr. Keve A., Schmidt E.; 11. 10. H.—Csécsi-h.tó 5 pd. Dr. Kovács G.; H.—Akadémia-tó 17 pd., Dr. Kovács G.; 11. 18. Kelemen-szék (Fülöpszállás) 150 pd., Mag L.; Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 1980. 05. 06. Irmapusztai-tavak (Balatonlelle) 2 pd., Fatér I. és Tsai.; 08. 30. Fülöpháza (Kondor-tó) 1 pd. Molnár L.; 10. 14. Balatonlelle 3 pd., Keszler Z.; 11. 16. Szeged-Fehértó 3 pd., Széll A.;

Aranylile (*Pluvialis apricaria*): 1978. 04. 12. Apaj 25—30 pd., Kóczián A., Tóth I.; 10. 15. Kelemen-szék (Fülöpszállás) 2+13 pd., Gombos Z., Haraszthy L.; 11. 11. H.—Csécsi-h.tó 14 pd., Dr. Kovács G.; Biharugra 5 pd., Mag L.; 1979. 03. 15. Kunkápolnási-m. 1 pd., Dr. Kovács G.; 03. 18. Almásfüzitő k. 11 pd., Nagy A.; 10. 14. H.—Szelencés 26 pd., Kunmadaras 17 pd., 11. 10. H.—Zámpusztá 21 pd., 11. 17. Kunkápolnási-m. 1 pd., Dr. Kovács G.; 11. 18. Kardoskút 12+36+48 pd. (búzavetésen), Dr. Sterbetz I.; Kelemenszék 5 pd., Mag L.; Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 11. 23. Kunkápolnási-m. 3 pd., Dr. Kovács G.; 1980. 11. 16. Pusztaszer TT 66 pd., 11. 17. 1 pd., Zsótér L.;

Havasi lile (*Eudromias morinellus*): 1979. 10. 14. H.—Pentezug 12 pd., H.-Szelencés 40 pd., Kunmadaras 43 pd., 11. 19. 2 pd., Dr. Kovács G.; 1980. 09. 17. Akasztó 3 pd., 10. 28. 2 pd., Kocsis Cs.;

Kis póling (*Numenius phaeopus*): 1978. 04. 15. Hortobágyi-halastó 3 pd., 09. 15. Kunkápolnási-m. 1 pd., 1979. 03. 21. H.—Ágota-pusztá 1 pd., Dr. Kovács G.; 04. 15. Csabaszék (Fülöpszállás) 5 pd., Árkosi J.; 04. 16. Csaj-tó 4 pd., Dr. Bod P.; 1980. 03. 15. Szelkő-tó (Alsóbadúr) 1 pd., Petrilla A.; 03. 22. Kunkápolnási-m. 1 pd., Dr. Kovács G.; Pusztaszer TT 1 pd., 03. 28. 2 pd., 04. 13. 1 pd., Zsótér L.; 05. 05. Fülöpháza (Kondor-tó) 3 pd., Molnár L.; 07. 12. 1 pd., 07. 18. 1 pd., 07. 19. 4 pd. Molnár L.; 08. 01. Pusztaszer TT 2—3 pd., Zsótér L.; 08. 05. Fülöpháza, hangok, 08. 29. 1 pd., Molnár L.;

Vékonycsőrű póling (*Numenius tenuirostris*): 1978. 10. 15.

Zabszék (Szabadszállás) 3 pd., Gombos Z.;

Kis goda (*Limosa lapponica*): 1979. 09. 16. Nagyszik (Felsősi-ma) 1 pd., Petrilla A.; 10. 14. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.;

Tavi cankó (*Tringa stagnatilis*): 1978. 03. 19. Nádastó (Farmos) 2 pd., Bátor J., Dulai Sz., Bezzeg J.; 04. 15. Velence 8—10 pd., Warwasowszky E.; 1980. 05. 03. Fülöpháza (Kondortó) 2 pd., 06. 26. 2 pd., 06. 29. 1 pd., 07. 17. (Szívósszék) 1 pd., Molnár L.; 08. 05. 2 pd., Szenek Z.;

Szürke cankó (*Tringa nebularia*): 1978. 03. 18. Nagybajcs-Vének (Duna) 1 pd., Tömösváry T.; 04. 15. H.-halastó 14 pd., Dr. Kovács G.; 04. 16. Pipásrét (Szabadszállás) 1 pd., Nagy A.; 09. 15. Kunkápolnási-m. 60—70 pd., 10. 12—13. Nagyiván — Kunmadaras 35—40 pd., 11. 11. H.—Csécsi-h.tó 7 pd., Dr. Kovács G.; 1979. 03. 21. H.—Német-szgt. 3 pd., Dr. Kovács G.; 04. 13. Sumony 2 pd., Molnár I.; 04. 16. Kunkápolnási-m. 8 pd., Dr. Kovács G.; 04. 26. Harka-tó (Harkakötöny) 1 pd., Ternyák J.; 06. 17. Sumony 1 pd., 07. 15. 4 pd., 08. 18. 8 pd., Molnár I. és Tsai.; 09. 15. Sumony 3+6 pd., Molnár I. és Tsai.; 09. 16. H.—Akadémia-tó 1 pd., Fényestó 2 pd., Nagyiván 14 pd., Dr. Kovács G.; Szeged-Fehértó 2 pd., 10. 13. 1 pd., Széll A.; 11. 17. Székesfehérvári-Sóstó 1 pd., Halmosi J.; 11. 18. Sumony 7 pd., Molnár I. és Tsai, Zabszék (Szabadszállás) 1 pd., Mag L.; 1980. 02. 17. Tököl-Szigetszentmiklós 1 pd., 27. HCS.; 04. 12. Sumony 1+9 pd., Molnár I. és Tsai.; 04. 13. Kunkápolnási-m. 1 pd., Dr. Kovács G.; Szeged-Fehértó 1 pd., Puskás L.; 07. 13. Sumony 2 pd., Molnár I., Geréby Gy.; 07. 17. Pusztaszer TT 1 pd., Zsótér L.; 08. 01. 1 pd., 08. 12. 3 pd., Zsótér L.; 09. 13. Nagyiván 8 pd., Dr. Kovács G.; Sumony 1 pd., Molnár I.;

Erdei cankó (*Tringa ochropus*): 1978. 01. 15. Tata (Fényes-patak) 1 pd., Gombos Z.; 02. 12. Sumony 1 pd., Molnár I.; 03. 16. Fehértó (Fehértó) 1 pd., Fülöp T.; 03. 19. Herceghalom 2 pd., Györgypál Z.; Virágoskuti-h.tavak 1 pd., Dr. Sóvágó M.; 04. 15—16. Tarcali-rét 12 pd., Mercsák J. L.; 04. 16. Bácsalmás 2 pd., Dr. Rékási J.; 09. 15. Kunkápolnási-m. 8—10 pd., Dr. Kovács G.; 09. 17. Sumony 2 pd., Molnár I.; Bácsalmás 2 pd., Dr. Rékási J.; 09. 18. Pusztaszer TT 2 pd., Molnár L.; 10. 12—13. Kunmadaras

1 pd., Dr. Kovács G.; 10. 14. Varáslói-tavak 1 pd., Tömösváry T. és Tsai.; Sumony 1 pd., Molnár I.; 11. 06. Gyöngyöshalászi-tavak 5 pd., Adamik M., Szalai F.; 11. 11. Szeged-Fehértó 2 pd., Puskás L.; 11. 12. Bácsalmás 4 pd., Dr. Rékási J.; Csaj-tó 2 pd., Dr. Bod P., Zsótér L.; 11. 19. Tápiószecső 1 pd., Hraskó G., Magyar G.; 12. 17. Ferencmajori-tavak (Tata) 2 pd., Nagy A.; Sumony 1 pd., Molnár I.; 1979. 01. 06. Kurca (Szentés) 1 pd., Dr. Bod P.; 01. 07. Tisza (Szeged) 1 pd. Dr. Kasza F.; 02. 17. Biharugra 1 pd., Mag L.; 02. 19. Kígyós (Kunszentmiklós) 1 pd., Hajtó L.; 02. 20. Almásfüzitő — Ferencmajori-t. 1+1 pd., Nagy A.; 03. 11. Paradicsompuszta (Zomba) 2 pd., Palkó S.; Ferencmajori-t. 5 pd., Nagy A.; 03. 18. Almásfüzitő (Duna) 2 pd., Ferencmajori-t. 1 pd., Nagy A.; 04. 15. Bácsalmás 2 pd., Dr. Rékási J.; 04. 26. Harka-tó (Harkakötöny) 20 pd., Ternyák J.; 05. 12. Bácsalmás 2 pd., Dr. Rékási J.; 05. 13. Regölyi-h.tavak 1 pd., Süle Á., Streit B.; 06. 17. Sumony 1 pd., Molnár I.; Bácsalmás 2 pd., Dr. Rékási J.; 07. 15. Sumony 3 pd., 08. 18. 1 pd., 09. 15. 3 pd., Molnár I. és Tsai.; 09. 16. Bácsalmás 2 pd., Dr. Rékási J.; 10. 13. Sumony 1 pd., Molnár I. és Tsai.; 10. 14. Csaj-tó 3 pd., Dr. Bod P.; Bácsalmás 2 pd., Dr. Rékási J.; 11. 17. Bácsalmás 2 pd., Dr. Rékási J.; 11. 18. Csaj-tó 1 pd., Dr. Bod P.; 12. 16. Paradicsompuszta (Zomba) 2 pd., Palkó S.; Csaj-tó 1 pd., Zsótér L.; 12. 23. Sumony 3 pd., Molnár I.; 1980. 01. 07. Alsónémedi 3 pd., 27. HCS.; 01. 08. Péteri-tó (Pálmonostora) 1 pd., Dr. Bankovics A.; 01. 13. Sumony 1 pd., Molnár I.; 02. 17. Alsónémedi (Tőzeges) 1 pd., 27. HCs.; Csaj-tó 4 pd., Dr. Bod P.; 03. 12. Sumony 4 pd., Molnár I., Geréby Gy.; 03. 16. Irmapusztai-t. 1 pd., Gombos Z.; Csaj-tó 4 pd., Dr. Bod P.; 03. 19. Sumony 1 pd., Molnár I., Geréby Gy.; 06. 13. 2 pd., Molnár I., Dr. Oltai L.; 07. 13. 3 pd. Molnár I., Geréby Gy.; 07. 24. Fülöpháza (Kondortó) 1 pd., Molnár L.; 09. 14. Sumony 4 pd., Zágon A.; 09. 15. Velençe-Dinnyés 1 pd., Waliczky Z.; 09. 25. Rába (Gyirmót) 2 pd., 10. 01. 1 pd., 10. 05. 1 pd., Nagy L.; 11. 16. Szeged-Fehértó 1 pd., Széll A.; 12. 13. Péteri-tó 1 pd., Dr. Bankovics A.;

Nagy sárszalonka (*Gallinago media*): 1979. 04. 14. Makád (kubikok) 1 pd., Hajtó L.;

Kis sárszalonka (*Lymnocyptes minimus*): 1980. 01. 20. Újszeged (Tisza) 1 pd., Dr. Kasza F.;

- Fenyérfutó (*Calidris alba*): 1978. 09. 17. Bócsa 2 pd., Dr. Bankovics A.;
- Sarlós partfutó (*Calidris ferruginea*): 1978. 09. 17. Fertő-tó 4 pd., Varga L., Zátanyi I.; Bócsa 12 pd., Dr. Bankovics A.; 10. 14. Sumony 2 pd., Molnár I.; 1979. 10. 14. Csaj-tó 30 pd., Dr. Bod P.; 1980. 07. 30. Fülöpháza (Szappanszék) 3 pd., Molnár L.; 09. 04. Fülöpháza (Kondortó) 1 pd., 09. 05. 1 pd., Pál Szabó F.; 09. 17. 5 pd., Molnár L.;
- Ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*): 1979. 10. 14. Csaj-tó 2 pd., Dr. Bod P.;
- Heringsirály (*Larus fuscus*): 1978. 11. 12. Szeged-Fehértó 1 pd., Széll A.; 12. 17. 1 pd., Széll A.; 12. 29. Hortobágyi-halastó 2 pd., Term. véd. Táb.; 1979. 03. 14. Fertő-tó 1 pd., Dr. Kárpáti L.; 12. 15. Szeged-Fehértó 1 pd., Széll A.; 1980. 10. 19. Esztergom—Szob 1 pd., Hraskó G. és Tsai.; 11. 16. Szeged—Fehértó 4 pd., Széll A.;
- Kis sirály (*Larus minutus*): 1978. 12. 17. Siófok 1 pd., Gombos Z. és Tsai.; 1979. 02. 18. Csaj-tó 2 pd., Dr. Bod P.; 12. 16. Fertő-tó 1 pd., Dr. Kárpáti L. és Tsai.; 1980. 01. 01. Szeged—Fehértó 1 juv., 04. 27. 18 ad., 1 juv., 05. 06. 5 ad., 3 juv. Széll A.; 06. 23. Fülöpháza (Kondortó) 1 juv., 07. 11. 1 ad., 07. 18. 1 ad., 08. 07. 1 juv. Molnár L.;
- Csüllő (*Rissa tridactyla*): 1979. 01. 22. Mosoni-Duna (Győr) 1 pd., Träger J.; 1980. 02. 17. Makád (Duna) 1 juv. Hajtó L.;
- Lócsér (*Hydroprogne caspia*): 1978. 04. 15. H.-halastó 25 pd., H.—Akadémia-tó 4 pd., Dr. Kovács G.; 04. 16. Zabszék (Szabadszállás) 9 pd., Nagy A.; 04. 17. Szeged-Fehértó 8 pd., Zsibók A.; 1979. 04. 16. Csaj-tó 7 pd., Dr. Bod P.; 04. 13. Sumony 1 pd., Molnár I.; 1980. 04. 13. Kunkápolnási-m. 1 pd., Dr. Kovács G.; Csaj-tó 12 pd., Dr. Bod P.;

MADÁRVÉDELEM

ÉLETBE LÉPETT A TERMÉSZETVÉDELEMRŐL SZÓLÓ 1982. ÉVI 4. SZ. TÖRVÉNYEREJŰ RENDELET!

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa az idén tavasszal napirendre tűzte a természetvédelmi jogszabályok korszerűsítését, és az eltelt húsz év tapasztalatai alapján új törvényerejű rendeletben szabályozta a természetvédelemmel kapcsolatos kérdéseket. Meghatározta továbbá a természetvédelem időszerű feladatait, megalkotta alapvető szabályait és új fogalomként vezette be a természetvédelmi bírság fogalmát.

A törvényerejű rendelet végrehajtására kiadott 8/1982. (III. 15.) sz. minisztertanácsi rendelet részletesen szabályozza a törvényerejű rendelet végrehajtásával kapcsolatos feladatokat, célokat, természetvédelmi korlátozásokat és szankciókat, és általában a természetvédelemmel kapcsolatos tudnivalókat.

A fent említett rendeletek és azok alapján az OKTH elnöke által kiadott 1/1982 (III. 15.) sz. OKTH rendelkezés madárvédelmi szempontból fontos részeit, illetve a korábbi rendelkezéstől eltérő részleteit az alábbiakban ismertetem.

Bevezetésre kerül a „fokozottan védett” és a „védett” érték fogalma.

Fokozottan védett lett 31 madárfaj, amelyből 7 faj (kerecsen, nagyköcsög, parlagi sas, rétisas, szirti sas, tűzok, vándorsólyom) pénzben kifejezett értéke 50 000,— Ft (korábban ebbe a kategóriába tartozott a kékcsőrű réce, a kormos sólyom és a reznek). Míg a többi fokozottan védett faj pénzben kifejezett értéke egyedenként 30 000,— Ft. (Ebből a kategóriából kimaradt a feketeszárnyú székicsér, a nyárilúd, fekete sas és a siketfajd és felkerült a listára az üstökös gém, a császármadár az ugartyúk, a sziki pacsirta, a holló, vizirigó, a széki lile és a nagypóling.)

Védettséget élvez a vadászható madarakon (fogoly, fácán, balkáni gerle, örvös galamb, erdei szalonka, sárszalonka, tőkésréce, csörgőréce, bőjtiréce, barátcinege, fűtyülő réce, vetési lúd, nagy lilik) kívül valamennyi vadonélő madárfaj a szárcsa, a dolmányos varjú, a vetési varjú, a szarka, a szajkó, a seregély, a házi veréb és a mezei veréb kivételével.

A természetvédelmi hatóság engedélye szükséges védett madár állományának szabályozására, egyedeinek gyűjtésére, befogására, elejtésére, tartására, mesterséges szaporítására, értékesítésére, külföldre juttatására vagy külföldről való behozatalára, kikészítésére (preparálására), továbbá a fehér gólya fészkének áthelyezéséhez illetve eltávolításához.

Nem szükséges engedély:

- a szürke gémnek mesterséges halastavakon,
- a danka- és ezüstsirálynak október 1-től november 30-ig a mesterséges halastavak ivadéknvelő töegységein,
- a héjának a törzsállomány elhelyezésére szolgáló szárnyasvad, valamint baromfitenyésztő telepeken egész évben, továbbá július 1-től október 31-ig a szárnyasvad utónevelését szolgáló bekerített helyeken és azok 500 méteres körzetében történő befogására vagy elejtésére.

A korábbi rendelkezéstől eltérően védelmet élvez egész évben a kis lilik, a karvaly és a barna réti héja, míg feloldották a szárcsa, a vetési varjú és a seregély időszakos védelmét, továbbá a dankasirály és az ezüstsirály időszakonként gyéritető.

Új momentum a rendelkezéseknél a természetvédelmi bírság, amely a jogi személyekre és a jogi személyiséggel nem rendelkezőkre egyaránt érvényes.

A természetvédelmi bírság kiszabásánál irányadó a védett madár pénzben kifejezett értéke, és a bírságot az illetékes természetvédelmi hatóság szabja ki.

Madárvédelmi szempontból fontos új rendelkezés még, hogy az ürge is — mint a fokozottan védett ragadozómadarak tápláléka — védettséget élvez.

A fenti rendelkezések a Magyar Közlöny 1982. március 15-én megjelent 14. számában találhatók, és 1982. július 1-én léptek életbe.

Összeállította: Kállay György

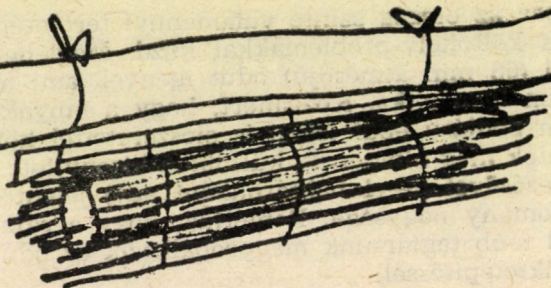
KUVIK-ODÚ KÉSZÍTÉSE

A kuvik, bár az ország szinte valamennyi területén megtalálható, mégis költőhely-problémákkal küzd. Meglehetősen nagy lyukméretű (68 mm átmérőjű) odút igényel, ami manapság a természetben igen ritka. Közismert, hogy a tanyák vagy más háborítatlan padlású épületeken is előszeretettel költ. Bár hazai vizsgálatok még nincsenek, külföldön bizonyított tény, hogy odú kihelyezésével (3—4 hektáronként egy) jelentősen növelhető az állomány nagysága. Reméljük, hogy a rajz közreadásával minél több tagtársunk megpróbálkozik az odú készítésével és kuviktelepítéssel.

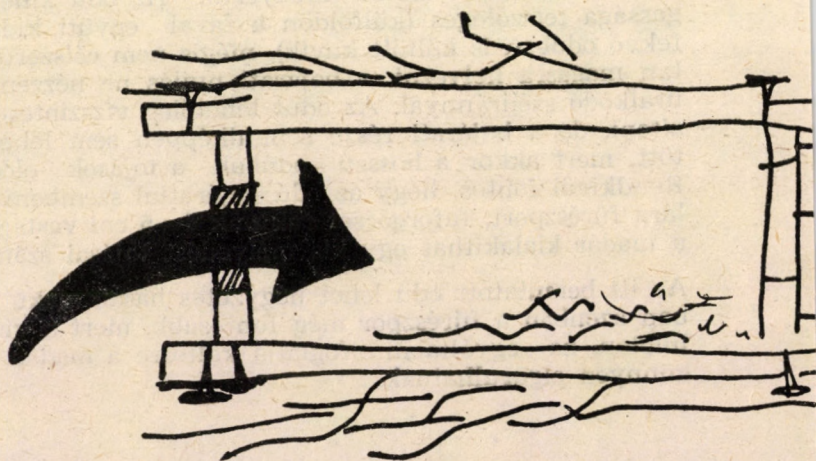
Ebben a speciális odúban vagy méginkább költőlárában Magyarországon költött már seregély és búbos banka is.

Az odúkat lehetőleg még ősszel kell kihelyezni, hogy a február végén párba álló kuvikok még időben rátaláljanak. Az odút gyümölcsösökben, legelők szélén, stb. nem zárt erdőállományú ritkás területen célszerű kihelyezni. Az odú kihelyezési magassága tetszőleges (külföldön a fával együtt kidőlt, földön fekvő odúban is költött kuvik), mégis nem célszerű azt túlzottan magasra helyezni, a bejárati nyílás ne nézzen szembe az uralkodó széliránnyal. Az odút lehetőleg vízszintesen kell rögzíteni, de a bejárati része semmiképpen sem lehet előredöntött, mert akkor a hosszú odúban a tojások előregurulnak. Rendkívül fontos, hogy az odú bejárattal szembeni túlsó oldalára fűrészport, faforgácsot rakjunk 4—5 cm vastagon, amiben a madár kialakíthat egy kis mélyedést tojásai számára.

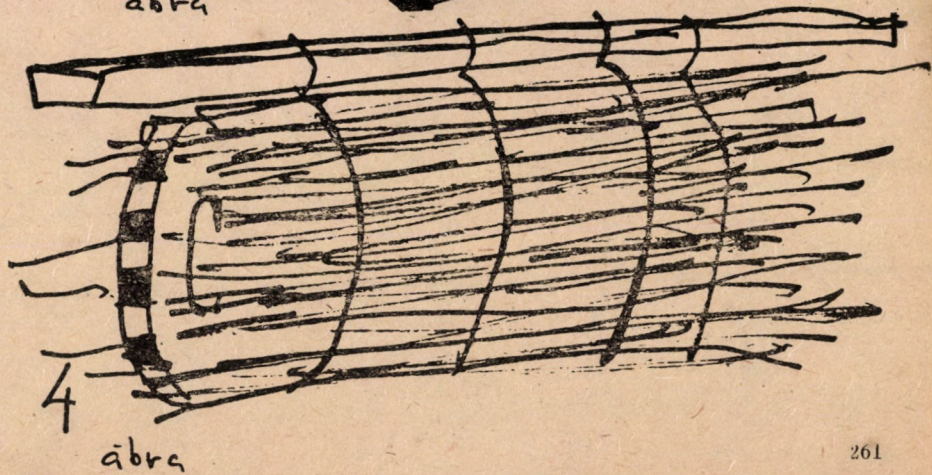
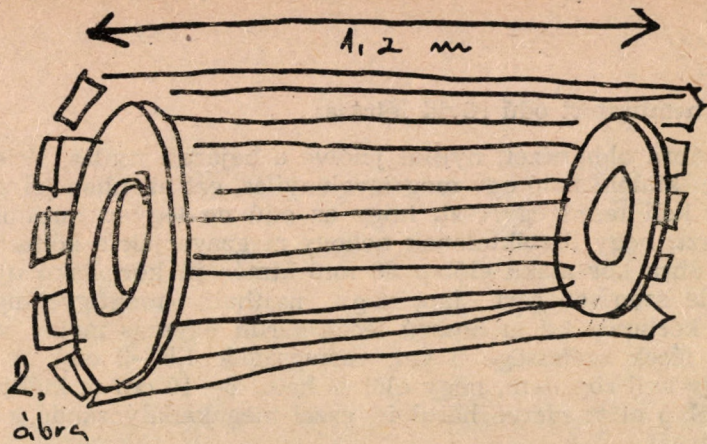
Az itt bemutatott odú lehet négyzetes hasáb alakú is, ez esetben azonban a fűrészpor még fontosabb, mert a vízszintes felületen, ha egyáltalán elfoglalja költésre a madár, a tojások könnyen elgurulhatnak.

5 abra

1. abra

A bemutatott odú rövid leírása:

1. ábra oldalnézet, nyíllal jelölve a bejárati nyílás. Vele szemben kialakítható egy megfigyelőnyílás, ezt azonban jól zárhatóvá kell tenni egyrészt, hogy az odú ne legyen huzatos, másrészt, hogy illetéktelenek ne hogy megzavarják a költést.

2. ábra kör alakú előlap 68 mm átmérőjű kör alakú nyílással, vele szemben zárt lap, vagy nyitható megfigyelőnyílással. A körlapra 1,2 m hosszú lécek sűrűn egymás mellé szögelve (a lécek szélessége 5 cm, vastagságuk 1,5—2 cm). A léceket úgy kell rögzíteni, hogy elől és hátul 8—10 cm-re kiálljanak az előlap előtt illetve hátul is, ezzel megakadályozandó a víz bejutását.

3. ábra a fentiek szerint elkészült odút betekerjük kátránypapírral vagy más vízzáró anyaggal, úgy, hogy az anyag két végét az odú felén zárjuk össze.

4. ábra a kész odút sűrűn átkötjük vesszővel, így eltüntetjük a vízzáró réteget, tájbaillóvé, természetessé tesszük az odút.

5. ábra a kész odút vízszintes ágra felerősítjük.

Örömmel vennénk, ha Tagtársaink telepítési eredményeikről beszámolnának.

Haraszthy László

A NEMZETKÖZI MADÁRVÉDELMI TANÁCS XVIII. KONGRESSZUSA CAMBRIDGE-BEN

1982. augusztus 5-től 13-ig az OKTH és a Nemzetközi Madárvédelmi Tanács támogatásával alkalmam volt részt venni a szervezet magyar szekciójának képviselőjeként a fenti kongresszuson, melyről általában illetve az ott elhangzott előadások gazdag anyagából néhány részletről szeretnék e helyen röviden beszámolni.

A Nemzetközi Madárvédelmi Tanács (International Council for Bird Preservation, ICBP) többek közt ezzel a rendezvényen ünnepelte megalapításának 60 éves évfordulóját. Magyarország a szervezet megalakulásának évétől, 1922-től alapító tagként szerepel. A néhány képviselővel megalakult Tanács tagjainak száma ma megközelíti az ezret. A kongresszuson ötven állam (a tagállamok 70 %-a) képviseltette magát, kerekén 230 résztvevővel. Így valamennyi kontinens jelentős részének madárvédelmi kérdései szerepeltek.

A résztvevő külső természetvédelmi és vadászati szervek küldöttei illetve a jelenlévő angol állami vezetők a megnyitó előadásokban a madárvédelem abszolút fölényét hangsúlyozták a természet- és környezetvédelmet társadalmilag megvalósító mozgalmak sorában.

Az általános „stratégiai” irányelvek lefektetése során hangsúlyozták azt, hogy minden védelmi akciónak a feltétele a legalaposabb tudományos előkészítés, — enélkül igen sokszor a legjobb indulattal megindított mozgalmak is vakvágányra futnak.

Az előadások gazdag anyagából az egyes kiemelten veszélyeztetett rendszertani csoportokkal (flamingók, papagályok, tüzokok, pelikánok, gólyaalakúak, darvak, ázsiai diszfácánok és fajok, ragadozók és tengeri madarak) és tájegységekkel foglalkozó ülések (trópusi őserdők és tengeri szigetek) problémaköréből itt csak a minket közelebbről érdeklő európai rész néhány kérdését emelem ki, — bár a kongresszuson a trópusi területek problémái döntő szerepet játszottak.

Kontinensünkön sok egyéb közt a zömmel még mindig túlhajtott vadászat és a főleg Olaszországban változatlanul folyó

tömeges madárpusztítás jelent égető problémát. Ez utóbbit most társadalmi úton igyekeznek fékezni. Az egyre erősödő Olasz Madárvédelmi Egyesület egy főleg fiatalokból álló tömegbázist létesít (LIPU, jelenleg 10 000 taggal). Az egyesület ez évben felhívással fordult az olasz kormányhoz, az idejét múlta madárfogások megszüntetését követelve.

Az európai madárvédelem gyújtópontjában ma is a vegyszeres szennyezések állandó fékezésének szükségessége mellett az életterek beszűkülésének problémáját emelték ki. E téren a vízi biotópok megmentése első helyen áll. Minden nagyobb mocsári, vízimadár fészkelő- és pihenőhelyül szolgáló terület védelmét célozza a ramsari egyezmény, melyet eddig 32 állam ratifikált (Magyarország részéről ez 1981-ben történt meg).

Sok szó esett a madárvédelem jövőbe mutató problémáiról kontinensünkön: a turizmus, a szakszerűtlen fotózás és a ritka fajokat megfigyelni akaró „madárvédők” negatív szerepéről (pl. Hollandiában a több évtizedes szünet után újból megtelepedni készülő vöröskánya fészket olyan sokan akarták fényképezni és megfigyelni, hogy a madarak újból eltűntek a területről). Ilyen esetekben a sokat vitatott titokban tartásnak rendkívül fontos védelmi szerepe van.

A hazai madárvédelem jelenlegi helyzetét igen nagyra értékeli nemzetközileg. Ez egyrészt védelmi törvényeinkre vonatkozik, melyek közül a társadalmi tulajdon-érték leszögező részt világviszonylatban követendő példaként emelték ki, — másrészt az egyesület tevékenységére, melynek néhány kiemelkedő akcióját a helyszínen ismertettem. Az Európában veszélyeztetett madárcsoportok közül három rendszertani egység problémáit említem a beszámolókból: Nyugat-Európában a még megmaradt fehérgolya-állományok megmentésére illetve visszatelepítési akciókra nagy súlyt helyeznek.

A tűzok-védelmi csoport összeállítása szerint Magyarországon kívül csak Spanyolországban van jelentősebb tűzok-állomány. Ennek ellenére utóbbi helyen csak 1981-ben vezették be a teljes lövés tilalmat. A ragadozómadár-védelem jelenleg is a gyújtópontban van világszerte és Európában is. Ma már valamennyi európai államban szigorúan védettek a ragadozómadarak, — csak néhány időszakos és helyi kivétellel (az apróvadtenyésztő telepeken). Egyre világosabbá válik, hogy főleg a nagyobbtestű ragadozóknál vagy sólymoknál ma már nem

elegendők a szigorú törvények, ezeknél aktív védelemre van szükség. Ahol az utóbbi évtizedek nagy pusztulása után még megmaradt kisebb vándorsólyom-populációk (főleg Franciaország, Svájc és az NSZK területén) ezek fészkeinek őrzését mindenütt folyamatosan szervezik. Ezek a helyeken az állományok stabilizációja, sőt enyhe regenerációja állapítható meg. Az illegális solymászok által beszerzett nagytestű sólymok száma (főleg NSZK) még mindig igen nagy. A beszerzés forrása főleg a mediterráneumra tevődött és ezek az akciók sajnos a mi kerecsensólymunkat is veszélyeztetik.

Az aktív védelem jegyében létesült 1981-ben Nyugat-Spanyolországban egy 18 ezer hektáros új nemzeti park (Montfrague Nemzeti Park), ahol sok egyéb közt még legalább 50 pár barátkeselyű, 160 pár fakó keselyű és 6 pár parlagi sas fészkel. Kelet-Görögországban az Evrosz-Deltát védelmi területté 1982-ben nyilvánították hasonló, főleg keselyűket menteni szándékozó céllal. A Nyugati Pireneusokban rendkívül szervezett védelmi akciókkal (telente kb. 50 tonna vágóhídi hulladék etetése, marha- és birkatenyésztők felvilágosítása, bekapcsolása az aktív védelembe) a fakó keselyű állomány 50 %-os emelkedését sikerült elérni (jelenleg kb. 100 pár fészkel a területen.)

Ugyanebben a körzetben él a szakállas saskeselyű utolsó európai állománya is (kb. 25 pár), mely azonban hasonló adottságok mellett sem gyarapodott.

Ugyanakkor a szakállas saskeselyű visszatelepítési kísérlete (eddig az összes európai állatkertekből összegyűjtött kb. 40 darab madárral), valamint hasonló próbálkozások a rétisassal Angliában, mindeddig óriási anyagi befektetések árán sem sikerültek.

Az európai madárvédelem egyik jelentős adóssága a súlyosan veszélyeztetett fajdfélék megoldhatatlan helyzete, melyek még ma is a legtöbb európai államban vadászhatók.

A kongresszus egészében a legszélesebbkörű nemzetközi összefogás és a legmagasabb szakmai és erkölcsi nívón álló természetvédelem valóságos szimbóluma volt.

Dr. Jánossy Dénes

KÍGYÁSZÖLYV (*Circaetus gallicus*) PÓTKÖLTÉSE MŰFÉSZEKBEN

A hazai madárvilág egyik féltett kincse a fokozottan védett kígyászölyv. Erről a fajról nemcsak ritkasága, hanem rendkívül rejtett életmódja miatt is sokkal kevesebbet tudunk, mint pl. a hasonlóan ritka kerecsensólyomról. Ez a tény nemcsak a hazai madártani irodalomra, hanem egész Európára jellemző. Az utóbbi évek egyre intenzívebbé váló ragadozómadárvédelmi munkái közben minden évben sikerült felderíteni néhány kígyászölyv fészket. A kígyászölyv bár pl. az egerészölyvnél lényegében nagyobb, mégis sokkal kisebb fészket épít annál. Kisméretű fészket előszeretettel rakja fagyöngybe és így az még nehezebben fedezhető fel, ezért a párok mozgáskörének behatárolása után is nehéz feladat a fészkek pontos helyének meghatározása. A Pilis-hegységben 1981 nyarán sikerült megtalálni egy fészket, amiben anyányi nagyságú fióka volt. A kígyászölyv meglehetősen ragaszkodik fészkelőhelyéhez, sőt a legtöbb esetben magához a fészkekhez is. Ez a védelem szempontjából kedvező, ugyanis az élőhelyek védelem alá helyezésével, vagy az ottani erdőállomány megtartásával, a terület zavartalanságának biztosításával a védelem viszonylag könnyen megszervezhető, legalábbis könnyebben, mint olyan fajoknál amelyeknél a fészekszedés is, és a táplálékon keresztül mérgeződés is fokozatosan fennáll.

1982-ben fokozott figyelmet fordítottunk az előző évben talált fészkekre, és már március 7-én ellenőriztük a fészkelőhelyet. Legnagyobb megdöbbenésünkre nem találtuk meg a fészket, jöllehet alig 100 méteres szakaszon kellett csak keresnünk, ahol az öreg tölgyes állt. Végül is megtaláltuk a fát, sőt a fészkek helyét is, de magát a fészket sajnos darabjaiban a földön. A fagyöngy — rendkívül könnyen törik — amin a fészkek volt leszakadt és vele együtt a fészkek is leesett. Azonnal elhatároztuk, hogy műfészkekkel pótoljuk. Fém vázból készítettünk egy keretet, azt a fészkek pontos helyére illesztettük és abba raktunk egy szabályos fészket, már amelyet egy ember rakhat. Kíváncsian vártuk az eredményt, de nászrepülés idején mégsem néztük meg a helyet, nehogy megzavarjuk a madarakat. Április 25-én a fészket szemmel láthatóan foglalták, számátalan a fészkekben lévő fehér pihetoll árulkodott erről. A fészkek alatt azonban a földön összetört hatalmas fehér kígyász-

ölyv tojást találtunk már beszáradt és rovarok által részben elfogyasztott tojássárgájával. Feltételezhetően a tojást már április 23-án lerakta a tojó vagy még korábban, ez pedig már önmagában az eddig ismert legkorábbi költéskezdesi adat. Nem tudtuk mivel magyarázni a tojás földre kerülését, ezért felmáshztam a fészekhez. A műfészekre a madarak ráépítettek, és a szokásuknak megfelelő kicsiny méretű fészket alakítottak ki. A fészek tele volt pihe tollakkal, csészéje mély volt, így aligha képzelhető el, hogy a madár leszállás közben lökte ki a tojást. Fészektől eltávolodva mindkét madarat láttuk a fészek felett alacsonyan körözni. Ez adta a reményt, hogy a rendkívül korai sikertelen költési kísérletet megismétlik.

Újra hosszú szünetet tartottunk az ellenőrzésben, következő alkalommal június 4-én néztük meg a fészket. Ekkor az öreg madár kotlott. A zavarás elkerülése miatt sem a második tojás lerakásának, sem a fióka kirepülési idejét nem tudtuk megállapítani. Július hónapban két alkalommal ellenőriztük a fióka növekedését, amely végül augusztus elején elhagyta a fészket.

A madártani irodalomban ez az első bizonyított eset, amikor a kígyászölyv pótköltést hajtott végre.

Ezzel bebizonyosodott, hogy érdemes és szükséges a nagytű ragadozómadarak fészkeinek költés előtti ellenőrzése, és szükség esetén megerősítése, vagy műfészek kihelyezése, mert így hosszú távon a területhez köthetők a párok. Természetesen ehhez a terület háboríthatatlansága nélkülözhetetlen. Fent leírt munkákat ill. megfigyeléseket Ragadozómadárvédelmi Szakosztályunk Piliskutató csoportja végezte.

Haraszthy László

VESZÉLYBEN A SOMOGYI FEKETE GÓLYA

(*Ciconia nigra*) ÁLLOMÁNY

Magyarország fekete gólya állományáról pontos mennyiségi adataink nincsenek. Szinte az egész ország területéről ismert egy-egy elszórt fészkelés. A korábbi klasszikus fészkelőhelyeken, ahol nagyobb állomány is élt (pl. Duna alsó szakasza, Szigetköz, Hanság) ma már csak egy-két fészket ismerünk, többnyire védett területen.

Az utóbbi évek felmérései alapján kitűnik, hogy jelenleg a legtöbb fészkelő pár Belső-Somogyban található. A terület az ország legerdősültebb vidékei közé tartozik, ma még több öreg tölgyes, hagyásfa, számtalan patak, halastó tarkítja, így kedvező életteret nyújt a fekete gólyának is.

Úgy látszik, hogy amíg gyakran szemünk elé kerül ez az országosan kiemelt természeti értékünk, nem törődünk vele. Pedig nem elég csupán egy-két fészket védelem alá helyezni, hanem a jelenlegi teljes fészkelő állományt kellene megmenteni ahhoz, hogy a faj tovább szaporodva megmeneküljön a kipusztulástól.

1981-ben három fészek ment tönkre tarvágás következtében! Ennyiről tudunk Somogy megyében. A fekete gólya fészkeinek illetőleg a fészek körüli faállománynak eltávolításához csak az OKTH adhat engedélyt!

Kak-pusztán tipikus helyen, sekély vízfolyás mentén, százasodó vastag kihajló ágán, hatalmas fészkekben nevelték négy fiókájukat az öreg madarak. A fészektől néhány méterre fák zuhantak a földre. Ma már csak facsonkokat találunk ezen a helyen! A gólyák eltűntek. Pedig a tanyasi emberek szerint már legalább 15 éve költöttek abban az erdőben.

A fekete gólya erősen ragaszkodik fészkelő helyéhez és ha van rá lehetőség elpusztult fészke közelében marad. Így költözött át 1981-ben egy pár a közeli héjafészkekbe Rinyakovácsi határában, amikor fészke hó vagy vihar következtében letört ág miatt ledőlt. Szívszorító látvány volt, ahogy a nem éppen fekete gólyának alkalmas ágvillában lévő héjafészken a madár kotlott. Félig lelógott a fészkekről. Valószínű ennek köszönhető, hogy csak két fiókát repített. Szerencsésebb volt az a pár,

amelyik egy elhagyott réti sas fészket talált eredeti otthona helyett.

A fészkelőhelyek vizsgálatánál megállapítható volt, hogy ez a faj a legjobban kedveli az öreg kocsányostölggy (*Quercus robur*) állományokat. A hatalmas lombkoronájú fák vastag ágai biztonságos fészkelőhelyet adnak a gólyának, ritka állományuk a berepülést biztosítja. Ezeken a helyeken szinte mindig kisebb patak közelében van a fészkek. Az öreg madarakat a hálástavakon. A másik fészkelési típus, amikor nyíladekók hagyásfaín található a fészkek. A harmadik típusnál pedig valamilyen kényszerítő ok miatt, más faj fészket foglalják el a gólyák.

1981-ben a legkorábban március 21-én láttam egy fekete gólyát Pétesmalomnál. A fiókák július végén repültek ki. A rinyabesenői fészeknél július 21-én egy fióka már a fészkek mellett lévő nyíladekon sétált, kettő még a fészken álldogált. Rinyakovácsinál még július 27-én is a fészken álldogáltak a fiókák.

Az 1981-ben elpusztult 3 fészkek aggodalomra ad okot, hiszen az ismert fészkek közül mindössze csak egy található védett területen, s az erdőgazdaság egyre tökéletesebb technikai felszereltsége lehetővé teszi, hogy az eddig megközelíthetetlen, eldugott erdőrészekből is kitermelje a fát. Azokról a helyekről, ahol ma még a fekete gólya menedéket talál. Véleményem szerint, megmentésük egyetlen lehetősége, hogy a jelenlegi fészkelőhelyeket azonnal védelem alá kellene helyezni, ahol nemcsak madártani, hanem jelentős botanikai értékek is találhatóak!

**1981-ben ismert fekete gólya (*Ciconia nigra*) fészkek
Somogy-megyében (a pontos lelőhelyet természetvédelmi
okból nem adom meg)**

	Repített fiókák száma	Biotóp leírása	Egyéb
1.	3	öreg tölgyes	András Ernő közlése alapján
2.	—	öreg tölgyes	tarvágás miatt elpusztult Gröcsics József közlése alapján
3.	? kotlás megf.	öreg tölgyes	1982-ben termelik
4.	3	kevert állományú erdő (tölgy, fenyő) a fészkek fenyőn nyi- ladék szélén	—
5.	2	öreg tölgyes	A közelben egy nyila- dék szélén lévő fészket otthagytta mivel egy letört ág miatt fele le- tört
6.	3	öreg tölgyes	TSz erdő
7.	3	öreg tölgyes (tarvágás szélén)	—
8.	4	öreg tölgyes	1981 őszén tarvágás miatt elpusztult
9.	—	fiatal gyertyános öreg tölgyön nyiladék szélén	A fészkek lepusztult állapotban, kotlás nem volt
10.	—	nyiladék szélén öreg tölgyön	1981-ben B. buteo lakta
11.	—	öreg tölgyes	1981-ben tarvágás miatt elpusztult Bécsy László közlése
12.	?	öreg tölgyes	kotlása megfigyelve Bécsy László közlése

Tömösváry Tibor

GÓLYAVÉDELEM SZEGED KÖRNYÉKÉN 1981-BEN

Szegedtől délnyugatra a jugoszláv országhatár mellett húzódó kb. 10x10 négyzetkilométeren elterülő állandó szinkron megfigyelő területemen 11 lakott gólyafészkek található. Van még 4 mesterségesen épített fészkek is, melyeket azonban a gólyák még nem foglaltak el. A lakott fészkek 1981. évi költési adatairól és a kisciók sorsáról az alábbiakban számolok be.

Az első fészkek Röske községtől kb. 1 km távolságra nyugatra található. Ezt 1980 nyarán egy nagy vihar fástól kidöntötte. 1981 tavaszán a mellette levő fára kocsikerék felerősítésével építettünk egy új fészket, majd a tsz emberei még kettőt, de ezek nem nyerték meg a gólyák tetszését. Így mellette kb. 100 méterre egy villanyoszlopra egész nyáron üldögélt, de utódot méterre egy villanyoszlopra egész kis méretű hevenyészett fészket épített magának, melyen egész nyáron üldögélt, de utódot nem költött. Itt mindig csak egy gólyát láttam.

A 2. fészkek a röskei országúti határátkelőhelytől 1 km-re nyugatra található, villanyoszlopon épült. Mellette magasfeszültségű távvezeték húzódik, melynek a fészkekhez legközelebbi oszlopa eddig minden évben a kirepült gólyafiókákat agyonütötte. 1981 tavaszán az áramszolgáltató vállalat szakemberei kérésünkre műanyag védőrácsot szereltek fel az oszlopra, mely kitűnően bevált, nem szenvedtek áramütést a rászálló gólyafiókák. Ebben a fészkekben az idén 6 gólyafióka kelt ki. Ebből 1 párnapos korában kiesett a fészkekből és elpusztult. 5 fiókát a szülők kirepülésig felneveltek, de ekkor 2 fiókát a magasfeszültségű vezeték egy másik, kb. 200 m-re levő oszlopa vágott agyon. Jövőre kérésünkre ide is védőrácsot fog felszerelni az áramszolgáltató vállalat. A 3 repülés fiókából egynek a szárnya megsérült, kisebb égési nyomok láthatók voltak rajta és a tanya udvarába esett. Ott, valamint a mellette levő réten önállóan nevelkedett kb. 3 hétig, amikor ismét tudott repülni és felszállt a fészkekre. A 2 egészséges fióka rendes időben, augusztus végén elvonult, de a sérült még visszamaradt 2 hétig, amikor is szeptember elején felerősödve ő is elvonult.

A 3. fészkek a Kancsal-tó mellett egy nyárfán található. Ebben 6 tojás volt, de csak 4 fióka kelt ki. Mind a 4-et a szülők sikeresen felnevelték és időben el is vonultak.

A 4. fészkek a Nagyszéksós-tó keleti oldalán van egy villany-

oszlopon. Ebben a fészekben az idén volt először költés. 3 fióka kelt ki, ebből egy egészen kis korában kiesett a fészekből és elpusztult. A másik 2 fióka felnőtt, de akkor egy halon összeveszttek és az egyik kiesett a fészekből, majd egy szalma-kazal tetején tanyázott. Ez időben már mind a kettő önállóan táplálkozott. Az első fióka időben, míg a másik 2 hetes késéssel vonult el.

Az 5. fészek a Nagyszéksós-tó délnyugati oldalán egy villanyoszlopon van. Itt 5 fióka kelt ki, melyből 1 kiskorában kiesett a fészekből és elpusztult. 4 fióka sikeresen felnevelkedett és időben elvonult.

A 6. fészek Feketeszélen van egy villanyoszlopon. Itt 3 fióka kelt ki, ebből 1 kiskorában kiesett és elpusztult. 2 sikeresen felnevelkedett és időben elvonult.

A 7. fészek ugyancsak Feketeszélen van egy akácán. Itt 2 fióka kelt ki, melyek fel is nevelkedtek és idejében elvonultak.

A 8. fészek Biteszéken található egy nyárfán. Ezt a fészket 1980 nyarán egy nagy vihar fástól kidöntötte. Helyette 1981. március 22-én a mellette levő nyárfára külső autógumiból és ráerősített néhány faágból új fészket építettünk. Ez úgy látszik megnyerte a gólya tetszését, mert 2 órával a mesterséges fészek felhelyezése után elfoglalta azt és 2 nap alatt teljesen kiépítette magának, a közelben levő őszibarack ültetvényről hordta rá a lenyesett ágakat. Ebben a fészekben 6 tojás volt, de csak 4 fióka kelt ki, melyek valamennyien sikeresen felnevelkedtek és időben el is vonultak.

A 9. fészek a Madarász-tó északnyugati oldalán van egy akácán. Itt 5 tojást tojt a gólya, amikor egy honfoglaló gólya érkezett és nagy veszekedés kezdődött a fészek birtoklásáért, mely alkalommal mind az 5 tojás összetört. A veszekedés után a gólya még 3 tojást tojt és ki is költötte a fiókákat. Ezekből a késői költésekből egy fióka közel a kirepülés előtt kiesett a fészekből. A tanyai emberek megpróbálták felnevelni, de ez nem sikerült és a gólyafióka elpusztult. A másik 2 fióka felnevelkedett és kb. 2 hetes késéssel elvonult.

A 10. fészek a Madarász-tó délnyugati oldalán egy villanyoszlopon van. Itt 4 fióka kelt ki, melyekből 1-et már egész nagy korában a vihar kivert a fészekből és az elpusztult. A másik 3 fióka késői költés lévén, de azért sikeresen felnevelkedett és szeptember elején elvonult.

A 11. fészek a Csapak semlyék déli oldalán egy villanyoszlopon van. Ezt a fészket az áramszolgáltató vállalat emberei 1978-ban megemelték és azóta 2 évig a gólyák nem költöttek benne. Az idén volt először költés, 2 fióka kelt ki, de az egyiket egészen kis korában a vihar kiverte a fészekből és elpusztult.

A másik fióka sikeresen felnevelkedett és elvonult.

Összesítve a 11 fészek adatait kitűnik, hogy 7 fészek épült villanyoszlopra, 4 pedig fára. A 11 fészken 21 öreggolya volt, ebből 1-et a nyár végén elpusztulva találtam a Nagyszéksós-tavon. 36 fióka kelt ki, melyek közül 7 vihar, vagy egyéb ok miatt kiesett a fészekből, 2 már kirepült példányt a magasfeszültségű áram ütött agyon, 27 fióka pedig sikeresen felnevelkedett és elvonult.

Mihály László

GÓLYAVÉDELEM

A Madártani Tájékoztató 1982. 2—3. számában beszámoltunk egy sérült golya fészkeben talált tojások áthelyezéséről. Ezúton szeretnénk tájékoztatást adni ennek eredményéről. A mórakalmi fészekbe négy tojás mellé tett egy mentett tojás sikeresen kikelt, a fióka kirepült.

A szatymazi fészekbe egy tojás mellé tettünk három mentett tojást, ebből kettő kikelt a már ott lévővel együtt, így onnan három fióka repült ki. A harmadik mentett tojás záp volt.

A leírtak alapján érdemesnek tartjuk sérült gólyák elhagyott fészkeiben található tojások áthelyezését más fészekbe.

Bogdán István — Jakab Béla

KERECSENSÓLYOM (*Falco cherrug*) MENTÉS

1982. május 31-én Bonyhádról Majosra utaztunk busszal, miközben észrevettük, hogy egy villanyvezetéken egy mezőgazdasági tábla felett lóg „valami”.

Visszafelé gyalog jöttünk, hogy megnézzük mit láttunk, és legnagyobb meglepetésünkre egy solymászatra „felszerszámozott” kerecsen volt a felakadt madár.

Azonnal megpróbáltunk intézkedni, de a tűzoltóság sajnos ebben nem tudott segíteni. Az Áramszolgáltató Vállalat megígérte, hogy a kérdéses szakaszt áramtalanítja, amíg levesszük a madarat, de sajnos darus kocsit nem sikerült szereznünk.

Végül Buzás Sándor vadászt hívtuk segítségül, aki a póráz el-lövésével segített megszabadítani a fennakadt madarat, amely elszállt. Mindez késő este volt, a madarat másnap láttuk még egyszer. Megdöbbenő, hogy még ma is vannak olyanok, akik kerecsensólymot tartanak fogságban. Reméljük, hogy a szóban forgó madár megrövidült lábszijjával már nem akadt ismét fenn, és képes lesz a szabadtéri életre amíg véglegesen nem veszi el béklyóját.

Höfler István — Kasza Endre

MADÁRPUSZTULÁSOK DOMBÓVÁR KÖRNYÉKÉN

A városban és környékén 1981. január 1-től figyeljük a védett madárfajok pusztulását. Erről néhány helyi csoporthoz hasonlóan, naplót vezetünk.

A gyakoribb fajok legnaövvobb pusztítói a közlekedési eszközök. A ritkább fajok légpuskások, vezetékek és a mérgezések áldozatai.

Fehér gólya: 1981. VI—IX. között 3 pd. és két fészekalj pusztult el. Két madár transzformátornak repülve, egy fiatal madár gyárkéménybe esve pusztult el. A két fészekaljat vihar verte le.

Egerészöly: 1981. XI. 14-én Nagyberkinél vezetékes oszlop alatt találtunk egy példányt.

1982. V. 3. Tüskén egy elpusztult madarat találtunk, két tojás mellett. A tojás maradványain mérgezett felirat volt. Nem sikerült megtudnunk kik rakták ki a mérgezett tojásokat.

Karvaly: 1981. IX. 26-án egy tojót, 1982. I. 6-án szintén egy lelőtt tojót találtunk a település határában.

Gyöngybagoly: 1981. X. 10-én a városi malomban rágcsálók és rovarok ellen mérgezést végeztek, sajnos ennek egy madár áldozatul esett.

1982. II. 4-én pincében rekedt egy példány, majd ablaknak repülhetett, koponyatörésben pusztult el.

Jégmadár: 1981. IX. 11-én szürkületben 1 pd. autóbushoz repült és elpusztult.

Fenyőpinty: 1982. januárjában nagy tömegben lepték el az utak mentét, volt olyan nap, mikor közel száz madár is áldozatul esett a gyorsan közlekedő járműveknek.

Nagy Sándor

MADÁRVÉDELMI CSOPORT A JUGOSZLÁVIAI TEMERINBEN

Csoportunk 1981-ben alakult, zömmel fiatalokból. Munkánk célja környékünk madárvilágának megismerése, védelme. Télen rendszeres madáretetést végzünk és van odútelepünk is.

A téli időszakban szükség szerint T-fákat rakunk ki és ezeknél etetjük a ragadozómadarakat. Mint megfigyeléseink során kiderült, a T-fák alkalmazásával csökkenthető az áramütéstől elpusztuló madarak száma. Időnként közös táborokat is szervezünk. Egyéni megfigyeléseinket a havonként megtartott gyűléseken összegezzük, ahol további terveinket is megbeszéljük.

Néhány adat megfigyeléseinkből: Nagy kócsag 1981. 01. 17., 1982. 01. 07. 1—1 pd.; kígyászölyv 1981. 04. 27. 1 pd.; kis póling 1982. 05. 13. 1 pd.; gyurgyalag 1981. 09. 03. 12 pd.; réti fülesbagoly 1980. 01. 19. 1 pd.; füleskuvik 1980-ban költött: holló 1979—81-ben 1 pár, 1982-ben 2 pár fészelt; csonttollú 1980. 01. 26. 2 pd.; örvös rigó 1981. 04. 12. 1 pd.; havasi pityer 1981. 09. 22. 1 pd.; kucsmás sármány 1980. 12. 13. 1 pd.

Ternovác Tibor

A MADÁRVÉDELEM ÚTTÖRŐI A KÖZÉPKORBAN POZSONY VÁRMEGYE TERÜLETÉN

Pozsony vármegye történetének ódon lapjain megtaláljuk a következő hivatalos feljegyzéseket a madárvédelemről:

Podmaniczky János Pozsony vármegye akkori főispánja 1513. május 18-i rendeletével előírta, hogy a vármegye területén. vegyék védelembe a madarakat. Etetőket parancsolt készíttetni, szigorú büntetéseket helyezett kilátásba azok ellen, akik pusztítják a madarakat.

Sárkány István volt a hivatalos vármegyei madárgondnok, aki elkészítette a minta madáretetőt. E szerint voltak kötelesek elkészíteni a vármegye területén az akkoriban készített összes madáretetőt. 1527. május 29-én Bornemissza János ugyancsak Pozsony vármegye főispánja minden nagyobb községben vagy településen a madárvédőcsoportok megalakítását rendelte el.

A Pozsony melletti Somorján 1530-ban Horváth Mihály volt a vármegyei megbízott, aki szervezte a madárvédő csoportokat. (Az eredeti mű címe: Dr. Ortvoy Tivadar: Pozsony vármegye története, Pozsony, 1895.)

Szőcs Ottó
(CSSR)

ÖKOLÓGIA, ETOLÓGIA

A CSÍKOSFEJŰ NÁDIPOSZÁTA (*Acrocephalus paludicola*) TERJESZKEDÉSE A HORTOBÁGYON

A csíkosfejű nádiposzáta hortobágyi fészkeléséről 1974-ben jelent meg Szabó László tanulmánya (*Aquila*, 78—79. évf.), melyben ismerteti a faj előfordulását, a jellegzetes hortobágyi élőhely növényzetét, részletesen leírja a madár viselkedését és a költés lefolyását. Természetvédelmi kezelési szempontokat ad a fészkelőhelyéül szolgáló szikes rétek hatásosabb védelmére. A tanulmány az 1981 és 1972 évekből 18—20, illetve 8—10 pár költéséről tesz említést.

1975 óta vannak megfigyeléseim a csíkosfejű nádiposzátáról. Szabó László természetvédelmi felügyelő útmutatásával évenként keresztül figyeltem a madár fészkelő állományának alakulását, valamint az élőhely-igényben jelentkező változásokat.

A fészkelő párok száma 1976-tól területünkön fokozatosan gyarapodott. 1977-ben, feltehetően a tavaszi vészártározó árasztás hatására, már 89 pár jelenlétét állapítottam meg a Kunkápolnási mocsár rétjein. Ezt követően négy éven át 60—80 pár között ingadozott az állomány. Jelentős változás történt 1982-ben, amikor a Kunkápolnási rétjein és a Hortobágy néhány más területén összesen 150—160 pár jelenlétét állapítottam meg, költési időszakban. Különösen érdekes volt az egy évtized alatt megszokott költőhelyétől távoli megjelenése, teljesen más környezetben.

Jóllehet az 1974—81 közötti időszakban is fel-felbukkant egy-egy pár a Kunkápolnástól távoli területeken (Kecskés, Zám, Tarhos, Kondás), a fészkelő állomány lényegében a Kunkápolnási mocsárban koncentrált.

Az 1971—72 években legjelentősebb költőhelyként leírt Halas kút melletti rétekről szinte minden irányban szétterjedt a csíkosfejű nádiposzáta. A 70-es évek végén már a Fackó-háton és a Csonka-Csukás lapos környékén fészkel a legtöbb. (Itt vé-

gezte a fajjal kapcsolatos etológiai vizsgálatait B. Leisler osztrák ornitológus is.)

A Fackó- hát uralkodó növényzetét *Alopecurus pratensis* és *Agropyron repens* mozaikos állománya képezi, mely délkelet felé a Csonka-Csukás Beckmannietum eruciformis, majd *Bolboschoenetum maritimi* mocsárrét növénytársulásába megy át. Igen kedvező viszonyokat teremtett a madár fészkeléséhez az 1977-es év nagy tavaszi árvize, az 1978-as belvizes év, az 1979-es koratavaszi árasztás, az 1980-as rendkívül csapadékos év, majd az 1982-es nagy téli árasztás. A szikes rétek, zombékosok annyi vizet kaptak, hogy mire a terület géppel kaszálható lett, a csíkosfejű nádiposzáta fiókéi már kirepültek. Így a fészkelőhelyek védelme nem okozott akkora gondot, mint a száraz 1976-ban vagy 1981-ben. Sok, mélyebb fekvésű folton kaszálatlan maradt a terület, jó költőhelyet biztosítva a következő évre.

1979-ben észleltem első ízben, hogy az addig ismert biotópjaitól távol, a Kunkápolnási mocsár keleti és déli nyúlványai mentén is jelentős számban költ a csíkosfejű nádiposzáta. Főleg a Szőke-fenek, Szélesér-zug, Háromág-sziget területén találtam fészkelve.

1981-ben nyugati irányban is kiterjesztette fészkelőterületét, a Halas-fenek külső, nyugati szegélyében költött. 1982-ben tovább nőtt itt az állomány és a Halas mentén dél felé haladva a Kunmadarasi puszta egyik különálló, keskeny mocsárrétjén, a Budirka-Fertőben is megtelepedett.

Ugyanebben az évben keleti irányban már elhagyta a Kunkápolnási mocsár és a Kunmadarasi puszta területét és Borzaspuszta középső részén, a Zádor-lapos, Téjfeles-Fertő és a Sós-kút-telek térségében leltem fészkelőket. Ez utóbbi helyen száraz környezetben, homogén *Agropyron repens* fűben is előfordult költése.

A madár eredeti költőhelyétől legtávolabbra a Zám-pusztai Kenderátó-ér északkeleti végén fészkelő párok kerültek, mely légvonalban kb. 10 km-re van a Fackó-háttól. 1982. júliusában 8 pár jelenlétét állapítottam meg az etető madarak számlálásával. A Kenderátó-ér érintett szakaszának növényzete hasonló a kunkápolnásihoz, de jóval zombékosabb. Feltűnően magas (2,5—3 m!) *Cirsium brachycephalum* egyedek sokasága található a mocsárréti növényzetben, melyet az éneklő hím, az örökdő, vagy riasztó anyamadár egyaránt gyakrabban hasz-

nált, mint a más területeken megfigyelt *Lythrum virgatum*, vagy *Rumex stenophylla* kórókat.

A fentieket összegezve: 1982-ben már három olyan költőhelyen találtam, ahol nem a kaszálás, hanem a legeltetés az egyetlen hasznosítási forma. így sokkal kisebb veszély fenyegeti a fészekaljákat:

Budirka-Fertő

Halas-fenek nyugati oldala
Zám-puszta — Kenderátó-ér

A továbbiakban területrészenként ismertetem a csikosfejű nádiposzáta 1982-es hortobágyi fészkelő állományának megoszlását.

1. Kunkápolnási mocsár

Fackó-hát	18—20 pár
Csonka — Csukás	15—20 pár
Tisztás-zug	12 pár
Halas-kút, Ökörfenék, kécskei ág	16—18 pár
Szélesér-zug	10 pár
Darvas sziget, Darvas-ér, Fecskefarok	12 pár
Rendőr-ér, Háromág-sziget	8 pár
Halas-fenek, Kis-mező	7 pár
Zsombikos-fenek, Csikos-hát	15 pár
Szőke-fenek	10 pár

2. Kunmadarasi puszta

Budirka-Fertő	3 pár
Nagy—Csontos-hát	2 pár

3. Borzas puszta

Zádor	5 pár
Téjfeles-Fertő	6 pár
Sóskút-telek, Kókonya	4 pár

4. Zám puszta

Kenderátó-ér északkeleti vége	3 pár
-------------------------------	-------

A Borzason és Zámon való megtelepedése után számíthatunk rá, hogy a csikosfejű nádiposzáta fel fog bukkanni a hasonló növényzetű, zsombékos rétekekkel, mocsarakkal rendelkező egyéb hortobágyi pusztákon is. A költő madarakat legbiztosabban a hím éneke árulja el, majd a fiókanevelés időszakában mindkét madár erős riasztóhangja.

Megjelenésére számíthatunk a Tiszántúl egyéb helyein (szikes

rétek, laposok), ezért érdemes figyelniük rá minden alkalmas helyen, leginkább május—július között.

Dr. Kovács Gábor

JELENTÉS AZ 1980. ÉVI VETÉSI VARJÚ (*Corvus frugilegus*) ÁLLOMÁNYFELMÉRÉSÉRŐL

A vetési varjak ökológiai szerepének és gazdasági jelentőségének tisztázásához elengedhetetlenül szükséges ismernünk a faj állományviszonyait. A hazánk területén fészkelő varjak állománykontrollját — több éves részeredményeket hozó próbálkozások után — 1980 tavaszán sikerült az egész ország területére kiterjesztve elvégezni. Beszámolómban most szigorúan a statisztikai adatok közlésére szorítkozva adom közzé a felmérés eredményét, bízva abban, hogy az anyag, melyben a teljes ségre törekedve, részletesen ismertetem az eredményeket, az Aquilában hamarosan nyilvánosságra kerül. Az évkönyvben megjelenő publikációk hosszú, gyakran több éves átfutási ideje mindazonáltal arra késztet, hogy ezt az oly sokakat érintő és érdeklő felmérés eredményeit még aktualitásának elvesztése előtt nyilvánosság elé tárjam.

1980 márciusában felkértük a vadásztársaságokat, a megyei növényvédelmi és agrokémiai állomásokat, valamint a Hortobágyi Nemzeti Park munkatársait, hogy működjenek közre a fácánkerti Természet és Vadvédelmi Állomás által koordinált vetési varjú felmérési akcióban. A vadásztársaságoknak 686 adatközlő lapot küldtünk ki, amelyeknek több mint 90 %-a (621 lap) kitöltve vissza is érkezett. (A növényvédelmi és agrokémiai állomások felmérései a vadásztársaságok adatainak ellenőrzését, pontosítását szolgálták.)

Az állománykontroll időszakának a varjak fészkelésének kezdeti szakaszát — április hónapot — jelöltük ki. Az adatközlők a lakott fészkek számán alapuló becslési eljárást használták, amely ekkor, a fák kilombosodása előtt elfogadható pontosságú eredményt biztosít.

A felmérések eredményeinek összesítését a táblázatok tartalmazzák.

1. táblázat

Megye megnevezése	Telepszám	Fészkelő párok száma	A vetési varjak álló- mánysűrűsége pd./100 ha összes mezőgazdasági terület	
Bács-Kiskun	46	9 501	2,2	3,0
Baranya	38	18 845	8,5	12,6
Békés	37	9 403	3,4	3,9
Borsod—Abaúj—Zemplén	74	30 427	8,7	13,1
Csongrád	19	12 198	5,6	6,9
Fejér	32	7 470	3,6	4,5
Győr—Sopron	42	7 586	3,0	5,3
Hajdú—Bihar	60	58 780	19,9	23,5
Heves	28	8 860	4,6	7,4
Komárom	16	3 079	2,6	4,1
Nógrád	22	3 334	2,5	4,5
Pest	23	4 939	1,6	2,4
Somogy	29	2 233	0,7	1,2
Szabolcs—Szatmár	39+8x ¹	29 363	9,3	12,4
Szolnok	51	10 635	3,6	4,5
Tolna	41	7 281	4,1	5,3
Vas	55+1x ¹	8 173	5,0	7,6
Veszprém	28+1x ¹	9 354	4,6	7,2
Zala	22+1x ¹	12 870	5,8	10,8
Összesen — átlag	702+11x ¹	254 331	5,5	7,6

Megjegyzés: x¹ = több nem ismert számú fészektelep

2. táblázat

A vetési varjú fészektelepek népesség (nagyság) szerinti megoszlása

Telepnagyság (fészkelő pár)	száma (db)	Fészektelepek megoszlása (%)
100	275	38,56
101— 300	214	30,01
301— 500	97	13,60
501—1 000	82	11,50
—1 000	45	6,31
Összesen	713	100,00

3. táblázat

A vetési varjú kolóniák és az állomány megoszlása a fészkelő helyek szerint

Fészkelőhely típusa	Fészektelepek		Fészkelő párok	
	száma (db)	megoszl. (%)	száma (db)	megoszl. (%)
Lakott terület	111	20,25	14 749	6,73
Lakott terület határa	88	16,06	23 467	10,70
Mezőgazdasági terület	298	54,38	142 265	64,88
Egyéb (láp, ártér, természetvédelmi terület, stb.)	51	9,31	38 782	17,69
Összesen	548	100,00	219 263	100,00
nincs adat	165	—	35 098	—
Mindösszesen	713	—	254 361	—

Kalotás Zsolt

AZ 1982-ES TAVASZI LIMIKOLA-VONULÁS A HORTOBÁGY DÉLI ÉS NYUGATI TERÜLETEIN

Egyesületünk 1982-től bekapcsolódott a nemzetközi limikola-számlálásba, melynek keretében a Hortobágyon 3 mintaterületen vállaltam megfigyeléseket, számlálást:

1. Nagyiván környéke (Kunmadarasi-Nagyiváni puszta)
2. Akadémia-halastó
3. Hortobágyi-halastó

A három területen kívül természetesen számos egyéb pusztarész, halastó, rét, mocsár is a megfigyeléseim körzetébe esik, melyekről szintén vezeték rendszeres feljegyzéseket.

Az alábbiakban röviden ismertetem a mintaterületek 1982. tavaszi állapotát, vízviszonyait.

1. Kunmadarasi—Nagyiváni puszta

A január 5—8 közötti vésztározás, mely a nagyiváni terület déli részén okozott legnagyobb elöntéseket, még április hónapban is kedvezően hatott számos faj vonulására. A Kunmadarasi puszta középső és déli réjtjein és szikesein a kiterjedt elöntések vize sokkal sekélyebb volt és április közepére-végére már alaposan megcsappant. A Sároséri-fócsatorna medre és a gát agyaggödrei a vízszint apadása után szintén kedvező vonulólhelyek lettek.

2. Akadémia-halastó

A halgazdaság kis méretű, ivadéknevelő tavai április végéig két medence kivételével szárazon álltak. A tóval szomszédos, sekély vízű libanevelő árasztások és a vakszikes partú, zátonyos kubikgödrök az egyik legkedveltebb hortobágyi „madár-szállodák” voltak már a korábbi években is, elsősorban a limikolák számára.

A 18 apró (1 ha-os) medence tavasztól őszig tartó gyakori feltöltése, lecsapolása kiváló táplálkozóhely, elsősorban a lilék és a partfutók számára. A négy nagyobb, kb. 10 ha-os tó csak lecsapoláskor nyújt kedvező viszonyokat a parti madaraknak.

3. Hortobágyi-halastó

Az egyetlen védett (a HNP-hez tartozó) tóegység, területe

1850 ha. Március—áprilisban egyszerre négy medence állt lecsapolás, illetve lehalászás alatt.

Åz iszapos-zátonyos tófenék rengeteg limikólát vonzott. Az előző években is előfordult már, hogy az ilyen tavaszi lehalászások egybeestek a vonulás maximumával (1977—78—81). Ilyenkor mindig rekordmennyiségű parti madarat, elsősorban godát figyelhettünk meg egy-egy tavon.

Egyébként sokkal gyakoribbak a nyárvégi-őszi lehalászások, emiatt a Hortobágy őszi limikola-vonulása szinte kizárólag a mesterséges vízi élőhelyeken zajlik.

Az 1982-es tavaszi vonulást a fent jellemzett területeken kívül a Csécsi, Fényes, Ohati halastavakon; Zám, Parajos, Borzas, Pentezug, Őzes, Ágota, Német-sziget, Ecsezug pusztákon, valamint a Tarhos és a Villongó réteken és számos mesterséges kacsá- és libanevelő tavacsckánál vizsgáltam.

A következő adatsorban tehát a mintaterületeken kívül az itteni megfigyeléseim is szerepelnek.

A fajokat rendszertani sorrendben jellemzem.

Bíbic (*Vanellus vanellus*): Március közepétől erős vonulás: Tarhos — 800; Mérgecs ér — 800; Darvas sziget — 600; Nagyiváni puszta és Borzas — 1200; Német sziget — 700 példány.

Fészekalját először április 7-én találtam (igen késői, más évekhez képest).

Ujjaslile (*Pluvialis squatarola*): Április 16-án 4 példányt láttam a nagyiváni Mérgecs ériben.

Aranylile (*Pluvialis apricaria*): Március 24-én 3 pd. a Nagyiváni pusztán. Április 3-án a kunmadarasi Fackó háton, 6-án a Kis-forrásfenék melletti sziken láttam 3—3 kiszínezett példányt. Április 12-én Bodnár Mihály MME taggal láttunk egyet a nagyiváni Csirmaz laposnál.

Kis póling (*Numenius phaeopus*): Március 25-én érkezett. A száraz szikeseken április hónapban mindenfelé mutatkozott, bár nagy csapatokban nem láttam. Április 11-én Bodnár Mihállyal összesen 50-et számláltunk.

Póling (*Numenius arquata*): Március 18-án láttam az elsőt. Nagy csapatok sehol sem tartózkodtak. Április végén még volt néhány a Nagyiváni pusztán és Borzason.

Goda (*Limosa limosa*): Március 4-én érkezett. A hónap közepe után létszámuk erősen felduzzadt. (Ekkor zajlott a halastavak lecsapolása). Hortobágyi-halastó 3 leeresztett medencéjében 12—14 000-re becsültem a számukat, ugyanakkor viszont a pusztai előntéseken csupán 2500—3000 mutatkozott összesen.

Április 26-án a Darvas sziget előntött rétvén még kb. 700 példány volt egy csapatban, de ezen a napon már két teljes fészkaljat is találtam a Kunmadarasi pusztán.

Füstös cankó (*Tringa erythropus*): Március 8-án érkezett. Nagyobb csapatokban sehol sem láttam az idén. Max. 30—35 példányt figyeltem meg együtt.

Piroszlábú cankó (*Tringa totanus*): Március 15-én jött meg. Ebben az évben jóval több pár foglalt fészkelőhelyet a hortobágyi réteken, mint tavaly. A Kunmadarasi—Nagyiváni pusztán összesen kb. 15—18 pár költ.

Szürke cankó (*Tringa nebularia*): Március 21-én észleltem az első példányokat. Csak szórványosan, egyesével találtam a lecsapolt tavakon és a szikes tócsáknál. Ősszel sokkal gyakoribb a Hortobágyon.

Erdei cankó (*Tringa ochropus*): Március 31-én érkezett, sokkal később, mint más éveken. A Nagyiváni puszta, Borzas és Ágota csatornáiban 3—4 példányos kis csoportban és egyesével figyeltem meg.

Réti cankó (*Tringa glareola*): Március 21-én láttam az elsőt. Csak április közepétől lett gyakoribb, főleg a sekély, előntött kaszálókon, lelegelt zombékosok szélén. Max. 50—60 pd.

Billegető cankó (*Actitis hypoleucos*): Április 12-én találkoztam vele először. Csak egyesével láttam a nagyobb árkok, csatornák mellett.

Nagy sárszalonna (*Gallinago media*): Április 19-én és 20-án 1—1 példányt láttam a nagyiváni Kákás, illetve a kunmadarasi Csonka—Csukás laposok zombékosában.

Sárszalonna (*Gallinago gallinago*): Március 9-én érkezett, 18-án már nászrepülés is volt. Legtöbbet, 25—30 példányt együtt, a kunkápolnási Tisztás-zugban láttam. A pusztai kisebb

mocsárrétek, zsombékosok jellegzetes fészkelője a pettyes vizicsibével együtt.

Fenyérfutó (*Calidris alba*): Április 11-én Bodnár Mihállyal láttunk egyet Ózes déli részén, kubikgödörből kialakult szikes tavacsknál.

Apró partfutó (*Calidris minuta*): Március 23-án érkezett. 5—10-es kis csoportok, havasi partfutók csapataiban.

Havasi partfutó (*Calidris alpina*): Március 23-án a Cséesi halastó lecsapolt 4-es taván láttam először. Április hónapban különösen sok volt. H.-halastón. Számuk 5—600-ról április 25-re már 1200-ra emelkedett. Ekkorra már jórészt mind kiszíneződtek.

Pajzsoscankó (*Philomachus pugnax*): Más évekhez képes jó két héttel később, március 6-án érkeztek. A sok pusztai elöntés miatt szerte a Hortobágyon egyenletesen oszlottak el tömegeik. Március végén, április első felében 1500—2000-es csapataik is előfordultak. A három mintaterületen kb. 800, az egyéb területrészeken 5—6000 példányra becsültem az átvonulókat. A hímek csak április közepén kezdtek kiszíneződni és dürrögni.

Gulipán (*Recurvirostra avosetta*): Március 19-én érkezett. 14 pd. az Akadémia tavon, 3 a Csécsi tavon, 1 Ózesen, 6 Kungyörgyön került megfigyelésre. Utóbbi helyen április 17-én 3 pár már költött.

Dr. Kovács Gábor

ADATOK A RÉCEFÉLÉK HORTOBÁGYI VONULÁSÁRÓL (1982. március—április)

A január elejétől március első hetéig megszakítás nélkül tartó igen hideg idő miatt ebben az évben nem észleltem korán, január végén, február elején érkező récetömegeket. Vonulásuk csak március elején, a tartósabb enyhüléssel indult meg(

Kezdetben a hortobágyi mocsarak és halastavak felszínét vastag jégpáncél borította, szabad vízfelület csak a csatornák folyó vizein, de főleg a szikes rétek, erek, laposok területén volt, ez utóbbi helyeken az olvadás okozott nagy elöntéseket.

A vadrécek legnagyobb mennyiségben az ilyen elöntött réteken gyülekeztek (Kunmadarasi puszta, Zám, Pentezug), sok ezres mennyiségben.

A mély vizekről március 15—17 között tűnt el a jég, ettől kezdve a récek zöme a halastavakon tartózkodott. Kivételt csupán a Kunmadarasi puszta rétjei és a Nagyiváni puszta déli része képeztek, mert itt január 5—8 között vérsztározó árasztás történt. Ennek során a Sároséri-főcsatornából kb. 7—8 millió m³ vizet engedtek a Kunkápolnási mocsárba és tágabb környékére. Ez a mennyiség teljesen feltöltötte a mocsárréteket, kaszálókat, sőt, a szikfoltokat is. Az árasztást követő közel két hónapos nagy hidegben mindez vastagon befagyott és ehhez jött még hozzá a tavaszi hóolvadásból képződött vízmennyiség.

A telített Kunkápolnási mocsár még áprilisban sem tudta befogadni a pusztai szikfokok, erek, fertők, kisebb laposok összeszaladt vizét, ezért alakult ki tartósnak mondható, ideális vízmélységű pihenő- és táplálkozóhely a Kunmadarasi puszta négy különböző részén, melyeket az alábbi mocsarak határolnak:

1. Halasfenék, Forrás fenék, Gyúró kút melletti rét
2. Ökörfenék, Halas farka, Budirka fertő
3. Bogárzó fenék, Luca ér, Bézi ér
4. Csíkos fenék, Rendőr ér, Ecse fenék

Hasonló vízviszonyok mellett közel azonos fajösszetételű réce-tömeget vonzott a Nagyiváni puszta déli része is, a Határ fenék — Kerek lapos — Darvas ér — Darvas sziget környéke, mely a Sárosérhez közelebb esvén, legtovább volt víz alatt.

Az alábbiakban rendszertani sorrendben közlöm az egyes vadrécefajokra vonatkozó megfigyeléseimet, érkezési és mennyiségi adataikat.

A tömegfajok esetében a számadatok becsléssel születtek.

Az adatsor nem tartalmazza a fészkelésre vonatkozó megfigyeléseket, csupán egy-két esetben utalok rá egyes fajoknál. Tőkés réce (*Anas platyrhynchos*): Az újév első napjaiban még

tartó enyhe időben kb. 2000 tartózkodott a Nagyiván melletti árasztáson. Január 7-től február 13-ig viszont egyet sem láttam a Hortobágyon. Tömegesen csak a március eleji olvadás után mutatkoztak. Számuk március közepére a halastavakon és a pusztai vadvizeknél, mocsaraknál 15—20 000-re emelkedett, majd a párok kialakulása és az északiak továbbvonulása következtében ennek töredékére csökkent. A tavaszi átvonuló mennyiség csak egyötöde-egyhatoda a nyárvégén összeverődő tömegnek.

Böjti réce (*Anas querquedula*): Az első március 6-án érkeztek. Április elejéig főleg a természetes vizeknél (szikes mocsarak, elöntött rétek) mutatkoztak. 600—650-nél többet egyszerre sehol sem láttam. Az általam vizsgált puszták és halastavak területén (a HNP 40—45 %)-a összesen kb. 3000 példány vonult át.

Csörgő réce (*Anas crecca*): Január első napjaiban ez a faj is jelen volt az elárasztott nagyiváni legelőn, míg csak a hideg idő be nem állt. Tavaszi érkezését március 3-án észleltem. Március 6-án a Kunmadarasi puszta elöntésein 3000-re becsültem létszámukat. Március végéig a sekély pusztai vizeken és a lecsapolt halastavak még tocsogós medrében 10—12 000 példány vonult át. Áprilisban már alig lehetett látni a pusztákon, de a halastavaknál kisebb-nagyobb csoportjai még mutatkoztak. Április 11-én Pentezugban, 23-án a Kunkápolnási mocsárban láttam párokat, melyek a költési időben is valószínűleg itt tartózkodnak.

Nyíl farkú réce (*Anas acuta*): Március 4-én érkezett. Ebben az évben szokatlanul nagy mennyiségben vonult át a Hortobágyon. A kunmadarasi pusztán március közepére 900-ra nőtt a számuk, de jelentős volt Zám, Pentezug, Borzas területén is az átvonulók mennyisége. Összesen 1800—2000 példányra becsültem.

Pentezugban április közepén 2 pár foglalt fészkelőhelyet a Polturás fenéknél.

Fütyülő réce (*Anas penelope*): Az elsőket szintén március 4-én észleltem. Március közepére a Kunmadarasi pusztán 1500-ra, a Nagyiváni pusztán 600-ra, a Kunkápolnási mocsárban és rétjein 300-ra, H.-halastón 600-ra nőtt a számuk.

Az egyéb élőhelyekkel együtt összesen 5500—6000-re becsültem az átvonulókat. Április 21-én még két pár tartóko-

dott a kunmadarasi Budirka fertőben. 25-én a H.-halastón is láttam még 12 példányt.

Kendermagos réce (*Anas strepera*): Március 6-án érkezett. Tavaszi vonuláson minden évben keveset szoktam látni, így történt az idén is. Április végén a Kunkápolnási mocsár Darvas taván 2 pár telepedett meg, Kajtár gácsérokat itt és Halastón egyaránt láttam. Megfigyelt max. egyedszám: 14 pd. (ápr. 25.)

Kanalszéce (*Spatula clypeata*): Az elsőket március 4-én láttam. Létszámuk március közepe után érte el a maximumot, ekkor a fő gyülekezőhelyeken a következő mennyiségeket számláltam: kunmadarasi rétek — 400; Darvas; Darvas sziget — 250; Nagyiváni puszta — 200; Zám — 100; Csécsi-halastó — 120; Hortobágyi-halastó — 180; Fényes tó — 45; Német sziget — 60 példány. Fészkelésre utaló viselkedést a Pentezugban 2, a nagyiváni Sás fenéknél 1 pár mutatott április végén.

Üstökősréce (*Netta rufina*): Április 18-tól 23-ig a Darvason 2 kiszínezett gácsér tartózkodott.

Barátréce (*Aythya ferina*): Március 13-án érkezett, főleg a halastavakat lepte el nagy tömegben. A hónap végén, a párok kialakulása közben igen sokat civódtak, mivel tojó sokkal kevesebb volt, mint gácsér. Hortobágyi-halastón 2500-as mennyiséget észleltem. A vonulás csúcspontján, március végén már kb. 4500 példány volt a vizsgált területeken. Április 20-án már fészket találtam a Kunkápolnási mocsár Csukás fenék nevű ágában, nádtarlóra építve.

Kontyos réce (*Aythya fuligula*): Március 5-én láttam az elsőket a jégmentes Árkus csatornában. Március 15-én Hortobágyi halastón 300 volt egy tavon. Max. 800—900 vonult át. Április 25-én és 26-án még láttam párokat a Darvason és Halastón.

Cigányréce (*Aythya nyroca*): A nagy hidegek enyhülésével, március 5-én már itt voltak az elsőek. A barátrécénél jóval kisebb mennyiségben mutatkozott. A Darvason 80—100, Halastón 200 volt a maximális egyedszám. Összesen 600—700 vonult át az idén.

Kerceréce (*Bucephala clangula*): Március 4-én érkezett, amikor a tavak jégpáncélja kezdett felszakadni. Március közepén

láttam a legtöbbet, akkor Halastón 500-at becsültem. A többi tóegységen (Derzsi, Fényes, Csécs) max. 40—50 mutatkozott, a Darvason még kevesebb, csupán 8—10 példány. Igen későn, április 25-én még hetet láttam Hortobágyi-halastón.

Füstös réce (*Melanitta fusca*): Április 25-én három gácsért figyeltem meg Hortobágyi-halastó 5-ös taván (a MME Kisvárdai HCs. tagjaival együtt végeztünk megfigyelést).

Kis bukó (*Mergus albellus*): Március közepéig egyesével láttam az Akadémia tavon és a Darvason. Március 21-én Hortobágyi-halastón 16-ot figyeltem meg egyszerre.

Nagy bukó (*Mergus merganser*): Március 16-án a Darvason láttam egy tojót. Április 17-én Hortobágyi-halastó 5-ös taván 6 példány mutatkozott (3 hím, 3 tojó).

Dr. Kovács Gábor

A RÉCEFÉLÉK VONULÁSA A CSAJ-TAVON (1973—1979)

A Puszta előző számában a Csaj-tó (46.36 N — 20.05 E) Molnár Lászlóval és Zsótér Lászlóval végzett úszó-réce megfigyeléseimről számoltam be.

Jelen munkában a hét éves időszak alatt megfigyelt többi récefaj (5 bukóréce, 2 tengeri-réce és 3 bukófaj) mozgalmáról adok számot. A maximális példányszámokat, a megfigyelési napok számát a récefajok jelenlétét vagy hiányát az 1. sz. táblázat tartalmazza.

Ezres nagyságrendben fordult elő a barátaréce, százas példányszámban a cigányréce, kerцерéce és a kis bukó.

Üstökös réce (*Netta rufina*): Ezen ritkább, szép récefajunkat barátrecéhez társulva 1978 és 1979 tavaszán (március—május) vonulásban láttuk 1—2 példányban a 3. sz. és 11. sz. tóegységeken.

Barátréce (*Aythya ferina*): Az év minden hónapjában találkozott vele, csak 1977. és 1979. évek zord januárjában hiányzott a Csaj-tóról. Február—márciusra eső tavaszi vonuláson ezres, ősszel szeptember végétől november közepéig két-háromezres tömegei vendégeskedtek a tavon. A tőkésréce után a leggyakoribb költőfaj. Nem a szigeten, hanem a tavak szélén a nád és főként a gyékényszegélyek költőmadara. Fészket ezért ritkán találjuk, de kicsinyeivel a tavak szélén megjelenik, főként a 8 sz. tavon. A költőpárok számát 80—100-ra becsüljük. Számuk nyár közepén is növekedik június közepétől július közepéig, előfordulása tehát három csúcsot mutat. Példányszámuk ilyenkor is ezer körül van. (Számuk az utóbbi 3 évben duplájára emelkedett a korábbiaknak.) Maximális számát 1977 szeptemberében jegyeztük fel (3800 db).

Kontyos réce (*Aythya fuligula*): A 7 év megfigyelési adatait figyelembevéve szintén minden hónapban előfordult, szeptemberben egyetlen, augusztusban két megfigyelési adatunk van. Számuk a tavaszi vonulásban a legnagyobb február végétől március végéig 50—60 példány.

Ősszel-tél elején, főként novemberben vendégeskednek nálunk. Hazai költési adatait megerősíti tavaszvégi, nyár eleji rendszeres tartózkodása. (2. számú táblázat). Ilyenkör több párban is előfordult, de bizonyító erejű költését a Csaj-tóról még nem sikerült kimutatnunk. Csapataik nagyon együtt tartanak, főként a barátrécékhez közel tartózkodnak, veszély esetén összetömörülnek.

Hidegebb teleken teljesen hiányoznak, viszont 1974/75. évek enyhe fordulóján viszonylag nagy számban (17 db) találtuk, ugyanígy 1978/79. telén is.

Cigány réce (*Aythya nyroca*): Hidegre érzékenyebb récefaj, a közönségekben leírt áttelelését csak 1974/75. évek viszonylag meleg fordulóján (december vége — január eleje) észleltük. Bár minden hónapról van előfordulási adatunk, zömmel március közepén jelenik meg és november végéig van. Maximális példányszámban (328 db) 1977. szeptember végén láttuk. Főként barátrécékkel és szárcsákkal vegyül. Nyáron is több százas példányszámban fordul elő. A sírályszigeteken évente 20—30 párban költ. Költése nagyon gyakran eredménytelen. Gyakran fordul elő közös fészek-alj, vagy tőkésréce és kendermagos réce fészkébe tojja

tojásait. Számuk a 7 év alatt lényegesen nem változott.

Hegyri réce (*Aythya marila*): Rendszeres keso őszi — kora téli vendég a tavakon. 15 észleléséből 13 esik november—decemberi hónapokra. Maximális példányszáma 11 volt. Egyetlen október végi és egy tavaszi; március eleji adatkunk van. Csak tojó példányokat jegyeztünk fel. Rendszerint a 3. sz. tavon a tiszai főcsatorna beömléséhez közel tartózkodnak laza csapatokban, leggyakrabban a jeges récével együtt (mellyel költőterülete is azonos). Más récefajokkal nem keveredik.

Kerce réce (*Bucephala clangula*): Rendszeresen nagyszámú téli vendégünk, a befagyott tavak legkisebb nyílt vizeit is megkeresi. Ha ezt nem találja, a tőkés récékkel a Tiszára vált át. Első példányai három évben is október utolsó hetében érkeztek, az utolsókat pedig április közepén láttuk. Tehát közel fél évig vendégeskednek a Csaj-tavon. Párzásukat több esetben megfigyeltük. Számuk 1979 februárjában volt a legnagyobb: 295 példány. Számarányukban az évek folyamán jelentős változást nem találtunk. A tavakon egyenletesen elosztva halásznak, veszély esetén összetömörülnek és korán kelnek jellemző repülési hangjukat hallatva. Leggyakrabban a 3. sz. és 7. sz. tóegységeken láttuk.

Jeges réce (*Clangula hyemalis*): Csak november—december hónapokban figyeltük meg — összesen 10 megfigyelési napon — 1973, 1976 és 1979 években, maximálisan 4 példányban. 1979-ben 2 hónapig vendégeskedtek a tavon. Zavarásra kevésbé érzékeny récefaj.

Füstös réce (*Melanitta fusca*): Ritka vendégként jelentkezik a Csaj-tavon egyesével. Öt megfigyelési napon láttuk január, február, április, október és december hónapokban. A többi récefajtól elkülönülten, egyedül halászva, jórészt a víz alatt tartózkodik.

Kis bukó (*Mergus albellus*): Rendszeres téli vendégünk, főleg az apróhalas tóegységeken (7. és 11. sz. tó). Csapataik november elején jelennek meg és március végéig tartanak ki. A befagyott tavakon a legkisebb nyílt vizet is megkeresi. Ivararányuk 3:2 a tojók javára. Legnagyobb példányszámban februárban észleljük (124 db, maximum 1978-ban). Késői tavaszi vonulásban 1975. április közepén

2 példányt láttunk. Előfordulásuk 7 év megfigyelési adatok alapján egyenletesnek tekinthető.

Nagy bukó (*Mergus merganser*): Vendégeskedésük a Csaj-tavon időben a kis bukóéval esik egybe. Tavasszal egy héttel előbb vonulnak el a tóról. Szintén februárból van feljegyezve a legtöbb észlelés 15 megfigyelési napon. Maximális példányszáma (25 db) is erre a hónapra esik. Halászatukat a kis bukóval együtt rendszeresen viharsirályok (*Larus canus*) kísérik könnyű halzsákmányra lesve. Ahol a viharsirályok nagyobb számban a tavak felett köröznek, rendszeresen megtaláltuk a bukókat. A nagy bukót 39 megfigyelési napon észleltük, ezek közül csak 7 napon hiányzott a kis bukó.

Örvös bukó (*Mergus serrator*): Összesen két alkalommal 1979. szeptember végén és 1979 januárjában észleltük 1—1 hím példányát.

A Csaj-tó változatos és gazdag úszó-réce faunája mellett a hazai bukóréce fajok állandó tartózkodó, költő és táplálkozó területe, az északi bukóréce, tengeri réce és bukó fajok teledő, táplálkozó helye.

1. sz. táblázat

Réce és bukófajok előfordulása a Csaj-tavon
1973—1979.

Faj	Max. péld.sz.	Megfigyelési napok száma	Hónap, amelyben hiányzott
Üstökös réce (<i>Netta rufina</i>)	2	5	VI—II.
Barátréce (<i>Aythya ferina</i>)	3832	240	—
Kontyos réce (<i>Aythya fuligula</i>)	77	120	—
Cigány réce (<i>Aythya nyroca</i>)	328	190	—
Hegyi réce (<i>Aythya marila</i>)	10	15	IV—IX., I—II.
Kerce réce (<i>Bucephala clangula</i>)	295	123	V—IX.
Jeges réce (<i>Clangula hyemalis</i>)	4	10	I—X.
Füstös réce (<i>Melanitta fusca</i>)	1	5	III., V—IX. XI.
Kis bukó (<i>Mergus albellus</i>)	124	81	V—IX.
Nagy bukó (<i>Mergus merganser</i>)	21	39	IV—IX.
Örvös bukó (<i>Mergus serrator</i>)	1	2	II—VIII, X—XII.

2. sz. táblázat

A kontyos réce (*Aythya fuligula*) legnagyobb példányszáma
egy megfigyelési napon a Csaj-tavon
1973—1979.

Év/hó	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
1973.	0	16	15	1	4	0	0	0	0	3	25	0
1974.	0	6	6	28	5	1	0	0	3	1	11	17
1975.	13	7	52	6	0	4	7	2	0	1	21	0
1976.	0	0	15	3	6	3	0	0	0	2	1	1
1977.	2	1	65	6	2	4	3	1	0	1	7	2
1978.	6	20	41	29	2	3	6	0	0	1	1	14
1979.	0	54	77	18	5	0	2	2	0	0	0	0

Dr. Bod Péter

EGY SZÁNTÓFÖLDI LEFOLYÁSTALAN TERÜLET MADÁRVILÁGA VONULÁSKOR

Körmentdől 3 km-re északra fekszik az az aprócska szántóföld, amelyen hóolvadás után, esők alkalmával megállt a víz. A tocsogó területe mindössze 200—300 m² (legnagyobb mélysége 20—30 cm, nagyrészt iszapos, növényzet nélküli vízfelület).

A vonulás idején a következő táplálkozó madarakat figyeltük meg:

1982. III. 22.: 1 pd. parti lile (Tóth L.)
III. 23.: 1 pd. parti lile
III. 24.: nem tartózkodott rajta madár (Tóth L.)
III. 26.: 4 pd. sárszalonka (Tóth L.)
III. 27.: nem tartózkodott rajta madár
III. 29.: 2 pd. bibic
IV. 1.: 7 pd. kis lile
2 pd. bibic
3 pd. pajzsos cankó
IV. 2.: 3 pd. kis lile
2 pd. bibic
11 pd. pajzsos cankó
2 pd. sárszalonka
IV. 3.: 3 pd. kis lile
13 pd. bibic
8 pd. pajzsos cankó
3 pd. kis lile
IV. 4.: 2 pd. szürke gém
3 pd. kis lile
2 pd. bibic
1 pd. sárszalonka
IV. 5.: 2 pd. bibic
IV. 6.: 1 pd. kis lile
2 pd. bibic
17 pd. + 13 pd. pajzsos cankó
2 pd. piros lábú cankó
IV. 8.: 2 pd. bibic
2 pd.: sárszalonka
IV. 9.: 2 pd. kis lile

(lecsapolás)	2 pd. bíbic
	3 pd.: pajzsos cankó
	2 pd. sárszalonka
IV. 11.:	3 pd. kis lile
	4 pd. bíbic
	3 pd. pajzsos cankó
1982. IV. 12.:	2 pd. bíbic
IV. 15.:	1 pd. bíbic
IV. 16.:	3 pd. bíbic
V. 4.:	4 pd. bíbic

A sárszalonkák általában egy helyhez ragaszkodtak, s legfeljebb 1—2 méteres körzetben mozogtak.

A cankók csapatban szorosan összetartottak, a „pocsolyát” (ill. a szélét) szélében-hosszában végigpásztázták; gyors lépegetésekkel meg-megállva szedegettek. A láncolatban való mozgás miatt néha hasig kellett a vízben gázolniuk.

A lilék táplálkozása hasonlít a cankókéhoz, de szűkebb körben mozogtak.

A bíbiceknek a szántóföld is jó táplálkozási lehetőségeket kínált. A szürke gémek pedig csak egyszer — és akkor is „tévedésből” — tartózkodtak rajta, hiszen nekik megfelelő táplálék (béka, hal, nagyobb vízirovar, s a vizes rész miatt pocok) nem állt rendelkezésükre. Bizonyítja ezt az is, hogy hamarosan átszálltak a közeli csatornához. A víz- és talajmintákban a következő — „hasznosítható” — élőlényeket találtam:

Talajban (össz. élőlény 100 ‰):

- bordás tüféreg (90 ‰)
- közönséges húrféreg
- földi giliszta (10 ‰)

Vízben (össz. élőlény 100 ‰):

- zöldkandics rák (90 ‰)
- úszó örvényféreg (1 ‰)
- keringőbogár (9 ‰)

A víz persze nemcsak táplálkozási, hanem ivási és fürdési lehetőségeket is kínált, többek közt a barázdabillegetőknek, seregélyeknek, kenderikéknek, citromsármányoknak.

Illés Péter

AZ ÁTTELELŐ NAGY KÓCSAGOKRÓL (*Egretta alba*)

Megfigyeléseim anyagát áttekintve, melyek Hajós község környékére és a gemenci árterületre vonatkoznak, kitűnik az elmúlt öt év távlatából, hogy a nagy kócsag (*Egretta alba*) szórványosan minden évben megkísérli az áttelelést. Arról, hogy az ittmaradó példányok sérültek vagy betegek lennének — mint ahogy ez sok esetben golyáknál megállapítható — nincsenek adataim.

A gémfélék vonulása tulajdonképpen tendenciózus kóborlás, melyben föltehetően nem a hideg, hanem a föllelhető táplálék helye a meghatározó. A fokozatos lehüléssel párhuzamosan a vizek befagyásával föllépő táplálékhiány szorítja egyre délebbre ezeket a madarakat. A megfigyelések is ezt az elképzelést támasztják alá, hisz a nehezen befagyó vizek környékén, legelőkön a fent jelzett területeken a tél bármely szakaszában látni szürkegémeket és egyre gyakrabban nagy kócsagot. Nem véletlenül, mert a gémfélék közül ez a két faj mutatkozik a leg-sokoldalúbbnak a táplálékfölkutatásban. A nagy kócsag esetében talán meglepően hangzik, de a megfigyeléseim erre engednek következtetni. Ma már nem állítható egyértelműen, hogy a nagy kócsag a háborítatlan, nagyobb kiterjedésű mocsarak madara. Kizárólagosan tulajdonképpen csak költésre használja ezeket a biotópokat. A hathatós természetvédelem eredményeképpen fölszaporodott kócsagállomány táplálékáért kirepül a mezőgazdasági földek között vezetett belvízleeresztő csatornákhöz, rétekre, legelőkre. Különösen ősszel jelentkeznek szép számmal. A nagy kócsag ökológiai plaszticitása megnövekedett, mely a táplálék sokoldalúbb megszerzésében nyilvánul meg. Úgy tűnik viselkedés-változásról van szó, melyet valószínűleg a megnövekedett egyedszám relatív élettér csökkentése okoz.

Önmagában ez örvendetes esemény, de — véleményem szerint — ez okozza, hogy egyre több nagy kócsag marad itt teleni. Egyszerűen azért, mert a mezőgazdasági területeken, falvak közeli csatornáiban télen is megtalálja táplálékát. Kivéve, ha a tél szigorúbbá válik és hosszabb ideig zord marad.

Ilyenkor ezek a madarak éheznek, mert a jégpáncél és a hótakaró miatt nem jutnak táplálékhoz. Úgy mint 1982. január második felében is, mikor Hajós környékén szerte a határban

teelő nagy kócsagok, kb. 30—35 példány veszélyhelyzetbe kerültek. Szemmel láthatóan napok alatt legyöngültek és február 1-ig 4 elhullott példány került hozzám.

A gemenci Duna-ártérről további 6 példány pusztulásáról van tudomásom. Sajnos ez nagyon sok és biztosra vehető, hogy ennél több veszett éhen. Az általam megvizsgált 4 elhullott nagy kócsak mindegyike ijesztően le volt soványodva, közülük hármát fiatal madárnak ítéltam a válltollak fejlettsége alapján.

A nagy kócsagok áttelelését hazai területeinken a jövőben is érdemes figyelemmel kísérni, hiszen hatással lehet állományának alakulására, másrészt általános áttelelése új jelenség viselkedésében.

Szalczér Antal

ÁTTELELŐ VÍZIRIGÓK (*Cinclus cinclus*) A ZAGYVA FORRÁSVIDÉKÉN

1982. február 7-én Zagyvaróna közelében, a vízvásztói hőerőmű alsó végénél lévő műútról, az itt még nagyon sekély Zagyva „patak” vize fölött, egy vízirigót láttam a víz folyását követve repülni. A fiatal fűzfákkal sűrűn benőtt helyen, közel a víz szintje fölé, keresztbe feszített hálóba egyszerre két, párban lévő vízirigót sikerült behajtanom és meggyűrűznöm. A patak ezen szakaszán a vízből kiálló ágakon, valamint a part mentén is látható fehér ürülékfoltok arról tanúskodtak, hogy a vízirigók itt teleltek át. Ez a patak rész a salgótarjáni hőerőműből befolyó, nagymennyiségű meleg víztől, közel egy kilométer hosszúságban, állandó jelleggel jégmentes.

Külön említést érdemel, hogy az említett rész egyik oldalán lakott terület, míg a másikon egy aránylag nagyforgalmú műút van. Az Ötvözetgyár részére itt tárolt alapanyagot szállító tehergépkocsik és rakodógépek zúgása sem riasztotta el az eléggé félénk természetű vízirigókat. Úgy látszik, az aránylag tisztavízű patakban, megfelelő mennyiségű táplálékhoz jutot-

tak és így sikerült átvészelnük a gyakran mínusz 20 fokot is elérő, hideg téli időszakot.

Megjegyzem, az itt említett helytől kb. 2 km-rel lejjebb, már korábban is talákoztam áttelelő vizirigókkal.

Így 1966. II. 19-én 1 pd., majd 1967. XII. 10-én 2 pd. és ugyanezeket 1968. I. 2-án is észleltem. Az akkori telek jóval enyhébbek voltak, így a jégmentes rész is sokkal hosszabb volt, mint a fent említett 1981-es év végén, illetve az 1982-es év elején.

Varga Ferenc

ADATOK AZ ERDEI SZÜRKEBEGY (*Prunella modularis*) ÁTTELELÉSÉRŐL

1982. január 30-án Gyöngyös város határában az erdei szürkebegy teletszerű telelőhelyére bukkantunk. A madarak gyakran hallaták hangjukat, és természetükkel ellentétben általában jól láthatók voltak. A látottak, ill. a gyűrűzések szerint hat madár jelenlétét pontosan megállapítottuk, de a hangok alapján becsülve, ennél lényegesen többen lehettek. Aránylag kis területen, egyesével szétszóródva mutatkoztak. A sűrű hóesésben, a kb. 10 cm-es hótakaróra lehajló kórok magvait csipegették. Közülük négyet sikerült meggyűrűznünk. A madarak tartózkodási helye a város szélén, két kis patak összefolyásánál volt. A lágyszárú növényzetet elsősorban az embermagasságú fekete üröm és a szőrös disznóparély alkotta. Ezek magvait csipegették a szürkebegyek. A fák szintjét akácsarjadékok, a patakmederben fűzfák tették ki. Búvóhelyként az elszórtan található vadrózsa és kökény szolgált. Ezek sűrűségét fokozták a bokrokra felkapaszkodó erdei iszalag, a süntök, ill. néhol a szeder. E területhez kapcsolódott a városi temető, benne sok örökzölddel (*Thuja*, *Buxus*). Itt is hallottuk hangjukat.

Két héttel később, február 13-án mind a négy gyűrűs példányt visszafogtuk, ezenkívül még egy újabb példány is a hálóba került. Akkorra az időjárás megenyhült, hó csak a hófúvásos helyeken foltokban látszott. A szürkebegyek viselkedése merő-

ben más volt, mint két héttel korábban. Hangot alig hallattak, a sűrűségeket bújták. Egyetlen kis helyre tömörült a „társaság”. Szorosan követték egymást. Így történhetett, hogy a már említett négy példány egy hajtással egyszerre került hálóba. Harmadik alkalommal, február 27-én a hónap semmi nyoma, az idő még enyhébb. A madarakat nagyobb területen szétszóródva észleltük. Például akadtak olyanok, amelyek egy árok vonalát követve, kettesével (párban?) bújkálva mozogtak. Azonos hálóállásnál ez alkalommal nem volt fogás, viszont távolabb a temetőnél újabb példányt gyűrtünk. A befogott egyedek kondíciója a hasi oldalon lerakódott zsír szerint közepes (3-as) volt.

Márkus Ferenc — Szalai Ferenc

TAVASZI MEGFIGYELÉSEIM 1982-BEN

A megfigyeléseket Dombóvár város, Túske melletti halastó rendszer és Balatonederics (Szigligeti-öböl) területén végeztem.

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*): 1982. III. 13-án Attala (legkorábbi érkezés) III. 21-én Kéthely (Somogy m.) III. 22. Dombóvár két helyre érkezett egy-egy példány, III. 25. 1 pd. Dombóvár. A gólyák többsége április második felében érkezett. V. 6-án még mindig sok (20 %) az üres fészkek.

Vörös vércse (*Falco tinnunculus*): IV. 3. Balatonederics 4 pd.
(két fészkek)

Örvös galamb (*Columba palumbus*): IV. 3. Balatonederics 2 pd.

Vadgerle (*Streptopelia turtur*): IV. 30. Túske, 1 pd., IV. 18. Hetény 1 pd.

Kakukk (*Cuculus canorus*): V. 1. 1 pd. Dombóvár Konda patak.
V. 3. 1 pd. ugyanott.

- Sarlósfejsze (*Apus apus*): V. 4. Dombóvár 3 pd. Előző években legkésőbb május 1-én itt voltak.
- Búbosbanka (*Upupa epops*): IV. 3. Balatonederics 1 pd. az erős szélben a nád felett repült.
- Nyaktekercs (*Jynx torquilla*): V. 2. Dombóvár, Béke p.
- Füstifecske (*Hirundo rustica*): IV. 8. 3 pd. Balatonederics.
- Molnárfecske (*Delichon urbica*): IV. 3-án 4 pd. Balatonederics.
- Sárgarigó (*Oriolus oriolus*): V. 4. 1 pd., V. 5. 2 pd. Tüske.
- Cigány csaláncsúcs (*Saxicola torquata*): V. 2. 2 pd. Tüske.
- Rozsdás csaláncsúcs (*S. rubetra*): V. 6. 5 pd. Tüske.
- Fülemüle (*Luscinia megarhynchos*): IV. 25: 1 pd. Béke p.; tömegesen V. 2. jelentek meg.
- Nádi tücsökmadár (*Locustella luscinioides*): IV. 8. 1 pd. Balatonederics.
- Berki tücsökmadár (*L. fluviatilis*): V. 6. 8 pd. (éneklő hímek)
- Nádirigó (*Acrocephalus arundinaceus*): V. 6. 1 pd. Tüske.
- Foltos nádiposzáta (*A. schoenobaenus*): IV. 10. 1 pd. Balatonederics.
- Barátposzáta (*Sylvia atricapilla*): IV. 10. 3 pd. (hímek).
- Kis poszáta (*Sylvia curucca*): V. 2. 8 pd. Tüske; V. 6. 1 pd. Tüske.
- Csilpcsalp füzike (*Phylloscopus collybita*): IV. 25. 2 pd. Béke p.; IV. 18. Hetény 1 pd. Tömeges megjelenés V. 2. Béke park 9 pd.
- Sisegő füzike (*Phylloscopus sibilatrix*): V. 3. 8 pd.; V. 4. 22 pd. Dombóvár, Béke park.
- Szürke légykapó (*Muscicapa striata*): V. 6. 6 pd. Tüske
- Kormos légykapó (*Ficedula hypoleuca*): V. 2. Béke p. V. 2. Tüske 1—1 pd.; V. 6. 2 pd. Tüske.
- Tövisszúró gébics (*Lanius collurio*): V. 6. Tüske 3 pd. (egy tojó)
- Seregély (*Sturnus vulgaris*): IV. 3. 7 pd. Balatonederics község.

Csicsörké (*Serinus serinus*): IV. 25. 3 pd. Dombovár.

Citromsármány (*Emberiza citrinella*): 2 pd. IV. 18. Hetényi parkerdő.

Nádi sármány (*E.schoeniclus*): IV. 3. 16 pd. Balatonederics.

Nagy Sándor

FEHÉR GÓLYA (*Ciconia ciconia*) RENDELLENES FÉSZKELÉSE

Tiszafüred határában egy szikes laposnál, 1981 nyarán állandóan 20—25 fehér gólya tartózkodott, ott táplálkoztak, sőt az éjszakát is az akácfasor fáin töltötték. A rét szélén egy elhagyott gémeskút áll, közel 40 éve kis tanyaépület is volt itt, egy falka sertéssel. Most a fason és egy kis kerekerdőn kívül csak lucerna és búzatábla szegélyezi a réten elárvult kútágast.

Június hónapban úgy látszik megtetszett az egyik pár gólynak a kútágas és hozzákezdték a fészekrakáshoz, 29-én még rakták! Júliusban kész lett a fészek, 31-én „már” párzottak, majd annak rendje-módja szerint, a tojó több esetben ült a fészken mintha költött volna. De fióka nem volt augusztusban sem és szeptember elején sem. Szeptember 7-én, amikor az addig ott nyaraló gólyák elmentek, és csak 4 gólya maradt; a tojó még rövid időre leült a fészekbe (kb. 5 percre), előtte és utána is állva forgolódott, végül elrepült a fészekről a réten álldogáló, várakozó három társához. Másnap a különös pár és társai már nem voltak a területen. Egy másik pár gólya, Tiszafüred egyik legforgalmasabb útkereszteződésénél villanyoszlopra rakott fészket megkésvé próbált birtokba venni. A kissé kései fészekrakás és költés ellenére szerencsére sikerült a gólyapárnak felnevelni utódait. A három fióka szeptember első napjaiban kirepült a fészekből és elment.

Lipcsey Imre

A BALKÁNI GERLE (*Streptopelia decaocto*) TERMÉSZETES ELLENSÉGEI

A rendkívül elterjedt balkáni gerlének két természetes ellensége van manapság: a vetési varjú és a csóka. Az előbbinél csöbörből-vödörbe esünk, mivel a vetési varjú is a kelleténél jobban elszaporodott. A balkáni gerlét egyszerűen lezavarja a fészekről és tojásait, fiókáit vagy helyben fogyasztja el, vagy tovább viszi. Leginkább akkor „rabol”, amikor a fa még nem lombosodott ki. A csóka közvetetten is pusztít. Városban, ahol a balkáni gerle „csókaszerűen” is fészkel (épületzugok) s így annak részben fészkelőhelyi konkurrens. A csóka az ott talált tojásokat elpusztítja.

Radetzky Jenő

GÉMEK, KÓCSAGOK A LUCERNÁSON

A dinnyési halivadéknevelő tógazdaság legnyugatibb tájának szomszédságában nagykiterjedésű lucernatábla fekszik. A lucernások köztudomásúan kedvelt lakóhelyei a mezei pockoknak. A szürke- és vörösgémekek gyakran pockoznak az ilyen helyeken. 1981 őszén (okt., nov. eleje) az említett, lekaszált lucernatáblán az előbbiekek mellett 6—10 nagy kócsagot is lehetett látni, egymástól mintegy „beosztott” távolságra. E gémekek társas mutatkozása e helyen feltűnő.

Radetzky Jenő

BAGOLYCSAPAT

A székesfehérvári Vidámpark nyugati oldalán forgalmas városi utca húzódik. A kerítésen belüli fasor egyetlen nyírfáján (a többi fánál sűrűbb ágazatú) mind 1981, mind 1982 telén hosszú heteken át, nappal 7—8 pd. erdei fülesbagoly (*Asio otus*) volt látható, amint elég szorosan egymás mellett ültek. Esténként azonban eltűntek. Nyilván vadászni mentek. Reggelre visszatértek szokott beszálló, „emésztő” fájukra. A fa alatt köpeteket lehetett találni.

Radetzky Jenő

A ZSÁKMÁNYÁLLATOK MEGOSZLÁSA FÜLESBAGOLY (*Asio otus*) KÖPETEKBE TALÁLT MARADVÁNYOK ALAPJÁN

Gyűjtés helye, ideje: Dombóvár (Tolna m.) 1981. I. 16.

A köpeteket telelőfák alatt szedtük. Évente 20—50 példány tartózkodik itt novembertől március közepéig.

Három kilométeres körzetben: lakott terület, vizenyős rét, halastavak, lucernás, tölgyerdő.

Faj	db	%
Mezei pocok (<i>Microtus arvalis</i>)	69	40,9
Erdei egér (<i>Apodemus</i> sp.)	34	20,4
Földi pocok (<i>Pitymys subterraneus</i>)	26	15,6
Törpe egér (<i>Micromys minutus</i>)	23	13,5
Pirók egér (<i>Apodemus agrarius</i>)	8	4,8
Házi egér (<i>Mus musculus</i>)	4	2,4
Csalitjáró pocok (<i>Microtus agrestis</i>)	3	1,8
Kósza pocok (<i>Arvicola terrestris</i>)	1	0,6

Nagy Sándor

Gyűrűzés

MOLNÁRFECSKÉK (*Delichon urbica*) GYŰRŰZÉSE KESZTHELYEN

A Keszthelyi Agrártudományi Egyetem kollégiumának két épületén mintegy 2000 molnárfecske-fészek található. 1982. július 7-én, mikor a gyűrűzést végeztük, az épületek közvetlen környezetében kb. 10 000 fecske tartózkodott.

Az erős szél a hálózást lehetetlenné tette, ezért a fészkekben tartózkodó már repülő fiókákat gyűrűztük. Ily módon 11—21 óráig 340 madarat sikerült megjelölnünk.

Tekintve, hogy ezt a mennyiséget ketten értük el, érdemes lenne a jövőben szervezett, rendszeres gyűrűzést végezni a kollégium épületein.

Ács Attila — Dedinszky János

MADÁRJELÖLÉSI ADATOK EURÓPÁBÓL

Emlékeztetőül: mint a bevezetőben annak idején jeleztem, a sorozat táblázatain csak az 1000 darabot meghaladó jelölési eredmények szerepelnek.

14. OSLO (Norvégia egyik gyűűzőközpontja)

	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Havasi partfutó	2229	—	2095	1490	—	—
Viharsirály	—	—	1003	—	—	—
Dankasirály	1721	1233	1525	1337	—	—
Szécinege	—	1239	1429	1894	1497	2225
Kék cinege	—	—	1200	1147	2382	2310
Vörösbegy	—	—	—	1434	2108	1973
Fitiszfűzike	1962	1048	2430	3677	4378	4176
Királyka	—	—	—	—	—	1022
Kormos légykapó	1022	—	1179	1223	1590	1532
Seregély	—	—	—	1326	—	—
Zöldike	—	—	—	1776	—	1936
Csíz	—	—	—	—	3224	1949
Zsezse	—	—	3120	—	3088	1659
Nádi sármány	—	—	1085	1085	1251	1164
Összes jelölés:	23617	20220	30246	33871	38297	38158

15. PÁRIZS (francia gyűrűzőközpont)

	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Szürke gém	—	—	—	1034	—	1256
Szárca	—	—	1293	—	—	—
Ezüstsírály	—	—	2154	2427	5071	3978
Dankasírály	—	2537	1601	2228	1614	2064
Kenő csér	—	1028	—	—	—	—
Gyöngybagoly	—	1628	2250	1727	—	—
Sarlósfecske	2199	1810	—	—	—	—
Füstifecske	6056	34661	43413	50375	42524	42076
Molnárfecske	—	2272	3728	1725	2150	1393
Partifecske	—	5167	5188	3961	3591	4179
Szécinege	1793	2195	—	—	—	—
Fekete rigó	—	—	—	—	1699	2786
Vörösbegy	—	2035	1880	1929	1842	3649
Cserregő nádiposzáta	—	6890	2025	1827	2446	2231
Foltos nádiposzáta	—	3700	—	—	—	—
Barátka	—	3190	2576	2288	2309	4658
Sárga billegető	—	1660	—	—	—	—
Seregély	1631	2220	5097	2530	4366	3489
Zöldike	—	7356	3570	7576	5403	7303
Kenderike	—	1542	—	—	—	—
Fenyőpinty	—	2620	—	1935	5455	—
Nádi sármány	1191	5714	4983	2641	2817	3114
Összes jelölés:	28539	100488	88441	92450	92641	92744

16. PRAHA (csehszlovák gyűrűzőközpont)

	1976	1977
Füstifecske	2831	2659
Molnárfecske	1961	1024
Partifecske	3779	3748
Szécinege	6033	2870
Kék cinege	2851	2328
Vörösbegy	3178	3944
Cserregő nádiposzáta	2814	2651
Énekes nádiposzáta	1710	1589
Foltos nádiposzáta	2281	3340
Barátka	2443	2471
Kerti poszáta	1070	1076
Csilpcsalp-füzike	2398	2278
Erdei szürkebegy	1668	2082
Zöldike	1176	—
Tengelic	1815	1923
Csíz	—	1194
Zsezse	—	1047
Csicsörke	2565	1949
Süvöltő	—	1010
Erdei pinty	2633	1930
Nádi sármány	2777	2103
Összes jelölés:	80537	75101

17. RADOLFZELL (az NSZK egyik gyűrűzőközpontja)

	1975	1976	1977
Füstifecske	1794	1726	2574
Molnárfecke	1350	—	1555
Partifecske	4099	3514	6177
Szécinege	2712	3339	2934
Kék cinege	1614	1570	1606
Fenyvescinege	1716	1747	1394
Ökörszem	2158	1721	2422
Kerti rozsdafarkú	7907	1135	2862
Házi rozsdafarkú	1177	—	—
Vörösbegy	1744	1520	1834
Nádirigó	1160	1300	2172
Cserregő nádiposzáta	1265	1460	1215
Enekes nádiposzáta	—	3864	1493
Foltos nádiposzáta	1013	1405	1080
Barátka	2951	3162	3753
Kerti poszáta	3188	3451	5173
Fitisz füzike	1493	2322	2319
Csilpcsalp-füzike	—	1047	1011
Kormos légykapó	2080	2348	2575
Erdei szürkebegy	1892	1279	1008
Zöldike	2661	3604	5243
Tengelic	1028	—	1172
Csíz	—	—	1043
Csicsörke	—	—	1228
Süvöltő	3403	2646	3728
Keresztsőrű	—	1007	—
Erdei pinty	5500	10015	6798
Fenyőpinty	1440	1474	1514
Citromsármány	1671	4573	2900
Nádi sármány	3348	4347	6133
Összes jelölés:	80548	86772	97055

S. E.

Külföldi megfigyelés

ÖRMÉNYORSZÁGI MADÁRMEGFIGYELÉSEK

1981. július 3-tól augusztus 5-ig Örményországban egyetemi építőtáborban vettünk részt. Az építőtábori jelleg miatt, sajnos nagyon kevés időnk maradt kirándulni, ezért az ottani élővilágnak csak nagyon kis töredékét ismerhettük meg.

Munkahelyünk környékén (Kirovakan, 1700 méter magasan) a kavicsos patakban a következő madárfajok fürödtek: *Carpodacus erythrinus*, *Acanthis cannabina bella*, *Motacilla alba*, *Motacilla flava feldeggii*, *Tringa hypoleucos*. Rendszerint megjelentek még: sarlósfecskék (*Apus apus*), kislilék (*Chradrius dubius*), búbosbankák (*Upupa epops*). A közeli kopár dombokon *Oenanthe isabella-t*, *Saxicola torquata-t*, *Emberiza cia-t*, *Columba oenas-t* láthattunk, fent pedig egy pusztai ölyv (*Buteo rufinus*) keringett.

1981. július 23-án csoportunk a Kirovakantól északra fekvő kb. 2500 méter magas hegyre tett kirándulást. A csúcsi romok körül sarlósfecskék (*Apus apus*) és egy pár holló (*Corvus corax*) körözött. Lejebb, a lomberdőzónában szajkók (*Garrulus glandarius krynicki*) zajongtak.

1981. július 27. Ezen a napon a gehardi Szent Dárda kolostor feletti 3300 méter magasan fekvő fennsíkra jutottunk fel. Mászás közben 3 szirti foglyot (*Alectoris graeca caucasica*) és néhány jól megtermett agámát (*Agama caucasica*) riasztottunk fel. Ezen a területen is él a 1,5 méterre megnövő *Zebetiu vipera* (*Vipera lebetina*), ami kedvenc tápláléka a kígyászölyvnek (*Circaetus gallicus*). A sziklákön a hazai csúszkánál valamivel nagyobb kövi csúszkák (*Sitta tephronota*) mozogtak. Felettünk havasi fecskék (*Apus melba*) és egy pár fehérkarmú vércse (*Falco neumanni*) is keringett.

1981. július 31. A kopár hegyekkel körülvett, igen gazdag növény- (*Celtis caucasica*, *Pyrus pallas*) és állatvilágú (*Ursus arctos*, *Lynx lynx*, *Aquila pomarina*, *Hieraetus pennatus*, *Bubo bubo*, *Milvus milvus*, *Sitta neumayer*, *Accipiter gentilis*, *Buteo*

buteo) Hozsrovszkij természetvédelmi területre látogattunk el.

A természetvédelmi terület összesen 23 000 ha., átlagos magassága 1500 méter. Az útmenti vezetéseken kb. 60-80 gyurgyalag (*Merops apiaster*) és néhány szalakóta (*Coracias garrulus*) üldögélt. Még mielőtt a védett területre értünk volna egy fakékeselyű (*Gyps fulvus*) repült fel előttünk. Úticélunk, a természetvédelmi terület igazgatóhelyettesének köszönhetően, egy barátkeselyű (*Aegypius monachus*) fészek volt, amelyben egy kifejlett, repülni még nem tudó fióka lihegett. A fészek kb. 4 méter magasan, egy fává nőtt borokán (*Juniperus polycarpus*) volt.

1981. augusztus 2. Ezt a napot Örményország legmagasabb, 4010 méter magas hegyének bejárásával töltöttük el. Útunk egy rövid szakaszán egy pár fehérkarmú vércse (*Falco naumanni*) kísért minket, később pedig egy barátkeselyű (*Aegypius monachus*) csatlakozott hozzánk. A sziklák mögül *Oenanthe oenanthe*, *Oenanthe isabella*, *Carpodacus erythrinus* ugrált ki. Felfelé haladva egy napozó parlagi viperába (*Vipera ursinii*) botlottunk, majd kb. 2800—3000 méteren a csöndet már csak a havasi csókák (*Pyrrhocorax graculus*) kiáltásai szakították meg.

Székely Tamás

VEGYES hírek

GONDOLATOK A MADARAK LATIN NEVEINEK HASZNÁLATÁRÓL

Az alábbi írásomnak azt a címet is adhattam volna, ne hallgassuk el azt, hogy magyarok vagyunk!

Nem tudni miért, de a Madártani Tájékoztatóban több szerző, a magyarul írott szöveg után következő madárnevek felsorolását már „csak” latin nevükön írják. Ez azért is figyelmet érdemlő, mert minden tájékoztató elején olvasható, hogy „Kizárólag belső terjesztésre”! Ez kb. azt jelenti, hogy csak a Madártani Egyesület tagjai kapják és olvassák, illetve csak olvasnák is, ha az magyarul és nem latinul volna írva. Bizonyos, hogy Egyesületünk tagságának túlnyomó többsége nem ismeri a madarakat latin nevükön és nem is fogják azokat megtanulni!

Az esetben, ha valakit mégis érdekelne a latin néven írott madárfelsorolás, úgy elő kell szednie egy madárhatározót és ebből kell kikeresnie a magyar madárneveket!

Természetesen jó, ha az ember latin nevén is tudja és írja, de csak az esetben, ha azt külföldiek is olvassák. Gondolok itt a Madártani Intézet évkönyvére az Aquilára.

Az is bizonyos, hogyha a Tájékoztató a magyar nyelvet nem ismerő külföldi kezébe kerül, ez viszont csak a latin néven írott madárfelsorolást fogja megérteni.

Jól tudom erre az a válasz, hogy a miénk nem „világnyelv”, mint például az angol vagy a német, sőt az egész földön nincsen a miénkhez hasonló nyelv, de talán éppen ez az amire büszkék lehetnénk!

Örvendetes, hogy az utóbbi időkben megjelent Tájékoztatókban egyre több írásban találkozhatunk magyarul írott madárnevekkel és bizonyos, hogy az ilyen írásokat sokkal többen

olvassák, mint a „csak latinul írottakat!”. Gondolom, minden szerzőnek érdeke ez, hiszen azért írja le megfigyeléseit. Az a külföldi, akit érdekel valamely tájékoztatóban megjelent írás, az úgy is lefordíttatja azt a saját, illetve általa ismeretes más nyelvre!

Varga Ferenc

NÉHÁNY SZÓ A MAGYAR MADÁRNEVEKRŐL

A Peterson féle „Die Vögel Europas” című madárhatározó könyvvel az 1960-as évek első felében ismerkedtem meg. Amikor megláttam, elhatároztam, hogy beszerezem magamnak. Ez sikerült is az egyik NSZ-ban élő ismerősöm révén. Néhány évvel később, 1969-ben, nagy öröömre magyarul is megjelent dr. Tildy Zoltán fordításában. Természetesen rögtön megvásároltam, mivel a német nyelvtudásom is hézagos, így a szöveges részének nemsok hasznát vettem. A magyarra fordított könyvben, nem tudni miért, a fordító több madár nevét megváltoztatta.

Ez a névváltoztatás, nem sok fajnál áll fenn, azonban ez is zavarólag hat, mivel a fiatal madarászok, főleg azok, akik csupán ezzel a könyvvel rendelkeznek, más néven tanulják (ismerik) meg több madár nevét!

Néhány „elkeresztelt” madárnevet megemlítek márcsak azért is, mivel emiatt az egyik ismerősömmel vitám támadt, továbbá a Madártani Tájékoztatóban a helyes nevek is szerepelnek. Sajnos a Tájékoztató némely szerzője is eltér az általános magyar madárnevek használatától. Itt találkoztam a „Cigány csuk” névvel is. Az idősebbek még ezen a néven ismerték a cigány csaláncsúcsot, de egy ifjú madarász nem biztos, hogy felismeri erről a névről.

Selyemgém = üstökös gém, széki gólya = gólyatöcs, gyurgyóka = gyurgyalag, hamvas küllő = szürke küllő, rózsaseregély = pásztormadár, harkályok = fakopáncsok, stb.

Herman Ottó „A madarak hasznáról és káráról” című könyvében szereplő fajoknak olvashatjuk a népies neveit is. Ebben csaknem minden madárnak több neve is fel van sorolva, melyek között akadnak nagyon is találó elnevezések, azonban egy fajnál csak egyet használjunk. A fakopáncsokat sokan még mindig harkályként írják, holott némely fajnál jobb a rövidebb és találósabb elnevezés. Így például könnyebb leírni és kiejteni a közép tarkaharkály helyett a közép fakopáncs-ot. A fentieket figyelembe véve, jó lenne, ha az idősebb tagtársaim is áttérnének a dr. Keve András által összeállított Magyarország Madarainak Névjegyzékében szereplő magyar madárnevek használatára. Ezzel is elősegítenénk, megkönnyítenénk a fiatal tagtársaink madárismeretét.

Varga Ferenc

„HÁZI” VAGY „VAD” GALAMBOK

Külföldi madártani szaklapokat olvasva egyre gyakrabban tűnik fel a közölt fajlistákban a Columba livia domestica vagyis a házi galamb neve. Sőt ökológiai jellegű munkák is napvilágot láttak már, amelyek az elvadult házi galambokkal foglalkoztak. A dolog nagyon is érthető, hiszen ha kilóra mérnénk a mezőkön előforduló különböző madarokat, a házi galambok ebben a csoportban nagyon is előkelő helyet foglalnának el, de az is lehet, hogy (legalábbis egyes vidékeken) az első helyre kerülnének. És egyébként, vajon mennyivel „házibb” ez a madár, mint mondjuk a házi veréb vagy a balkáni gerle? Hiszen egyformán körülöttünk élnek egész évben, és bár örömmel fogadják az ember nyújtotta táplálékot, de megélnék akkor is, ha senki sem eteti őket. Fészkeiket az ember közelében, zömmel lakóépületek alkalmas zugaiban építik s az emberrel szembeni magatartásuk sem különbözik alapvetően egymástól. Amszterdamban a városi tv antennákon mindenütt ott láttam az örvös galambokat is, amelyek teljesen otthonosan érezték magukat a városi környezetben, házi galambok módjára keresgéltek az utcán hulladékok után és nagy számban fészkeltek a kertekben és parkokban.

A városban élő parlagi galambok gyakorlatilag teljesen „vad” életet élnek és legfeljebb abban különböznek szirti galamb őseiktől, hogy sziklapárkányok zugai helyett épületeken vagy azok padlásterében nevelik fiókáikat. (Ismeretes viszont, hogy alkalmilag szirti galambok épületeken is költenek). A városi galambok táplálékukat is maguk szerzik meg s még ha etetik is őket, rendszeresen kijárnak a tarlókra, ahol mint fogyasztók (elsősorban tömegüknél fogva) és mint táplálék más madárfajok számára (héja, nagyobb sólyomfajok) igen fontos ökológiai szerepet töltenek be. Ez a megállapítás még azokra a példányokra is érvényes, amelyekkel az ember nem zárt tenyészetekben intenzíven foglalkozik, de amelyek naponta kijárnak a mezőgazdasági területekre, hogy ott kiegészítő táplálékot keressenek. És ugyanazok a madarak, amelyek az udvaron karnyújtásnyira tőlünk nyugodtan tollázkodnak, a nyílt mezőn óvatossá „vadakká” válnak és már messziről felkelnek a közeledő ember előtt.

A hazai madártani szakirodalom szinte alig foglalkozik az elvadult házi galambokkal, esetenként legfeljebb mint táplálékállatokat említi őket. Pedig érdekes életmódjuk, társas kapcsolataik, viselkedésformáik és nem utolsósorban a különböző madárelőhelyeken betöltött szerepük (mely közvetve vagy közvetlenül kihat az emberre is) nagyon is indokoltá tenné, hogy rendszeresen és sokoldalúan foglalkozzunk vele. Még akkor is, ha csupán egy vadon élő madárfaj domesztikált, de külső tényezők hatására ismét visszavadult képviselőiről van szó. Vagy elsősorban éppen ezért?

Schmidt Egon

Felelős kiadó: Kállay György
82-9982 KmNyV., Komárom
Felelős vezető: Tunyogi József igazgató
KIZÁRÓLAG BELSŐ TERJESZTÉSRE!

